

Outside agitators for democracy

From the U.S., Chinese students fight on

China's democracy movement was not all flower power. Behind the harmony in Tiananmen Square were rival factions, whose secrecy and leadership struggles sometimes mimicked the Communist regime the students were demonstrating against. Since the June 4 massacre, Beijing's Revolution Central has moved to the United States, which has the world's biggest contingent of mainland students outside China and now the largest number of Chinese activists anywhere. Factionalism had been transplanted even earlier. It reached B-movie dimensions last week when, on the eve of a nationwide "unity" conference in Chicago, several Chinese student groups played capture the flag with the best-known living symbol of the student revolt, the flamboyant hunger striker Wuer Kaixi.

Wuer Kaixi flying on to Boston, as he had planned, or from railing into the hands of rival groups. A few days later, he appeared on a Chicago platform, along with other prominent escapees, including Yan Jiaqi, a political adviser to China's recently purged party boss. Their object was to boost the effort by U.S.-based Chinese students to weld dozens of local organizations and a host of aspiring politicians into a single democracy movement. A week earlier in Paris, Wuer and Yan were among the founders of a Front of Democratic China, intended to lead a worldwide resistance struggle. It remains to be seen whether these will be competitive or cooperative campaigns.

Wuer, who was smuggled out of China in early June and then kept under tight security in Paris for several weeks, was spirited away from O'Hare Airport to stop him from what he had planned, or from railing into the hands of rival groups. A few days later, he appeared on a Chicago platform, along with other prominent escapees, including Yan Jiaqi, a political adviser to China's recently purged party boss. Their object was to boost the effort by U.S.-based Chinese students to weld dozens of local organizations and a host of aspiring politicians into a single democracy movement. A week earlier in Paris, Wuer and Yan were among the founders of a Front of Democratic China, intended to lead a worldwide resistance struggle. It remains to be seen whether these will be competitive or cooperative campaigns.

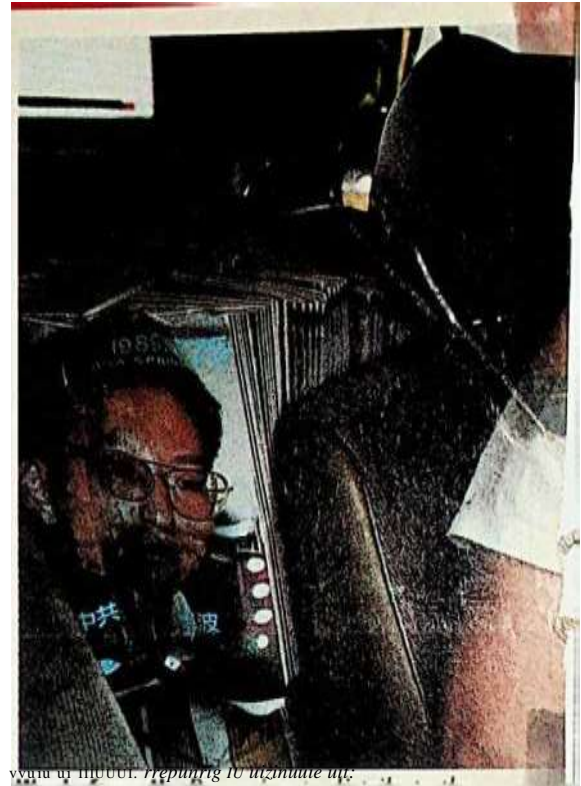
Dreams and illusions. Exiles from Deng Xiaoping's China, stranded students and senior dissidents alike, have potent dreams but few illusions. Their aim is to oust the regime that ordered tanks to crush the democracy movement. But they know that any attempt to foment

unrest from outside would be futile. Earlier exile movements, like that of Sun Yat-sen, which helped overthrow the Ch'ing dynasty in 1911, relied on allies and uprisings within the country. But no organized resistance can operate today under the totalitarian thumb of Deng.

Glimmers of opposition burn on in China: Isolated acts of sabotage, an illegal student gathering, a letter threatening terrorist killings. Some student activists in the United States concede that while their own movement is avowedly nonviolent, the violence of others can enhance their bargaining power. A fringe group is urging Taiwan to launch commando raids.

But virtually everyone agrees that a large-scale upheaval is unlikely. "I can't conceive of an uprising in China in the near future," says Su Shaozhi, one of China's leading intellectuals, who escaped the Deng dragnet in early June and attended the Paris and Chicago meetings. Su and others also dismiss chances of an Army revolt, at least as long as the powers behind the June crackdown, Deng Xiaoping and President Yang Shangkun, are alive and in control.

This leaves militant students abroad with two missions: Keeping the Tiananmen spirit alive by assembling archives, pamphleteering and somehow beaming their message back home, and keeping up indirect pressure on Beijing by lobbying foreign governments for economic boycotts. The reasoning behind the sanctions campaign is simple. China is already heading for economic crisis. Withholding credit, investment and certain kinds of trade will not only hasten its decline but also strengthen the hand of the remaining reformers in their battle with hard-liners. Professor Su also argues for suspending academic exchanges to reinforce Beijing's sense of quarantine. America's academic

Safe haven. Asking Washington to extend visas

Safe haven. Asking Washington to extend visas

working to ensure their own safety by persuading Congress to waive requirements that they return home anytime soon. So far, they have proven remarkably effective lobbyists. Representative Joe Barton (R-Tex.), who introduced a bill that would extend the students' visas, noted that Chinese lobbying has been so energetic that he received 800 letters about the Chinese in one week, more than on any issue apart from catastrophic health care for the elderly. Senate Majority Leader George Mitchell (D-Mc.) acknowledges that he got involved in drafting protective legislation for the Chinese as a result of student

persuasion. He says that he will attach the Mitchell-Dole amendment, now part of a threatened immigration act, to sponsors are going ahead with the legislation. The students now have passed. All the

WANTED

FOR

npno XlJop'y

dissident magazine, China Spring

Phone work. Organizing from Poston

remain in the U.S. for three or four years and allow them to work, unless the President certifies that it is safe for them to return to China.

houses for going beyond administration measure that give Chinese students a single year grace and requires them to be declared safe to make haven, which they marked men in Beijing's

Only about 2,000 with more than 2,000 with

expired visas have applied for this special status.

The crackdown has concentrated the students' minds on the dangers they face. Harvard's Chinese Student Association polled some 600 students throughout the country and found that, whereas 58 percent intended to return to China before the massacre, fewer than 1 percent are sure about returning now; 30 percent want to become permanent U.S. residents, up from 4 percent, and an additional 54 percent are waiting to see which way the political winds blow in China.

Threat and retribution. Some Chinese students report cold political drafts even on U.S. campuses. These have come in the form of threatening visits from Chinese consular officials, mysterious telephone calls and harassment by fellow students acting as informers. One Harvard activist moved to a new apartment and obtained an unlisted phone number after receiving a call with Chinese funeral music in the background. Intimidation is a two-way street. The computer networks, which Chinese students use to coordinate strategy, have recently carried lists of the names of children of high-ranking Chinese leaders studying in this country, with the implied, anonymous threat.

Fear of retribution has been reinforced by reports from Beijing about the use of television film to identify protesters. An official of the New York consulate confirmed that it has been videotaping demonstrations in the United States. Even so, many thousands of Chinese students have joined the struggle over the past several months. At a press conference in late June, for instance, some 300 students who were card-carrying members of the Communist Party publicly renounced their membership. Attempts at intimidation notably failed to restrain the participants in the Chicago meeting, who denounced the "murderous" Chinese regime. But they stopped short of calling for the overthrow of China's Communist Party.

As seasoned experts in Marxist hair-splitting, Chinese know the weight of words. And they know, too, that their hopes for a democratic China must rest, at least in the first stage, on forces within the Communist Party itself. "We can't expect an opposition party to emerge even in 10 years," says Ding Xueliang, a Harvard activist. "What we hope is that reasonable elements in the party will turn it in new directions." For this to happen, Chinese say, pressure must be applied

from all sides. The 40,000 Chinese students in the U.S. are one source. Politicians and businessmen in the U.S., Europe and Japan are a significant part of her.

75,000 Chinese students in Washington

HISTORY LESSONS

Dissidents then and now

For 40 years, the Communist Party has inculcated Chinese youth with tales of the revolutionary ardor of their forebears. History books extol the student demonstrators of the 1920s and 1930s for their acts of courage and love of motherland. They credit the protesters with awakening a nationalist spirit in the Chinese people and ultimately sweeping the Communists to power. This spring, as students of a new generation took to the streets calling for political reform and an end to official corruption, it was apparent that they had learned their history lessons well. Too well, in fact. Last week, the Communist Party closed the Beijing University history department to further enrollment.

The U.S. role. Chinese students abroad also draw justification for their political actions from official Communist Party history. When Sun Yat-sen, the grandfather of the modern Chinese state, set out to establish a democratic republic, he turned for support to Chinese communities in Hawaii and mainland U.S. and to students in Japan and Europe. In October, 1911, the victory of Sun's United League in Wuchang was the death knell of the moribund Ch'ing dynasty.

A decade later, some of China's most prominent personalities cut their political teeth in Europe. In 1921, Chou En-lai helped found a Chinese Communist Party in Paris. He returned to China to organize worker uprisings and was China's Premier for 26 years until his death in 1976.

Not all returning students have fared so well. In 1930, 28 Moscow-trained ideologues returned home to lead China's fledgling Communist movement. But the returned students soon found themselves on a collision course with Mao. Spouting Marx, they insisted

hf ivvnlifinn h<* wnn in lTi>

ei;;: slvao backed a more agrarian-oriented approach. Mao, the tried evolutionary, ultimately gained the tipper hand: the 28 > .ids sank into ianominv.

CHINESE HUNT FOR TURKIC MUSLIM STUDENT LEADER OERKESH

(MUHAMMED ERKIN ALPTEKIN)

Despite the condemnation of western nations, the Chinese authorities are continuing the executions, and mass detention of those who participated in last month's pro-democracy demonstrations and their hunt for student leaders who played a prominent role in the protests.

Wuer Kaixi is one of the student leaders whom the Chinese authorities are hunting for.

His real name is Oerkesh. His family name is Devlet. He is 21 years old, a Uygur, Born in Hi, in Eastern Turkestan, (known in the West as Xinjiang Uygur Autonomous Region), on February 17, 1968, in the midst of the Cultural Revolution, when the aging Mao Zedong formented social unrest in the name of class struggle.

Throughout the rigors of this period, Oerkesh's father remained a member of the Party and spent years translating the works of Marx, Lenin and Mao from Chinese into Uygur. When thousands of Chinese Intellectuals were forced out of the cities to work as peasants in the countryside, Oerkesh's father went willingly. The strain and exposure left his legs paralyzed for years after-ward, but he neither complained nor criticized the party.

A precocious child who read insatiably, Oerkesh often visited his grandparents in Ili, near the Kazakistan border, to learn Uygur. But he spent most of his boyhood and school years in % Beijing.

In 1984 the family moved to Urumchi, the capital of Eastern Turkestan. Oerkesh helped edit the school newspaper, an experience friends believe developed his interest in freedom of the press. In the summer he went on school field trips to visit Kazak herdsmen. That too left an impression. "He could tell the differences between the life of the ordinary people and the life of the leaders, and he got ideas from these people," one of his friends told a Time magazine correspondent. In 1988 he entered Beijing Normal Univercity. According the Time correspondent, he told his friends he had wanted to study Chinese literature but felt compelled to pursue an education degree because the Uygurs were in dire need of teachers.

Last January Oerkesh's ideas seemed to flower into activism. He wrote to a friend according to the Time reporter that inflation was "robbing the country," and he worried about its impact on workers. His political views grew out of his own experiences, rather than Western influences; he never went abroad, but his voracious reading exposed him to all sorts of modern concepts, Chinese and foreign. "He believed," said a friend of his to the Time correspondent, "in the Chinese saying

During the pro-democracy demonstrations, Oerkesh headed the banned independent union of students, where his sophisticated ideas and brash irreverence won him considerable celebrity. But it was less easy for those who knew him well to think of him on a hunger strike. Since childhood he had suffered acute stomach trouble, and only a few days into the fast he collapsed and was taken to the hospital. His mother crossed the country from Eastern Turkestan to plead with him not to resume his fast. He persisted.

It was Oerkesh who, though weak from hunger, sat opposite Li Peng and chastised him for arriving late to the meeting accorded the protestor. "He talked with Li Peng as an equal," said a Beijing intellectual to the correspondent of the Time magazine. Oerkesh barked directives from a bulhorn and bantered with demonstrators and journalists alike. The recent manhunt dispelled rumors that he had been shot to death or taken his own

v life_

China's hard-liners have vilified Oerkesh and other student protestors as counterrevolutionaries. But those who have known Oerkesh for years say he never sought to overthrow the government. During the protests, he told reporters his aim was to "form a nationwide citizens' organization, like the Polish Solidarity," able to deal "openly and directly" with the government. Weeks before the Tiananmin massacre, he told an American reporter, "I knew that we needed an organizer who wasn't afraid to die."

Said a friend to the Time correspondent: "He fears nothing; he was always like that." But now, with his face on "wanted" posters across the country, Oerkesh has all China to fear.

Erkin Alptekin

Regina-Ullmann-Str. 50
8000 MOnchen 81. *©

CN047

A-WIRE

02-JUL-89 16:30

CHINA - 1630 INTRO CHINA (NEW: ALL NEW MATERIAL)
(PARIS, HONG KONG; JULY 2)

REPORTS FROM PARIS SAY CHINESE STUDENT LEADER WUER KAIXI IS IN FRANCE ALONG WITH YAN JIAQI, A PERSONAL ADVISOR TO OUSTED CHINESE PARTY GENERAL SECRETARY ZHAO ZIYANG.

WUER IS BEING SOUGHT BY CHINESE POLICE FOR HIS PART IN LAST MONTH'S STUDENT DEMONSTRATIONS IN BEIJING. YAN IS REPORTEDLY ALSO WANTED IN CHINA FOR TAKING PART IN THE STUDENTS' PRO-DEMOCRACY ACTIVITIES.

TODAY'S REPORTS SAY WUER AND YAN ARE UNDER THE PROTECTION OF THE U.S. EMBASSY IN PARIS AND ARE EXPECTED TO LEAVE FOR THE UNITED STATES. THEY SAY YAN IS ACCOMPANIED BY HIS WIFE.

THOUSANDS OF PROTESTERS MASED NEAR THE AIRPORT AND THE BRITISH GOVERNMENT RESIDENCE IN HONG KONG TODAY TO PROTEST BRITAIN'S RELUCTANCE TO OFFER REFUGE TO HONG KONG RESIDENTS.

TARGET OF THE PROTESTS IS BRITISH FOREIGN SECRETARY GEOFFREY HOWE, WHO IS VISITING HONG KONG. HOWE TOLD REPORTERS THAT HONG KONG RESIDENTS "HAVE NO STAUNCHER FRIEND THAN BRITAIN," BUT THE RESIDENTS SAY THEY ARE AFRAID OF WHAT WILL HAPPEN TO THEM WHEN HONG KONG BECOMES PART OF CHINA IN 1997. (CMD/AFP/DPA/AP/REUTER)

SUMMARY: REPORTS FROM PARIS SAY CHINESE STUDENT LEADER WUER KAIXI IS IN FRANCE ALONG WITH YAN JAIQI, AN ADVISOR TO OUSTED CHINESE PARTY GENERAL SECRETARY ZHAO ZIYANG. THE REPORTS SAY BOTH MEN ARE WANTED BY POLICE IN CHINA FOR THEIR PARTS IN THE PRO-DEMOCRACY MOVEMENT IN CHINA. THE REPORTS SAY THE MEN AND YAN'S WIFE ARE UNDER THE PROTECTION OF THE U.S. EMBASSY IN PARIS AND WILL GO TO THE UNITED STATES. LA/BV

FF077

B-WIRE

28-JUN-89 18:43

CHINA- STUDENT LEADER REPORTEDLY ESCAPES FROM CHINA

HONG KONG. JUNE 28 (UPI) - A KEY CHINESE STUDENT LEADER WHO FLED HIS COUNTRY TO ESCAPE ARREST AFTER A BLOODY ARMY ASSAULT ON TIANANMEN SQUARE SAID THE PRO-DEMOCRACY MOVEMENT WOULD CONTINUE AND TOPPLE THE -REACTIONARY FASCIST GOVERNMENT" IN BEIJING.

WUER KAIXI, 21, IN HIDING WEDNESDAY, SAID IN A VIDEOTAPE MADE AVAILABLE BY STUDENT CIRCLES IN HONG KONG THAT FELLOW ACTIVISTS SHOULD NOT LOSE HEART AFTER THE BRUTAL ASSAULT THAT ENDED A STUDENT OCCUPATION OF THE SQUARE. "SINCE THE MASSACRE WE HAVE NOW REACHED THE.

LOW POINT IN OUR HISTORY," 'HE"SAID. "BUT OUR MOVEMENT MUST BE ----- SUCCESSFUL AND THE THINGS WE HAVE DEMANDED WILL DEFINITELY.;BE REALIZED IN THE MOTHERLAND.- '..... - - ..-w- -

"WE WILL BE ABLE TO REALIZE A GREATER STUDENT MOVEMENT IN OUR COUNTRY THAT WILL OVERTHROW THE REACTIONARY FASCIST GOVERNMENT OF (PRIME MINISTER) LI PENG, (STATE PRESIDENT) YANG SHANGKUN AND, BEHIND THE SCENES, (SENIOR LEADER) DENG XIAOPING."

WUER MADE THE TAPE IN AN UNKNOWN LOCATION AND SPOKE IN MANDARIN. NBC TELEVISION AIRED A SECTION OF THE TAPE IN THE UNITED STATES TUESDAY NIGHT. MONDAY, STUDENT SOURCES IN HONG KONG SAID WU'ER KAIXI, AT THE FOREFRONT OF THE TIANANMEN SQUARE DEMONSTRATIONS THROUGHOUT MAY IN BEIJING, AND TWO OTHER STUDENTS AVOIDED ARREST AND FLED THROUGH THE PORTUGUESE ENCLAVE OF MACAO.

STUDENTS WERE ULTRA-SECRETIVE ON WUER'S PRESENT WHEREABOUTS, BUT RELIABLE SOURCES SAID HE HAD TRAVELED ON TO .FRANCE OR BRITAIN^

WUER SAID THE CHINESE GOVERNMENT WILL NOT SURVIVE**LONlTbet&USE IT IS "AN ENEMY OF THE PEOPLE."

"THE PEOPLE ARE FRUSTRATED," HE SAID. "THEY MAY HAVE BEEN DEFEATED TEMPORARILY, BUT THEY HAVE NOT BEEN DEFEATED ... THE REACTIONARY GOVERNMENT OF LI PENG IS TRICKING THE PEOPLE, BUT THIS CANNOT CONTINUE AND THEY HAVE GAINED ONLY A SHORT TIME FOR THEMSELVES.

"PEOPLE LIKE THEM ARE JUST PEBBLES ON OUR PATH OVER WHICH WE HAVE TRIPPED, BUT WE WILL CONTINUE DESPITE THEM." IN AN EMOTIONAL APPEAL TO "EVERY FREEDOM-LOVING CHINESE," WUER SAID, "WE HAVE A RESPONSIBILITY TO THOSE WHO DIED ... TO THOSE WHO SHED THEIR BLOOD, THEIR SWEAT AND THEIR TEARS FOR THE MOVEMENT. WE HAVE A RESPONSIBILITY: WE HAVE A RESPONSIBILITY TO OURSELVES."

WUER SAID THE ORIGINAL OBJECTIVE OF THE MOVEMENT HAD NOT BEEN TO BRING DOWN LI PENG BUT TO "CREATE IN CHINA A SYSTEM OF CHECKS AND BALANCES." "WE WANTED TO REMOVE THE RESTRAINTS ON NEWS COVERAGE AND TO CREATE A SENSE OF DEMOCRACY IN THE COUNTRY AND, IN THE LONG TERM, TO CREATE A DEMOCRATIC GOVERNMENT WITH CHECKS AND BALANCES.

"I WOULD SAY DEMOCRACY IS WHERE THE PEOPLE HAVE THE POWER, NOT' WHERE POWER CONTROLS THE PEOPLE," HE SAID. "WHERE PEOPLE HAVE THE POWER TO CHOSE THE ECONOMY, THE SOCIETY HOW THEY WANT TO LIVE. THIS IS DEMOCRACY." WUER SAID WHAT THE MOVEMENT NOW WANTED WAS TO "DO AWAY WITH THIS REACTIONARY GOVERNMENT AS QUICKLY AS POSSIBLE."

WUER IS ONE OF THE MAIN TARGETS IN THE CHINESE GOVERNMENT'S CRACKDOWN ON STUDENT LEADERS AND LEADING INTELLECTUALS. SEVERAL DEMONSTRATORS HAVE BEEN EXECUTED. THE CRACKDOWN FOLLOWED THE ARMY ACTION LAUNCHED JUNE 3 - WHICH HE CALLED "THE DARKEST DAY IN CHINESE HISTORY."

HE SAID HE COULD NOT SAY HOW MANY DIED IN THE ASSAULT ON THE SQUARE - "A THOUSAND ... PERHAPS TENS OF THOUSANDS, BUT MANY DIED."

THE CHINESE GOVERNMENT SAID ONLY 300 PEOPLE DIED, AT LEAST 100 OF THEM SOLDIERS. BUT HOSPITALS AND WITNESSES SAID MORE THAN 300 CIVILIANS WERE KILLED AND UNOFFICIAL REPORTS PUT THE TOLL IN THE THOUSANDS. WUER SAID, "AT THE BEGINNING, WE NEVER THOUGHT THINGS WOULD GO THIS FAR ... THAT STUDENTS WOULD HAVE BEEN CRUSHED BY TANKS." HE SAID STUDENTS SAW BODIES OF COLLEAGUES BEING "PUT INTO PLASTIC BAGS, STACKED AND BURNED."

WUER WON FAME IN THE PRO-DEMOCRACY DEMONSTRATIONS WHEN HE BROKE OFF A HUNGER-STRIKE AT TIANANMEN SQUARE TO CONFRONT LI PENG BEFORE TELEVISION CAMERAS. HIS FACE, USUALLY SEEN SHOUTING SLOGANS THROUGH A BULLHORN BECAME FAMILIAR IN CHINA AND ABROAD.

OTHER ACTIVISTS, INCLUDING CHINA'S TOP PRIVATE BUSINESSMAN, WAN RUNNAN, WHO RAN THE HIGH-TECH STONE CORP., ALSO FLED CHINA THROUGH HONG KONG AND REPORTEDLY WERE NOW IN THE UNITED STATES. MR/

lths
off
re a

was
in a
the
200
iro-
said
eck

ring
by

his

1

ar,
lrd,
fter
was

ers
ni's
ress
i of

Iron

eta,
the
ling
for
lote
ded

:Ua,
iths
lion

v>neucy s piuginuu^.

UVSi gK/III5 tut vuvu^t

Chinese dissidents

in Paris unveiling *mi*

PARIS, Wed. (Rtr.)
TWO fugitive leaders of China's pro-democracy movement, crushed by troops in Beijing last month, reappeared in public for the first time today, accompanied by a French Government minister.

Students Wuerkaixi and Li Lu emerged in the west under heavy guard at a ceremony to unveil a replica of the goddess of Democracy statue erected in the Chinese capital's Tiananmen Square during mass demonstrations.

Lu, who said he helped build the original statue torn down on June 4 by Chinese troops, said: "The statue is a symbol of hope for Chinese people. Now that I have seen it again, it is like seeing more hope for China."

Beijing has protested officially to France about harbouring dissidents, saying they were plotting to overthrow the Chinese Government.

French Culture Minister Jack Lang was present at the unveiling of the statue at a Paris Science Centre. The government

has supported the Chinese students who built the statue.

Wu, one of China's most wanted student leaders, has said Chinese troops killed more than 2,000 protesters in Tiananmen Square in the June 4 crackdown.

"On the day of the massacre I was at the square. At least over 2,000 people were killed on Tiananmen Square," Wu said yesterday in an interview with the US television network CBS which said he was in hiding somewhere in Europe.

Chinese authorities say more than 200 civilians, including 36 students, died in the suppression of the pro-democracy movement, which Beijing dubbed a counter-revolutionary attempt.

Foreign estimates of civilian deaths, based on witness accounts and diplomats' reports, vary from many hundreds to several thousands.

Wuerkaixi, who was seen on television around the world shaking his finger at hard-line Premier Li Peng in a meeting before the crackdown, fled China via Hong Kong last month.

v^aiuuic
£7Apcti
police in
hood an
officers t
the RUC

SA bad

HARARE, 2
PROMn
African v
backing
cultural 1
governed
issued to
The st;
Harare ai
between •
leaders o
Congress
Victoria
Zimbabw
The me .
Anti-Apa^{lw>?}
Democrai
Africa, w
Afrikaans
The sta
supported
of the
called fo
simultane<
progressiv
ture."

The So
ment enfc
segregatio

Li Peng said: We are deeply grieved by the heroic death of the three martyrs. I want to use this opportunity to express my deep condolences to all officers and men of the People's Liberation Army [PLA] and Armed Police Force and public security police who died in the suppression of the counterrevolutionary rebellion in the capital, and I wish to extend my cordial sympathy to the relatives of all martyrs.

Li Peng said: The martyrs have rendered a meritorious service to the people and to the suppression of the counterrevolutionary rebellion, and the party and the people are thankful to them. Their sacrifice has awakened thousands upon thousands of people and helped them see through the counterrevolutionary ruffians' brutal and abominable [ko wu de 0668 1921 4104] countenance. Why did our PLA, which is a heroic Army skillful in battle and which has defeated many strong enemies, suffer such great losses in suppressing the rebellion? That was because they tried their best to protect the masses and exercised restraint and tolerance and obeyed the PLA's disciplinary rule of "not hitting back while being hit and not abusing back while being abused." For nearly 2 months, our party and government exercised restraint and tolerance in face of the upheaval. No country in the world can do this. Our PLA did not resort to self-defence until it was forced to do so. If they had not, our losses would have been even greater. Li Peng said: The three martyrs performed heroically during the suppression of the rebellion and they died a heroic death. This can be attributed to the party's education over a long period of time and to the education given them by the PLA. But I must also thank you, the father, mother and brothers of the martyrs, for your family education.

Li Peng said: The counterrevolutionary rebellion in the capital has now been basically suppressed, and the situation keeps stabilizing. But many ruffians are still at large. While we must carry this suppression through to the end and never let the bad people go unpunished, we must earnestly adhere to policies and strictly distinguish the two different types of contradictions.

Li Peng urged the martyrs' relatives to restrain their grief, take proper care of themselves, turn grief into strength, stay on their jobs, and contribute to the four modernizations.

All the relatives of the three martyrs indicated that the martyrs died a glorious death because they died for the sake of protecting the party Central Committee, the capital, and the People's Republic. They expressed thanks for the concern shown to them by the party and the government and they asked Premier Li Peng to convey their best regards to Comrade Deng Xiaoping.

Also present at the meeting today were Tian Jiyun, Song Ping, Qi Jiwei, Wen Jiabao, Hong Xuezhong, Liu Huaqing, Luo Gang, Cui Naifu, Zhou Yibing, Liu Zhenhua, Zhu Dunfa, and Zhang Xiufu, as well leading comrades of local governments.

Before the meeting was over, Li Peng, Qiao Shi, Yao Yilin, and other leading comrades posed for a group picture with the martyrs' relatives.

MING JPAO. Interviews Student WuerKaixi*
11X2006044389 Hong Kong MING PAO
in Chinese 17 Jun 89 p 1

["Wuer Kaixi Says, 'We Must Face Reality'—China's Democratic Development Might Retrogress"]

[Text] The most conspicuous leader of the student movement on the mainland Wuer Kaixi was interviewed by another student movement leader on 3 June, one day before the bloody suppression by the troops in Beijing. The tape recording of the interview was broadcast by ABC Radio Network. The following text of the interview has been compiled from the tape recording for our readers' reference.

In the interview, Wuer Kaixi talked about his main motives for participating in the student movement, and the development and prospects of the democracy movement.

After the bloody suppression of the democracy movement in the small hours of 4 June, the whereabouts of this 21-year-old student of the Beijing Teachers' University is unknown. However, our reporter has learned that he is still alive. But he has concealed his identity and gone underground.

Question: It seems that the situation in Beijing is fairly dangerous. So I would like to talk with you, and hope that this is not the last.

Wuer Kaixi, what are the main motives that drive you to actively participate in the student movement and become its leader? What is your practical experience in this regard?

Answer: I have been paying attention to democratic development on the Chinese mainland for many years. I have written some articles, although they have not been published. I only buried myself in writing those articles. Now I believe that the current movement will become a great student movement, and that I have my own enthusiasm and capability in this regard. Therefore, I step forward bravely to participate in the student movement, and become its leader.

Question: What is your view on the death of Hu Yaobang?

Answer: The death of a Communist Party member, or a common person on the mainland must not produce such great repercussions. This matter itself is a problem, that the death of a democratic leader could cause such a great turmoil. This shows that the Chinese people are extremely dissatisfied with the current situation in their country.

Question: What did you expect to get when you first joined the movement?

Answer I expected improvement in the following two aspects. First, as far as democratic consciousness was concerned, I hoped that we could get the same effects of enlightenment as those of the 4 May movement. Actually, although the Chinese people strongly desire democracy, they lack consciousness of democracy, and do not understand democracy. I hope that through the student movement, we will make progress in our work of enlightening people. Second, I hoped that we could set a good example with regard to the skills for promoting democracy. At the beginning, I hoped that our Students Self- Government Federation's legal status would be recognized, and could play its role in government administration as an opposition group.

Question: To your mind, what mistakes has the government made in dealing with the student movement? What basic problems have these mistakes reflected?

Answer For example, before the massive demonstration on 22 April, the majority of young students who are 18 or 19 years only presented a petition (to the government). At that time, students only lodged their appeal. There was no organization. The government could take the initiative to solve the problem. The government could have easily disposed of (and handled) the student movement.

Question: If the government handled the student movement at that time, what results would you expect?

Answer: This would be determined by the efforts made by us. I didn't think that the situation would become so chaotic.

Question: What is the second mistake of the government in its policy?

Answer: On 22 April, the government sent public security police and soldiers to beat students. Actually, force has enabled the students to become more united, and given rise to the establishment of the temporal' students federation. On 27 April, I initiated the establishment of the federation. As a result, the student movement is greatly different from the past. Massive student organizations have been formed.

Question: To your mind, what problems have the government's mistakes reflected? Did you expect these problems? What will you expect in the future?

Answer I think that the key to all these mistakes is that the government is not democratic. The government is not accustomed to listening to the opinions

Basically speaking, it is not accustomed to such democratic actions as demonstration, sit-in, and so on. The decisionmaking process of the government itself is not democratic. Actually, in the government everything is

decided by one person. Li Peng himself has said: In our government, actually it is only Deng Xiaoping who has the final say. Lacking democracy and being unaccustomed to democratic life are the main reasons contributing to the current situation. In the meantime, the quality of many high-ranking officials of the government is too poor. This is also a problem.

Question: What are your main motives for leading the student movement? What theories and convictions do you follow to understand democracy and the current situation of Chinese society?

Answer Actually, my motives are very simple. I am very dissatisfied with the society. I study the science of education. When I assess education in China, I discover that the problems of education are very serious. At the beginning, my attention was focused on education. After thinking over the matter further, I realize that it is political system which blocks the improvement of education. Therefore, my first purpose in establishing a students federation is to actively promote political reform, to protect citizens' rights and freedom contained in the constitution, and to ensure that economic reform can be truly implemented. In addition, freedom of the press is, of course, my purpose. I believe that the main reasons contributing to the many problems in China's system, including corruption, bureaucracy, undemocratic practices, and so on, lie in the fact that the people cannot independently exercise their political rights, or exercise control over their own political and economic life...Actually, we can say that it is a democratic movement of human rights.

Question: Through constant dialogue with the government and participating in such a massive social movement, do you think that you have enhanced your understanding, or accumulated more experiences?

Answer: Of course, I have. In particular, as far as I myself am concerned, I have greatly enhanced my capability in thinking over and observing things. What I have learned in this regard is greater than what I achieved in the classroom on the mainland. I understand the practical problems of the government and the society. People in general cannot understand this. One of the things which I have realized is that consciousness of democracy is inseparable for the environment and the people. Just as I said in the past, the greatest obstacle to reform in China is its 1 billion population and its 5,000-year history.

Question: According to your organizational and political experiences gained from participating in the current student movement, what will be the main problems facing China on its path toward democracy?

Answer: There are mainly two problems in this regard. First, consciousness of democracy of the masses. When we are promoting the democracy movement, people are shouting their slogan of overthrowing Li Peng. This shows that we are unable to promote democratic ideas.

This is a great obstacle to the consciousness of democracy. Second, the system itself is also an obstacle. If the government persists in the system of prohibiting the existence of an opposition party, and if there is no real political parity (zhi heng 0455 5899), there will be no hope of success for the reform and democracy in China.

Question: If your idea can be smoothly spread throughout the society, what will be the response of the government? How high will be the percentage of success?

Answer: I think that we will succeed. It is difficult to predict the result in the short run. However, in the long run, democracy in China will gradually advance. Our actions are speeding it up. At present, we are not powerful enough, and we must exert greater efforts.

Question: As far as the system is concerned, what obstacles will you encounter?

Answer: In view of the situation in Beijing over the past 2 days, no one is too optimistic about it. We must face reality. As far as the development of democracy in China is concerned, retrogression might possibly occur.

Question: As for myself, whether the government takes drastic actions to suppress the movement, or tries to suppress it, and whether Li Peng or some other people are in power, I believe that things will completely change in the coming 2 to 5 years. If this proves true, and if you can freely act at that time, what do you think that you will do?

Answer: I think that I will develop a balanced political power. I will contribute to such development. I agree with your analysis. Another possibility is that Li Peng might step down, and there will be a purge inside the party.

Question: Apart from the obstacles erected by the government, do you think that there are also problems with regard to students and the masses who participate in the movement?

Answer: We lack the experience in fighting for democracy. In the meantime, we ourselves are poisoned maliciously by the bureaucratic system. Actually, many student leaders are also influenced by bureaucratic style. This is a very big obstacle.

Question: Now I want to ask you: How much do you understand the nature of the previous political movements over the past 40 years in China? Let us take the 4 May democratic wall movement in 1986 and 1987 as an example. Can you compare it with the current movement, and tell us their similarities and differences?

Answer: I think that basically speaking, there is no difference between the previous student movements and the current one. However, the previous student movements lacked organization. They did not extensively

involve people at various layers, and fewer number of people participated in them. In the meantime, they did not evoke the common understanding and response of the masses.

The greatest success of the current movement is that it has evoked the common understanding and response of Beijing residents. An organized and powerful opposition force has been developed. Although we are not completely satisfied with it, it is hard to come by. Even if we fail in our action, I believe that greater student or social movement will occur soon. At that time, we will achieve greater success.

People of our generation have witnessed the opening up in China, and the contributions made by Hu Yaobang and others have further enlightened us ideologically. I believe that through the current democratic movement, university students of the 1990's will have stronger consciousness of democracy.

Question: From newspapers I learn that many noted intellectuals have supported you. They are also active in disseminating their political ideas. I do not know whether you have contacted them. If you have, what is your appraisal of them. Can you tell me the similarities and differences between you and them?

Answer: In China a small number of persons have made very great contributions to democracy. We should say that at least they have made great efforts in this regard. I believe that the quality of people of the younger generation is better than people of the older generation. Young people are also purer. Due to restriction of the environment and feudal system which lasted several thousand years, Chinese intellectuals are generally weak and prone to compromise. Many of their proposals (we can also say that they are protests) are worth mentioning. Now in China what we need is to strengthen the consciousness of individuals as citizens. Apart from talking, each and every person must also act. I believe that people of the younger generation are purer and stronger than people of the older generation.

Question: I completely favor your view. Over the past 10 years, I have been paying close attention to intellectuals, and the trends of intellectuals who demand democracy, freedom and cultural value in particular. I believe that every one of us must consider things in an all-round way in terms of theories, political reality and historical conditions. Do you think that their political and democratic ideas are disconnected with our social foundation?

Answer: What you say is right. Very often their theories are attached to the so-called reformists. But I believe that what we need is not reform. The reformist movement has been in effect for a long time. It started in the Qing Dynasty, but it has never truly succeeded. Experiences have told us that reform is useless in foreign countries [as published]. However, our intellectuals have continued to stick to reform. I believe that what China needs is

revolution. Of course, I do not favor violent revolution. What I mean is that some people believe that power only resides in the highest stratum. But I don't think that it resides in the highest stratum alone. It also resides in the people.

Question: I wish to ask you: What is the differences between your concept of people and that of the government? How do you define the word "people?"

Answer First of all, people must not be regarded as an organic whole. They are individuals, or a group of citizens. According to the old concept, people are regarded as a pile of monotonous beings. This is actually an insult to the people. People are complicated. Regarding people as 1 billion citizens is different from regarding them as an organic whole.

Beijing Abuses Legal Rights To Arrest 'Rebels'
HK20Q6030689 Hong Kong MING PAO in Chinese
20 Jun 89 p 1

[“Beijing Authorities Abuse Legal Rights To Arrest and Bring Suits Against Rebels as Quickly as Possible”]

[Text] While strengthening their control over citizens who want to go abroad to prevent those active in the democratic movement from fleeing the country, the Chinese authorities have started a nationwide action of tracking down and arresting such activists. Sources from Beijing revealed that the Supreme People's Procuratorate has issued one emergency notice after another, ordering the procuratorates throughout the country to arrest and prosecute the so-called "counterrevolutionary rebels" as quickly as possible. The procuratorates have been ordered not to get themselves tied down by small and side issues. A scholar held that although there are laws to abide by, this is an abuse of legal rights.

? It was revealed that on 7 and 11 June, the third day [as published] after the massacre on Tiananmen Square, the Supreme People's Procuratorate issued two "emergency notices," ordering to "crack down on counterrevolutionary riot and strike blows at criminals who have committed serious crimes of beating, smashing, looting, burning, and killing." The notices said that this is "a major and important task" of the procuratorial organs in China.

The notices said: In the unusual times at present, as the targets of the struggle are very clear, it is necessary to take resolute actions to quickly arrest and prosecute the rebels provided there are basic facts and proven evidences. There is no need to quibble over small and side issues.

The notices also said that all those who have violated the law and committed crimes, no matter if they are students, workers, or other citizens and no matter if they are party members, cadres, or ordinary masses, should be arrested, prosecuted, and punished according to law.

Statistics show that since 4 June when the arrest started, some 1,375 people have been arrested, and 11 of them were quickly sentenced to death. But foreign news agencies believe that the real number is much higher than that. Chang Hsin, a Hong Kong scholar specializing in the study of Chinese laws, pointed out: The decision on "quick arrest and prosecution" is based on a resolution adopted by the National People's Congress [NPC] Standing Committee on 2 September 1983. But he criticized the authorities for abusing their legal power. "The laws should originally be used to restrain the government's power," he said. "But in China, the fundamental problem is that there is no democracy. As the party is exercising leadership over everything, the laws have become the tools of the party."

The NPC Standing Committee adopted a resolution on 2 September 1983, titled "On the Procedures for Quickly Trying Criminals Who Seriously Undermine Social Security." Here is a passage quoted from the resolution:

"It is necessary to bring to trial immediately those criminals who have committed murder, robbery, blasting, and other crimes that seriously undermine public security, who have incurred the greatest popular indignation and should be sentenced to death, and whose main criminal facts are clear with proven evidences. In such cases, the trial can be carried out disregarding the stipulations of Article 110 of the Criminal Procedural Law. The deadline for delivering the copy of indictment to the accused and for the delivery of various summons and notices can be shortened."

However, Chang Hsin, honorable senior research fellow of the Chinese laws study project of the Center of Modern Asian Studies in the Chinese University of Hong Kong, said that although the "quick arrest and prosecution" has a legal basis, in reality, it is an abuse of the legal power. Moreover, the martial law itself is illegal.

He pointed out: The population of the eight districts under martial law makes up more than 50 percent of the total population of Beijing. Therefore, they cannot be regarded as parts of the municipality. Moreover, even if the authorities did not have time to call a meeting of the NPC Standing Committee before the enforcement of martial law, they should still call the meeting afterwards to subsequently endorse it.

Further more, according to the organizational law of the State Council, all important matters should be decided at the State Council's meetings. When promulgating a certain decree, it is also necessary to give clear indication of the relevant standing committee meeting or plenary meeting which has adopted it.

Faster Ways To Handle 'Counterrevolutionaries'
HK2006070389 Hong Kong SOUTH CHINA MORNING POST in English
20 Jun 89 p 7

[By Willy Wo-lap Um]

[Text] Beijing has speeded up procedures for rounding up and prosecuting people charged with "counterrevolutionary" crimes, legal sources in the capital said.

Portrait of a “Hooligan”

From Mao's *Little Red Book* to embracing democracy

BY TED CUP

Wuer Kaixi, 21. A Uighur with wavy black hair, big round eyes, high cheekbones. Shown last week on Chinese television on secret videotape from a Beijing hotel that falsely suggested he was eating when he was on a hunger strike in Tiananmen Square. Wanted by the Chinese government. His crime: he was a leader of the prodemocracy movement.

Just a few months ago, Wuer was a handsome college freshman who listened to Beethoven, read classic Chinese novels and thought there was no greater adventure than riding horseback with cossack herdsman in the cool mountains of his beloved Xinjiang autonomous region.

But then Wuer found a more compelling cause in rallying discontented students to demand changes from the Chinese government. It was Wuer who, though wilting from hunger, sat across from Li Peng and chastised him for arriving late to the meeting accorded the protesters. “He talked with Li Peng as an equal,” said a Beijing intellectual. His denim jacket and shaggy hair became a familiar sight in Tiananmen, where the charismatic Wuer barked directives from a bullhorn and bantered with demonstrators and journalists alike. Even after other student leaders voted him off the standing committee organizing the protests, in part for advising his fellow strikers to abandon the square the day after martial law was declared, Wuer remained devoted to the cause. “I deserved to be replaced,” he conceded, for believing false information that the army was about to move in. After the army finally did appear two weeks later, Wuer vanished, and only last week’s manhunt dispelled rumors that he had been shot to death or had taken his own life.

China’s hard-liners have vilified Wuer and other student protesters as counterrevolutionaries. But those who have known Wuer for years say he never sought to overthrow the government and that he hoped one day to join the Communist Party. During the protests, he told reporters his aim was to “form a nationwide citizens’ organization, like the Polish Solidarity,” able to deal “openly and directly” with the government. Though sometimes overconfident even cocky, he had no his

Wuer Kaixi: “I knew that we needed an organizer who wasn’t afraid to die.”

tory of troublemaking. “He’s a good student he’s from a good family, he loves the people, and he loves the country,” said a close friend. But like others in the protest movement Wuer possessed a combustible mix of raw courage and naiveté. Weeks before the Tiananmen massacre, he told an American reporter, “I knew that we needed an organizer who wasn’t afraid to die.”

He was born Orkache (pronounced Wu-er-kai-she as transliterated into Chinese) Dawlat in Beijing on Feb. 17, 1968, a native Uighur, in the midst of the Cultural Revolution, when an aging Mao Zedong fomented social unrest in the name of class struggle. A family portrait shows Wuer, age 1, holding up a copy of Mao’s Little Red Book. Throughout the rigors of the period, his father remained a loyal member of the party who spent years translating the works of Marx, Lenin and Mao from Chinese into Uighur. When thousands of China’s intellectuals were forced out of the cities to work as peasants in the countryside,

Wuer’s father went willingly. The strain and exposure left his legs paralyzed for years afterward, but he neither complained nor criticized the party.

A precocious child who read insatiably, Wuer often visited his grand-

parents in Xinjiang, near the Soviet border, to learn Uighur. But he spent most of his boyhood and school years in Beijing in an apartment adorned by a portrait of Mao put there by his father. In 1984 the family moved to Urumqi in Xinjiang. On Wuer’s bedroom wall hung a portrait of the ancient poet Qu Yuan. Wuer began to write poetry, and took part in school affairs. He helped edit the school newspaper, an experience friends believe developed his interest in freedom of the press. In the summers he went on school field trips into the mountains to stay with the cossack herdsman. That too left an impression. “He could tell the difference between the life of the ordinary people and the life of the leaders, and he got ideas from these people,” said a friend. In 1988 he entered Beijing Normal University. He told friends he wanted to study Chinese literature but felt compelled to pursue an education degree because the Uighurs were in dire need of teachers.

Last January his ideas seemed to flower into activism. He wrote a friend that inflation was “robbing the country,” and he worried about its impact on workers. His political views grew out of his own experiences, not Western influence; he never went abroad, but his voracious reading exposed him to all sorts of modern concepts, Chinese and foreign. “He believes” said a friend, “the Chinese expression that the leaders should serve the people.”

During the pro-democracy demonstrations, Wuer headed the banned independent union of students, where his sophisticated ideas and brash irreverence won him considerable celebrity. But it was less easy for those who knew him well to think of him on a hunger strike. Since childhood he had suffered acute stomach trouble, and only a few days into the fast he collapsed and was carried to the hospital. His mother crossed the country from Xinjiang to plead with him not to resume his fast. He persisted.

Said a friend: “He fears nothing; he was always like that.” But now, with his face on wanted posters across the country, Wuer Kaixi has all China to fear. ■

Dissident in Paris

Chinese dissidents made their first appearance in West yesterday for economic sanctions against

Wuer Kaixi and Li Lu, two of the most wanted men in China since the military crackdown, surprised crowds in Paris gathered for the unveiling of a Goddess of Democracy statue.

The statue is a replica of one built by Chinese students in Beijing and torn down by troops over a month ago.

"The day we win victory and achieve democracy in China we will rebuild the statue in Tiananmen Square," Li Lu said.

The French government, which has shrugged off protests from Beijing over its support for the Chinese democracy movement, sent Culture Minister Jack Lang to

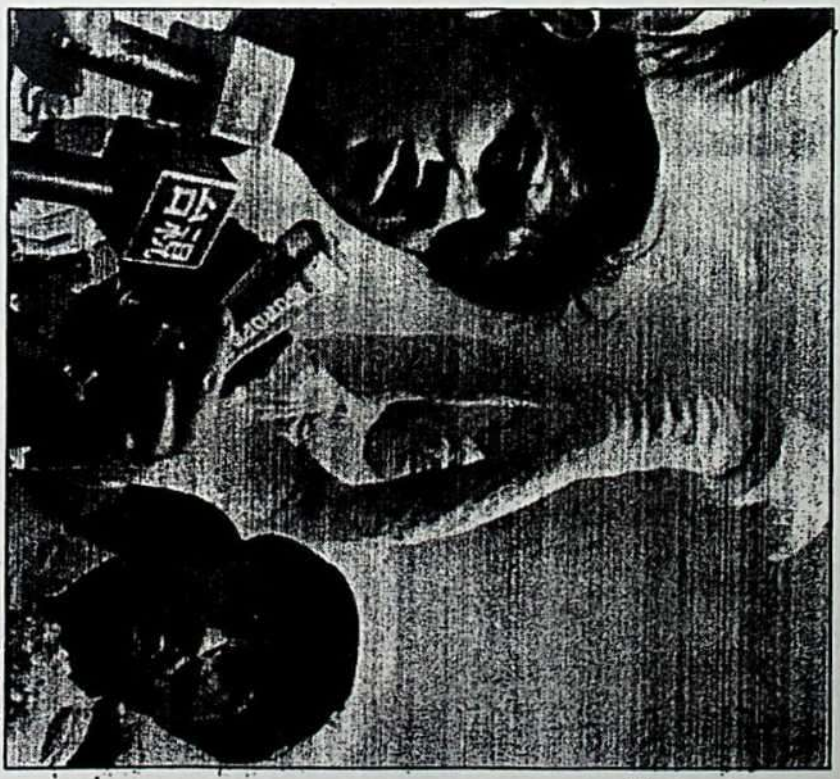
the ceremony.

The two dissidents later called for the 30 heads of state and government gathering in Paris this week for celebrations of the bicentenary of the French Revolution to impose economic sanctions on China.

The dissidents would not comment on persistent reports that they were being sheltered in the U.S. embassy in Paris, but denied that they had applied for political asylum in the United States. They would not say how they had left China.

A spokesman at China's embassy to Paris later said the two men were criminals rather than dissidents.

"Wuer Kaixi and Li Lu are not dissidents. They are common criminals against whom the Chinese state security service has launched a search warrant for inciting and organizing the counter-revolutionary rebellion in Beijing," the spokesman said.

Wuer Kaixi, left, and Li Lu with Democracy statue

Reuter Photo

کله شى دولت پاروتتا .

cap

UIK

'Beijing Protesters Said to Flee To a Now-Uneasy Hong Kong

By FOX BUTTERFIELD
Special to The New York Time*

HONG KONG, June 29 — Several leaders of the pro-democracy movement in Beijing, who have been on the Government's most wanted list, have reportedly escaped to Hong Kong, raising further concern in this British colony about future relations with China.

Diplomats here said they could not confirm reports that four prominent Chinese students and intellectuals along with several friends had been smuggled out of China to Hong Kong over the last week. But the diplomats said they believed that the accounts were correct, and two Hong Kong student leaders who helped to raise money for the demonstrators in China confirmed the escapes.

Hong Kong and its 5.7 million people are scheduled to revert to China in 1997 under an agreement in which the Communists pledged to let Hong Kong continue practicing capitalism for 50 years.

Confidence Shaken

But the crackdown in Beijing on June 4 has shaken confidence here, raising fears about the territory's future and spreading concern among residents that Hong Kong should avoid doing anything to offend China.

There are fears here that if people in Hong Kong were involved in helping arrange the escapes, this could lead to charges by Beijing that Hong Kong was being used as

a base for subversion, a situation the colony's British administration has always sought to avoid.

One dissident, Wuer Kaixi, a charismatic 21-year-old leader of the Independent Students Union in Beijing, which is now banned, appeared on Hong Kong television in a taped interview Wednesday night. Neither the television station nor the students who pro-

Continued on Page A6, Column 1

Wuer Kaixi, a Chinese student leader, as he appeared in a taped television interview broadcast in Hong Kong on Wednesday night.

.TPevLf

Bush Urges Campaign Fund Curbs And Limits on Fees for Congress

By MAUREEN DOWD
Special to The New York Time*

WASHINGTON, June 29 — After several days of debate about the high cost of congressional campaigns and the special interests that pay for them, President Bush weighed in today with a list of proposals to curb campaign fund-raising and limit the influence of money outside the party structure.

Some constitutional scholars

Some constitutional scholars

WITH BUSH, VOTES CHINA SANCTIONS NEW CURBS PASS 418 to 0

Bipartisan Measure Bypasses Some Harsher Proposals — No Veto Planned

By MARTIN TOLCHIN
Special to The New York Time*

WASHINGTON, June 29 — House Republicans broke with President Bush and joined Democrats in a vote of 418 to 0 today to impose new sanctions on China and condemn Beijing's suppression of human rights.

The sanctions package, worked out by Democratic and Republican foreign policy leaders on Capitol Hill, was a bipartisan substitute for about two dozen bills, some of them harder and considered likely to be adopted by the House.

Thus the legislation allowed Congress to vent its anger at the Chinese Government over the military crackdown on democracy movement without taking extreme steps like rescinding China's trade status as a "most favored nation."

No Veto Is Planned The Bush Administration did not endorse the House move, but also indicated that it did not intend to veto if the sanctions approved by the House would suspend the financial support of the Overseas Private Investment Corporation in China, halt expenditure of previously authorized funds for trade and development, mandate American opposition for six months to liberalization of export controls, and ban the export of crime control equipment and nuclear equipment that could be used for military purposes. In addition, the measure would prevent the President from lifting the sanctions he has already imposed except for reasons of national security or unless he assures Congress that

Continued on Page A7, Column 1

Polish Leader Opposition Envoys and Solidarity Aides Also Say Might Visit Moscow

By HENRY KAMM
Special to The New York Time*

WARSAW, June 29 — Gen. Jaruzelski, the Polish leader, a serious challenge within the country to his scheduled resignation next week, Polish leaders

At the same time, senior leaders and Western diplomat Lech Walesa, the founder of Solidarity, might soon be invited to discuss the political situation with President Mikhail S. Gorbachev.

The opposition to General Jaruzelski comes from Communist conservatives who criticize the President, with the party's First Secretary, yielded too much power to the military and having made possible the crushing election setback of Solidarity this month.

Attacked on Both Flanks

General Jaruzelski said in a meeting with senior journalists last month that he keenly felt the difficulties under attack from both flanks, he said. Is the criticism Poles who dislike him for his posed martial law; the other comes from party forces who feel that "his efforts for change and abandonment of fundamental mistakes."

The general's inability so far

Nominee S;

WASHINGTON, June 29 — campaign fund-raiser for President Bush who is now the designated successor to Luxembourg edged to Congress today.

Chinese Opposition Group Plans Secret Parley in West Next Month

By HOWARD W. FRENCH

A new opposition group that seeks to provide a democratic alternative to China's Communist Party will hold its inaugural congress of 120 delegates from around the world next month, two Chinese exiles have announced.

The two, who are among the leaders of the group, the Democratic Front of China, made the announcement in Manhattan on Wednesday.

They are Wan Runnan, the former chairman of one of China's most successful private enterprises, the Stone Corporation, a large computer company, and Yan Jiaqi, a former member of the Chinese Academy of Social Sciences and a former adviser to the ousted Communist Party leader Zhao Ziyang.

They said the congress would be held in secret somewhere in the West and would involve both exiled student leaders and intellectuals and Chinese members traveling surreptitiously from their homeland.

Deng Reported Reviled
The Democratic Front, whose formation was announced in Paris last month, was created after the Chinese Government's crackdown on demonstrations in June.

The two exiles, who said they were members of the Democratic Front's leadership committee, said the repression of student-led demonstrations in China had cost the Chinese leadership its legitimacy and had caused the paramount leader, Deng Xiaoping, and his associates to be widely reviled.

"China's democracy movement did not start with the Tiananmen demonstrations, but began 10 years ago with the economic reforms," Mr. Wan said in an interview. Referring to the formation of his group, he said, "This is the beginning of a new phase of a more rational, more thoughtful movement."

Other prominent members, he said, are the student leader Wuer Kaixi and the journalist Liu Binyan. Both are in exile.

Organizers of the Front said it would coordinate the efforts of individual student groups, such as the Congress of Chinese Students, which gathered 1,100 students from across the United States at a meeting in Chicago last week, with the efforts of Chinese intellectuals and businessmen both inside China and abroad.

Leaders of the new opposition group have been traveling throughout West-

ern Europe and the United States in recent weeks.

"Students will continue to play an important role, but the principal leadership will come from people like ourselves who have shown a solid ability for getting things done," Mr. Wan said referring to himself and Mr. Yan.

Mr. Wan said his group had had extensive contacts with members of the Solidarity movement in Poland. "We have learned a lot from their experience," he said.

Mr. Yan, who like Mr. Wan fled the country after the crackdown in June said, "Our goal is to put an end to the tyranny, to protect human rights, create a federal government and rebuild our republic."

Under the federal system his group envisions, Mr. Yan said, "we would accelerate decentralization," thus "resolving the problems of Hong Kong, Taiwan and Tibet." These, like the various regions of China, would be allowed to choose their own forms of local government, he said.

The two exiles predicted that the present Chinese Government would fall "of its own weight," because of its lack of internal support, grave economic difficulties and international isolation.

Trade Sanctions Against Beijing

A conference called on the more than 30 leaders who will assemble in Paris for commemorations of the French Revolution to maintain "by all means the pressures on the government in taking the economic sanctions that are necessary and in interrupting all high-level diplomatic ties."

Chinese Diplomats Briefed

BEIJING, July 12 (AP) — The Communist Party leader, Jiang Zemin, told Chinese officials today that they must work harder to counter Western "rumors" about the crackdown on democracy protesters last month. At the same time, Prime Minister Li Peng promised that Chinese students abroad who took part in protest rallies will be welcomed back to China and not punished.

The news conference, which was held at an exposition hall on the fringes of Paris, was the first public appearance by Mr. Wuer and Mr. Yan since they arrived in France about two weeks ago. The two have given interviews in newspapers and television in the past. Earlier in the week, Jack Lang at the height of their protest, but not a vast movement for freedom," Mr. Wuer declared during a brief ceremony at the Parc de la Villette, a scientific and cultural complex in northern Paris.

L O u 1 0 1

The open letter issued at the news conference, which was held at an exposition hall on the fringes of Paris, was the first public appearance by Mr. Wuer and Mr. Yan since they arrived in France about two weeks ago. The two have given interviews in newspapers and television in the past. Earlier in the week, Jack Lang at the height of their protest, but not a vast movement for freedom," Mr. Wuer declared during a brief ceremony at the Parc de la Villette, a scientific and cultural complex in northern Paris.

Exiles Urge

By JAMES M. MARKHAM
Special to The New York Times
PARIS, July 12 — A group of leaders gathered here today to urge economic sanctions against the Chinese government, which they said had cracked down on democracy protesters last month. The group, which included Wuer Kaixi and Liu Binyan, said they would coordinate the efforts of individual student groups, such as the Congress of Chinese Students, which gathered 1,100 students from across the United States at a meeting in Chicago last week, with the efforts of Chinese intellectuals and businessmen both inside China and abroad.

PH

PARIS, July 12 — A group of leaders gathered here today to urge economic sanctions against the Chinese government, which they said had cracked down on democracy protesters last month. The group, which included Wuer Kaixi and Liu Binyan, said they would coordinate the efforts of individual student groups, such as the Congress of Chinese Students, which gathered 1,100 students from across the United States at a meeting in Chicago last week, with the efforts of Chinese intellectuals and businessmen both inside China and abroad.

CHINA IS PLANNING 2 YEARS OF LABOR FOR ITS GRADUATES A LESSON IN COMMUNISM

Factory or Farm Work Would Be a Must Before Higher Study and Skilled Jobs

By NICHOLAS D. KRISTOF
Special to The New York Times

BEIJING, Aug. 12 — In an effort to rekindle Communist values, the authorities disclosed today that most college graduates will have to work for a year or two in villages or factories before being permitted to enter graduate school.

The new policy, reported by the official China Daily, appears to be part of what well-placed Communist Party officials describe as a wider program to compel college graduates generally to put in at least a year at manual labor on farms or in factories before taking up their comfortable white-collar jobs.

The Chinese officials said that in the aftermath of the student unrest this spring, the leadership felt that one way of combating "bourgeois liberalization," as Western democratic influences are now labeled, was to send students to rural areas to teach them to endure hardship, work hard and appreciate the daily difficulties faced by China's mostly rural population.

Cultural Revolution Recalled

The steps are reminiscent of the practice in the Cultural Revolution of the 1960's and 70's, when youths and others were sent to the countryside by the millions for re-education.

"Instead of going to graduate school this September, students, especially those in the social sciences, will have to work for a year or two," The China Daily reported today, citing a circular issued by the State Education Commission.

While some top leaders apparently would like all college graduates to get experience toiling in the countryside, it is not clear how rigorously the policy will be put in place: Resistance among young people is certain to be immense, and employers may also be less than enthusiastic about losing new recruits for a year.

Administration Headaches

If it comes about, the policy would not only deepen the alienation among university students, but could create vast administrative headaches for universities and for the villages that are supposed to be the hosts of the graduates.

China already has a surplus of labor in the countryside, and villages are unlikely to welcome intellectuals who speak with urban accents and are unenthusiastic about wading barefoot in the rice paddies all day.

Although there has been no announcement of the new policy, requiring those who graduated since 1985 to work at manual labor, word already is spreading among young people, who are scrambling to avoid it. Most are convinced that the policy is retribution for the student-led democracy movement this spring, which the authorities violently suppressed, or at the least a reflection of the new-found enthusiasm for revolutionary values that the leadership is trying to foster in the society.

"This is part of the brainwashing now going on," said a young businessman who graduated from university a half-dozen years ago. "They want to send you to a horrible place so that when you get back to the city you'll appreciate it and won't cause them any problems."

Information in Report

The businessman, who has access to information about high-level party decisions, said the policy of sending students to the countryside before giving them white-collar jobs was contained in the party's Central Committee report, a 5 now circulating among senior officials.

Today's article about requiring work experience before young people can enter graduate school did not indicate how the policy would be administered, nor how rigorously it was expected to be pursued. While the article seemed to say that the change would take effect immediately, that would require a degree of swiftness and cooperation among authorities that would be highly unusual in the Chinese bureaucracy.

The article suggested that it would apply in particular to graduate schools in social sciences, presumably because students of politics and history and related subjects were at the center of the democracy movement.

Under the new program, young people will have their household registration transferred to the rural area where they will work. In theory, there should be no problem in transferring it back to the city a year later, but many people are suspicious that they will be forever exiled in the countryside. Those people who tried to return to the city without also having their registration transferred would find it difficult to get jobs, housing, ration coupons and perhaps even to get married.

While most young people are appalled by the new policy, a university teacher who was sympathetic to the democracy movement said that most students had been coddled and would benefit from a year learning the value of responsibility and hard work.

Take Out the Garbage*

"Most students don't even know how to take out the garbage for themselves," the teacher complained. She added that in any case the policy was unlikely to be pursued widely, and said that at her institution no steps had been taken toward putting the policy into effect.

A senior party official said the policy initially had been agreed upon in 1984 but was never implemented, and would apply to students who had graduated from college in 1985 and subsequent years. Throughout the country, about 1.8 million people have graduated from institutions of higher learning since 1985 and apparently would in theory be subject to the new policy.

"Many of them are very arrogant, the party official said of college students. "This will be very good for them, by teaching them how most Chinese people live."

The official said he was sending the newly hired college graduates in his department who have no experience in manual labor to work either in the fields or in a factory. In some cases, his department will pay them a subsidy to make sure they do not suffer hardship, he said.

The official said this can't be compared to the Maoist method of sending people to the countryside. He said that except in extreme cases of people who performed very badly, graduates would be allowed to transfer their household registrations back to Beijing and begin assigned white-collar work after a year.

Kirti A* (jtl<Sx«o

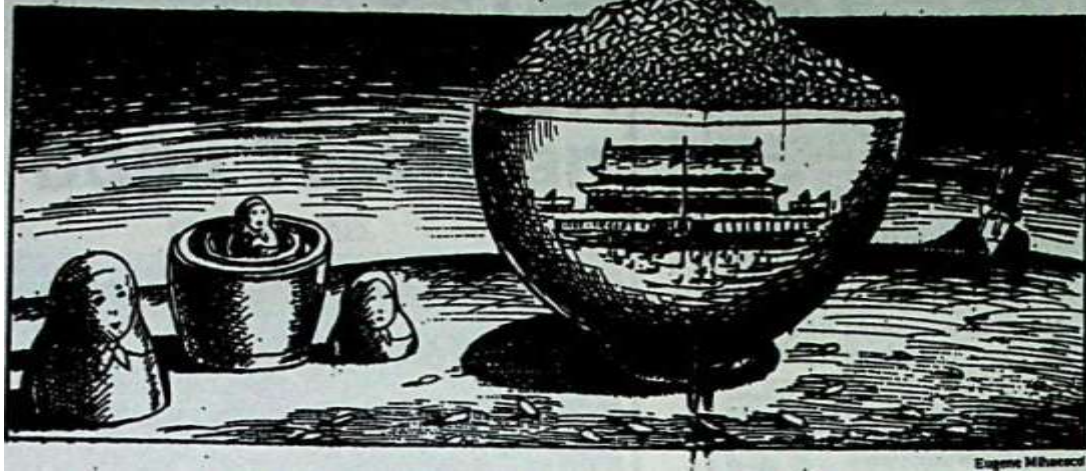
^ IXo V

V > v^» j> U

«w» Z

\ £ > 4 J ■> |5<

\ oj oS ou

At the Summit, g

By Richard C. Holbrooke

They didn't plan it this way. The first Chinese-Soviet summit meeting in 30 years was originally designed to put the long-strained relations between the two largest Communist nations on a stable and more friendly basis, address disagreements accumulated over many acrimonious years and gain an advantage in the triangular relationship involving China, the Soviet Union and the United States.

Ten, or even five years ago, such a meeting could have rocked the world, and might have had a profound effect on the global balance of power. Instead, with the greatest possible historical irony, Mikhail Gorbachev and Deng Xiaoping will meet in Beijing next week at a time when both of them, swept by the drama of people trying to reform Communism in their own countries, must focus on unprecedented internal upheavals. Both nations are at a momentous

Richard C. Holbrooke was Assistant Secretary of State for East Asian and Pacific Affairs in the Carter Administration.

hour. History is being written in large type by students in Beijing, and by intellectuals and voters in growing national movements in most of the "republics" of the Soviet Union.

The period during which two visionary but authoritarian leaders can determine reform solely from above may well have run its course. Popular movements — long thought by observers to be inconceivable in both nations — are confronting both governments with nearly impossible and perhaps internally contradictory choices. Two leaders who until recently assumed they would come to the summit meeting speaking without

Even in this extraordinary atmosphere, there are still important international issues to discuss. From an American point of view, the outcome of the talks on two problems are of greatest immediate interest

The first is Cambodia, where progress has already been made in anticipation of the summit meeting. The petty factionalism of the Cambodians has long been sustained by big-power backing for each of the factions (this includes American back-

ing the "non-Communist resist-

ance". If, in Beijing results in more ire for political compromise, Would be a major achievement, 'long as it does not provide a cover for a Khmer Rouge return to power, comparable American action would be desirable to encourage this process.

A second, area where Chinese-Soviet rivalry has long heightened tensions in the world is Korea. Until the 1988 summer Olympics, neither Moscow nor Beijing had dared urge restraint on their common neighbor, Kim Il-Sung's totalitarian North Korea, for fear that a conciliatory position by one nation would give the other an advantage with the North Korean dictator.

If at long last both nations agree to stop seeking advantage at the other's expense in North Korea, and simultaneously seek relations — not only trade, but diplomatic — with South Korea, an unprecedented opportunity would exist to break a 38-year-old stalemate.

Here again, Americans would have a role to play — by not withdrawing our troops from South Korea unless this is part of a larger deal that guar-

antees peace on the Korean peninsula. Even partial withdrawal, something which Ronald Reagan discussed publicly before leaving office, should not be considered at this delicate moment. These and other international bilateral issues — including Afghanistan, troop reduction along the border and in outer Mongolia and economic development of the Soviet Far East — will undoubtedly dominate the official summit agenda.

But important as they are, they fade into insignificance before the issue that probably will not be discussed: the future of Communism itself in the two largest countries that profess to practice it.

It is unlikely that either leader will wish to discuss why his reforms, while popular and partly successful, have been accompanied by so much unrest.

I believe this has happened for the simplest and most basic of all reasons: human nature. •••

Mr. Gorbachev's reforms for the political system, even in its present chaotic and incomplete state, and Mr. Deng's transformation of both the political and the economic system in China, even under its present stress, are historic events. Both men have gone a long way towards reversing some of the odious legacies of their predecessors.

But their reforms contained the seeds of their own crisis from the outset. How do you give people a little bit of freedom and not expect them to ask for more? How do you open the eyes of people to the outside world and not expect them to want what they are allowed for the first time to see? How do you allow people to tell the truth about their past, but still ask them not to have honest discussion of their current leadership?

History in China and the Soviet Union today can turn in either direction: toward repression or toward freedom.

The forces of the state certainly have the power, and perhaps the will, to impose their authority with great force. Any such action, however, would be enormously awkward politically and doom the hopes of either Mr. Gorbachev or Mr. Deng for economic development, for it is impossible, as both nations are learning, to open up the economy without fundamental changes in the political system.

These two extraordinary men undoubtedly still hope that they can control the reform process, granting a limited measure of freedom while maintaining the complete political supremacy of the Communist Party. But Chinese and Soviet citizens are saying, in effect, that a process controlled entirely from above may no longer be sufficient — that economic development requires political liber-

alization, and once people get a little freedom they will want the real thing. □

“Gin’de Türk asilli milyon Müslüman yaşıyor”

Mehmet Emin Hazret

Başlarken

LI ömen hepsl'etrafımızdaki komşu devletlerde
ni)zyayaşyavaş.kaybQluyor vayerinl olması gere-

V^Törklye'dIaracr:bUhdari8onraBlz(mmeselerniz
• sadece Bulgaristan.pfirnayacak. Kendimizi

man TQrk olarak kabul ettigimiz sQrece, biz iste-
, mesek cie, di?.TQrkJ.ermeselemiz oacaktır.

BatiV
Trakya'dai. 'irak'daiKerkOk. bOlgesjride, Iran'da,
. Sovyet Rusy^'da 'vapin'dei.klmryerde 'az. klm-

• In bQtGhasimlle polttikalarına ragmen
TQrkler'in erl-
.tilemedigirils5yleydrek:“Dogu;TURkIstan'da.
bQ- j yUKblr uyamklikmevcut” dlypr: " ! v"
•TQrklye'ye kaŞiŞr.'uzuh zaman ,alan, Mehmed ,
Emin Hazret'In yolu,
ilkAnc'eRqsya'daki.BatjTQrk- }.
v Istan^a (hamminin akribalai'.inin orada olmasini
ba-
hane ederek) gegmeslvve daha^sonra Romanya
Ozerinden TOrkiye'ye gelişi Şeklide olmuş."Tabi

DiŞ TQrk'ler'Iri:kalabalik bir- Şekilde irieskfiln
bu- lunduWan yerlerden.birl.d©
Po9u';TOrkIstan;Cin'->v in simrlaq Iqlndo yer aian
Dofiu TQrkIstan'da alias' w i- iidbrlrkte
kaqarfVeTGrklye'ye gellp Utica eden SI- .; , /riema
Yazan Mehmed.Emlh.HazretlleGln'dekl!?.
f.TQrkler'in
durutnunugSrtlŞtQk.'Hazreti'oradaCinr:'
• In bQtGhasimlle polttikalarına ragmen
TQrkler'in erl-
.tilemedigirils5yleydrek:“Dogu;TURkIstan'da.
bQ- j yUKblr uyamklikmevcut” dlypr: " ! v"
•TQrklye'ye kaŞiŞr.'uzuh zaman ,alan, Mehmed ,
Emin Hazret'In yolu,
ilkAnc'eRqsya'daki.BatjTQrk- }.
v Istan^a (hamminin akribalai'.inin orada olmasini
ba-
hane ederek) gegmeslvve daha^sonra Romanya
Ozerinden TOrkiye'ye gelişi Şeklide olmuş."Tabi

• katiandi'gi ^mq^bura^a^j.atmair.mQml^n.^
- d0g^1;
y ?h y
Cln'delkensinemayazan^yeha.niminin.daqa-...
I
sebebiyieduwiminun;f^N'6ldugiinoiwjMftenr*
I? ■ i

ncere. Tflrkiyc nerc?
Amn gdnill bu; Turk yur-
dfında olunca iraklar yakin,
zorlar kolay oluyor. Ijje Qin'in
sinirlan Iginde yer aian Dogu
TOrkistan'dan ailcsi ile birlik-
ie hilriyeti segen Yazar Meh-
met Emin Hazret ile soh-
bctimiz.

Neden kagmij, nasıl kagmij,
oradaki Tlirkler'in ju anki du-
rumlan nedir? Sorulanmiz ve
sohbctlerimiz bu minval ilze-
re oldu.

Zanian— Efendim, once
kendiniz hakkında bize bilgi
verlr mlsniz?

— 1950 yilmda Dogu Tlirk-
istan'in Hoten vilayetinde
dogdum. ilk ve orta tahsilimi
orada yaptim. 1972 yilmda

“Kannda5-1985”, “Bekir-
lar Alles-1988”. Ayrica neg-
redilmi.; fakat filme gekll-
memls ilg senaryom var.

“Gilzcllik tgin” adli bir Siir
kitabim. Pekin Milletler *Nea-
rly ati* larafından, 1981 yilin-
da nejredildi. Yazdigim b(i)Qn
senaryolarda bir arada olmak
(Izerc, “Şincan Yajlar
Negrlyati” larafından 1985 yi-
lmda basilmijtir.

1989 yilmda “AF” adıyla
bir romanım, aym nejriyat ta-
rafından yayimlandı. Ayrica
gesitli dergilerde sinema konu-
sunda ve sanat konularında
makalecrim yayimlandı.

Mcydana getirdigim bu
escerler Dogu TOrkistan halki-
run mill! gelcncklerini, sanaum

kendi yazdiklanna gore A rap-
vc Iran'dan gelen iQccarlanın
Gin'c gelip cvlcenmleri ile or-
laya (İkan bir uk olarak tam-
tiyorlar kendilerini...

Zaman— Gi' iilkkiimeti
mOsilm'an Tlirkler ile miis-
llmanlilar Qlnlller arasında
egltim veya diger ytinlerden
fark gozetiyor mu?

— Hem de 90K. Bir defa,
Ginli mQslOmanlanın dili Qin-
9c ve bu yfından bizden daha
fazla avantaj sahibi. Ginli-
lerle anlajabilir. Zaten bizim
her zaman Qin'den ayrılmak
istegimizin olduğunu Gudiler
bilir. Ginli miislumanların 6ylc
bir istekleri olmadigi için on-
lara daha farklı davramr, bize
gore. Ginilic'e gdre Ginli
muslimanlar bizden daha cmin-
dirler.

Znnan— HnH fplitlitrur-
lar Gin'den ayrılmayı U9 dO-
junmediler mi?

— Eskiden varmi), ama
jlmld onlar böyleblr Seyi pek
dUjimmilyorlar.

DÖNGENLER
Zaman— MUslUman
Tlirkler'e giivenmediklerine
gdre onlara Onemli vazife de
vermiyorlar 0 zaman...

Elbette. Bizden hep kujukuy-
la baktiklan için hOkOmetin
onemli yerlerinc bizden kim-
syci sokmazlar. Ginli mQslQ-
manlardan bizim kadar kork-
madigi için onlara bazı vazife-
leri veriyor. Zaten Ginli mQs-
lQmanların bir dzerk bolgesi
var. Bizim “ddngen” dedigi-
miz Ginli mOsIomanların fizek
bolge dijinda daguuk halde ya-
Şadiklan da gdril!Qr. Dagildik-
tan sonra erimeled de kolay
oluyor tabi. Din duygusu da-
ha zayıf oluyor. Fakat kendi-
sinin bir mQslQman olduğunu
unutmuyor.

“Şincan Onlvrsletd Edebl-
yat FakilltesP'ne girdim.
1976 yilmda bu Oniyersiteyi
bitirdim. 1976 yilmdan, 1982
yiliia kadar. “Şincan
Medenlyetl” adli derginin ya-
ziijleri mQdQrlOgQnd yaptım.

1982-1983 yOlanmda Pekin-
Sinema EnsUtQsQh'de dgre-
nim gSrdQm. 1984-1989 yilian
arasında, Qin Halk Cumhuri-
yeti TiyanSan Film stQdyosun-
da senaryo yazan olarak falij-
Uip. Milletlerarasi festivaller-
de (Jin Halk Curahuriyeti'ni
temsil-çlim.- «*•••••».....
BugOne kadar yaptigim dort
film, sinemalarda oynamaktadı-
r. Bu filmlerin adlan junlar-
dır. “Rgnfinin
DilgiinO-1982”,
“Nil run n lsa-1984”,

ve kuliOrilnO yansitmaktadır. Aym
zamanda Qin Halk Cum- huriyeti
Yazarlar Birliğı ve Si- nemacilar
Birliğı Qyesiyim. Cince
bilmekteyim. Anadilim, TOrk?c-
Uygur jlvsesidir.

TÖRKNOFUSU

Zaman— Gin sinirlan ifin-
de Uygur, Kazak vs. diger
milletten olanlar da dahil
mUsIomanların niifusu ne
kadar Şu an da efendim?
• — MQslQmanlar ikiye ayn-...bi' çlljgi bir durum orttya liyor orada.
Blncisci, iTark.iijkonmuyor. ;iul3! asilli olan mOsIdmanlar. Bunr.) ju ^

İann toplamı 25 milyon civa-
rında. Bir de Ginli mQslQman-
lar var. Biz btinlara “dongen”
diyoruz. Bunların dili, geie-
nekleri, kıyafetleri tamamen
Gin usulidvlr Yalnız bunlar.

;-;X<nnG;-
Ganl Batur ; .
9ln'edfinedclz

Dogu Turkistan'da giindiiz okula gi- den ogrenciler. Gece de Kur'an kur- suna gidiyor

DOGU imm t SIMM/

Dogu Turkistan'da diri eğitim yerleri var ama hükümet bunu kanunen yasaklıyor. Gizlice mahallelerde, sokaklarda öğretiliyor çocuklara. Her mahallede gizli olarak dini eğitim yapan okullar var. Halk ibadetlerini turn zorluklara rağmen .! yapıyor. Tek Islm Enstitüsü'ne ise sadece 100 öğrenci

faalıyor

On, Mehmet Emin Hazretisi. Bali TQrkistan'a go? ctti. tan'i Cnliller'in cllnoc tJ ret lie Doşu TGrkistan- 1981'de Bau TUrkslan'da vefat ■ kurtaracagiz. O zamanlar siz- dakl TQrkler'in nQfusu, Qin- etti. Gani Balur Dogu Turkistan'da yilicadele i?In olan benim turbemc bakm ve benim i?in dua edin, diye bu yol uzerine benim mezanmi yapm.

Türkiye'de, Cin'e karşi ..Turkistan Turkleri raicadele- sl deyince akla gelen Uk isim "Osman Batur" dur. Osman Batur Dogu Turkistan halki ta- rafından nasıl bUlniyor? — Osman Batur'u Dogu TGrk- istan'da halk ?ok seviyor. Qin- liler'le 20 sene mfcadele eunij. Kizil Qin'le savajan Balur'a, Cinliler "Osman Batur" de- mezler. "Osman Ejkiya" diye adlandinriar. "Osman Balur" /j?cn kimseyi de cezalandinrlar.

Osman Batur 1937'de Qinli- ler'in zulmune karşi ?ikmi5tir. Dini inan'ci ?ok kuvvelli olan bi- risidir. Mucadele esnasmda be? vakit namazi hi? kaza etmemij birisidir. Milletperver bin olarak taninir. Dogu TGrkistan tarihini- de kendine g5re bir yeri vardir.

GAWi BAFUR

— Osman Batur'dan başka Ein He mucadele eden kahra- manyokmu?

— Tabi var. Biz de Baturlar ?oktur. Mesela Osman Balur ite ayru zamanda onaya?ikan"G*"" ni Batur" isminde birisi var. bu Uygur TORku'dr. Osman Batur . ise Kazak TQrkQ'dQr.

Gani Batur, 1943'de kurulan Dogu Turkistan Curahuriyeti'nde Onemli rol oynayan birisidir. 0"Cenazce torcni yapacagiz ve Dogu met Emin Bugra Han'in one- mi kultur seviyeclerinde de farkltlk zamanda general olmujur. OrdudanTQrkistan kahraram yapacagiz"nedlr? — Mehmet Emin Bugra, her baktmindan bQyuk farldart var. — Mehmet Emin Bugra, her baktmindan bQyuk farldart var. — Mehmet Emin Bugra, her baktmindan bQyuk farldart var.

Sonra Giniiler'u ijkencsine den "Bir gun Dogu Turkb- ugradi ve 1955 yduda mecburen

Zorluklar iflnde ibadet

Mehmet Emin Bugra, her baktmindan bQyuk farldart var. — Mehmet Emin Bugra, her baktmindan bQyuk farldart var. — Mehmet Emin Bugra, her baktmindan bQyuk farldart var.

kes lider olarak bilir ve sever. yor Gin.

Türk aydinlari i?in sadece bir li- der degil ayni zamanda yazdigt kitaplar ile Dogu TGrkistan TGrWer'i'ne nazariye bakumdan bir ?tki yolu gosteren kimsedir. Haua yuz yil i?indeki lek lider- dir. ilmi ve mucadele bakmun- dan...

— iki Batur'dan daha mi farklt olarak?

— Soz ettigimiz Batur'lar, is- mi uzerinde bahadirlardir. Fakat lider niteliginde degildir. Osman Batur, Kazak Turkleri i?inde gene lider olarak tammyor ama bil- gi baktmindan lider olan bir kimse defilil.

— Kazaklarla Uygurlar ara- smda bir fark oluyor mu?

— Hayat tarzlan degijiktir. Kazaklar genellikle daglarda yayla ijleryile, hayvancthkla mejlul oluyolar. Uygurlar Şe- hirlerde ve koyde yerlcjmi? ve tarinda ugrajiyorlar. Bunlarm

~ NUFUS PLANLAMASI

— Qln'de yapılan niifus planlamasi Tiirkler'e nasıl uy- gulamyor?

— Cinliler'e planlama daha dneeden bajladigi i?in onlarda jehir i?inde ya?ayanlar birden fazla ?ocuk yapamaz. Dogu Turkistan'da 1980'inbasina ka- dar pek a?ik bir tavir koyup nu- fus planlamasina uyulmasim istememijlerdi. O larihten sonra bize de bir sinir kovup. sehir- de bir ailenin ikiden fazla ?ocugu koylerde de u?den fazla ?ocugu olmayacak. Tabi bu nufus plan- lamasi Dogu Turkistan'daki Qin- liler i?in uygulanmyor.

Aslmda yazi olarak ?ikari'lan planlama incuburiyeti bizde ?ok fazla tuimadi. Oin'in i? tarafla- rinda daha siki lutuluyor.

— Turkler'in eğitim seviye- leri ne durumda mfendim?

— 1984'den sonra bulun Qin- dc anayasa dognillusunda mcb- buri eğitim koydular. Liseye kadar. Bu mecburiyet bizim Turkistan'a gelince biraz degij- ti tabi. Eskiden okuma imkam, okullarm ?ok uzak koylerde ol- masi sebebiyle yok goiydi. 1980'den sonra iktisadi yonden insanlar biraz rahatlayinca ?ah- si olarak kendi bulunduklan yer- lere okullar yaptiriyorlar. Hukmet tarafından okul yapn- nlamayan bir?ok koylerimiz var. Hoten gibi.

— TORkler eğitim duruma- lı nm daha iyi hale gelirmck i?in ne gibi ?ubu sarfediyorlar?

— 1980 yilindan sonra biraz dijanya a?ilma ile birlikte, hac vesilcsi ile dijariya ?tkan Turkler, kendilerinin ne kadar geri kaldiklanm gorilyorlar. Şimdi ?ocuklanm okutmak i?in ?ok onem veriyorlar. Ama bizim ?o- cuklanm liseyi bitirdikten sonra univrsiteye girmesi ?ok zordur. Turkler i?in aynlan kontenjan azdir zira. Bu sebepten de bazi aileler nasıl olsa ?ocugumuz uni- versiteye giremiyor, okumasin deyip laruna veriyorlar. Bazila- n da tuccar olarak yetişin diye ali?- veri\$ ijleryine gonderiyorlar.

— Normal cgitimden ayn olar ik dini eğitim yapan miic- csescler var mi?

— Dini eğitim yerleri var anui hukümet bunu kanunen yasakli- yor. Gizlice mahallelerde, so- kaklarda ogretiliyoi ?ocuklara. Aynca aileler bildikleri kadanyla cvlerde ogrecliyorlar. Boyle dini egitime ozcllikle Dogu Tiirkis- tan'ın Ka?gar, Hoten tarallarind- da onem veriliyor. Kur'an ogretilmesine dikkat ediliyor.

Dini eğitim olarak resmi bir Islam Enstitusu var. Ancak o da yQz kadar ogrenci ahyor. YuzG kesinlikle gc?miyor. Gayr-i resmi olarak a?ilan dini okullar he- men kapatiliyor. Yalmz her mahallede dini eğitim yapan okullar var. Qocuklar gencllik- le gunduz normal okula giderler- ken akjamlari Kur'an kursuna ugrular.

— Dogu Turkistan'da Turk halki ile eğitim goren kimsder arasinda bir "aydin kopuklugu" var mi?

— Kopuk denccck jekilde de- gil ama, eğitim goren insan ile, gormeyen farki mevut Buna "tefekkuR farki" diyebiliriz. Yoksa aydim ve halki ile Dogu Tiirkistan ayru gaye ve ideale sa- hiptir. Dolayisi ile halktan ko- pukluk diye bir jeyin olması du;unulemez.

Qinliler, gostermelik olarak hOkumct idarelerine Turkler'den goreviler ahyor. Fakat, onlarm dzcllikle okumani; kendi tari- hini bilmeyen, Qinliler'e tapma- dan ba;ka bir Şey dgenmeyenlcri goreve getirdi- gi i?in kukla hukumet adamlany- la, millet arasinda belli bir fark oluyor. Zaten onlan da millet is- temiyor, kendinden saymiyor...

DEVAM EDECEK

m

t(i^M) Universitelere Türk alınmıyor''

Urumfi
Aksu
Dogu Turicistan Kaxgar
Yarkent Hotan

Qinli ve Turk evlenmesini teşvik için Qin fiikümeti bir yasa fıkarttı. Bir Türk bir Qinli He evlendiği zaman işi garantiye ahnıyor, işsiz olsa bile para veriliyor. Qinliler'in anlatıklarına göre Orkeş, muthiş bir n&tik, konuşması gok etkili.

bi mahallde kimse onunla konujmaz. Devamlı olarak rahat-sizlik duyar. Ancak başka bir yerce tainması sonucu (opium bas-kisinden kurtulabilir. TQrk yur-dunda kalamaz zaten.

Qinli ve TQrk evlenmesini tej-vik ifin Qin hQkumai bir yasa fı-karttı. Bir TQrk bir Qinli ile ev-lendiği zaman işi garantiye ali-myor, işsiz olsa bile para veriliyor. Ayrıca bu evlilikten dolayı ikibin Qin parasi (500 dolar) mQ- kafat veriliyor. Bir de ev veriliyor. Bunlara ragmen iki irk ara-sındaki evlilikler fok nadir mey-dana gcliyor.

- Qinli ogrenciler bir Turk- '11 Uder olarak nasıl scfmil}ler?

• Qinliler'in anlaUiklarına gOre Orkes.mQihis bir n2nk, konuş-ması fok etkili. Konuşma sırasın-da insanlar üzerinde etkili olan el hareketleri ve mimikleri var. Bir de konu:masında kıkıruci- ligin fok gQfQ olduğunu yazı- yorlar. Qinliler ogrenci liderini in ince ayntılanna kadar yaz- mi}laf.

Qinli Ogrenciler TQrler'e baski yapılmamasım istiyorlar. Ve bu hususta demokrasi mQcadele- sinde TQrkleri de yanlama ali- yorlar. Qinli Ogrencilerde TQrk dQjmanlığı diye bir jcy yok. Eger Qin hQkQmetinin bize yap- uklarını Qinli Ogrenciler Ogren- sc daha fok karji gelirler. Kısa- ca Qin'de mesele rejim mesele- sidir.

Bir milyarnQfusu
gegen
Qin devleti smirlari
Iglnde Ornek bClge
Ismly-
tesjndelgt'gergektenTözür:
Fakatt/bugQri," Iglnd
TQrkfer
'ddma
sevindrlrlcl'olari,
la-
raf, Mehmet Emin Bey'lh
bellrttigi gib! ylrml otuz
se-
ne Onceslne gOre gok
uya-
mk olmaları.BugOnko so-
runlarımız, Qin'ln
TQrkler'-
In uyanigi kargismda
nasıl
bir politika izledikler,
asl-
mle metodlari ve TQrk II-
derjerin yokediliglerlnln
sebepleri lie lglgl. Ayrıca,
mQslumanların dlnlerl
aleyhne gdstermlg olduk-
lan baski rejiml altmdakl
cesaretil tepkilerl lse lbret
vericl.
Z

- Qin Unl vcrsltelere ne'ka-
dar Turk aluuyor? TQrkler Is-
f'nyerl Universitelere gldebl-
Ve'Llar mi? '1s" * * * V-

- Dogu TQrkistan
haricinde
olan Qin Unversitelerine TQrk
alinmiyor. Bizira Dogu TQrkis-
tın'daku Oniversiteye ise yUzde
kirk diger azinliklar da olmak
Uzere TQrk aluuyor. Mogollar

YÖRÜYÜŞLER

- Qin'de mQslQmanlar dinleri
| aleyhne bir yiyin olduğu za- man
nbsil blpyol taklp ediyor-, lar?

V
Qinli matcryallst bir! kadın
mQslQmanlara aitimij gibi gCste-
riyordu. Kitap nejrcehdih' dagihl-
- raaya bajlandigmda, Cnee Pekin'de
Qinli MuslQmanlar ile

■ TQrkler, kanjik olarak yurUyUj
yapular. Bu yQrUyUje Qin hQkO-
meti de pek tails karji fikama- di.
QqnkO isttm aleminden kor- kuyor.
Ondan sonra Dogu TQrk- * istan'm

Bir Doşu TQrkistanli aile.

Cuma gQnQne denk getirilen yQ-
rOyoŞie kalabalik foktu. ...

- YtrUytt} yapalara her-
hangl bir baski yapıldi mi da-
ha sonra?

YQrOyOj bittikten sonra, eili-
ye yakin TQrk'Q tutukladılar. Te-
levizyonda resmt olarak af ikla- nanyapıldığı biliniyor. Bunlar ne gibi
rakama gOre 46 ki{l- Ama gayr'lşkence- ler?*

resml olarak dQrt yQz ki- jiden - Polislerin fok ufak
fazla olduğu biliniyor. Bir haflascbclerle masum insanlar
ifinde bu rakam bejyQzQ SOcti;:, tutukladilan ve dQverck

OldQrdQkleri olur. TQrk talebeleri
bif fok kere arkadaf- lannin
- Tutuklananlara ne gibi ce-
zalar verildil?*

..Sadece kitaba karji olduğunu
sCyleyip, ispat edebilenlere bel- ki
ceza verilmz. Şu anda onla- nn
duruunu nedir bilemiyorum. mi?

YQrQyQjleri rejireo karji ise agir
ceza verirler. Ama bizirikiler so-
kaga fikumi mutlaka birisi "Qnliler
fekllsln" diye sCyleyir. Sloganlar
ahlr, ijin yCnQ degi-

Bu yQrflyo} Ifin zaten mQslQ-
manlar sokaga fikarken bajlan- na
TQrkleri Qin-

medi ve fok insan tutuklandı. Bu
yurOyusler demokrasi isteycn og-
re nci hareketlerinin arefesinde
olmuşlu.

iŞKENCE

- Qin'de
Ijkence
QnlUer arasmda evliliği tevjik
ederek asmlasyon yap- mak
Istedigin bgrendlk. Bu 5c- kilde
evlenmeler artiyor mu?

- TQrkler'in, Qinliler'le evlen-
mesi fok nadirdir. Bir defa bir Qinli
kizla evlenen erkek olsun veya bir
Qinli ile evlenen bir kız olsun, 0
amk TQrk toplumundan ayrılmı;
bulunuyor. Ailesi de onu istemiyor.
Haua benim ta- mdigin birisi var.
Kendisi mill' juur olarak zayıf
birisidir. Qo- cugunu kufQkten
Qince bir oku- la gCnderip
okutnuj. Ku bQyQ- yQnce bir
Qinli ile evlenraek is- tedi. Bunu
duyunca, ashnda ken- disinde pek
juur olmayan baba, Of gece vazgef
istiyorum. Uygurlar Pekin'de
genellikle kebabfi olarak hayallann
devam ettirirler. Pekin'de yajayan
Qinli ile evlenmekten vazgefti kız,
ama

9İN-TURK EVLENMESİ

•Qln Hukiimcti'nin Tlirk- lcr'le
QnlUer arasmda evliliği tevjik
ederek asmlasyon yap- mak
Istedigin bgrendlk. Bu 5c- kilde
evlenmeler artiyor mu?

- TQrkler'in, Qinliler'le evlen-
mesi fok nadirdir. Bir defa bir Qinli
kizla evlenen erkek olsun veya bir
Qinli ile evlenen bir kız olsun, 0
amk TQrk toplumundan ayrılmı;
bulunuyor. Ailesi de onu istemiyor.
Haua benim ta- mdigin birisi var.
Kendisi mill' juur olarak zayıf
birisidir. Qo- cugunu kufQkten
Qince bir oku- la gCnderip
okutnuj. Ku bQyQ- yQnce bir
Qinli ile evlenraek is- tedi. Bunu
duyunca, ashnda ken- disinde pek
juur olmayan baba, Of gece vazgef
istiyorum. Uygurlar Pekin'de
genellikle kebabfi olarak hayallann
devam ettirirler. Pekin'de yajayan
Qinli ile evlenmekten vazgefti kız,
ama

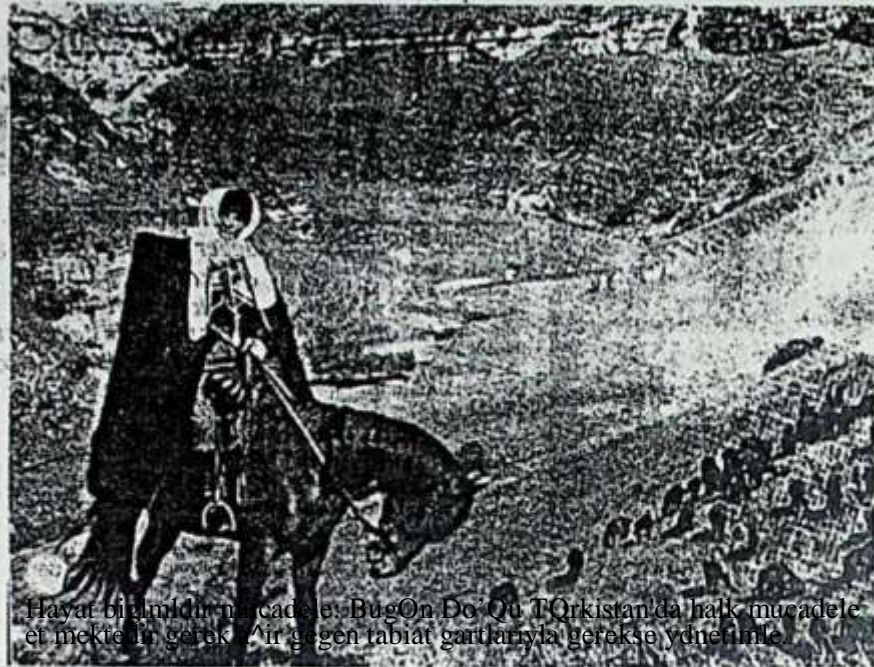
LİDERLERİN OLOMG

• TQrkler Uderlaini kendl İs-
tekleriyle ml scf iyollar, yoksa
tepeden bir taylnle ml gcliyor?

Orada demokratik sef im diye bir
Şey olmadigi ifin tek parti ne derse 0
uygulurur. Bizde de bir kaf sene
Once TQrkiye'ye gelen Uygur Dzerk
bOlgesinin baska- ni olarak Ismail
Ahmr', Uder olarak gozukOyodu. O
biraz mUliyetfi bir zat olduğu ifin
bur- dan dOndugQ an, onu Pekin'e
ge- irdiler. COrQnQjite mevkiisini
yükseltti ama hukukunu elinden
almij oldular. Onun yerine, kendisi
TQrk, fakat Qin taraAan olan bins ini
getirdiler. Halkın isteme- digi birisi.
Şimdi TQrk halkını temsil eden bir
başkan yok du- rumda Dogu
TQrkistan'da.

Uder yok derken Qinliler ta-
rafından kabul edilmeyen, fakat
kendi aramızda saygisi olan insanlan
unutmamak lazim. Bizde liderler f ok
fikti, ama fazla ya- fatmadılar.
Liderin gagesini Qinliler biraz
anlayınca eskiden kur- juna
de dizeriedi. Şimilderde de
hapsdciyorlar.

1985 yiluuu Kasim ayında bir
nOmayi} oldu. Bu nQmayijin li- deri
Urumfi'deki Oniversitenin Fizik
FakQtlesinin Ogrencisi. Ebu Bekir
ve Enver isminde. Bu Ogrencileri
nQmayijin lideri ol-

Hayat biliminin mücadelesi Bugün Doğu Türkistan'da halk mücadelesi etmekte. Her gün bir geygen tabiat garitlarıyla gerekse ydnetimle.

mm

M.Emln Hazret lie rdporta] Hazirlayan: SULEYMAN UNAL

“Bizde Osmanlı'nın etkisi fazladır”

MaVn&kikonusmar^~jifciitetin uyanmiş olmasimn diger bir USTK ' belgesi de j« diyebitiriz: Qn'de artik uyam?mdan sevinefCindeserbest ticaret yapmak normal hale geldi.

S'renlerin eline

r ■ iseTQrkier'in Qiniieri gegirdiklen para lie ilkyaptiklan şey

■ \ 'yapılan;mOcadeledQcaml ofay ■

6len kahramarlanmn ya« v•

-kinlarmi bundan, y/rm/fy//...1 Ae qeli,nmQcad, qle 5ATM[A, fedlllAqE, ...

dncesl kadar yahiz btrqk-; CmlUerle yamizda kaşQk de -MaddJduruxnlanUba-
Amadiklarim aflelerinln ya-. Oladeyamli i bir fekisnjeoldm , riyle lyl olanlr lyl olraayan-
mnda olduklarmi.-Islimi ^7^*nblwleyapılanmQ-, lan, yardım yap,yorlar mi?

geometer, Igin gdsterllen ^cadclerde nuliet 19m hayatı - 0 durum okul yapuimak
gayretlerlanlatil Mphmet.. “ J^ybedenlenn ailderine- suretiyle oluyor zaten. Ama
Fmln Bov Mad vd sonra- bajkalan gelipbakamazdi. Re- , ayne calijma lmkam olma-

9SmmbtSSSS*B

;< -sJ.TUrklar' fa orada şuan-- Halk dieolerin ailesine eksigi
da 50k uyamk halde oldu-, veya ihtiyacim olup olmadı-
hu soylediniz, bu nasi! mey- , gmi sorup her tOrlQ yardım
dana getirildi? _ . 3 v , > i'in kojma uyamkligina sahip

■ -ii-Doğu TOrkistan fOrkled; 'olmujtur.' Yarduuu gflndilz ya- ' si mulk cdinne yoktur. Bunun
-bugOnc kadar hip- bu kadar'' pamazlarsa gece gelip' getiri- '5m daha Snce kazandiklan el-
uyamk hale gelmediler. DOs- yorlar. Bundan yirmi otuz se- lerinden alimiyordu. ş u anda
.maiumn kim oldugunu gayet. .ne fince istese de yapamazdi' TOrkler'in ellerindeki scrvet-
.iyi anladılar. Ayne karjism-; ama, zaten bugunkfl juurda o, lcr siyasi oitamin biraz serbest
i.dakinimil^angesennO^isuyu: , zaimn yoktu. -MOcadelelerdo, 'yapılma» neticesinde kazam-
la bQj^bjrjflf plaugunubi^";i5ienlerin kendisi if in dldOgfl-^* lanlarir. Yari! odandurumu
'llyor ve pna^bte.kenjlinjrre- ,nfla. farkına varamamijti.- da pck eivefisir<icgil^ama yi-
'tistirraeyc palisiyor. 'Egitim' millet. •• ;
ne de etraflartna yardım yapı-

■•ydnQyle ,ve diger ■ydnleriyile ^ Milletin uyanuj olmasimn yorlar.

•J g5rdQga :eksikligi kapatmaya - diger bir belgesi de ju diyebi-

' :?ali jiyor! Bu yolla kendimiz! liru:; gin'de artik serbest tica-
anlamij- duruma-.,Cinliler-.Bu ticaret.işinegirenlerm ells.lenkaSsn^kSm
bundan spna balsdah yoluuk ngepirdikleri para ile ilk yap-
.entemiyeceklenll bildiklen uklan jey camı oldu., Camile-
' ifin' degjijik mctodlarla bizi ' rimizin hepsi kapanlnjuU. Ca-
i critmcyd sahjiyorlar. Biz de., milerdensonra, hcmenardntna

■ billyoruz ki onlara kar?i dur-, okullar yaptirmaya bajladilar.

mak ifin kendimizi yetistirmc- l' miz
gerekir. Onlar bizim ilim- ' siz ve cahil
kalarak kendi ken- dimizi yememizi
bekliyorlar. Ayneca, eskiden bed devam

Uzak kfiylerde veya Cinliler- ip
okul yapUmadiklar yerler- de
bizimkiler okul yaptinyor- lar.
Yani dini ve ilm! miises- scler
kurubnisi ifin gayret sar-

JSLAMI GELİGME

yapabliyorlar mi?

— Epeyce' yapiyorlar. Daha
dogrusu imkanlanmn nisbetin- de
yapıyorlar. Mesefl bizde Kur'an-i
Kerim'in Uygurca nejrı Sikti
1985'te. SekizyQz- bin adct basildi.
Bu kitaplann yayilmasmda serbest
tuccaria- nn buyuk rolu oldu.
Pekin'de basunlan Kur'an-i
Kerim'ler,

tQccarlar sayesinde Dogu sildir?

TQrkistan'm ve Qin'in en uc- ra — Biz de Tfrkiye'yi gencl- de
kdjelerindeki mQsliimanla- ra millet ?ok seviyor. Dolayi- siyla,
ulastindl. PantUrkl olarak sunlamp hapislerde

— fslflml gelljraedc. 1980 cQrilyenlerin hesa- bi yoktur.
dncesl lie sonrasi arasinda ne gibi Meselfl bizde 1800 sonrasi yazilan
fark oldu? ... bir tarihi kita- bc Sultan

— 1980'den bnce camiler ta- AbdQlhamid'e arma- gan olarak
mamen kapaliydi. Namaz kil- mak yazildigi i?in "Tarihi Hamldl" diye
adlandinl- mij. Halbuki Dogu
yasaku. Hatta bir ara sOn- net olmak Turkistan . in yakin;ag tarihine ait bir
yasaklanmijti. Ca- mileri kapatmakla ki- UP.:
kalmayip ibadcthancleri domuz Oszbde diyor ki: "Ben bu
ahirlan yapmi,lar ve imamlan da bu kitabuni Osmanli Padijahi Sultan
cobanlan olmaya Abdulhamid'e arma- gan olarak
mebur etmijlerdi. 1966-1976 arasi yazdigim ljin ld- tabima bu adi
boyle facialar olmuju. verdim." BugOn de aym sevgi

Mao Zcdung OldQkten sonra devam ediyor.

Qin dOnyamn gflzQnQ boya- mak Orada sadece aydihlar degil
ipin biraz bizim camileri a?U. siradan bir halk da TGrkiye'nin
Bizdcn Once aslmda Bu- distler'e kiymetini ;ok iyi anlar. Tuik- iye'de
serbestlik yapular. Budistler'e dalgalan Tflrk bayra- gim gdrmk
serbestlik tamym- ca bizimkilere de ister. 1980'den sonra buradaki
az da olsa hak tamdilar. 1980 sonrasi ailelerinin iste- mesi sonucu gelenler
camileri a?tigimizda 6nce Cin'- in oldu. 0 ailerden birisinin ?ocugiu isT
diger b&lgelerinden getiri- lip tahbul Beyazita ?anta sauyor- mu\$.
camilere iskan cdilenleri 51- kardik. Devlet Bajkani olan Kenan Evren,
Sonra biraz dOzeltip daha sonra oradan gefikten sonra arkasindan
sokakta bir askeri yflruyOs olmu\$.
yen! camiler yapii- maya bajlandi. Gocuk onlan gdrdQkten sonra birka;
Dogu TQrkis- tan'da cuma gtnliri saak aklamij. Biz de aym hissi
camiler yeterli degildir. • ya'iyoruz. Biz de sevgi fazla- -

' Dogu Tlirkistanli mOsIQ- 'dirTOrkiye'ye.- •••

manlardan herhangi birisi ko. -DoguTQrkistan'daeskl
mQnist partisine zorla girse bile Osmanli'yi mi daha gok ta- myorlar,
bugQne kadar namazim bi- yorsa Smdiki Turklye
rakmamijur. GQndQz partinin Cumhuriyet'nl ml?

istedigini yapar, ak\$am eve — Aslmda biz de Osmanli- lar'in
ddndQunde ibadetini yapar. Bu ctkisi daha fazladir. Yeni TOrkiye'yi
durum bugQne kadar hi? kesilmedi. Hatto TQric- iye hakkmda'dogru
O kadar elveri\$siz şarrlara ragmen dOrqst bir kaynak bulunmaz.
bugQn hacca gidenlerin sayisi alu dOrqst bir kaynak bulunmaz.
bine ula} - mijur. Ş u anda dini durum Televiz- yon'da radyoda hip
fe- na degil. Fakat dini okullar yok. taraulmaz. 1980'den sonra
TOrkiye'yi kendi gdzQyle gelip
gflrenlerin anlatmalan sonucu
biliiyor.

TORKİYE'YE BAKIS

— Oradaki TQrkler'ln
TOrkiye'ye baktslari na-

Yann: Batı TQrkistan

ZfLMfLN

QPQK-m-I)Ut-MCF.l£ME

22 TEMMUZ 1989 CUMARTESİ

VL

DOĞU mm

tt 'Batı Türkistan'da parasiz olan ana

tamami Rus"

•••\i-4-
* %\W& \$
■ *3? 7 ■
■

Türk yetkilileri geliyor ama, değinmiyor. yBu&ihe kadar^
gelenler- tican gayeMe oraya önemli bir görev getirilmiyor.
~ geliyorlar^Yani.oradaki;.
Wrkl^ye^usliimanlar \^:] yukanya gikanlar var, fakat konusuiida pek ugra\$miyorlar. onlarda da \$inlilere sadik ilgilenmiyorlar.

Bizde mecpuri askerlik yok! Askeriyeye gok nadir sayidn katiliyor ama, onlar da Subay olup binba^idan. Wrkl^ye^usliimanlar \^:] yukanya gikanlar var, fakat konusuiida pek ugra\$miyorlar. onlarda da \$inlilere sadik oldugunu isbat etme \$arti aranıyor.

M.Emln Hazret He roportaj Haziriayan: SQleyman Unal-

M Ky • rVA Tv

dunyasinda iyi tesir birakmak istiyor

[ehmet Emin Hazret dii fan" giknamasr-Jgln kendisline QlnfiQkOmetl rafmdanjzn (yerlNiomtesi, • k£nda falijiyor, namaza gitjini-Qzerlne' hanimmm • Batl' yor. Birakin onu, cuma gQp-TQrkistan'dakl akrabalarmii.. leri dijarida olanlaryar TURK-gOrme bahanesiyle • Bah'jye'de. TQrkiye'ye geldikten Turkistan Iglm pasaport at^ sonra' kafasinda etki birakan mif. Bati TQrkistan'agegl- jey bii.' TQrk bayragim', orduce burada kaldiji sOrede sunu gffiriyor, scviniyor ama TQrk halki ve aydmlari ile • hibbir i\$li olmadigi halde ca-gOrugmQg. BugQn Do\$ju> miye cuma namazina gitmedi-Turkistanlilar'm TQrkiye ,o\$gini gorQnce sajiyor insan. hakkmdaki dQfQncalerlnln^y'niz Dogu TQrkistan'dan yanisva Sovyetler'debulu-yytaikiye'ye. geli p gidencrcin nan Batl yOrkistan, Ozbo* , dikkatini ceken scy, burada her kistan, Kirgizlstan ve Kaza- \$eyj, joic sicak olmasi. Bizi bir ..Jdstan..TQrkle(1^h&kkindakl kanndaq ol? rak hecyerde sevourularimizi cevaplahdirdi. gylekarediyorlar. OUmrukten • -^ Do^ Ti^kl^'dMgei i b^iayy' devam eden bir sev-;

■ Up gorenler, TurMyetoln dur .if.uniunu pasd: degerientlri. ^oldugmauz^ir hu- yorlar, kanaaUerT nedlr? HepsiTOrkiye gibi gQdQk bir ; Uuca edip ikamet aldimi.rnzda MuSlUmanlara yardım ettilgi Un'a da upjun e\$smu. Bura-devletcin olmasmdan fojc boj- • bizim TQrk olduğumuzu bili- • biliniyor. Pe<^ Cta buna na- doW Turklere ve InUbalanm-lamyorlar. Fakat dini bakim- yorlar Ve dini Islam yazip gel- i « mUsaade ediyor?" dan biraz zayıflamı) gflrQyor- / a\$gi yer ve dogum hancsinc ise! lar burasini.Ai... yaziyorlar... Dogu • Pekl.vTurkiye'nln bu.. TQrkistanyazmalan gerekiyor, durumundanhaya^kmligi-i-y^▲

TQrk yetkilicrlnin gell\$li vlerdir. ^inlilere vrcilcncrlnin gdlgesi yani. Ozellikle bize ve- rilcn serbestlik diye bir jey yok. Eger Cin'de istedigim serbestlik, mayaya bajliyor. olsa, kendi istedigimi Kirgizistan'ii bajkenti Fl-soyleycbilsem, yazabilsem, yani runza'da 47 ortaokul var. demokrasi olsa buraya gelmezdim. Bunlardan sadece bir tanesi- Gelirdim ama bu- rada iltica etmek Kirgizca eğitim veriyor. Di- jeklinde de- gil gezmek i; mgerlerinin hepsi Rusfa cgitim gelirdim. Ora- da istedigimiyapan okullar. Halbuki orada yazamadigim i; in buraya gcldim. Ruslar' m nQfusu Kirgizlann Qinliler'in zul- mQnu yazamadigim nufusundan az. O bir tone Kir- ifin buraya geldim. Turkiye'yi gjzca cgitim yapan ortaokul da I clbette. seviyoruz ama gdrQp tekrar Cengiz Aytmatov'un tejbcbtl- sQyle kurulmu.. "Kirgizls- tan'da bir tane Kirgizlara alt okul olmasi gerek!" diye fok ugru\$masi noticesinde.

onemli bir goreve getirilmiyor. Subay olup binbajidan yukun- daha iyi olur. ya.fikanlar var. Fakat onlar- dan da Qinlilere sadik oldugu- BATI TURKISTAN nu isbat etme jam aranıyor.

— Suudi Arablstan'dakl — siz V^a den Kajarken yereSilddz^ RabitafUl IsUm'in Cin'dekl Sovyetler'dekl Bat. TQrkl- sMuUmanlara yardım ettilgi Un'a da upjun e\$smu. Bura- z anlitr misiniz efendim? Ruslar'm nQfusu az oldugu ifin Bati Turkistan'a fazla bir Rus gdfmcn getirememiz. TUrklere gSrc Ruslar'm nQfusu fok az. Yalmz kOltur yondyle buyuk bir baski goren Kazak- lar, hemen hemen kendi dille- rini konu\$madan ziyade Rus- Sa konujuyorlar. Yeni yetijen genfler ise Kazakistan da do- gup bOyOmelcrlnc ragmen ba- zılan Kazakfa'yi bile konu\$u- miyorlar. Halbuki bizim Do- ' gu TQrkistan'da, yansindan fazlasi \$u anda ginli olmasina ragmen genelde Uygurca fok iyi korunmuj durumdadir.

ZULUM OLMASAYD?

Kisaca, 1980 .sonrasi Cin'de bazi scylcr serbest hale geldi ve bununla blrlkte TURKler. Biz; ginlilerle, onlann Ruslar adina gelismelcr .C. . ha fok yajamis olmamiza .rag- men benligimizi kaybetmedik. Onlann bu durumunu gOrOn- kesimlerinde serbestlik yap- maya cc fok jasirdim. - Yani, Bati TQrkistan'- daki Turklerkendl Istelder lie mi, Rusfa konu^uyorlar? Hayir, yetijme tarzlan buna zorluyor. Ban TQrkistan'- da parasu olan ana okullann- daki ogrctmenlcrlin tamamı' Rus. Cocuk kQfQkken anaoku-

luna alimp Ruslar'm terbiyesi altinda bQyUdOkten sonra tabi olarak kendi ana dilini unutup telkin edilen Rusfa ile konu- j- mayaya bajliyor. Kirgizistan'ii bajkenti Fl- soyleycbilsem, yazabilsem, yani runza'da 47 ortaokul var. Bunlardan sadece bir tanesi- Kirgizca eğitim veriyor. Di- gimgerlerinin hepsi Rusfa cgitim yapan okullar. Halbuki orada yazamadigim Ruslar' m nQfusu Kirgizlann nufusundan az. O bir tone Kir- gizca cgitim yapan ortaokul da I Cengiz Aytmatov'un tejbcbtl- sQyle kurulmu.. "Kirgizls- tan'da bir tane Kirgizlara alt okul olmasi gerek!" diye fok ugru\$masi noticesinde.

— Sovyetler Birliqi Ifinde yer alan TurK Cumhuriyet- leri'ndekl aydinlann mlill hllslyati ne dercededlr? Ozbekistau'da aydinlarla - konujtum. Orada yQksek de- recede bir uyaiuklik mevcut. Ben ' Ozbekistan'da iken nisan ayın- da kirk bin kljinan auldigi bir nQmayiste atılan sloganlardan birisi. Ozbekistan devlet dili- nin Ozbekfe olmasi jeklindey- di. Birdiger sloganda, OzUk- liler'in sadece pamuk yetijtir- mek istemediklerini, verimli topraklarında bajka tarım Qrinlcrlrnc de ckmck isteklcryi- di. Ozbekistan'da Rus hQku- mcti ekonomik bakımdan ba\$- ka QrQnlcr elde edilebilecegi- ni bilmesine ragmen, mcubur- rf olarak pamuk ckimi yapti- yor. Bajka bir feye mOsaa- de ctmiyor. Gayesl, Ozbekli- ler'in ekonomininin tamamen

■ yar. ^Sik afik da sdy iflyor-^ lar.bUnu^TUrkiye'de ijlcn v'; -

TORK YETKİLİLERİ I

Tirkiye'den ^Hn'e gelen

mm®*
M.Emln Mazret...
Bati"
TQrkls?;
• tan'da •
' I gecenll*-.
vjarip/;;
anlatıfıy p;
i:vk0n Z9-.
^zaman;4
- gQzu da-
lipgidi--*

BITTI

Gok Bayrak nasıl dalgalandı?..

ISA YUSUF ALPTEKİN

Gegen cumartesi Dogu Turkistan'm Qin esaretinden kurtulup istiklal ilan ediginin ve buyuk ecdadi gisaret tanimaz bir millet ouhigunu bitirin diinyaya haykirigim ve Tiirk'in mill! bayragi olan "Gok Bayrak"- m Tanridaglari iizerinde dalgalanmaya baglayiginm 50. yildoniimli idi.

Dogu Turkistan'i ikinci iQin'in istilasidan 35 sene gektikten sonra, bu mliddet zarfında patlak veren ve 50k kanli gekilde bastirilan mill! ayaklanmalarin yedincisi, 3 Mart 1931'de Dogu Tiirkistan'in dogu ucunda bulunan ve Cin'le hemhudut olan. Kumul vilSye tinden Haci Hoca Niyaz admdaki bir mill! kahramanimizm liderliginde, hıgbir milletin ve devletin yardimi olmaksizin yalmz sopa ve dig-tirnak giicü ile, hatta Ruslar'in talimati ile kizil komgumuz Dig Mogolistan'ta yardım talebini de red-Q[^]erek meydana, geldi. Bu mill! ayaklanma 1933 senesi- ne kadar bitirin Dogu Tiirkistan'a yayildi. Şerif Han'in li- derliginde Altay vilfiyetinde, Uygur Tiirkleri'nin merkezi olan Turfan'da; Musul, Maksud, Mahmud Muhiti kardeglerin liderliginde Turfan'da; Hafız Bey liderliginde Karagehir vilSyetinde, Timur Beyin liderliginde Aksu vilfiyetinde, gene Timur ve Osman beylerin liderliginde Kaggar vil&yetinde ve Mehmet Emin Bugra Bey'in liderliginde Hoten ve Yarkent vilfiyetlerinde mill! ayaklanmalar meydana geldi.

ISLAM CUMHURİYET!

Netice itibanyile, lli ve Urumgi viiayetlerine bagli birkag kaza digrnda bitirin Dogu Tiirkistan meo'tim

50 yıl önce millî ayaklanmalarla Dogu Tiirkistan, Cin istilasidan ve esaretinden kurtulmuş ve Dogu Tiirkistan ism Cemiyeti adıyla bir Turk Devleti kurulmuştu...

Cin istilafından ve esaretinden kurtulmuş oldu. Ve bu mukaddes Turk topraklari, govenist, magrur, gaddar, hi- lekfir, zalim Cinliler'den te- mizlendi. Ve Dogu Turkistan'm tarihi, mill! merkezi olan ve bagrmda Karahanli Devleti'nin kurucusu Satuk Bugra Han'in ve Turkluge gan ve geref kazandiran Divan-i Lugat-it Turk mielli- fi, Tiirkolojinin bfnisi Mahmud Kaggar! hazretlerinin ve Turk'tin Sehnfimesi olan Kutadgu Bilig'in muellifi Yusuf Has H& cib hazretlerinin miibarek kabirleri bulunan Kasgar'da "Dogu Tiirkistan Islfim Cumhuriyeti" adıyla bir Turk devleti kurul- du. 12 Kasim 1933.

Kumul'da meydana gelen ilk ayaklanmamn lideri Haci Hoca Niyaz cumhurbagkan- ligina ve Dogu Tiirkistan'in miinewer din filimlerinden olup bir miiddet Tiirkkiye'de de bulunan Sabit Abdilbafki bagbakanliga getirildi.

GOK BAYRAK'TAN
SELAM

■j-stiklflil merasimine Tiirk- Jlye'den gelen (bir rivayete gore Ataturk'iin emriyle gonderilen) Dr. Mustafa Kentli, Ahmet Tefvik Paga, Mahmud Nedim... gibi zevat da katildilar. Ve Dogu Tiirkistan Isladm Cumhuriyeti er* kfinini Tiirkkiye adina tebrik ettiler.

Hukilmet, Isvegli misyo-

nerler tarafından Kaggar'da kurulmuş bulunan matbaada "Erkin Tiirkistan", "Yeni Hayat", "Istiklal"... gibi mecmua ve gazeteler negret- tirdi. Aym zamanda Dr. Mustafa Kentli'yi, Dogu Tiirkistan Islam Cumhuriyeti'nin temsilcisi olarak Hindistan'a gonderdi. Vazifesi: Bagta kardeg Tiirkkiye Curn- huriyeti olraak iizere, komgu ve diger devletler nezdinde, yeni kurulan bu Tiirk devle- tinin tanmmasmi saglamak ve yeni devletin ayakta kala- bilmesi igin mali ve asker! yardım temin etmekte. Mustafa Kentli Hindistan'a gelir gelmez ilk ig olarak, Mustafa Kemal Atatirk'e "G8k Bay- rak'tan Albayrak'a selfim" diye baglayan bir telgraf gek- ti.

KIZIL ISTILA

Bu arada Dogu Tiirkistan'm kurtulug harekfitina yardım etmek bahanesiyle, Qin'in bati ucunda bulunan Kansu eyaletinden Ma Cun Yin admda bir Miisliiman Qinli general Dogu Tiirkistan'a geldi. Ve Urum[^]i'yi rauhasara etti. Dogu Tiirkistan Askeri Iglar Direktorii si- fatim tagiyan zalim, gaddar, haris, habis, sadist... bir insan olan general şin Si Say Ruslar'dan asker! yardım istedi. Dogu Tiirkistan'da bir Miisliiman Tiirk devleti kurulmasidan son derece di- geye diigen Ruslar, general \$ in'dan buyiik imtiya[^]lar ko- pararak, Dogu Tiirkistan'a iki koldan Kizilordu birlikle- rini sokmak suretiyle Urum- ?i gehrini muhasaradan kurtardi ve mill! ayaklanma lan bastirdi. Kurulan yeni devle- j ti de yikti. Dogu Tiirkistan'a tamamen hakim oldu. Sonra ! tedricej, Haa Hoca Niyaz ' ve Sabit Abdilbaki bagta ol- mak iizere 300.000 kigi tev- kif edildi. Bunlar iizerinde 125 tiirlii igkence usulii kul- landi. 28 tiirlii ddiirme usu- lii kullanarak 100.000 kigiyi oldiirdi.

1933 yilinda baglayan bu . istila hareketi, isim ve rejim degitirek hiftia bitirin gid- detiyle deyan\ej:raektir... .

Bu meg'Om istiMnm, bu in- sanhi utandiran emperya- list' tecaviizlerin durdurul- masi igin Dogu Tiirkistan'm Miisliiman Tiirk halki, bagta aziz Tiirkiyemiz olmak iizere, Islflm diinyasmdan ve hiir insanlik aieminden Acil ve te- sirli te'gebbisler ve yardım- lar beklemektedir.

MILL! MARS

K/[^]yil ewel kurulan ve DU Kaggar'da yapilan muh- tegem bir merasimle kutla- nan istiklal gUiniinin hatirasi olarak, Dogu Tiirkistan as- kerlerinin ve mekteplilerinin gegit resniinde yilksek sesle soyleyerek gektikleri mill! margin bazi misralanm oura- ya ahyorum.

"Kurtulug yolunda ou tek,- akdi hizQing kanuniz Sen igin ey yurtumuz, bolsun feda bu canimiz.

Kan kegip, hem can berip ahir kurtuldurdukjgeni Kalbimizdi kutkuzugka bar idi iymanimiz.

Ydr-i Hemdem boldi bizning himmetimiz sen igizi, Diinyani sorgan idi, himmet ile ecdadimiz. YurHiunuz biz yiiz, kOZilngni kan ile p&kkizlediik Imdi hig kirletmiyegmiz, gunkii Tiirk'tiir nimunuz.

Atilla, Cengiz, Timur... diin- .yani titretken idi. Can berip, can aiimiz, biz on- larning eviadlyiz

Qikda can, hem akti kan dlig- mandan oldu el-aman
Yagasm, hig dlmesin, parlan- sm
istikbflim!V

Dogu Turkistan'da ve btt- ttin Tiirk diinyasmda ebedl istiklal giineginin, bir daha batmamak iizere dogmasuu diler, aziz Tiirkkiye Cumhuriyeti'nin ilelebet pflyiddr ol- masmi Cenab-i Allah'tan niyaz ederim.

**Komünizm
Müslümanlığın
yayılmasını
engelleyemedi**

Her gün binlerce Müslüman'ın namaz kıldığı Kaşgar'daki Kah Camii ve Türk asilli Müslümanların sığınağıdır.

ilv

Ciride İslamiyetin zaferi

Mao devrinde, imamların bacaklarına domuz başı bağlanıp surtiklenmeleri bile, Müslümanlar'ı vildirmadi. Sadece Çin hükümeti altındaki Doğu Türkistan'da 12 bin cami, 15 bin civarında mescit var

O Kaşgar Camii'nde günde 4-5000 kişi namaz kılıyor. Cuma günleri ise 15.000 kişi geliyor. Kaşgarlı İmam: "Bir İnsan ya Müslüman'dır ya da komünist. Bunun orta yolu yoktur. Müslümanlığı yoketmeye kimsenin gücü yetmeyecektir" diyor

DIŞ HABERLEB SERVİSİ

Kızıl Çin'de İslam dininin geliştiği ve hızla yayıldığı ilk kez bildirildi. ■ bu sayuun 20 milyondan fazla olduğu ileri sürüyor.

Herald Tribune gazetesinde yapılan incelemeğe göre bu ilkelen gu anda 13 milyon Müslüman'de İslam daha 50k Türk azımlı man'ın yayadığı belirtilen bu ilkelde, resmi olmayan kaynaklar |

(DevamiSa: X 0 Su: 1)

Tc/C-U-rt*/.)

ÇİN'DE İSLAMİYETİN

(Bajtarafi L Sayfada)

lar arasında varlığını sürdürüyor, fakat bilhassa son yıllarda Çinliler arasında gözle görülür bir gelişme gösteriyor. ...

Çin'in kuzeybatısındaki Doğu Türkistan bölgesinde yaşayan yaklaşık altı milyon Uygur, 1 milyon Kazak ve daha az sayıda Kırgız, Özbek, Tacik ile 520.000 Çince konuşan Müslüman, geleneklerini ve fidelelerini asırlardır sürdürüyor.

"International Herald Tribune" Mao'nun kültür devrimi sırasında imamların bacaklarına domuz başları bağlanıp sokaklarda sürüklenmelerine rağmen, İslam'ın bu ülkede varlığını sürdürdüğü de kaydedildi. Mevcut Müslümanlar'ın bütünü kısmen Sunni, Tadhkirin ise Şii olduğu belirtildi.

Çin'deki yeni yönetim son yıllarda ülkedeki dinlere bazı niimyetler tanıdığı belirtilen incelemede, yalnızca Doğu Türkistan bölgesinde 12.000 cami ve 15.000 civarında mescit ve değişik İslami amaçlı kurum olduğu belirtildi.

1980 yılından bu yana belirli oranda Müslüman'ın Hacca gitmesine izin verilen Çin'de, bu tutumun bilhassa Müslüman ilkel-

lerle ilişkilerin düzeltilmesine yardımcı olduğu da kaydedildi. "Çin'in gu anda 12 Müslümanla keyle diplomatik ilişkisi bulunuyor- *•

Kaşgar'daki Kah Camii imarına Masmem Karaji, camii günde 4-5.000 Müslüman'ın namaz için geldiğini, bu sayıyı cumma günleri 15.000'e bulduğunu açıklıyor.

Dini hürriyet tanıdıktan sonra, ülkedeki hakim din olan Budizm'in karşısında en hızlı gelişen dinin Müslümanlık olduğuna dikkat eden hükümet, 18 yıldan beri eğitim kurumlarının dinî eğitim gormelerini yasaklamış durumda. Kaynaklar, yıllardır misyonerlerin bir numaralı yerleşme yeri olmasın rağmen, Çin'de Hristiyanlığın herhangi bir ilerleme kaydetmediğini belirtiyorlar.

Bu konuda yine Kaşgarlı imam Karaji'nin, "Ne kadar baskı olursa olsun komünist rejim altında da Müslümanlığı yoketmeye kimsenin gücü yetmeyecektir. Çünkü insanın kalbine söz geçiremezsiniz. Bu sebeple bir insan ya Müslüman'dır ya da komünist. Bunun başka ortayolu yoktur" dediği de ayrı incelemede belirtildi.

3,0.6 /Hi

Vin'de Islam ve muslumanlar

Miislimedia-Londra 1989

TercQme: ilhan Aka

Qin 'de Islami yokeltmeye ybnelik olan 1966 yihndaki Mao Tse Tsung'un KilltUr Devrimi'nin afiri fiddeti artik sona ermiş durumda. Rejim bugtln, illkedeki az da olsa OzgQr atmosferle daha bir toleranslı.

Ming yOnetiminin (1568/1644) on yillanna kadar MiliUnunUnn Cin kultirine biyuk kalkilan oldu. Millilmanlar aranda MQdUroan .bkelerin kUltUiUnil Qin'c iokan biyUk utronoralar, mirarlar, tip ilimler ve ran-Ur vardu Aironom Cemal ad-Din Muhammed (Taha ill-Lu-Ting) Axap ve Fan aitrodomuir Cin'e toktu ve 1281 yilinda re uni ukvira olarak kabul edilen onbin-yillik Wan - Nien - Li lakvimini icad etti.

Mimar lhriyar al-Din Ue, .daha wna Beijing ichri olan lehli Dadu'noo jiji'VI bajehli I

oUarun ve yapUanrun mm gizip temeUcrini Murlumanlann getirdigi

"tUp bUgii de gelcnkael -Jin obbi He kanjarak onun du-ll bir bblimi haline geldi.

Mangulann (1644 - 1911) ion yiUannda, MOatuman Jar (Unaaniyyah) imparatorlugunun gbkiyuyle Mrlkte, Cin'deki olumuz eljiraclerden ekilendiler. AiUnda, daha dnee, ion Ming hanedamrun erken zamanlanna MUi-IGmanlann diger aainliklarla aiirrrUe edilerek ulama bag-

l Uigin zayıflattıraasi yoninde gayretler bajgitermitti. Bu aaimliyon gayred, Ming kanunlannda joyle ifade edilyordu : "BUtin MogoUzr veya Semular QinUerie evlenmek romnada ve bunlann kendi aralaruida evlenmeW yaiaktu. Bu yaaaklara uymayan mghilarz aekaen aopa Vunilacak ve -hem kadmlar hem erkekler kdle yapilacaklar du' /

; Mangular, aynea, MOdQ-manlara karji .onlan azinbk tayip ydnetimlerine gzdgi vercker, onlan buurmak am may la zalimee kullaral koyduar. 1731 yilmda buyttkbaj bayvanlann keal-

fiwivw yataklunan bunlar

dan biri olarak zkredUebilir. Mangular, "bOl ve ydnet" politikalanına uygun olarak,

a ill etnik gmplar anuun- l i ihtilafan da kdrikledi- ler. MdiUmanlar, kendilerine uygulanan bu dayamir-iaz baikalann bir lonucu olarak, 18. yilyzilin ortalanndan itibaren gejtli kereler a'aklandilar. Bu ayaklanmalar zalimee butmlmi) ve MuiUman- lann biyuk gogunlugu yok-edilmi), gogu da Rui impara- torluguru ngindi, ya da lug- ti olmasu ragmen MuiU- manlar, Qin monarjiine — onunnihai gbkiyuni hulandi- ran - laldinlarda bulundu- lar. Bunlann kargdiginda Xin jiang, 1984 yilmda, Xin tara- findan zorla ilhak edildi. .. Mangulann yikimin efiginde oldugu bu yilyzilin bziyuda, bununla birlikte, ilami entel lktUel (aaliyelerde biyuk bir artii gerkelekti. Ulema tarafından ilami ve bilimiel egitimi birlejtirmek amacy- la pckgok oku kuruldu ; bunlardan ilk Imam Wang Kuan tarafmdan 1909 yilmda ie, bir Sino - Arabik alimi, Wang Chin Chal tara- findan Qince konujma dilinc. Yapilan ilk Kur'an gcviriinin bu uni gerkektirildi.

1949. yihndaki Komiiit Devrimco tonra, Muiluman- lann bulunduju bdlgeler, "Ozerklik" garantine raj- men, daha nki bir denclim alufi alindi. Kwang Ming adh bir re uni gazetenn Ku- ca ifade ettigi gibl, "milli kendini belirleme hakl mut- lak bir hak olmayip, akai- ne proleterya, devriminin te- mel taepienn ve dijimana karji mlcadelenn gerekleri- ne tabi olmak zorunda" idi (10 Nian 1958). MuiUman kimlijini zayıOatmak ve mill Umanlar bir nevi kdlelef tir- . nek amacyU uygulanan tak- liklet (unlarlr.

YENIDEN DIRILIS : Qin'deki muilmanlar 250 yildan beri, kndiUrin« uygulanan dayamirmai baskılara torgi mucadele veyyorlar..

■ ** Kominu ideolojinin halk dlzeyinde propaganda- mu yoluna gidilir (Xinjiang inukim nUuilanyla niufuunun % kelimec, dini lider anlamma dzerk bir bay yar- dimci (deputy head) atanu.

• Topluluk Uderleri ve en miihim jahiyetler Komiiit Partiyeye tayin edilir ve Bel- jing'deki Siyahi liliyare Kon- ferann'na komite ilyeil yap- irlrlar.

• Komiiit propaganda acenulan olarak gdrev yap- mak den oldukga uzak bolgelere kUltirel 'alijma grup- lan edUr/ bu politika sayeinde 1949 yilmda 4 mUyonluk organize edilir.

• Millilman topluluklan nUfudanyla Xinjiang'in nUfu- ckonamik olarak bagimlila- lunun % 10'undan az bir ku- /de/, 1955 tinnak igin buUUn yerli /ye-

rel/ urilnkrin oldukga dU- jik mini olujluran (Jin koken- lilyeyilrnda, Beijing'de, ahungila- nn fiyatlarla cebri mUbaaya- lan (hanlar) Jimdi 14 mUyonluk (Fariga akhunddan geg- mi-) bir tolcramllCin' de ilamin 20.000 mUuilanyla niufuunun % kelimec, dini lider anlamma 40'a yakinmi olujturmaktadular. gelyior) ve miiili- man kullandan ca- mileriyle gititkke gelyitigi belirtiliyor.

• Etnik dengeyi degtir- mek erulmekien kaygdaniyorlar. erkek liimaniar egitimim de, onlan birlikte, (Jin'in mUi- denilmeluzin milyonlarca KomUnutler geng mUi- Enatitiisu kuruldu. Bununla mUilmanlar birin- amacyla kurumlijun- dilar, pu etmek amacyla olia gerek, bazi Umanlara Kur'an okullan

• Etnik dengeyi degtir- mek erkek liimaniar egitimim de, onlan birlikte, (Jin'in mUi- denilmeluzin milyonlarca KomUnutler geng mUi- Enatitiisu kuruldu. Bununla mUilmanlar birin- amacyla kurumlijun- dilar, pu etmek amacyla olia gerek, bazi Umanlara Kur'an okullan

• Etnik dengeyi degtir- mek erkek liimaniar egitimim de, onlan birlikte, (Jin'in mUi- denilmeluzin milyonlarca KomUnutler geng mUi- Enatitiisu kuruldu. Bununla mUilmanlar birin- amacyla kurumlijun- dilar, pu etmek amacyla olia gerek, bazi Umanlara Kur'an okullan

re/ urilnkrin oldukga dU- jik mini olujluran (Jin koken- lilyeyilrnda, Beijing'de, ahungila- nn fiyatlarla cebri mUbaaya- lan (hanlar) Jimdi 14 mUyonluk (Fariga akhunddan geg- mi-) bir tolcramllCin' de ilamin 20.000 mUuilanyla niufuunun % kelimec, dini lider anlamma 40'a yakinmi olujturmaktadular. gelyior) ve miiili- man kullandan ca- mileriyle gititkke gelyitigi belirtiliyor.

• Etnik dengeyi degtir- mek erkek liimaniar egitimim de, onlan birlikte, (Jin'in mUi- denilmeluzin milyonlarca KomUnutler geng mUi- Enatitiisu kuruldu. Bununla mUilmanlar birin- amacyla kurumlijun- dilar, pu etmek amacyla olia gerek, bazi Umanlara Kur'an okullan

• Etnik dengeyi degtir- mek erkek liimaniar egitimim de, onlan birlikte, (Jin'in mUi- denilmeluzin milyonlarca KomUnutler geng mUi- Enatitiisu kuruldu. Bununla mUilmanlar birin- amacyla kurumlijun- dilar, pu etmek amacyla olia gerek, bazi Umanlara Kur'an okullan

• Etnik dengeyi degtir- mek erkek liimaniar egitimim de, onlan birlikte, (Jin'in mUi- denilmeluzin milyonlarca KomUnutler geng mUi- Enatitiisu kuruldu. Bununla mUilmanlar birin- amacyla kurumlijun- dilar, pu etmek amacyla olia gerek, bazi Umanlara Kur'an okullan

da. Rejim, bugiin, ulkedeki az /da oliaj dzgiiir atmoi- ferle daha bir tolcramllCin' de ilamin 20.000 mUuilanyla niufuunun % kelimec, dini lider anlamma 40'a yakinmi olujturmaktadular. gelyior) ve miiili- man kullandan ca- mileriyle gititkke gelyitigi belirtiliyor.

• Etnik dengeyi degtir- mek erkek liimaniar egitimim de, onlan birlikte, (Jin'in mUi- denilmeluzin milyonlarca KomUnutler geng mUi- Enatitiisu kuruldu. Bununla mUilmanlar birin- amacyla kurumlijun- dilar, pu etmek amacyla olia gerek, bazi Umanlara Kur'an okullan

• Etnik dengeyi degtir- mek erkek liimaniar egitimim de, onlan birlikte, (Jin'in mUi- denilmeluzin milyonlarca KomUnutler geng mUi- Enatitiisu kuruldu. Bununla mUilmanlar birin- amacyla kurumlijun- dilar, pu etmek amacyla olia gerek, bazi Umanlara Kur'an okullan

• Etnik dengeyi degtir- mek erkek liimaniar egitimim de, onlan birlikte, (Jin'in mUi- denilmeluzin milyonlarca KomUnutler geng mUi- Enatitiisu kuruldu. Bununla mUilmanlar birin- amacyla kurumlijun- dilar, pu etmek amacyla olia gerek, bazi Umanlara Kur'an okullan

da. Rejim, bugiin, ulkedeki az /da oliaj dzgiiir atmoi- ferle daha bir tolcramllCin' de ilamin 20.000 mUuilanyla niufuunun % kelimec, dini lider anlamma 40'a yakinmi olujturmaktadular. gelyior) ve miiili- man kullandan ca- mileriyle gititkke gelyitigi belirtiliyor.

• Etnik dengeyi degtir- mek erkek liimaniar egitimim de, onlan birlikte, (Jin'in mUi- denilmeluzin milyonlarca KomUnutler geng mUi- Enatitiisu kuruldu. Bununla mUilmanlar birin- amacyla kurumlijun- dilar, pu etmek amacyla olia gerek, bazi Umanlara Kur'an okullan

• Etnik dengeyi degtir- mek erkek liimaniar egitimim de, onlan birlikte, (Jin'in mUi- denilmeluzin milyonlarca KomUnutler geng mUi- Enatitiisu kuruldu. Bununla mUilmanlar birin- amacyla kurumlijun- dilar, pu etmek amacyla olia gerek, bazi Umanlara Kur'an okullan

• Etnik dengeyi degtir- mek erkek liimaniar egitimim de, onlan birlikte, (Jin'in mUi- denilmeluzin milyonlarca KomUnutler geng mUi- Enatitiisu kuruldu. Bununla mUilmanlar birin- amacyla kurumlijun- dilar, pu etmek amacyla olia gerek, bazi Umanlara Kur'an okullan

Cin'in'^eytan
Ayetleri"

CuUilkesindeki "Şeytan Ayetleri" ni yasakladı

**Adi: Cinsel Alişkanhklar Yazarlar:
Ke Le ve Sang Ya Yayinevi: Merkez
Yayinevi, Shanghai ve Xiwang
Yayinevi, Shangxi (Merkez
Yayinevi'nin lisansi ile)
Yayın Tarihi: Mart 1988 Yasaklama
Tarihi: Mayıs 1989 Yeri: Merkez
Meydani, Gansu Eyaleti, Lanzhou
Zamani: Oğleden sonra Tarih: 12
Mayıs 1989**

dakte odUmlftir. Esasta kitap, denizayın Ulkelerdu yayınlanan gozete vo - periyodklerden aralılara dayayıdır. Kitapta, Hac'in amacının "hacılarla dıflı devlorin brlofmolori" olduğu sdyleneğektodr. Caral kubbolcrinin * do "Vonlis Topcest (pomogra fik bir terira) nı sembo- llze ettigi ifade odılmoktedlr. Kür'an'ın bir 90k pasajlan keyfl olarak yalan f ekildo ve tahrif odDrnıftir. Sdz konusu maktup, benzeri bayagi kitaplan Qin'de daha dnceleri yayımlandığına değinmiş, dmeç olarak 1984'de İslam ve Müslii- manlara hakaret eden 1984'de yayınlannıf bir dergi ve 1988'de Shanxi tarafından yayınlannıf "Din Tarihi" nden sdz et- miftir.

Burada kayda degor olan husus, Qinli yetki- Ulerin sdz konusu saldi- nım yapıldığını kabul edip, derhal harokoto geg meieridir.

Lanzhou'da, Eyalot Parti Komiteai Sokreter Yardımcın Lo Keçjan "ra- mozan Bayramı" (8 Ma- yıs) dan kısa siro son- ra Müslüman liderlere ga- nda bulunarak, Eyalet Parti Koraitod ve Hiiki- metin müslümanlarla ayır luzinhk dolu duyugular içinde olduldann ifade etmiş ve ilgili dairelere kitabın satınıra derhal durdurulması, toplanma- sı, yasaklanması ve bir lefik bir gosteride iraha edilraesi için emir veril- mesi volunda gerckonlo- rin yapılmakta olduğuna

illfkn temlnat vormlgr. Bu eyalet dilzoynldo olaiuydi. Milletlorle Ugill İflor Komşyonu Din İf- leri, Devlot Konsoyl, Basın vo Yayınlar Dairesi Ho diger bUrolar adlı bir toplantı yaparak, daha önce "Cinsel Adetler" in igeriğinin müstehcen olduğu vo kullarulan monfur dilip Müslümanların hislerini rencide ettiği konusunda bir aouuca varraıflardı. Kitabın bası- mı ile yayıncılık yone- tlimiyle Dgılı kurallann CCP (Qin Komünist Partisi!) ve hüküraotin din politikasının, sosyal istik- rann ihlal-edildiği husus- lannda da fikir birliğine vanmif ti. - Bu konuyla musaraahasız bir fokilde uğragmak amacıyla gu kararlaş aınmıdır :

1. *Cinsel Adetler'in sal if 1 derhal durdurulmah. Daktilo edilmiş formala- n, filmler ve fotograf- lari dahil, heniz satılma- mış nişhaları derhal imlia edilmeli ve yeniden basıl- mamah.*

2. *Kitabı yayımlayan Shanghai KULLiirci Yayın- cılığın faaliyetleri durdu- rulmah ve tasfiye edil-*

3. *Kitaptan bncelilhc sorumlu olanlann faali- yetleri durdurulmah ve haklarında tahkikat afıl- mah, ciddi fchilde ilgili kararlar ve yasal afıl- dan gerekli muameleler yapılmah.*

4. *Bu kitabı yayımla- yan ve satan birimler para cezasına eaprtınlmah.*

Basın ve Yayınlar Dai- resi ilke gapında bir go-

Cinjl
WMOH
AliikanUk
Ur' adh
id ami ve
Müiduman-
Un rend-
deedici
? < PP.
Şazı testo go*
(er)lenne
Vv. . . ; Jebep
BSİS^T-Vli olunca

m&M.

S: «^hdwi.

MS y*
aklamak
zorida
kaldu.

ndge yayımlayarak tüm ilgili yerlordon kitabın nişhalann istemif, kitabın herhangi bir kitaptı- da halon satUmakta ol- dugunun saptanraası ha- Undo, ilgililerin hakları- da yasaklanmif yayımla- rın gore tahkikat agilacagi ve cezalandınla- caklan yolunda uyanda buluhmuftur.

Kitabın yazar lan Ke Le vo Sang Ya faaliyet- ten geçlel olarak men edilmifler, kendilerinden sorumlu müdir Gao Gou- plng ile birlikte kitle ilo- tifiın araglan arycıbigi De Müslümanlardan agıkga

ozür dilmoleri istenraif- tir. Shanghai Yayınvcin- don kitabın toplatılması iflovinin tamamlanması amacıyla İfni durdurma- sı iatonırken, da yayraevinin yonotim kadrosu, rm ilerde bu tür yayımlann engol- lenmesini sağlayacak yon de takviye edilmiş tir.

Pekin'de bafkentin belediye bafkan yardim- cisi He Luli, kitabevleri- ni kontrol için 1000' den fazla klfıyi görevlen- dirilmiştir. Bu kiffleri 4. 000'i afkin nişhaya el- koymuflardır. "Cinsel A- dotler" in 100.000'den fazla nişhası toplanmış ve imha edilmiftir.

Qin'de müslümanlar yitirilmiş ya da smrlan- dirilmiş dinsel haklarına ilifkin bir 90k sorundan etkilonmaktadırlar, ama Qinli liderlerin herhangi bir aldatmacaya başvur- maksızın * kararlı bir fe- kilde harokete geçmiş ol- raalan ve Müslüman top- lumun açılann, iztirapla- rını paylaflıklann ifade etmeleri ile hofnut ol- muflardır.

Qin İslam Demegi baf kani İmam al - Haci Salah an Hiwoi, hUkiime- tin aldığı kararlar ve one- rilorin, Müslümanların 91- karlarını timsil ettigini söylemiştir.

Lanzhou Uerhez Meydani sel Ahfkanlıklar" kitabı 10.000'den fazla Sev ke gel mi | Uk kez 1988 Mart 'ında, milsl! iun&n ka- labaj-"" Shanghai KULTiirel Yayın- tezahiraUan ile kay. du. Bu ovi tarafından basılmış, insanlar, eyales yetkililerince ancak ikinci kez Xiwong "Cm •el Ahfkanlıklar" kitabı- nm Yayınovince basıldığında 90.000'den fazla* nus- banzın Müslümanların dikkatini halkın" bniında İraha ed 11 if ini gekmiftir. Bk gosterilo- aeyretmek üzere toplanmıflardı. rin 21 vo 23 Nisan tarih- Yal nızca bir hafta önce; leri arainda Gansu eya- Mayia'm 6'i ve 6'auıda binlerce lotindo yer almasından Miialimian diizen- li fekilde sonra, diger bolgelede gdstoriler yapa- rak hükümeti de yiiniyuglertn bunu lz- adz konusu kitabı yasaklamaya lodığı bildirilmiştir. Pe- ve bliitin nliahalann İraha kin'de gosteriler 12 Ma- etmeye, yazılanıyla ya- yis'ta baflaraif, bir diğeri yimnann CWUpdİTİDİ* baflamadan, dneeki zor- ya davet etmişlerdi. Bu- gun, bu lukla yatıfıraiflr. Qofitll VuiaKalik Qin hiikiiraatinin gosterilerde Pekin'deld kendi haklı taleplerini kabul Ogretmenler ve Tanra ederek, derhal harekete geçmiş. Oniversiteleri dahil bar- oiraaaindan dolayı hog- nutluk ken tteki bir diizine Uni- ve tatminkarlık igindeler. Qin'de veriste ve kolleiden 6g- bugün basın ve edebl yayralar renciler yer almıftır. Pe- ozgiirlUgii k'nusunda lil- ke kin'de okuyan yabancı gaprada yogun bir tartifma ogrenciler de bu gosteri- vardır. Ancak hie kimao "ifado lere kabrlaelardır. ozgiirli- gu" mazeretinln arkaama sginmaya kabanlar gefitli bolgo- lore <aU(raaraakta, awlan ktıabın dagılmıflardır. Va- tandafa yaaaklan- man ve imhaainin hitabon bir mek- tupta, İslamin ilkedede daha fazla ozgiirilge kitapta naal tahrif edildiği, yalan ve pospayo bir fokil- de yansitıldığı izah edil- ralıftır. ■ letl adim olacagini de -s6yl*u«emektedir. "Cin

Kitap, Ke Lo ve Sang Ya takraa adlannı kul- lanan iki Qinli yazar ta- rafından yazılmış vo 're-

Over 1,000 Hui Muslims slain in 1975 China revolt/

KUNMING, China, April 19 (AP) - Troops killed more than 1,000 Hui Muslims to crush a 1975 rebellion in southwest China's Yunnan province which began when Huis were forced to raise and eat pigs.

The previously unreported revolt was disclosed this week to visiting foreign reporters by Chinese and Muslim sources in the provincial capital of Kunming and confirmed by officials at the Yunnan Institute of Nationalities.

It happened during China's leftist 1966-76 Cultural Revolution when religion was banned and national minorities coerced into abandoning their traditions.

Hu Maoxiu, deputy director of the institute, and leading researcher Wang Jun said Hui Muslims in southwest Yunnan rebelled because they were not allowed to attend mosques, say prayers and follow their dietary practices.

"They were forced to raise pigs and eat pork," Wang said. The officials said they did not have details of the incident but Wang confirmed "there were deaths."

One authoritative Muslim source in Kunming, who asked not to be identified, told reporters that 1,200 Huis were killed in the army crackdown. Other sources said about 1,000 rebels were slain.

A Chinese eyewitness who said he visited the area after the People's Liberation Army was called in to shell two of the 10 rebel villages told the Associated Press, "there was rubble everywhere and even big trees were uprooted. The government then sent

troops and a construction team in to build a brand new village.

One Chinese source, who spoke on condition he remain unnamed, said the uprising started when rebels raided the PLA's county arsenal and killed soldiers on patrol.

Troops then encircled the rebel villages and demanded their surrender, sources said. The Huis included former officers of Chiang Kai-shek's Kuomintang Nationalists, defeated by the Communists in the Chinese civil war.

In the fighting that followed, between 100 and 200 PLA troops were killed, sources said.

Wang Hongwen, then a Politburo member and later jailed as one of the "Gang of Four" responsible for Cultural Revolution excesses, reportedly ordered the shelling of the two villages.

The Huis were holding 20 PLA prisoners in a mosque and when they saw there was no way out, they cut their throats, the sources reported.

A 1976 exhibition of photographs and weapons from the revolt was held at the Soviet-style military museum in Kunming just before the downfall of the "Gang of Four." It sought to justify the PLA assault on the Huis and the execution of six or seven rebel leaders, sources said.

In 1980-81, the Yunnan provincial Communist Party revised the official version of events, rehabilitating the reputation of Huis previously labeled "counter revolutionaries," Wang said.

H/fi b /Vr •'<' / //

/

China Muslimas protest"anew

HONG KONG, May 16 (AFP) — More than 30,000 Muslims in northwestern China held a march protesting the publication of a book on Muslim customs, a pro-Beijing newspaper reported here today.

Ta Kung Pao, quoting the official China News Service, said the Chinese Muslims held the protest march yesterday in Xian condemning the book as an attack on Qur'anic teachings which "wantonly blasphemes Islam."

The newspaper said there were no untoward incidents.

New China News Agency reported Sunday that the government had decided to seize and destroy all copies of the book in circulation, adding that 95,240 copies which had not yet been put on sale were destroyed.

NCNA said the book, published by the Shanghai Cultural Publishing House in March, has been banned by the press and publication administration and its authors, Ke Le and Sang Ya, as well as its Editor Gao Guoping, would be punished.

Some 3,000 Chinese Muslims staged a demonstration Friday in Beijing to protest the book, which they compared to British author Salman Rushdie's blasphemous *The Satanic Verses*, which was banned by most Muslim countries earlier this year.

In another development, Muslims demonstrated in the Dagestan autonomous re

public yesterday calling for a second mosque, the replacement of two muftis (Islamic jurists) and the right to print texts in Arabic, Soviet human rights activist Valery Senderov said.

Senderov told Agence France-Presse in Moscow that the local government leader in the Dagestan capital, Makhachkala, had met demonstrators and promised to reply on a possible site for a second mosque within three days.

The leader, named only as Mirzabekov, also promised to refer the mufti demand to the state committee for religion, but unsatisfied demonstrators asked to be allowed to choose their own law interpreters, Senderov added.

They wanted to oust the mufti of the Islamic spiritual directorate of the northern Caucasus — one of four such directorates in the Soviet Union — as well as the local mufti. Dagestan is a mountainous republic east of Georgia and north of Azerbaijan, bordering on the Caspian Sea.

Until World War II, Arabic was the main language of the numerous mountain peoples of Dagestan, which was made an autonomous republic in 1921.

Three months ago, Muslim demonstrators in Tashkent won the removal of a mufti who inherited the post from his father, who interpreted Islamic law there in Stalin's days. He represented the spiritual directorate for Central Asia and Kazakhstan, the biggest of the four.

Komunist Qin istilasimn

35.

yildonumunde

is a Yusuf
Alptekin
gdrüşlerini

agıkladi

"gin

Emperyalizmi
Ttirikleri yok
etmege
gabaliyor"

• "QIN EMPERYALİZMİ 35 YAŞINDA"

35 YIL ONCE (13 EKİM 1949) DOĞU TÜRKİSTAN'ARACE BİR BASKI VE İŞKENCEYE TAKOMONİSTLER ELBİ TUTULMUŞLARDIR KI, 200 BİN KOYMUŞLARDI' BU DOĞU TÜRKİSTANLI, "DIRİLERİN KORKUNQ FACIANIN YIL-CEHENNEMİ" DIYE ADLANDIRILAN DONOMO MONASEBETİY-RUS MAHKUMU BATI TÜRKİSTAN GERİDE BIRAKTISIMIZTAN'A KA?MAK MECBURİYETİNDE HAFTA İQİNDE YENİ DOĞU KALMIŞTIR. BİR DOĞU DA, AFGAŞONCE MUHABİRİ, DOĞU NİSTAN, PAKİSTAN, HİNDİSTAN GİBİ TORKİSTAN HOKOMETİ ESKİKOMŞU İİLKELE İLTİCA ET-GENEL SEKRETERİ SAYINMIŞLERDİR. KA?AMAYAN BİR ?OK İSA-YUSUF ALP-TEKİN'LE İNSAN, ?EJİTLİ JEKİLLERDE İNTİ-HAR GOROŞTO.

SAYIN ALPTEKİN'İN AKLA HAYALE GELMEZ İŞKEN- BU FACIA İLE İLGİLİ GOCERLER GİDİRİLMİŞLERDİR. ROŞLERİ AYNEN ŞOY- YENİ DOĞU 5 ONCE: LEDİR: Komii- nistlerin eylemlerinin

YENİ DOĞU Ş ONCE: SAYIN İNİNUYLA BUGUNİ ARASINDA BİR ALPTEKİN, BİZE O GÜNLERİ ÖZET-FARKLİLİK VAR MIDİR? LEMEK İSTER MİSİNİZ?

İSA YUSUF ALPTEKİN: İSA YUSUF ALPTEKİN: EFENDİM 35 YIL İN KOMİNİST-"DOĞU TÜRKİSTAN'DA, 35 SENE-DEN LERİ "SİZLERİ KURTARACAGIZ" BA-BERİ ESMEKTE OLAN İMHA FİRTINASI, HANESİYLE DOĞU TÜRKİSTAN'İ GİZLİ-A?İK HALT DE-VAM İSTİLA ETMİŞLER VE KISA BİR MİD-ETMEKTEDİR. KIZIL CİN, BAŞTA DET SONRA ANANEVİ QIN İJKENCE TÜRKİYE OLMAK LİZERE, DİNYAMN METODLARIYLA KOMİİNİZMİN İ?-EN BUYTIK DEVLETLE-N'YLE KENCE USULLERİNİ BİRLEŞTİRMEDOSTLUKLAR TESIS ETMEK SURETİYLE SURETİYLE DOĞU TÜRKİSTAN DOĞU TÜRKİSTAN'DA : YAPTIĞI VE TÜRKİLERİ'NE ZULMETMEYE BAŞ-YAPMAKTA OLDUĞU İNSANLIK Dİ?İ LAMİŞLARDIR. HAREKETLERİ GİZ-LEMELERE

UZUN YILLAR BOYUNCA İN?ALİŞMAYI VE SİNİ PLANLARINI İSTMA VE ZULMİ ALTINDA YAŞA-SESSİZ SEDASIZ UYGU-LAMAKTADIR.

YAN DOĞU TÜRKİSTAN, BU SEFER DİNLERİNİN, ORF VE ADETLERİNİN.. TOP YEKUN KİLTİRLERİNİN İMHA EDİLME TEHLİKESİYLE KARŞI KARŞIYA KALMIŞLARDIR. YILLARDAN BERİ MADDETEN EZİLEN VE SOMİİ-RIİLEN MİSLİMAN TÜRK HALKI BU SEFER MANEVİYATININ DA.EZİLİP YOK EDİLDİĞİNE ŞAHİT OLMUŞTUR.

YENİ DOĞU Ş ONCE: CİN Lİ- LERİN BU TAVRINA KARŞI KOMŞU- LARI OLAN ANTI-KOMİİNİST İİLKELE- RİN TUTUMLARINI NASIL DEĞERLEN- DIRİYORSUNUZ?

İSA YUSUF ALPTEKİN: NE HAZİNDİR Kİ, DOĞU TÜRKİSTAN'IN KOMJULARI, DİNDAJLARI VE HİİR İNSANLIK ALEMİ, YAPILAN BUNCA HAKSİZLİĞE, ZULME, İŞ- KENCEYE, MADDİ VE MANEVİ İMHA HAREKETLERİNE SESSİZ VE SEYİRCİ KALMAKTADIR. BU SESSİZ - LİK DEVAM ETTİĞİ TAKDİRDE, KIZIL İN AFETİNİN BİR GÜN KENDİ- LERİNİ DE TEHDİT V© TAZYİK ET- MEMESİ İĞİN Hİ? BİR SEBEP MEVCUT DEĞİLDİR.

halkma muhtariyet verdik, topraklarının bir kısmını iade ettik, ticaret yapmaları i?in imkan tamdik." jeklinde propaganda yaptırmaktadır.

Yapılan judur: işsizliği onlcmck ve sosyal patlamaları hafifletmek i?in, başka- larından miisadere edilcn toprakların az bir kısmını yine başkalarına vermek suretiyle bir kısım ailelerin karınları doyurulmu? ve biraz olsun ceplerine para girmeye bajlamıştır. Ancak, Dogu Turkistan Tiirklerinin davası karm- larını doyumak veya ceple- rini doldurmak olmayip, hiirriyet ve istiklallerine ka- vujmak ve insanca yajamak- tir. ikiyiz kiisur seneden beri Dogu Tiirkistan halki bunun i?in miicadele etmi?, bunun i?in su gibi kan dokmij, yiiz-

'Cin

EMPERYALİZ

Mi 35

YAŞINDA'

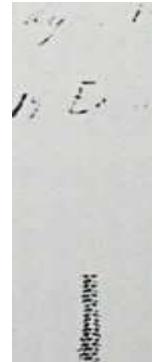
(BaŞtarafi 3. Sayfada) binlerce Şehit vermijtir. Buna ragmen, bugun hak ve hiirriyet namma hi? bir şeyc sahip degildirler.

YENİ DOĞU Ş ONCE: SAYIN ALPTEKİN, BİZE BU KONUDA SON SOZ OLARAK NE SOYLEMEK İSTERSİNİZ?

İSA YUSUF ALPTEKİN:

HER ZAMAN OLDUĞU GİBİ, ŞUNU HAYKIRMAK İSTİYORUZ Kİ: DİNDAJLARIMIZ, SOYDAJLARI- MİZ VE HİİR İNSANLIK ALEMİ BİZE YARDIM ETMESLER DE YALMŞ ALLAH'A DAYANARAK VE GİIVENE- REK, DOĞU TÜRKİSTAN'IN HAK- LARINI SAVUNMAYI GERİ DUR-

BUGUN KIZIL CİN'İ ?EŞİTİ USUL VE ?ARELERE BAŞ VURMAK SURETİYLE "BİZ CİN HALK CUMHURİYETİ OLARAK SINCAN

i-W?

İSA YUSUF ALPTEKİN'E

Y.v

17 A

^»?mK MEKTUP

İki goziim EMMIOGLU; mektubunuzu aldım. Okudum okudum ve gene okudum; bir defa daha okudum. Ke\$ke iki goziim kor olsaydı da bu mektubu okuyamasaydım. Mektubunda diyorsun ki; Elin AMERİKA'sında caddeler de ve sokaklarda insanlar esaretten kurtulmak için yitiriyorlar, toplatılıyorlar, ALAMANYA'da da URUS'a, İN'e bangir bangir bagiriyorlar. Seslerini biitiin diinyaya duyuruyorlar da koca TORK DEVLETİNDEN "Yüzelli milyon Türk'te esir olduğu halde" bir tek ses şikmiyor. Daha millet olma vasfına bile erişememiş bir AMERİKA insan haklarının koruyucusu olmuştur, zıilme kafa tutar hale gelmiş. "Ey KCIKREMiŞ 4N. Koca TIRK DEVLETİ! haksızlık karışımında susmak

Ai

sana yakişir mi? Halbuki sen kii?iik yaratıkların haklarında korumakla görevli değil misin? Asırlardır ufaklıklar senin gölgeni sigimp, kirintilerinle geginip de bugünlere gelmediler mi?

Sen de bir hal var, sanki üzerine dlii topragi atılmış gibi....

Sanki serhoş, sanki bir hoş sun

Aziz EMMioGLU,

MUHTEREM AGABEGİM!

Sen ne soylersen soyle senin hakkın inkar etmek "HAK' KI İNKAR" etmek olur. Senin duygularını paylaşmak senin gibi görmek senin gibi düşünmek benim de görevimdir. Benim kan kardeşlerimin, benim din kardeşlerimin izdirabım duymak en azından TORK ve Müslümanlığımın en tabii bir icabıdır.

Muhterem İSA YUSUF AGABEY; Daha diin TURK İSTİKLAL Harbimize ondaki man? ondaki iman ve mücadele azmimize biitiin diinyaya ışık tutmuş, mazlum milletlere esaret zincirinden kurtulmamın re?etesini yazmış bir milletiz. TURK İSTİKLAL mücadelesini örnek alan nice kabileler efendilerine karşı bagimsizlik savaşı vcrmiş ve esaretten kurtulmuşlardır. O milletler kurtulmuşların milli ruh ve milli heyecanın hareketine ge xcsinin tek şart olduğunu bizden öğrenmişlerdir.

İdolayısıyla; seni ferahlatacak, gönüllüünün scrinletecek, ve

igini doyuracak bazı şcyler söyleyeceğim bunları da bilisin:

- 3iitiin diinyaya koca TCİRK'in olli zannettikleri bir zamanda diri, yok zannettikleri bir zamanda var ve kii?iik gör-dükleri bir zamanda biyyiik olduğunu defalarca isbat etmişsinizdir.

- Hasta adam dediler; iizerimizce al?akca 7 koldan yüklen-diler ve fakat yaralı arslan alim Allah ciimlesinin ervahım, bit silkelere gibi silkeledi ve perişan etti.

— Diin de Kıbrıs'ta Yunan Palikaryası iizerimizce binbir vadede ve garanti destek vereceklerini söyleyerek kişirttiler. Ama gene de dedelerinin ycdiği gibi ZORLU BİR KOTEK yiyerek canlarını zor kurtarıp gittiler. Hem de bağlandıkları tanklarla beraber.

— Bilirsiniz ki, Türk milletinde biraz agırdan alır, Anadolu'da kirk batman odunla kalmaz ama; ya birde kızarsa derler... İstediğinler biz esir kardeşlerimizce sabırlar ve me- ■ tanet tavsiye etmiyoruz TURK MİLLİYETÇİLERİ olarak; bi- zimde sabrimiz sizden evvel taşmaktadır. Yeryüzünde esiri olan sadece bir millet vardır. TURK MİLLETİ.....

Boş laflar söyleyip, kuru siki atanlardan sadece sabir tavsiye etmekten gayri hie bir arifeti cımayanlardan değiliz.

Namusunun, şeref ve haysiyetimin, dinimin ve devletimin payidar olmadığı ve son TORK'inde HCİRRİYETİNE kavuşmadığı bir o'inya katiyyen ve katebeten benim diinyam olmayacaktır. Muslim, gayri müslim biitiin diinya bunu böyle bilmeli, ve de ash hatirından ?ikartmamalıdır.

Biitiin bu duygular ve en halisane dileklerle TURK diin-yasının yiiziiniin giilmesi Cenab-i Allah'tan (C.C) niyaz eder; Biitiin kalbimle mazlum kardeşlerimi selamlarım.

Allaha emanet olunuz.

İCHAN ERDOĞAN

Türkler ve Hui müslümanlar İslâm'a saygısızlığı protesto ediyor

Doğu Türkistan'da "Cinsel Alışkanlıklar" adlı İslâma hayasızca saldıran kitabı protesto eden Türkler eylemlerini daha sonra Çin yönetimine karşı sürdürdü...

Çince "Şeytani Ayetler", "Cinsel Adetler'in gözetiminde tutulan yazarı halktan özür dilediler. Ke Le ve Sang Ya müslüman protestosuyla karşılanan yazar ve yayıncılar için bir felaket oldu. Xinjiang (Doğu Türkistan) ve Oinghai'de Müslüman kitlenin büyük çoğunluğunun duyulan- dırıcısında ettigini öğrenen öğrenciler, yazarları Hint-İngiliz benzerleri "Şeytani Ayetler" yazarı Salman Rüşdi'den farklı olarak bu iki Çinli yazar, sözkonusu tamamen çirkin ve iltifatsız kitapla para kazanmak amacıyla olduklarını kabul ettiler. Yazarlar, bu amaçla, Taiwan'da yayınlanmış olan, cami dizaynlarına ve diğer İslami sanat formlarına iffetsiz ve cinsel anlamlar atfeden cinsel konular hakkındaki bir koleksiyonun için cü cüldini intihal (kopya) etmiş ve Shanxi Halkın Yayın Evi'ni bu çirkin kitabı yeni bir başlıkla, "Cinsel Adetler" adıyla basmaya ikna etmişler.

Sonuç, bütün Çin'de, ni, çok sayıda "silahlı" Urimçi'deki Müslüman protestosu açıkça ima edildi: Politik fikirlerle özellikle şiddetli ve eyallette Çin İdaresine yönelik birçok konudaki hoşnutsuzluğu su yüzüne çıkardı. Protestocular bölgesel parti komitesini, daimi komitesini, bölgesel halk kongresi sel danışma komitesini ve bölgesel disiplin komitesini ve hükümet binalarında, ni, çok sayıda "silahlı"

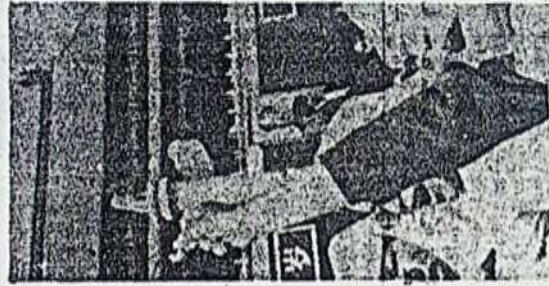
Poliside dövüp Çin yönetiminin temel unsurları olarak gördükleri şeylere de hasar vererek ısgal ettiler.

Olayda, bölgesel parti komitesel, hükümet ve ilgili birimler, "Kötü kitabın Xinjiang'da dağıtımını durdurmak için zorlayıcı, etkili tedbirler" almak zorunda kaldı ve "Bölgesel yetkililerden önde gelen yoldaşlar", "Tavrından açık seçik bir şekilde alenen bildirek" kamuya kitap hakkında bir açıklama yaptılar.

Komünist yetkililer ayrıca Müslüman "serseri"leri karışıklık yaratmakla "itham ederek protesto düzenleyenlere karşı anın da açıkça tavrı aldılar... Bununla birlikte, aslında Çinlilerin, kendilerinin genelindeki yetersizliklerini; ve olayları acilen engellemeyi sonuçlarını telafi etmeye çalışmak ve meseleyi çabucak kavramakta hiçbir gücüğü olmayan ülkenin diğer bölgelerindeki Çinli vatandaşlarla en azından birlikte hareket etmek konusuna ne bir güvencesi ne de bir teşebbüsü olmayan Urimçi'deki Müslüman kadroların temsil edici nitelikte olmadıklarını görmeye ihtiyaçları vardı.

Bu yakınlarda meydana gelen isyanın verdiği açık ders, eyalette

İslâm'a saygısızlığı

görmeye ve onlara "çin Adetler" kitabının yazarlarının cezalandırılması konusunda yapılan işlemler hakkında bilgi vermeye gittiğinde /de/ günün kitabın neden olduğu saldırgan ve yazarlarına karşı takılmaları konusunda küçük bir tarima oldu. Fakat asıl problem Ouighai partisi Xin Keshing'in Wham "Askeri Akademisinin mezunlarına pünim büyük bir müsülman nüfusa sahip olan (Mui) vali yardımcısı yamadığını açıklama; güçlükle çekmesiyle bdi. Müslümanları leri sırasındaki dikkatli bir liderlik bi, Çin İdaresine yönelik araç ve yollara duyulan ihtiyacı ortaya çıkarması olmuştur. Halihazırda, sadık müsülman kadroların herhangi bir karar alınmadan önce Çinli amirlerini sürekli dikkate almalarını zorunlu kulan sistemin hiç geçkeçilmediği ve bir kriz anında çok hassas sonuçlar doğuracağı açıklık kazandı.

İktidar yapısı içinde Müslümanların gerçek temsil problemi, Çinghai eyalet partisi şefinin Wham "Askeri Akademisi Ouighai'li delegeleri ile

güvenilir ve temsil edici nitelikte, özerk bir hükümet; kendine yeterli ve halkla birlikte hareket etmek gerektiğinde yokluğu hissedilen bir liderlik ve otorite tesis edecek araç ve yollara duyulan ihtiyacı ortaya çıkarması olmuştur. Halihazırda, sadık müsülman kadroların herhangi bir karar alınmadan önce Çinli amirlerini sürekli dikkate almalarını zorunlu kulan sistemin hiç geçkeçilmediği ve bir kriz anında çok hassas sonuçlar doğuracağı açıklık kazandı.

İktidar yapısı içinde Müslümanların gerçek temsil problemi, Çinghai eyalet partisi şefinin Wham "Askeri Akademisi Ouighai'li delegeleri ile

ganizasyonun temel unsurları olarak gördükleri şeylere de hasar vererek ısgal ettiler.

Olayda, bölgesel parti komitesel, hükümet ve ilgili birimler, "Kötü kitabın Xinjiang'da dağıtımını durdurmak için zorlayıcı, etkili tedbirler" almak zorunda kaldı ve "Bölgesel yetkililerden önde gelen yoldaşlar", "Tavrından açık seçik bir şekilde alenen bildirek" kamuya kitap hakkında bir açıklama yaptılar.

Komünist yetkililer ayrıca Müslüman "serseri"leri karışıklık yaratmakla "itham ederek protesto düzenleyenlere karşı anın da açıkça tavrı aldılar... Bununla birlikte, aslında Çinlilerin, kendilerinin genelindeki yetersizliklerini; ve olayları acilen engellemeyi sonuçlarını telafi etmeye çalışmak ve meseleyi çabucak kavramakta hiçbir gücüğü olmayan ülkenin diğer bölgelerindeki Çinli vatandaşlarla en azından birlikte hareket etmek konusuna ne bir güvencesi ne de bir teşebbüsü olmayan Urimçi'deki Müslüman kadroların temsil edici nitelikte olmadıklarını görmeye ihtiyaçları vardı.

Bu yakınlarda meydana gelen isyanın verdiği açık ders, eyalette

Kizil Cin ve Hac

Isa Yusuf Alptekln

en* bir Kurban Baynratm diha geride buakirxan Tuu Hem Inin If lade buhindugu durum* kuaca gOz atilmasmda fayda mQtU&i etraekteyta.

BugQn yimflyooa yakm MQSlGman TQrk, Ruiya'da ve C>n'de caret altuuda bulunmakta, Hac fdrizalaruu eda etmekte mahrura buhinmaktadirlar! Bu kardeflerimldn baynm yapmalanm dQjOnmek bile mlknkQn degUdlr.

Doju TQrkistan TQrkleri'nin, diymda buhinan aknbalariaiun dlvetleri ile yurtlan dijina f ikmalanna mQsaade editmekte oldujundan; onlar bu fcaU ganimet bllekrek Haca niyct etmekte ve blnblr zorfukhria ancak bir kac yttz klsl Mekkc'ye ubjabiknektedlr. *

Kizil ?in hdcumed yurt dqina fikan TQrklet 30-5C dolar ddviz vermektedir. Bu para Ue yola f ikilsmiyacagiuu bileu soydalarxuz, yaolaruu, dig dOnyada para eden Ipeklle ?y*lar ahaakta. bunlan glttikleH yerlerde atmak suretiylo yol- panlanm tcmnl etraeyi dQjQnmektedirler. GeftikleH hudut kapilannda bu ejyalar alikonulmakta, Hac yolcusil Muslirnan Turkler, bitmez, t&enmez yollarda akd almaz raijkihtlarb kajdajraaktadalar.

Bu hac mevsiminde, ucuz olsun diye ^in-Rusya-Romanya-BuIgaritaan Ozerinden trenle TOrkiyeVe gelen ve Turkiye'den Mekkc'ye gidcn 400'e yalun Haa namzedlnln yaolannda getirdikleri eSyalar giknrlfderde alikonuldugundan. bu »ydajhr*mz bOyQk ukintlarla karji karjiya kal i~ udr.

bilegimiz judur Id: • .

Oafim Gzdeki yd, hflkuraetraizln ?In Halk Curahurfyet ile gelijen dosthik mOnaabetleri muvacesinde DoguTfr kistan TDikleri'nin Haca gitmek gfbi asgari dini haklanra aygi gdsterilau ve her yd bir miktar haa namzedlnln..yeten kadar ddviz verilmek luretiyle Haca gitradlerine resmen musaade edflsin. Bu husuta yaln rz TOrklye hukuraetinden degil, diger Islam devletlerinden de Kizd Qin hfikureti nezdinde tejjbbQste buhinmalaruu bekliyoruz,

"Bu vesile ile; BdyOk TQjile Muletinin, Islam dflnyasmm gefmig -. Kurban Baynmlanni tebrik eder, onlardan; esaret altmdaki yuz mOyonMtblinan TQikDn yakm bir gelecek-te hQniyet ifinde baynun yapmalari if in dua etmelerinl, maddl ve minevi yaidanbruu edigememelerinl rica ediyorura.

^ ' HAC KAFILELERI YOLA CIKTI

J Turkistanli haa adaylan penman oldular

Hava yoluyla Harm gldecek olan 535brkek473 kadln haci adayi Alulirk Havallman'ndan fiki? vapa-

Islanbul'dan Hac'ca gi-decek olan haci adaylari ge-ride biraktigimu pazar giimi 107 ni. h'rie Vatan Cadd.-si ve eskudar-Ilarem'den ya-kinlan tarafından ugrulana-rak yola fiktilar. Sabahin erken saallerinden otobUalUK kafUede 3 bln 680 Itlbaren kalkis yerlcrinde kigl bulunuyor. 2

ya baglayan han adaylari vc yakinlan vedalasmalan- nm armdon >aal 10.70'da hareket etmeyecey basladilar. Yakmlannm gozyaslari lie ugurladigi haci ndaylnri aynlmanm UziintUsii ile arada yaSadilar.

HABUR KAPISI

Islanbul'dan yola fikan 107 Sabahin erken saallerinden otobUalUK kafUede 3 bln 680 Itlbaren kalkis yerlcrinde kigl bulunuyor. 2

bln 112 erkek. 1560 kadimn bur'dan fikig yapaeaklar.

bukindugu kaOlc 17 Agus- los llac'ra gl'lnick Uzere ge fen hafla larlhnde Habur smir kapuindan fiki? yapaeaklar. Turkiye'ye geler Tirkistanlilar

Diger yandan bu yil lava ellerindeki do vizlerin az olmasi yolu ile de 535 erkek 173 kadln sebebi vli esyalanm atmak isU-haci adayi 18-20 Aguslos diler larihleri arasmda AUUirk Fakat giimrlik mevzuali do Havalimanmdan fi- kis layisiyla kendlllerine lain ve yapaeaklar. Cu yil lstan- bul'dan rilmeylnce zor durumd ka lan toplcm 3 bln 680 ki;l karayolu ile TIL'kisUnhlari vaUnda Simiz hacca glili. 107 olobusle yola. kendl Imkanlariyk Mekke'ye fikan adaylar 17 Aguslos'ta lla- gdndvrdliler.

1 _____

!

C

Çin Halk Cumhuriyeti İstanbul Başkonsolosu **Wu Keming** ve Konsolos **Han Yong Shaenk**, Zaman gazetesine yaptıkları özel açıklamada "Çin'de Doğu

DOÇ. SULTAN MAHMUT KAŞGARLI
İst. Üniv. Fen-Edb. Fak. Öğrt. Görevlisi

Doğu Türkistan Türkleri, 1951-1955 yılları arasında "Ülke-

f Top^ ^mj^ HHn(otonomb6l gemkih'adiDo^T0rk-;

.. Torkistan adi verdikleri bOkv
fge Cjn' in şincang bClgesidin'

*Istahf'tiif olmozsayguristanotsun" talebinde bulundular ama KwI
Qiny6netimilbutalepleTinde istar eden binlerce Turkistanli'yiagir
Sekildecezalandirdi: Hapsetti, tilditrdil. Lakin, şarkTURkistan adorn
yildnberl^d^adiklari ^tba-*

kapatma imkânını zorla elde etseler bile, hür, demokrat rejimdeki Türkiye Cumhuriyeti'nde bu hiç mümkün değildir.

Doğu Türkistan Türkleri, 1951-1955 yılları arasında

"Ölkemizde Manju-İn b-tUasi netcesinde kurulan glncang (Yeni Toprak) adıyla ni değıİstrio. Otonom bdl-gemlzn.adi Doga Tflrkistan, his olmazsa Uygurb-tan olsun" talebinde bulundular, ama Krai Qin yfineti'mi, bu talepleriide ısrar eden binlerce Tflrkistanh'yi ağır jekilde cezalandırdı. Hapis etti, dldfırdı. Lakin, şarkJ Tflrkistan adim, balkunizm kalbinden silemedi. Yfızyd-lardan beri haitadıkta?aba-lara ragmen bu mflberek ismi unutturmaya muvaffak

v fufifil! , aen \ unu&rmak da mamkta dekiMr- f » - ^1

onuTsidditil^oide deziltofe r?W eVn<in..

."DoguTOrkii

da Türkistan tarihini inceleyen tarihçiler ve Türkologların eserlerinde defalarca vurgulanan gibi Türkistan, Türklerin eski anavatanının tarihi, coğrafi, siyasi adıdır. Wilhelm Bartlod 1902 senesinde: "Türkistan, Asya'nın batı merkezî kısmında büyük bir bölümlü işgal eden, eskiden beri Turan veya Türkistan denilen memleketler ki bu ise Türkler memleketi demektir. Bu ülke batıda Ural nehri ve Hazar denizi, doğuda Çin hududu, güneyde İran ve Afganistan, kuzeyde Tobul, Tomsk vilayetleri arasındadır" demiştir (x). 14. yüzyıla kadar Büyük Türkistan'ın doğu kısmı olan Doğu Türkistan'a Uygur

Birçok devletler son asırlarda işgal ederek kendi memleketleriyle birleştirdikleri topraklar için "eskiden benimdi" kelimesini kullanmaktan biraz utanç duyarak gerçekleri itiraf etmeye mecbur olmaktadır. Sovyetler Birliği de Batı Türkistan'ı 19. yüzyılda Çarlık hakimiyetinin işgal edip bir müstemele haline getirdiğini itiraf etmektedir. Acaba Doğu Türkistan'ın adı Doğu Türkistan değil, Şincang ise bu topraklarda milattan önceki devirlerden itibaren şimdiye kadar yaşayan ve bu güzel toprağın sahipleri olan Uygur Türkleri başta olmak üzere başka Türk boyları kendi topraklarına öz ana dilinde bir ad

leri tarafından kurulan başkenti Kaşgar (Ordukent) ve Balasagun olan Karahanlılar Devleti, 1514 senesinden 1675 senesine kadar devam eden başkenti Yarkent olan Saidiye Devleti, I. Mançu-Çin istilasından sonra Doğu Türkistan Türkleri'nin Çin-Mançu zulmü ve hükümdarlığına karşı ayaklanma neticesinde kurduğu Bedevlet, Yakup Bey'in Kaşgariya Devleti (1863-1877) bunun açık delilleridir. 20. yüzyılda ise Doğu Türkistan'da iki defa Türk devleti kurulmuştur. Bunlardan ilki 1932 senesindeki Kumul halk ayaklanmasından sonra bütün Doğu Türkistan'da Çin mezalimine karşı silahlı mücadele neticesin-

deylet, ancak bir-iki gfln İyaaamisur' diye yalan sflylemijlerdir. Mcdeniyeçtin, kiltürfln ve insan haklaruun bu kadar ilerlediği günümüzde böyle bir gayriciddi siyaseti takip etmek insanı şaşır-tan bir olaydır. Hak ve hukuktan mahrum bırakılan Doğu Türkistan'da bu çeşit yalanları gazetelere yazarak, gerçekleri söylemek isteyenleri cezalandırıp halkın ağızını

olamadılar. Unutturmak da mümkün değildir. Çünkü Güneşi balçık ile sıvamak mümkün değildir. Yalan her zaman yalandır. Gerçekleri yalan ile yok etmek imkânsızdır. (x) *Ensiklopediçeskiy Slovar, Petersburg, c.85, s.194-304*

f alt^ asuda'tejbubfflge Dpgu _ ;5?gHi5?/kistanTgrlden HocaNiyazJttei. Bas-
£ S a b i t f o ^ n b l
l a ^ olan

1911 yılında yapılan ikinci Mançu-Çin istilasından sonra 18.11.1884 tarihinden itibaren Mançu-Çin ordusunun komutanı Zo Zung Tang tarafından istila edilen toprak, manâsındaki Çince Şincang, yani 'Yeni

hip değil miydi? Bu toprağın adı Şincang (Yeni Toprak) ise, eskiden böyle bir toprak yok mü idi? Veya gökten mi indi? Tarihten beri Uygur Türkleri kardeş Türk boyları ile beraber Orta Asya ve Doğu Türkistan'da büyük devletler

"Doğu Türkistan İslâm Cumhuriyeti" dir. Bu cumhuriyet yaklaşık bir sene ömür sürerek Rus-Çin işbirliği neticesinde Ekim 1934 tarihinde yıkılmıştır. İkinci si ise Çin'in müstemeleceilik ve zulüm siyasetine karşı Do-

i»saaaBfe: Sfeisasssss
-r
giiTOrkisUufin kuzey bfilgc-
strek ve Altay
teyran eden
ayaklanmalar, nedcesinde za-
"jfer.lfaz<iaralc32.11.i^4s©-

r^jOrlderl"

TV,•T,•ir .
..... ^^«op»£^»kt^i^iS5iSSaf.

, Uy-i/ScUsri feik^alisk^glduk-
juden i lan kendi adetleri geregince

Doğu Turvuan HUKumeti eski | Genel Sckreteri Sayın İsa Yuuf Alptkñ BeyefentS'nin aaim ve İradesi lie, unnm* Turtc Mi9iyet?İterinden, det-un jairimiz Nryazi Yildinm Gen?os-manogkai'nun gayrctlrcl sayşsde,

m hayaumoa kazandırdıMan "DO-SİTORKİSTAN'İN SESİV adlıdcrği-nñ G?QncQ saytsı ?femi; bulunuyor. Geiek muhtevi, ıcerake basks, kalitesi iitihiriyle değerli br sÜrell yaym vasfındaki "DOĞU TORKİSTANIN SE-Sİ" admdan da anñ;ılacagı Dzerc, Ğin esircılı alonda inim him hleyen Doğu' Turk it on TORKKLERİNİN bitmeyen fletini TGrk ve İslim ilemi ile mejhur "loan Haitian Evrensd Beyanamesi"-ne hua aonq bulunu ve başlanıvın kolelijine karfi tavtr almi; gñUnen ba-o dihyasma duýurnv^ gayesiyte ya-yımlanmaktadır. Su sebeple dergl TU(k?e. Arap?ave İnşetteolme Ok Ozere Of dilde ?ıjsmaktrd.

Doğu TSrkıtın'ın miner! liderl durumunda bulunan, Doğu TURKistan TurklOJunOn davasmi sender dir, bilmadan, usanmadan, yorulmadan ve yılmadan herkete anlatımafa ?alı;ıan pek Muhterem la Yusuf Alptekh Beyefendi; "OOONCO" ADİM" admi ta;ıj >an ba;makaleshde, değinib bu ayı-tı vesilesiyle, 5*1) gayesini Mr kere ! daha okuyucularına ve Efkir-i umu-ru; iruyeye izah etmektedir:

j "Doğu TQRkbtan'ın Sesi" elhizde; ki bu nUshasıyle G?UñcU adimmı atmq . buhjnuyor. Onun, yÜriimege yeni ba-ıayan s<rbQz bir cocuk' edisiyle atugi her adim, bizleri ne;çetendiriyoc, sevin-ee ve g-ura gark edıyor. Tokezelme-s'ndep <ıu;mejhdcn, bar baba jefka-dıylc/v/İerimiz titiriyor. Heradımda caha y..., buyGmesi, daha ?abuk ve bU-yiik adim Ur aonati i?hpUrklOk, İslİm-lik, in an lik duyusuo uşıyan yGrekler-dc derm aksoedalar bırakması i?in el ve gdnul birliği ile dualar ediyorsuz."

"Birinci ve ikhici ayılıanyla İslam ilcimine ve hurdUnyayuu la; union Doğu Turkisun'ın Sesi, ıılatiği her yerde ?ok miisbet yankrlar uyandırmaktadır. Yürü i?inde de son derece musbet kar-ılanan bu mecmua ile mahkum ve mazlum soyda;lanmızın isaklal ve hUr-riyevi duyularınıt canñ tıııak ve bu ugurda maddi ve minevi gil^lerimlzi seferber etmek ;ıarırızdır.

Okuyucularnız ve dostlarimiz ;unu bilmelidirter ki, 'Doğu TURKis-tan'ın Sesi'nñ ?iki;ı birtakım fedakiriiklara dayanmaktadır. Elimlzdde büyük bar sermaye olmadığı gibi, arkamızda büyük scrmayadarlar 'da yoktur. Biz önce Cenab-ı Hak'ka, sonra siz değerli okuyucularımıza, dostla-rimize, dında;Urımiza, Oıkuda;ıanmiza gıvtncrek yola ? ikuk. Allah'in ve sizle-• rin sa yes ride daha onUrca ve yQZlerec sayı ?ıkaracagimizı ummaktayız."

"Doğu Tİirkisun buğin maddelen j ve minen imha edilmeık icħlıkesi ile ! kar; İ kar;ıya bukinmaktadır. Kizil Oh bir u.rafun aziz Tİirkıye'mize doslluk jesd', j/^sparken, diğer larafun mil-yonu. AfĞhli'yı Doğu Turktısian'a ta-ıımakta ve mukaddes atalar yurdumu-zu bir Ğh ilkesi haline gecirmeğe ?a-li;ımakudır. Aym zamanda u;ak ruhlu,

Melln HAS ER
..
İQ
İj*7 yen)
to
»

Doğu Turkistan’ın Sesi

tÖzde Doğu TURksun'lı Mr takım adamlar vasiası ile TORKıye'de ikamet eden Doğu TORKistanlılar arasında nıfak luhımları sa;makudır.

nÖtOn buntara ragmen, Cenab-ı Allah'a gĐventilyoniz ve İtdkbal hakkı-m'da Dmħliyız."

Say in Ahmet Kabaklı İso, daha Un-co TercUman gazetesħde yayımlan-., mi; bulunan "Elem Tarlasmin A-ı Pi-rind" adı yazısında, Etlr TDrkclerın ya-nımda yer alması gerekđęVralde kmlı 'uugulu, kiml baat^ma her ikisl de hrbđyan, hatia dfnsi-., kiml sosyalbt, kiml kapitSst ami İklsi de emperya-' list blrukns gil^lerħ ıeckħde perifin bir hale gelmi; gÖrİlenen İUrñ Sİcmñlı, bu yoR^ davamn bir ucundan tutmaga davet etmektedir.

"Esir TORK dilnyast, dcstan yazıl-mami.; mÖcadedcsi yopilnami.; Hz, Muhammed Uynetİnde kurtaricisini bekleyen bir davadır. Onun i?in, Hz. Muhammei volurıdaki bÖtOn Arap kar-de;ler!;MagripieiniTUİ;rika, Suudi. Fas-ti Tunuslu, CezaylrR, Ubyalı, Filb-tinli, Pakbunlı, ÖrdİnlñQ, Efganlı, İrak-li, İrani Suriyeli ger^ek MiisİQmanları minevi crħafa fagiriyoniz"

DoŞ. Dr. Mehmet Saray, Doğu .TORKistan TURkleri'nin tarihİl macerası-m anlatığr yazısımın, bu sayıda yer alan ikħa bSİOmÖnde, Doğu TORKİs-lan'ın 1978dc Qınlıler tarafından İ;ga-lini batı kaynaklarma ve vesikalara da-yanarak heclcmektedir. Ciddİ bir ta-riħjinñ, objekdf bir gđzle değerlen-dirdiği bu vesikalarin uħlılinden 51-kan netice, Qın'nt Doğu TCRkbtan'ı i-;gal hadbesinde Rusya'nım tahrik ve desteginih oynadığı me'um rolİ bir kere daha gozler online sermesi itibS-riyie dikkat fkcicidir. Nitckim Sayın Do?;. Dr. Mehmet Saray'ın gr^ek mi-nada Urafız ve İlmi makalcsinde, Do-ğu TGRkbn TORKulUnUn; 1933 te ka-ni cant pahasına elde ettiği biıklalın-ıden QRken Sovyet Rusya'nın Ğin o si-rada i? miicadederiytic sarsilmi; bu-lundığu cihctle, bu sefer bizzaisahnc-yc ?ikmak suretiyle, Doğu Tİirkistan'ı i;gal ye onMnlercc Tİirk'a katİctmcsi, "Tİrk alem'nin cn biyuk du;mam"nm kim olduğu ger?egini, TGRk vatanda-;larmin idrakı bakımından ibret verici Mr hapsedir.

Bu makale, bir taraftan TORK Sic-minħ du;manlığı bahşħde Ğarlık Rus-yası ile KomUnist Rusya arasında bir anlayı; birliği olduğunu gđzler dnÖne screkeren, diğer larafın hrıso'yan bau alemin'm, MĞsluman TGRk millclinc ya-pılan zulum ve haksızlık kar;ısmda na-sil gozG bağlı, kulagi dnki olduğunu da bir kere daha tarihı dcillirclryle b-bat etmektedir.

"İki emperyalbt devletin (Rusya ve Ğh) Doğu TGRkistan'da oynadıkları bu kanii oyuna, ikhci DĞnya Har-M'ndeki siyasetlcri İcab yalnız İngiliz ve Japon basinmda kısaca yer verİlmi;

diğer bilQn meclñ dGnyİdan hi? bir protesto sesi duyulnami;tir."
"Niħayet 1949'da Ğh'dekl İ? mĞ-cıdcıleyi kazanan komQnbt kuwollcr Doğu TQRkİstan'ı yeniden i;gal ederez, İtdkklı uraftarı Mnlere* TGfku Uldİlr-mİ;ılcı WMññblerec TbrkDdo memle-l>«İ tclı. etmik mccburıycİnlde bırak-mi;ıardır. Rut kuvetleri de geri?ekİl-dığİnden komUnbt Ğ'n Doğu TORKb-tan'da Marksbt reRmi tam mSnisıyle yerle;tirebilmek İ?In, mlİHyet?İİİk, hQRıyiet ve bitikİSİ gibi ulvi duyuları TCRkİrdc yok etmok gayesıyle aman-sız bir terÖr klaresi kurma yoluna gir-mijtir."

"Dikkat; değer kl Doğu TURKis-tan'dakl egİdm hayau gayet like! bir ^kiide devam etmesine ragmen TURk-ter minevi varıiklamV komyablmlı;-terdir. BQtGn bu kStb ;artlara ragmen pasif direnme ilede İİİrıyiet mÖcadede-terİnl devam ettirmektedirler."
Birka? yıl Önce ailesi ile Mrlİkte doğu TGRkBtan'dan gb? eden Sayın İklil Kurban Beyefendİ, "şincang İs-mñh YGz Yİlligi" adim ta;ıyan yazı-sıħda, Ğhlİlerm TURk adim haritadan sıİtpe gayretlerine i;sret etmektedir:

"İ8 Kasım 1884'de Ğh imparato-ru'nun bir direktİfl ile bu toprakların adı, Ğhİn 19. vilyetİ olarak 'Yeni Toprak' minSsina gden 'Şincang'a ?evrİldİ.

İtc: 0 mc;um Ğunİrdcn bu yana, yÖregimizc han^er gibi saplanan bu 'Şincang' sozuUnU biz Doğu TURkistan'lılar her duyduğumuzda, vatammızın o xi ge?mi;ı aklimizda kara bir golc, i?imizdc derin bir sizi olarak canlanz. BSylecc yIz yİldan beri 'şhçang' ve 'DOĞU TORKİSTAN' diycc İfadcc odi-'ten iki kadcı arasında OLOM-KALİM mUcadciesin i yapmaktayız.

İklil Kurban Bcyfendİ'nñ a?ik-lamalarından anladığımızc gSre, komU-nizmin "HALKLARA ÖZGORLÖK" sloganına kapılan bazı saf Doğu TUR-kistanlılar, Mao'nun Doğu TGRkistan'ı bzerk bir bİbİge olarak tcsdl cdcceğne samimiyyede inanmi;lar ancak 0 zavallı-lar "kulaklarına ho; gelcn propaganda-larin temelinde yatan emperyalbt ga-yeleri duymadıklarından dolayı dU;tuk-leri fclaket girdabının acisini habp ve kamlarda ?ekml;lerdir."

Do?. Dr. Ekmeleddİn İhsanoglu ise, ba;ında bulunduğu Milledcrarasi Bir-İslim Kurulu;Solan, "İslim Ta-riħ, San'at ve KaiÖr Ara;tırma Mer- kez]"nñ ?alı;ımalarından bahsetmek-tedir. Doğu TÖikbtan'dan yurdumuza gb? etmi; - bulunan Sultan Mahmut Ka;gari-de, "Doğu TURkİbdN şçhİrlc"- nderen Turfan'ı tanıtmaktadır.

Muhterem Salt Bilgi? Beyefendİ "Bizi GoiOn İbret Alın" ba;ııklı yazı-sında, Doğu THrkbtan davasmi bir yan-dan TORK DÖnyasmin umumi meseleri arasında ete alırıcn. bir yandan da du-

yan, dÖİlncn akli eren her TURk vattn-dajim, TORK gen?İİĞnñ buğUnkÖ duru-munu, esir TORKİcro yapıİln mezallnñ İjigmda değerlendİrmego davet elmek-tedir.

"İ2 EyİÖİ Öncesinde, mlİlyetfl gen?terin terdp ettkleri, komCr.İ-^In mahiyetİnl anılama miUnglerİne, İsun-bul'dakl Doğu TORKbun'lı karde;ter!> mb 'Atel GORON İBRET ALIN'yazı- İİ pankartlarına kauldila.. ĞUnkU onlar, Kızd Ğ<" « KomÖnbt Rusya'nın zu- İ0m ve entrikalarından kurtulmak İ?ħ TORKıye'ye Utica etml;lerdl. Vatanları Kizil Ğİn'ħ İyğalİndeydL."

Salt Bilgi? Beyefendİ, aynıca, İdea-list dava adamı vasıfmdakl TORK mlİly-et?İlerhe, İsa Yusuf Alptekh İleyefen-dİ'nñ Bmek ;ahısvctİnİden İİham al-malannı da uvsıye etmektedir:

İnsan hayau İ?ħ kısa sayılma- yacak bu zaman İ?erħħde, onun mef- kuresİ btkametindek! ?alı;ımalarında aerie mikt araksama ve hycecan nok- sanlığı gÖrmctİm.Ğcn? nesİİlerħ ?a- İi;ıabrında bu bÖyÖt dava adammi Smel edinmelcri gerekir.

Gen?lerimİzn, onun hayat seyrİn-den, İİkUslİne olan ajkmdan alxakları dnemli dersİcr vardır."

"Kİnm TÖrkterİ Kırk Yİldır SÖr-gDnde" adlı yazıda, Kırım T&KOnÖn acıklı macerası anılablmakudır.

Prof. Dr. TÖRĞoglu Ğİk-Alp, TURk Tariħhi Yen! Baktın Yazmak Zaruiet" adim u;ıyan yazısında, TUİk'On zaman ve me kin !?İndeki zen- Ğİn hayat ve devlet tccrUbcşine İ;arot etmekteve

"Bİzdo buğUne kaday yazılan ml tarİħ kitaplarının, kanaaumızca en bu-yUk cksigi. sbtemİl bir ;ekilde TÖrk?U bir gdrU;lc yazılmami; olmasidir." demektedir. '

Do?. Dr.Abdİİlkadir Donuk be, 'Tarihte Sosyalizmin Fikir Babası" adlı seri makalesin bu İeinci bbİQ- mÖnde Nang Mang'ı ve onun sosyalbt kanunlarını incelmektedir. N.Eber- hard'a gore;

"Bu kanunlara uzaktan bakılacak olursa, hakikaten fakir halkm scİmc- ti i?ħ yapıİmi; gibi gortİnUyor" ise de "durum asiında kafıyyen bbyİle değil- di. Bu kanunları yapmaktan makat, bo;almi; olan devlet hazinesinİ lek- rar doidurmakb. Bundan ba;ka o za-mana kadar ikddarda bulunanİann elinden İktidan almakb."

Milidm ilk yiilannda (M.S.8) tÖriÖ entrikalarla Ğh tahbna oturan Nang Mang adlı me;hur demogodgan bu yana sosyalistler hep aynidır.

Ergenckon Ğİkbayrak da, "Sarı Tehlike" admi ta;ıyan yazısında, dnÖ-yann dikkatini, Ğ'm tehlikeshe ?ck- meğe ?alı;ımaktadır:

"Su halde Doğu TURkistan mese-lesi, zahirde gÖrİİldUğU gibi sadccc Doğu TURkbtanlıları İĞİlendİren mahallİ bir davadan İbSret olmayıp kom;u ve dİnda; mcmleketlerİe yakın doğu mcmleketlerİnl, bUtOn hÖr dUnySmm, hattı bÖtOn Ğhsanlığın mukadderatını ve dQnyı sulİUnÖ yakından alıkadar eden kbkİU ye aktDel bir meseledr."

Dergide birka? gQzel ;İİr de yer (Dmmi 8. Sayfada)

<p>“Doğu Tİirkistan’ın Sesi”</p> <p>(Bnitarafı 2. Sayfada)</p> <p>almaktadır. Hasreti mahlasıyla yazar Doğu TGİkistanlı Sair,</p> <p>Menħğ halinani sorsang bir garibi bi veten dir men Vcten dİlsuzl yc mfl;ı;ı takti didar-i Hoten dir men misralarıyla Oz vatamndan ayrılı;ıim iztiraMni dile geo'rmektedir. Mehmt Emin lugra be "SİL-KİN" adlı siirinde TURklUk ;uurunu to-rennOm etmektedir:</p> <p>"Men Mr TÖrk men, uıusum TURk, oymagim TURk! Acun i?re kongİUmdcki amrakim TURk! Kayęu.scvh? her i;ıımc oriakim TURk! Sanm TURklUk, ay-yılduzluk bayragım TURk!</p>	<p>Bu iki Doğu Tİirkbtanlı >.İİrc TURkiyell soyda;İlan Hihcyh OrtUrk ;u ate; gibi misralarıyla cevap vcrmcktc- dir:</p> <p>"Eriyeccc domir o'aglar gŞzya;İarım dınccek HÖr oldugum mutlu gÖnİcr hepsİ geri gctcek</p> <p>YUreginiyakan ate; cİbct bir gUn sŞncek</p> <p>Selim salıp yellrİ ile yÜrcĞİmi dağlama Dcmircırır gam tUkcñir TURkistanİim ağıama</p> <p>MÜdelervaranayıritan esir olmu; garda;a</p> <p>Yazılacak dcstannnr her agaca her u;a</p> <p>Bayram olur 0 ĞUn bize bayram olar her ku</p> <p>Selim salıp yelller ile yÖregimi dağlama Dcmİlr err gam tUkenir TURkistanİim ağıama"</p> <p>Doga TURkbtan'm Sesi'nñ cn kısa zamanda makes bulması dileğiyİlc ba-^nlardfcrim.</p>
<p>Ev Turk oglu! Uygan.sBkh.?»w>-turgil,</p> <p>Babalann kaydak bolsa ; undak bolgil irtı; kibi dolkunlamp kaynap yurgil Erkhİkhğh yolu Özrc kadem koygil.</p>	

China, Russia to renew trade

FRUNZE, Soviet Kirghizia, June 27 (R) — The Soviet Union and China are to resume trading links across the frontier in central Asia for the first time in more than 20 years, according to government officials here.

They told visiting journalists that a border crossing point between the Soviet Republic of Kirghizia and the Chinese province of Xinjiang would be reopened for cargo July 1.

Begeliev Sopobek, head of the Kirghizian state planning organization, said there would be no passenger traffic across the frontier checkpoint at the village of Ribachi in eastern Kirghizia.

The volume of trade would, initially at least, remain small and consist largely of Soviet supplies of petrol and diesel fuel in return for leather goods, he added. In April Peking and Moscow agreed to reopen trading links at two places on their vast Far Eastern frontier, but no mention was made of a similar accord for central Asia.

The resumption of cross-border commerce has been seen as evidence of a thaw in Sino-Soviet relations following serious tension for more than two decades.

The two countries began moves to mend their relations last year and have held talks in Moscow and Peking on how to tackle differences over issues such as Afghanistan, Indochina and Soviet troop levels along the Chinese border.

Negotiations on renewing border trade predated these general talks. But their relatively swift conclusion was seen by Western diplomats as indicating a wish on both sides to make tangible progress in improving links.

The attitude of officials in Frunze, the Kirghizian capital, to the new frontier crossing point suggested, however, that there are continuing reservations about the future of Sino-Soviet ties.

All appeared keen to play down the significance of the new commercial links and Assambek Tokombaev, chairman of Kirghiz television, said the opening ceremony July 1 would be given no official media coverage.

This appeared to support the view taken by many Western and Asian diplomats in Moscow that the Sino-Soviet dialogue has run into serious problems and that Kremlin leaders have scaled down their hopes for future progress.

TV
<ar

f/A-b f/eccrs .

5~ Jus>e /?%3

Sino-Soviet trade gets a boost

KASHGAR, China, June 4 (R) - China and the Soviet Union have agreed to open two crossing posts on their long central Asian border to make trade exchanges easier after a break of more than two decades, according to a senior official in Kashgar.

The crossings, at Turugart near Kashgar in southern Xinjiang and at Yining 700 kilometers further north, will handle state-to-state and local trade, Deputy Commissioner Eisa Shakir told foreign reporters earlier this week. He said the agreement provided for cross-border exchanges to begin July 1.

A similar crossing point is being set up on the two countries' northern frontier, in Heilongjiang province, which Chinese officials say will handle only local trade.

Soviet sources in Peking said overall Sino-Soviet trade is set to rise by some 170 percent this year to about \$800 million. News of the stepped-up exchanges is a further sign of the limited thaw in relations between the two Communist giants, frozen more than 20 years ago after a bitter ideological dispute.

Vice foreign ministers from the two sides began talks late last year on ways of normalizing relations, with little sign yet of having found common ground.

China objects to several million Soviet troops along its border, to the Soviet military intervention in Afghanistan, and to Kremlin support for Vietnamese action in Kampuchea.

It says these obstacles must be removed before tension can be defused. The Chinese have nevertheless allowed a controlled thaw in sporting, cultural and now trade exchanges.

Shakir, speaking to visiting reporters last Monday, said: "We used to have trade (between Xinjiang and Soviet Kirghizia just 120 kilometers away, but it stopped when the polemics began between the two countries."

■ S

religion/DD

f^s-Sc/ £ 2, /??/

China concedes a religious resurgence

By William Sexton
Newsday Asia Bureau

Peking—The Cultural Revolution's turmoil drove numbers of Chinese youth to believe in God, the government official who oversees all state-approved religious activities in China said last week, but he added that he thought they were mistaken.

Xiao Xianfa, director of the state Religious Affairs Bureau, also indicated there is little chance Peking will allow Pope John Paul II to visit China in the immediate future. He accused the Catholic church of "unfriendly practices," including "interfering in our internal affairs in secret ways through secret channels."

In contrast, an eight-person delegation from China's Protestant Church was permitted to travel to Hong Kong this week for a meeting of the World Council of Churches. The official Xinhua News Agency said the group was headed by Christian Council Chairman H. K. Ting, a former Anglican bishop and World Council vice president.

In an interview, Xiao, whose bureau controls Buddhist and Moslem church activities as well as Christian, agreed with Catholic and Protestant churchmen who have been reporting that there are now more Christians in China than when the Red Guards set out to destroy religion in 1966.

"During that period, young people had no way of telling right from wrong," Xiao said. "They couldn't tell what the future might bring—tomorrow they could be accused of some crime and even arrested."

"Some turned to drinking and some to stealing or causing disturbances. Others sought help from religion."

"As far as I'm concerned," Xiao went on, "religion is not a truth which young people should seek! They should have the noble ideal to build China into a powerful and prosperous nation. That is what we hope for young people. But we won't obstruct or oppose them because it's their right to believe as they wish." He said he had no figures on present church membership because of the government's desire not to involve itself in religious people's constitutionally-guaranteed rights. But in 1949 when the Communist regime was established, he said, there

were about 3 million Catholics and 700,000 Protestants—along with 100 million Buddhists and 8 million to 10 million Moslems. He said that the Islamic population is believed to have grown to "maybe" 13 million.

"After the 10 disastrous years brought about by the Gang of Four," Xiao said, "the result was very serious and influenced every aspect of China, causing ideological confusion." Xiao, who was appointed to head the religious bureau after "various administrative assignments," suffered himself during the Cultural Revolution. He was sent from Peking to Chairman Mao's home province of Hunan to tend cattle.

Xiao, a middle-level official whose small bureau is part of the government operation dealing with ethnic minorities, spoke up at a time when Vice Chairman Deng Xiaoping's regime seems to be tightening up its ideological controls to meet worsening economic conditions. He emphasized, however, that religious freedom is "a long-term and fundamental policy."

"History has proven such a policy correct and it is supported by both believers and non-believers alike," he said. For the better part of the last two years, churches, temples and mosques have been reopening in cities across China. Moreover, all the major faiths except the Catholics have resumed training priests. The first Protestant seminary reopened in Nanjing last month. Bishop Michael Fu of Peking indicated recently that work was still under way on re-establishing a Catholic seminary. He said one of the problems was assembling a faculty after the disruptions of the Cultural Revolution.

Xiao reiterated Bishop Fu's previous objection to Pope John Paul's radio speech addressed to China from Manila where he was visiting last month. Most who heard it in Manila considered the speech remarkably conciliatory toward China, including even an exhortation for Chinese Catholics to help build their country and renouncing any interest on the church's part in political or economic issues. Xiao, however, insisted that the Pope clearly indicated "he wants to maintain relations with Taiwan" and "didn't show any respect for our point of view."

The official declined to specify the nature of "secret" activities directed by the Catholic church against China. He may have been referring, however, to recent visits by overseas Chinese (ethnic Chinese) churchmen to a number of Catholic communities in south China which have refused to affiliate themselves with the state-sanctioned Chinese Catholic Church. Chinese authorities apparently view this as an effort to stir up opposition to the regime.

Asked what would be required to obtain permission for a visit by the Pope—as two cardinals were permitted to do last year—Xiao said: "The most important thing for the Roman Catholics to do is to have a deeper understanding of our problems and change their attitude." /n

Newsday Photo by WUIUm Sexton

Religious Affairs chief Xiao Xianfa

Yeni<DOŞUNCE bu hafta kaybettigimi
Alibeg Hakim'in hatırası flnUnde taziml
; egiir

Fakat, onun bu görevifazla bMUrlli olmaz. Onu gene merkeze
Uruxr^i'ye Qagirirlar. Aliheg, gene bir yıl kadar iutuklu buhinur.Ve
nihayet, 1944 senesinin giizUnde gerl, memleketine yollanir. Bu sefer
Alibeg Hakim, Manas bol- gesi Kazak TURklerinin idarecilerinden biri
olarak tekrar 'eskl vazifesine doner. ' ' "

1945 senesinin Ubaharında Alibeg Hakim, Kulca (lie) 'fla ve
Altayda devam etmekte olan milli ayaklanmaya des- tek olmaya karar
verir, onun 19 m de silahlı mUcadeleye j' ge9me; hazirligi yapar. Bu
ugurda muhtelif hazirliklardan sonra' 6.6.1.945'de Kizilozen deresinin
'bati tarafındaki <?'in karakoluna hlicum ederek resmen silahlı savaşa
başlar.

/ Alibeg Hakim, 1945 senesinin sonunda Manas Savan' - -I in
kaymakami olarak tayin edilir. Bu sefer onu iki kazaya kaymakam ve
bu bolgenin aym zamanda milis kuwetlerlnin .kumandani tayin eden
Qinli degildi. Hur."şarki Tiirkistan /Cumhuriyeti" hUkiimeti idi.
Alibeg Hakim yeni vazifeye tayin edilirken ona "şarki Turkistan
Cumhuriyeti'nin 18 Nolu istiklal madalyasi veriliyordu. Onun "şarki
Turkistan Cumhuriyeti'hin esas kurucularından oldugu belirtiliyordu,
Ve dogrusu da oyle idi. CJUnkU,Alibeg Hakim, Altay ve lie'- den
sonra Manas bolgesinde silahlı mucadeleyi başlatan şa- histi. .

Alibeg Hakim, Manas-Savan kazalarımın askeri ve mulki amiri
olduktan sonra, bu bolgedeki ismi Qince olan butun. kaza ve
nahiyelerin admi degiştirmişti. Mesela: Savan'm admi (Uypazar),
Ancikay'm adim da, (Ormanbak), şiy- kangzi' mn admi(Kalaba) olarak
degiştirmişti. v. Alihan Tore, Sovyet HiikUmeti tarafından ka9irilarak,
"şarki Tlirkistan HukUmeti" kukla haline getirildikten sonra Alibeg
Hakim de Osman Batur gibi buna karşi 9ikmişti. Kendileririe karşi
9ikmiş 'olan Alibeg Hakim'e Ahmetcan Kasim idaresihdeki kukla
"şarki TURkistan HUKiimeti" bir siiru cazip teklifler yaparak onu
karandan caydirmak iste- miştir. Mesels; Tarbagatay vilSyeti
valiligini tekUf etmişler- di, Sovyetler Birliğiriin şavesek'deki
(Tarbagatay viliye- tinin merkezi) konsolosu bizzat gelerek Alibeg
Hakim'i ka- rarmdan caydirmaya 9alışmışti. Tabii Alibeg Hakim,
kararmdan caymamıştnr. Sovyetler Birliğinin kuklasi haline gebhiş
olan "şarki Tlirkistah Cumhuriyeti"ne karşi savaşa başlamıştır.
Bundan sonra, Alibeg Ifakim Urum9i'deki Dogu Ttirikistan HiikUmeti
Maliye Bakam Canimhan ve Dogu Turkistan Hukiimetin'in Genel
Sekreter Yardimcisi Sails Beg vasitaslyle: Milliyet9i ^in Hiikumetyle
temasa ge9erek, Dogu TURkistanm tarihinde ilk defa olarak kurulan "8.
Kazak ■Tugayımın" teşekkiliinde biyUkrol oynamıştır.

•Alibeg Hakim; 1947 senesinin Aralık ayımın 11. ind ¹ gUnii
saVašta maghip olarak Manas nehrinin bati tarafından dogii tarafına
8000 kişilik bir kafiyle smiri ge9erek kukla Vşarki TURkistan
Cumhuriyeti" ile olan alSkasim tamamen ■ kesmiştir. Bundan sonra
Alibeg Hakiin, bir 90k siyasi faali- yetlerde bulunmiiştir. Urum9i'de
kurulan Kazak Itirkleri aydmlari' tarafından idare edilmekte olan
"Savle " dergisi- nin ve 'MSfivle" matbaasınm destekleyicileririden biri
de All-' beg Hakimobnu^tu.

> Alibeg Hakim, 1949 senesinin Nisan ayında Urum9i'nin 60 kilometre
kadar bati tarafında'i yani Koşti denilen yerde-

Alibeg Hakim'i kaybettik (i9os - 1985)

#HasanQRALTA

A LtBEG Hakim hakkında Batıda 9ikmiş olan kitapL **
orındogum yeri olarak Dogu Turkistanin UrumŞl .yetinin
Manas kazasi gosterilmekte. Aslında Alibeg Hal 'Dogu
TURkistanin Tarbagatay vilaleyitinin Altm Emil gesinde 1908
senesinde dogmuştur. Tarbagatay'dan nas'in Alibeg Hakim
1933 senesinde gelmiştir. Manas rinin bati tarafındaki
Kizilozen denilen yere yerleşmi Alibeg Hakim, 1947 senesinin
sonuna kadar bu bol kalmuştir.

Urum^i'ye bagh Manas kazasma geldikten sonra 25
yaşından başliyerek Alibeg Hakim, Mill! hareke fiilen iştirak
eder. İlk olarak, o bolgedeki Milliyetçi ki llerden Yunus
Haci'nm yardimcisi olarak vazife alır. < olarak kurulan "Ultti
Porgav Ujumi" yani, "Mileti M faa Cemiyeti"nin kurucusu ve
idarecilerinden olur. Bi miyetin gelişmesinde ve milliyetçi
hareketlerin niive; masrnda Alibeg Hakim'in bUyitik payi
olmuştur. A Hakım'in faal olarak «;ali^masunn Qinliler
tarafından edilmesinin neticesinde, Alibeg Hakim buyiik para
cez 9arptirilmıştır. Alibeg HakimTe beraber agir para cez
9arptirilan ikinci şahis Muhammetcan Molla idi.

.. Alibeg Hakim, 1940 senesinde Muhammetcan 1 dahil bir
90k milliyet^iyle beraber tevkif edilir. (hapiste tutulması 18 ay
devam eder. Bir miiddet, ha buhindurulduktan sonra Alibeg
Hakim ve diger U9 yi ^Ja.TURkistanli, siyasi kursa tabi tutulur.
Onlara sab: akşaraa jadar siyasi ders verilir. Yani onların
beyinle kanınak Jstenir. Bundan sonra da, bu grubu top la 1
Dogu TURkistanin giiney tarafım dolaştırlar.

18 ay tutuklu kaldıktan sonra Alibeg Hakim t Manas
kazasma gonderilir. Beyni yikanm? sandıklar ve şin-şi-şey'in
Ruslarla arası a9ılarak merkezi Qine lanması vesilesiyle peyda
olan idari degişiklik seb< Manas'a gelen Alibeg mahalli
idarede vazife ahr.

AlibegHakim'i kaybettik

(Bagtarafi 2. Sayfada) rlnl

toplami?ti,« (Bu toplantiya sadcce Osman Batur He Ca* nimhan Hacı dikkatli 9eker dlye umumli tasvip Uzerine ISU* n etmemilerdi). Kazak Tiirkcleri Her! gelcnlerinln bu top* lantunda bir 90k mlihlm kararlarmmıŝti.Bu kararlardan sonra Alibeg Hakim, sirasiyle, Osman Batuv ve Canimhan Hacı, İsa Yusuf Alptekln, Mes'ud Sabrl, Mehmet Emin Bug* ra ve TUngeen Generali Macung-Cang, Amcrikan konsolo* suyh g6rii\$mu\$ ve mUgterek cephe kurma iqlnde anla\$m*ı* lardrr.

Alibeg Hakim, 23.12.1949'da KoklUK dagmdan hareket ederek Gobi Gdlunden ge9tikten sonra Himalaya yama9* lanndaki Gas Gdk denilen bolgeyc gelir.

Alibeg Hakim, Gas Golden 1 şubat1951 gUnli dUSmann ani saldirisi neticesinde hareket ederek, Himalaya daglarinui 0 dehetU sogu guve havassligi vo ayni zamanda dtiŝman taklibiyle ugraŝa ugraŝa her gun bir ka9 kiŝlyl de şe- hid vere vere 1951 senesinin sonunda Keŝmlrin mcrkezi Srlnager şehrine gelmigtlr.

Ke;mlr'e geldikten sonra yeni bir hayat ve bambaŝka bir mUcadele safhasi baŝlamıŝti. Para yoktu. Dil bilmiyor* duk. Bu agir vaziyet altında Alibeg Hakim, Gobi Qdlunden yol bularak suya kavuturduğu gibi ve Himayaların yolsuz ge9itlcrinden ge9erek selamete 9ikardığı gibi yeni imkfin- lar i9in tekrar mUcadeleye baŝlamıŝtr. Bulduğu imkanlarla mektuplar yazdmyor ve durumumuzu anlatıyordu. Netice* de, Delhi'deki Amerikan Elgiliginin de araciıgiyia "Dunya Kiliseler Cemiyeti" ve Keŝmir HiikiineUnln yardımını sagla* mrŝ oldu. Kendi gapında Alibeg Hakim ve arkadaglarının Kefmirde gdsterdiği faalyetlerden Hindistandaki solcular rahatsız olmaya baŝlamıŝti. Mesela, onların "Biltiz" adm* dakl organi bir 9okuydurma ithamlarda bulunuyordu.

Alibeg Hakim'in Tiirkiye'ye gelmesi maalesef bazi kim* selar tarafından engellenmek İstenmiŝtir. Bu yizden de Alibeg Hakim eh son olarak, Kegmirden 12 Temmuz 1954 giinii hareket ederek 29 Temmuz 1954 glnU Tuzla'daki Kizi* lay Kampı'na gelmigtlr.

Alibeg Hakim ve kafilesi 5.9.1954 giinu Manisa'nın Sa* lihli kazasına yerletirilmigtir.

Muhacrlığın agir gartları altında her ŝeye bagından baglayan Alibeg Hakim'in bir 90k zor vaziyetlerle kargı* lağtığı muhakkak. O, karakterinr. hlg uygun olmayan tıca* retie de meggul olmak ve bundan 9oluk gocugunun nafa- kasını gikarmak mecburiyetinde kalmığtır. Bu durum yani bambağka bir hayattan, yeni bir hayata baglama igi kendi bagına tetkik konusudur.

Butun imkSnsEliklara ragmen, Alibeg Hakim miimkun olduğu kadar Hirkistan davasiyla meggul olmaya devam et- mig. Bu ciimleden olarak, Salihliye geldikten bir ka9 gun sonra, uzerine Hirkistan haritasi ve ay yildEli bayrak igle- nen Hirkistan kegesini hediye olarak goturerek Tiirkiye Cumhuriyetinin o zamanki Reiscumhuru Celal Bayar'a Tiirkistanlılar adına, Tiirkistanlıları Tiirkiye'ye kabul etmig j olduğu i9in tegekkur etmigtlr.

Alibeg Hakim'in tegebbiisuyile Salihlide "Hirkistanlılar Kiltiir ve Yardımlagma Dernegi" kurulmuğtur. Alibeg Hakim, 1960 senesinin Mayıs ayında Formoza'mn Bagkenti ! Taipei gehrinde toplanan "APACi" denilen "Asya Millet* lerinin Anti-Komunist Ligasi"mn toplantısına davet edilmig- tir. Bu toplantiya Tiirkiye'den Alibeg Hakim'den bagka davet edilenler arasında, Osman Kapanl, (Eski DP. Bakanlartn* da) Nazi 1 Tlabar (Eski DP. Istanbul Millitveklii) vardı. Fa* kat, 27 Mayıs İhtilali dolayisiyle onlar gidemediler. Onların yerlne, adi ge9en toplantiya Tiirkiye adına Ulus gazetesinin j yazarı Prof.Ahmet ŝUkrıi Esmer katılmığtı.

Alibeg Hakim'e toplantiya katılması hakkındakl davet, "APACL"ın o zamanki Bagkam Dr. Ku Cheng Kang tarafm* , ' dan 14.5.1960 tarihli mektupla yapılmığtı. Bu mektupda l Alibeg Hakim'in hangi maksatla, ne l9in Formoza'ya davet ediimekte olunduğu uzun uzadıya bahsedilmığtı.

Alibeg Hakim, Formoza'ya vardiktan sonra Maregal Can Kay şek'le de gdriigerek onunla Dogu Tiirkistanm is* tiklali meselesinde konugmuğ, fakat, bu konugma snasında pan Kay şek'in sdmurgecilik hususunda Mao'dan eksik ta* rafi olmadığım anlamakta gecikmemığtl. Adi ge9en toplan- tiya ığtiraki sırasmda Alibeg Hakim delegelere Dogu Tiirkis* tanm istiklaliyle ilgili bir bıldiri de dağıtmığtır.

Alibeg Hakim, Milliyet9i Qin idarecilerin Dogu Tiirkis* tan hakkındakl sdmirgecilik siyasetini bir defa daha gordiik- ten sonra, "Keil Gin, Sari Qin ve Kizil Rus, Beyaz Rus hep- si aynidr" diyerek onlarla iligini kesmigtlr. Geride birak* tığımE cumartesi giiniine kadar gene Salihll'de mUtevazi fakat inangli hayatım siirdiiren AH Beg Hakim 77 yagındaydı.

■O
&

China cautious, Russia optimistic on border talks

PEKING, Feb. 6 (AFP) — China will be cautious and the Soviet Union optimistic when officials of the two countries sit down for border talks in Moscow on Monday after an eight-year interlude, diplomats and analysts said today.

"It's unlikely any progress will be made in this first week of talks," an East European source in Peking said.

"The immobilization of the Chinese political apparatus prevents the Chinese negotiators from taking the smallest initiative."

Peking's caution stems from a political crisis in China, whereas Moscow will be satisfied with any step that contributes to rapprochement between the two countries, Western diplomats said.

The Jan. 16 resignation of Hu Yaobang, general secretary of the Chinese Communist Party, triggered the most serious political crisis for 10 years, marked by a power struggle between reformists and conservatives.

The future of China's open-door policy and who will succeed Chinese leader Deng Xiaoping is also uncertain.

"The Chinese side will be satisfied that the talks took place when they were supposed to and will dwell upon the general nature of Sino-Soviet relations," a diplomat said, quoting official Chinese sources.

China and the Soviet Union share a 7,500-kilometer border, along which violent clashes have claimed the lives of several dozen troops in the past 20 years.

The Chinese side in the talks is to be led by Vice Minister of Foreign Affairs Qian Qichen, since 1982 China's chief negotiator in talks about normalizing its relations with the Soviet Union, and the Soviet side by his counterpart Igor Rogachev, a China specialist.

The border talks were suspended by China after Soviet troops entered Afghanistan in 1979.

The resumption follows Soviet leader Mikhail Gorbachev's offer in July to recognize that the international boundary runs along the middle of the Amur and Ussuri rivers instead of along the Chinese bank, which would concede to China sovereignty over a few disputed islands.

The Soviet position, described as a "real opening" by East European diplomats in Peking, was followed by the announcement of the withdrawal of a number of Soviet troops stationed in Mongolia.

China says Soviet military strength along its border is one of three obstacles to normalization of relations between Peking and Moscow.

The others are the presence of Soviet troops in Afghanistan and of Vietnamese troops in Kampuchea.

China says there are 100,000 Soviet troops in Mongolia but Western experts reckon there are about 60,000.

The first series of Sino-Soviet border talks between 1964 and 1979 failed to produce any results.

China describes as "unequal treaties" 19th century agreements that cut its territory by one million square kilometers in Manchuria and by 500,000 sq kms where the Chinese province of Xinjiang meets the Soviet republic of Kazakhstan.

Asia News 11 S'CC 1987

Sino-Soviet talks blocked out

MOSCOW, Feb. 10 (AFP) — Soviet and Chinese officials were continuing talks on their two countries' common border here today, although the negotiations have been shrouded in total secrecy since they started yesterday.

The only information officially released by either side has been the announcement that the Chinese delegation, led by Deputy Foreign Minister Qian Qichen, had arrived here Sunday. Such blackouts are common during Sino-Soviet talks.

The last talks on the 7,500-kilometer border ended in May 1978. China later said it was breaking off further contacts in protest against the Soviet invasion of Afghanistan in December 1979.

The main dispute concerns the part of the border to the northeast of Mongolia, along the Amur and Ussuri Rivers. The other section, southwest of Mongolia, forms the border between the Chinese province of Xinjiang and the Soviet republic of Kazakhstan.

Major clashes took place along the northeastern sector in March 1969, and some 240 Soviet soldiers and 800 Chinese were reported killed.

Moscow has played up the new talks as a major step in the normalization of relations with China, a policy initiated in 1982 and

reaffirmed by Soviet leader Mikhail Gorbachev in a speech in Vladivostok last July.

Gorbachev then proposed that the northeastern section should run along the middle of the Amur and Ussuri Rivers, which would mean that the Soviets would hand over a number of river islands to China.

However, the Chinese reportedly rejected a similar proposal when it was first made in 1978.

Soviet optimism has been boosted by a three-fold increase since 1983 in trade across the border, and by the resumption of transport on border rivers.

Russia pardons 140 dissidents

MOSCOW, Feb. 10 (R) — The Soviet authorities have pardoned 140 political dissidents in a wide-ranging review of prison and labor camp sentences imposed for anti-state activities, an official Soviet spokesman said today.

Gennady Gerasimov, head of the Foreign Ministry's information directorate, told a news briefing that all the prisoners had either applied for pardons or promised not to continue their activities upon release.

Arab News

SAUDI ARABIA'S FIRST ENGLISH LANGUAGE DAILY

VOL. X NO. 11 SATURDAY, DECEMBER 8, 1984 RABI AL-AWWAL 16, 1405 A.H. 20 PAGES, 2 RIYALS

ion I L • N. Yemen 1.5 Y.R. • Oman 100 P* Pakistan 8 R • Philippines 16 P • Qatar 2QR • Syria 1 L • Sudan 50 PT • Thailand 40 BUT • U.A.E. 2 Singa

Century-old Marxism won't solve problems

China leaders set to bury communism

PEIPING, Dec. 7 (AP) — China said today that orthodox Marxism is outdated and cannot solve Chinese problems, a direct repudiation of the ruling Communist Party's founding philosophy. (Editorial on Page 8).

A front-page editorial in the party newspaper *People's Daily* proclaimed the thoughts of the Communist ideologues Karl Marx and his associates Friedrich Engels and Vladimir Lenin to be obsolete in the 1980s.

"Marx passed away 101 years ago, his works are more than a century old," the editorial said. "Some were his visions of that time, after which the situation changed greatly. Some of his ideas are not necessarily appropriate."

It said, "there are many things that Marx, Engels and Lenin never experienced or had any contact with. We cannot depend on the works of Marx and Lenin to solve our

modern-day questions."

The declaration was the latest sign of what foreign observers have called the party's slow, methodical reinterpretation of basic orthodox Communist principles that have helped shape the world's most populous country for the last three decades.

"When they say things like this, they are clearly trying to find a theoretical justification for what they are doing," said one Western diplomat. "It goes beyond what they've said before in terms of directness," said the diplomat.

The editorial coincides with an ambitious effort by senior leader Deng Xiaoping to remold China's economy, encourage private enterprise, woo foreign investment and promote competition.

Some conservative party members are known to be uncomfortable with such steps

because they seem incompatible with fundamental Marxist tenets and could be interpreted as a shift to capitalism.

The editorial appeared mainly directed at criticizing those people, whom it said cling religiously to Marx's 19th century economic theories without regard for present realities.

"The economy is a vast sea, there are many questions that are not written in books," the editorial said. "They require us to investigate reality to find solutions."

Marx, considered the founder of modern-day communism, held that capitalist economies suppress the working classes, forced to sell their labor to a rich minority.

The philosopher envisioned that workers would rule, private enterprise disappear and all exploitation wither away in a society where everybody shared wealth equally.

"Using some theories of Marx and Lenin to define an abundant, rich modern life can only impede the advance of history," the editorial said. "As the successors of Marx, we have the obligation to develop and enrich Marxism."

The editorial reflected Deng's vision of what he calls "socialism with Chinese characteristics."

Deng, who emerged as senior leader two years after the death of revolutionary Chairman Mao Tse-tung in 1976, has reversed most of Mao's radical exhortations and directives.

He dismantled Mao's people's communes, and replaced them by the so-called responsibility system that allows China's 800 million peasants to grow crops individually and go into private business.

Contradicting Mao's egalitarian ideals, Deng's associates have decreed there is nothing wrong with a society of some rich and many poor, and that eventually everyone will become well-off.

The material quality of rural Chinese life has sharply increased under Deng's direction with many peasants multiplying their incomes-

m-4 .m •>* w-w ,m

Türk tarihi üzerine araştırmalar-5 -

Türkler basit basına bir ırktır. Mogollar veya başka ırklarla bir yakınlığı diisiiniilemez

MOGOL-TÜRK ilişkisi ancak komşu ülke olmaları hususunda incelenirse ağıkhga kapalıdır. Bu iki Ülke tarihleri boyunca siyasi ve klil* ilişkileri olarak çok siki bir ilişki içerisinde olmuşlardır ve aynı zaman birbirlerinin hakimiyetleri altına girmişlerdir. Hun, Avar (Apar), Gok-Türk, Uygur ve Mogol İmparatorlukları döneminde görülmektedir. Bu irtibat sonucu olarak kliltiirel ve lisanîyat açısından birbirlerini bUyilk olgude etkilemişlerdir. Bunun tabii sonucu olarak zamanla bir gramer yakınlığı hasil olmuştur.

Kültürel etkileşim sonucu doğan bu yaklaşımları Mogol-Türk olarak değil, biitiin diinya tarihinde değişik ırklar arasında görmek mümkündür. Dilciler, toplumların tarihi ilişkiler içerisinde insanı yonden irtibatlarını gözönünde bulundurmadıklarından köken olarak hiçbir bağları bulunmayan kavimleri »kraba ırklar olarak gruplandırmışlardır.

Türkler başlı başına bir ırktır. Mogollarla veya başka ırklarla en küçüğü bir yakınlığı dirjUnUlemez. Türkler binlerce yıl komşuları ile 90k siki bir siyasi ve kültürel ilişki kurmuş, bunun sonucu olarak da irtibat halinde bulunduğları topluluklara kendisinden 90k şey verirken, 0 topluluklarında etkisinde kaldığı olmuştur. Bu tarihi gelişimin kaçınılmaz sonucudur. Defalarca hatırlatmamıza rağmen

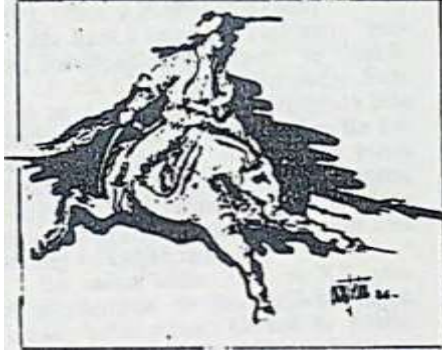
şurasını tekrar etmeden geçemeyeceğiz. Bugün için yeryüzünde hiçbir ırkın ve dilin saf olduğu bahis konusu edilemez. Boyle ırk ve diller bulun- saydı • dişa kapalı yaşamlarından - 90k iptidai bir yaşanti sürdüren topluluklar olması gerekirdi. Son yıllarda ortaya gikartılan en iptidai toplulukların bile ırk ve dil olarak sUf olma- dıkları, saflıkların yitirdikleri belir- lenmiştir.

Lisani smiflendirmede aym gruba dahU edilen URAL-ALTAY (Turan) kavimlerini Ckir edinmek bakımından şematik bir sıralama içerisinde gos- tereyim;

**URAL-ALTAY
KAVİMLERİ
FIN KAVİMLERİ**

ULVI PINARBASI

değil, araplık duygusundan kaynaklan- dığı gerçeği lizennde durulmaya değer bir hususiyettir. Arap dincileri Hristi- yah ve bilhassa Yahudi ruhbanların etkisinde kalmışlar, Türkiere karşı olan millU duygularının etkisiyle diğer dini kaynaklarda bahsi gegen hurafeleri nakletmişlerdir.

Bu hususta 90k' eşiitli örnekler bulunmasına rağmen bir örnek vazi- yeti kavramak kolaylaşacaktır. Yahudi ve Arap efsanelerinin en dnelmlerinden olan "Ye'ciic-Me'ciic" hadisesiyle Türkler arasında irtibat kurulması daha öncede belirttiğimiz gibi. "Türk korkusu" nun bariz örneklerinden bin- sidir. Ahd-i Atik'i tefsir yoluna asıdan dincilerin bazian "Me'ciic-i-Türkler'in atası olarak gösterirken, bazıları buna "Ye'ciic"U de ilave ederek her ikisini Türkler'in atası olarak nakletmek yoluna etmişlerdir.

"Ye'ciic-Me'ciic" bahande yalnız bu kadaria kalınmamış, Tevrat'a dayalı olarak bazı yakıştırmalar yapılmış ve Türkler'in atası olarak Togarma, Tiras, Ye'cUc, Me'cUc olmak üzere ay- n menselere dayanan dört ayn ata kaydedilmiştir.

Türk ırkının Avrupa ve Asya üzere- line yaptığı büyük ve devamlılık arzeden isnlalanın sonucu dehşet igeri- sine dUşen mağlup milletler başarı- azlıklarının intikamını Türkler'i Ye'cUc-Me'cuc taifesi olarak nitelerek le almişlerdir.'

Bu cereyanlar sonucu hurafelere dayalı yeni bir edebiyat türü geliş- tinldi. Huistiyan-Latin edebiyatında Türkler normal insan olgularının dişi- na 9ikilılarak gösterilmeye başlandı. Yeni model Türk tasvirlerine "yam- yamlik" ve "canavarlık" kavramları

gerçekler delileriyle ortaya gikarıldık- tan sonra ağıkhga kavuşturulabilir.

Türklerin her döneminde yalnız kalını? nadir tophuluklardan biri- adır. Bunun sebebinin tarihin derinlik- lerinde aramak gerekir. Milattan on- ceki yıllardan günümüze kadar Türk ırkının onUde egilmek zorunda kalan Asya, Avrupa ve Afrikanın bir9ok memleketten kendi tarihi yenilgilerinin sancısını Türkiere 9amur atma husu- sında ve tarihi gerçekleri saptırgia konusunda i^biriği yaparak 9ikartmak yoluna gitmişlerdi. Bunun en basit ve 891k dmeği Haglilik taassubunda gdrUlebilir. Tarihin değişik zamanların- da birbirleriyle vahşi bir 9ıkar mucade- lesi veren Avrupalılar karşUarında Türkler olunca eski diişmanlıklarını unutarak yekvicut olmuşlardır. Bunun sebebi araştırılırsa, mutlak surette eski devirde Türklerden tokat yemiş toplulukların işbirliği yaptığı görüldü. Ha9h zihniyetini yalnızca dini birlik olarak gdrmek tarihi bir yanıldır. Din kışved altmda eski Türk dUşmanlığının şuuraltmdan a9ıga gikması Ha9li zihniyetini doğurmuş ve hfilen devam et- tirmektedir.

Bu dU^Unce tarzi ilim geversine dahi siravet etmiş olup tarih, antropo- loji, ecnotoji ve lengUistik sahalarda il- ml agik lam alar yap an bilim adamları- nın gogu kendisini bu yanlış zihni- yetten kurtaramayarak Türkler konusunda ilmi tefsirleri halen devam etmekte olan safsatalan niesnetsiz ve yanlış yorunUarla ortaya atmaktan ge- kinmemiştir.

İmparatoriük döneminde ise yanlış tarih anlayışı ve imparatorlu- gun bUtUnUgUnU sağlamak dUşUncesi ue takip edilen "Osmanlılık" siyaseti Türk illm adamlarını Tarihi hadiseler- de realitenin dişına iterken, imparatoriük bUnyesindeki Yahudi, Ermeni ve Arap cemaatlerinde uyanmaya başlayan milliyetçilik akınuna engel olamamıştır. Bunun neticesi olarak ortama göre aleni veya gizli den gizli- ye Türkler aleyhinde rivayetler ve tahrif edilmi? belgelere dayalı isnat- lar ortaya atUmi^, iglerindeki tarihi kinlerini böylece kuma yoluna git- miglerdir. Ermeni cemaatlerinin aley- himizde başlattığı "barbar kavim" kampanyası, Yahudi ve Arap toplu- lukları adına ilim ve din adamlarının safsatası olan "Ye'cuc-Me'ciic" hika- vesi hen bu duvtninun iirUnUdur.

Turkler bash basma bir irktir

(Bastarafı 4. Sayfada) detaya inmemiz gerekmez. Aym cUm- camur ?tmak kabil olmuştur. Ne varki bu leden olarak tip itibanyle "Nesnas" diye safsatalara korukoriine inananlar tarihin tanımlanan canavara da benzetil- len Turk derinliklerinde en eski Qin, Arap, Acem irki bu olgUlere gore; "gengel gibi tirnaklan", vesika ve kayitlanni ince- leme Uizumunu "canavar gibi dişlen, "dev geneli", biitiin hissetmemişlerdir. Bunlarm dişında iki viicudu "killarla kaph" bir yaratik olarak yazarin nazari- yelerine bakildigmda tasvir edil- mektedir. Ilim ve din adına ReşidUddin tarihi vesikası (!) TURkleri yapılan saf- satalann yeni bir halkasiru Anadoluya gelmeden mongoloid vasiflardan oluşturma- si bakımından ibrcr vend bir dolayli olarak değışiklige ugramış ol* dugu iftiradir.

tezinı ortaya atarken, Marsıglı nazariyesinde "Nesnas" olgUlerine gore "yiizyir- mi Turkler Anadoluya yerleştikten sonra beyaz arşin" veya "bir kariş " olarak gos- terilen ve irk in vasif- lanna haiz bir topluluk hUviyeti canavar olarak tasvir edilen Turklere atılan ka- zanmıştir denilmektedir. Aradaki bu iftiralar bununla da kalmamış, bunlann tarihi yer ve zaman mefhumlarınm farklılığı yanısıra "yamyam- hk" yakiştirmasıyla dahi eserlerin ne derece cid- di ve il.ni bir yenibir hurafe ek- lenmiştir. Bu isnatlara hUviyet taşıdığı konu- sunda fikir verir. gore TURkler hem insan leşi, hem dehayvan Eski tarihi-vesikalara tekik edilirse TURklerin leşi ye- mektedir. Avrupalı yazarlar daha en eskl tipinin Mo'ngollukla' hi^bir alakası ileri j* giderek U^yiizyUdan sonra aym iftira bulun'ma- rdığı anlaşılr.

Bunlann dişında olarak öncede etmiştir. Bu iftirayı sikilmadan atabi- len oelirttiğimiz siyasi ve sosyal sebep- lardan Avrupalı'lar XL yuzyilda Antakya dolaylı TURkler konusunda siire- gelen Haqli muhasarasi esnasmda yakaladıkla'n Tiirk zihniyeti gereği olarak TURkler san irktan casuslanni pişirerek yediklerini yine kendi gosterilmek sure- tiyle medeni kabiliyetten kaynaklann da belirtmekte* dirler. (Bkz. yoksun ol- duklan esasi vurgulanmıştır. J.F.Michael eseri)

Boyle bir istismar konusunun Avrupalılar tara- fından ele alınmamasına herşeyden önce hissen imkan yoktur. Son ytlarda kaleme almış olan ilmi eserlerde bile Turkler, Mongollar ve Tunguzlar'ın ak- raba ırklar olarak gosterilmeleri gele- neksel Avrupa anlayış ve gorüş tarzi- nm devammdan başka birşey degil- dir.

Bir başka isnat ise TURklerin "medeni kabiliyetten mahrum" ve "zeka- siz" bir irk olarak gosterilmesidir. Eski Arap ve Acem şairlerin şiirlerinde bile TURkleri gUzellik ve beyazlık ile ov- gUlemesine kar^Uik, bazı sozde bilim adamları TURk Irkmin san irka mensup olduğunu ilerişirmekte ve böylece zeka geriliği ve medeniyet kuramama iddiasına dUşmektedir.

Bu asilsiz iddia XIX. ve XX. yiiz- yıl alimlerinde de UerisUrUlebilmıştır. Fransız bilim adamı Girard ve Rialle, XX. asnn tamnmış bilim adamı ve TURk diişmani Alman Von Le Coq bu gorüşU ileri isiren ve yaymaya galışan- ların basında gelen omeklerindedir. Von Le Coq o derece bariz olarak TURk diişmanlığını ortaya koymaktadır ki Dogu TURkistan medeniyetinin TURkler tarafından kurulamayacağı, gUnkU TURklerin medeniyet kurma kabiliyet- lerinin olmadığı gibi hissi bir safsata ortaya atmaktan gekinmemiştir.

Von Le Coq'da TURk dUşmanlığı o derece fikri sabit hal almıştır ki, medeni kabiliyeti tartışma gotiirmeyecek derecede inkişaf e:miş ve ortaya koy- dugu eserlerle kendini şahsiyet olarak kabul ettirmi? bhlunan TURk asilli kişilerin TURk olamayacaklarını, bu şahsiyetlerin zamanla Tiirk'leşmiş bu- lunan Hind- Avrupalılardan .oldugunu

ileri sUrebilecek kadar ileri gitmiştir; r. _ Bunun en bariz omegi Misirda gUzel sanatların gelişmesinde çok buyUK rol oynayan "Tolun" ve "Baybars" gibi Turk hUKUmdarlarınm "Tiirk" olmayıp, bu medeniyeti meydana getirdiklerin- den dolayı zamanla TURklesmi? olan • Hind-Avrupalılardan olması lazım gel- " digini ileri sUrmU^tiir.

Avrupalıların bize dUşmanlıklarını hi^ki.nse inkaredemez. GUnimUzde daimi dost ve diişm?nlıklar sozkonusu olmadığı iğındiplomasi yoUarla bizi et- kiziz kilmışlar, hadiselere iyimser a^i- dan bakmamızı saglamışlardır. Ancak Avrupalıların bize dUşmanlık besleyen kesimi kamuoyu olup, bunun temelini de Hıristiyan-İslam <;atişmalari ve yUz- lerce yıllık mUnasebetler işigındaki ha- diseler yatmaktadır. • . -

Avrupa ve Avrupalılar kendilerine ■. benzemeyen herşeyi medeniyet dişi saymaktadırlar. Böylece hem kendi- • lerini UstUn goruyor, hem de kendi dişında kalan toplumlara aşağılama yoluna gidiyor. Turkler karşısında . oluşturulan kamuoyu ve safsatadan oteye gidemeyecek gUUnU?IUKte ki ift ralar bu dUşUnce tarzmdan kaynak lanmaktadır.

Bu iftiralar ne derece gUUn<; olur- sa olsun diişimizda bulunan kitleler ve cemiyetlerin kafalannda bir s<iru işareti bırakır, zihinlerde bir istifam , dogmasma sebep teşkil eder. Zihin-' - i lerdeki bu istifamları yokedebilm<!. ' i'in gUnUmUze kadar aleyhimi/d,- sin-* ' lenenleri ve tahrif edilen beige |e sa'ir \ malumatları incelemek, yanli^lik ve tahrifatlan gözler onUne sermek TURk- IUK ve TURk Tarihi a^isinden önem - arzettiğidir.

Boyle bir ^ali^mada öncelikle şu hususlar dikkate alınmalı ve detaylı olarak ortaya konmalıdır;

- a) TURk irki dUnyamın ana ırklarını dan birini oluşturmaktadır. .
- b) San irka mensub olan Mongol- * larla TURkler arasında bir yakınlık soz konusu olamaz. TURkler beyaz u-ka mensubdur.
- c) "Oguzlar" (Turkmenler) Tiirk- • lerin atasıdır.
- d) "Ye'cUc-Me'cUc" taifesi i. TURkler arasında hi^bir bağlantı yok- •• tur.
- e) TURkler "Orta-Asya"da diinya- * nui en eski medeniyetini kurmuştur.
- f) TURkler "teşkilat?" bir toplu- • luktur

TARİH boyunca Tiirk irki- ni gittiği yerlerde oluş- turduğu bUyuk medeniyet- ler ve bunun etkisi alt in- da kalan milletler gdzdnU* ne alınırsa Avrupalı dUşUn- ce tarzmda bi^dat bir dii- şUnceden oteye gidemeye- cegi ortaya çıkar.

Aym iftira silsilelerinden biri olan "Ye'cUc-Me'cUc" taifesi ile Turkler arasında kurulan ve Mongoid bir tip olarak tasvir edilen, "Kitab-i Mukad- des" in de bazı bolUmlerinde ki "Gog- •Magog" isimli şahıslarla irtibat kurul- mus ve bu konuyla ilgili olarak Yahu- di, Hıristiyan ve Musliiman kaynaklar- da ki biitiin efsaneler tahrif edilerek Yahudi ve Araplarca TURk irkına isnat edilmiştir. Başlangıçta bu konu uze- rinde geniş bilgiler verildiğinden fazla

Dogu Turkistan'da milli filmlere ilgi gosterildigini belirten M.Emin Bey:

"Film sektoru Cinlilerin tekeline"

RCportaJ: SCleyman
finS

< If azaamaooida dolus-
JtVxonu rtilama vtrkl xrada
obaa" diye YahudUere
mücdilele bir <Ax vaidir. Hakl
kMea. zcagin Yahudl scrmayc-
drianna baktiguntz zaman, pi-
yasadaki reUarolann fogunua
anlar unfindaa verildigini *6-
rdrdz. Olkemtzdc de bu
bdyledir.

YahudUcrrekUma oe kadar
fiocm veririerec, komdnizm d-
jncceindeolaaldaprepagais-

a o detect ajm ilufu gfsile-
a x. DOJoacaderini yaymak
bit.

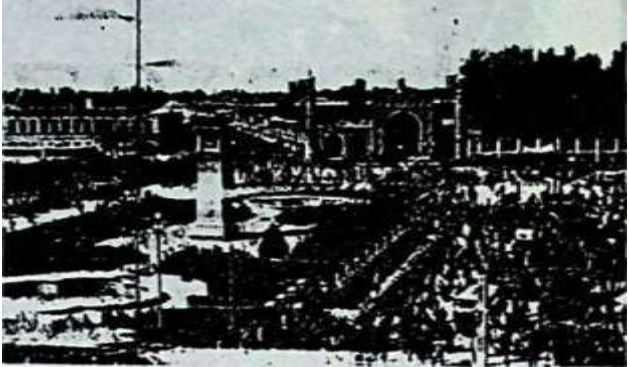
6# nmmn

U kabr" dOaurianyyla, ya M-
rlerini kanlariya veya olur o-
triaz yicirece dinsizlik propagan-
fa- JU sokariar. Tabi bunlan da
darla en iyi jckilde diyalog
. aasayalaaSyalatdanrak
suratiyle gerçekticirir. Ba do-
run kolariznj ilik ulimiyi
bajadiklan Qlkdcrc de bdyle-
dir Ruy'a da da, Cln'dc de...

Yakm bir zaman ifinde
memtralmhc-fihk bir kafij
hiklyesindcu sonra-iliica edip
yeriyejn M(bated Emia Bey,
komdnistlerin propaganda ana
olarak en fok rsjbet coikleri
filmçilik ijini yapiyordu.
Keodisl ijini yapiyordu.
bir Uy gur Torku olan
Mehmed
Emin Hazret, Dogu Tdrkistan'
daki "Tann Dag) Oddy«u"oda
senaryo yazan olarak vazife ya-
piyordu. Yaznuj oldugu senar-
yolardan dfirdndn fUm haline
getirilincinden bakja bu dalda
fiddler de #io son fil-
mi linamalarda gOsterilircfn
TOikiye yolunda bQrriyere
kafdi.

Mehmed Emin Bey'in ilkfin-
* "Dogu TorUstan'da aana-
tm ju andajki durumu oedir?"
diye sorduk. Harrell: "Dogu
Tdrkistan, tarihlen berf
aanal kaynagidir. BQJOn ddn-
yadakil TorU kavimlari ifinde
i S mnhan agdece Dogu TorU-
latan Uyguriansinda vardir. Ifi
makamin lera edilmek ifin her
bir

Iki nat Qzt-
rgij mat sQre gerddktir.
Diger
'TOrk kabOdcirindece makam
jar ama, bfiyle tabmii halinde
makam yoktur. Funkeye-
i makam durumutui bilml-
vorum. tran'da bile vedi ma-

Mehmed Emin Harrel, gin-
Ukrin kfndi propegaodilmi ya*
pabilme if in sanai etkinlikleri-
ne mdsade cuiklcrlni Hade ede-
rek, "Biz, kUltdr harcaketleri-
ne lain veriyoruz" dlyebilme-
leri (fin dijardaa gelenlerc bl-
zlm sana! faaUyetlerimizl gfsi-
leriyorlar. Bu aebeple az da ol-
sa maddl bir desick saglror-
lar" diyor ve hemen ardinan
Have ediyor. "Cin bdkdmed Do-
gu TQRkistan Sana! faaliyetle-
rinc mdsade ediyor derken bu
durum Cinlilerin defltUretne-
dikleri millll de«« K pigtiar ifin
gtfrcil oluyor. Finkal (Um
alaruna gtUunct Cinlilerin kont-
rolQndeolumuyu."

Cin'deki Tdrk ve Cin filmleri
kofwmini fficirwdfn fitry-
lanin* nuj mini sanai gruplaruun
olup olmadigini fignemek
Istedik. Hazret, en dnldsdndn
Dogu TQRkistan'ın Bajkenij
Ururaff- dekl "Ozerk Bfilgesij
Makam Grubn" oldugunu
sfilydyor. Aynca "Dogu
TQRkistan Şark i Dans Korosu"
oldugu Him, senaryo hakkmnda
ve "Dogu TdrkisUn Opera
Korosu"nun ddnnya devletleri
ifinde geni bir tanium faaliyeli
yapugundan fiv- gdyile szif edca.
Mehmed Emin Hazret, bu
sanadarda bajanii ol- manm
Dogu Tdrkistan halkinin
kabiliyetinin ifadesi olarak de-
gerlendirilmesini lsiyor.

Dogu Tdrkistan Tork
halkinin cdcbiyal sevelyelerinin
ne durum- da oldugu sorumuzu
da, "Eakl- den blzden pkan
dogru dOrbt bir roman bile
yoktn. Komd- nisi propagandasij
yupan, ha- yall gdcQ olmayan
ronunlar

1980 yudandan sonra
aocyalhayati anlanan, tarifcro-
manlar yaulmaya bajlandi.
Hatta bam romanlar Tdrkka-
tan da elk] gfiaterldi. Karahan
kaleetini anlanan "Saltuk Bug-

maz. 1939 yilinda kurulan Ti-
yentan (Tann Digi) Film Slld-
yosunda 46 film pekildi. Bunun
ifinde aadece alu uoesi Tdrkile-
rin yazdigij senaryolarla fekilen
Film. Dfirt taneisini ben yazdim.

Yayiriciligini sertief olditigunii sSylemekle, >bu
herieyiri< -ti

Aerbestce'bastlabUdigianlaminagelmemei. -YayinUuykomUnist
ideolojisine.zit gelmeyen 'in menfaatıyla gelipmeyen tQRden
blanlandir. Yoksq jniUete'suur veren fuitaplar yUie tajdp
edilerek yayinlanmuyor.;Meseld buglune kadar bir tane tarihi" S

idoloji*
de««Ubsmsa te««Um

ra Han" gib). Aynca scnaryolar
Digcricierinin senaryolanu Clxij
yazilmaya bajlandi. Őirler yazi-
ler yazip, onlar yfnetiyor. An-
cak anisUer Tdrk. Tabi Cinliler
de film in konusunu umamen ken-
n- da jrlrlerim birind S.Onal - Cinliler, yazip, yd-
dl mrrfaaline gfre belirtiyorlar.
S.Onal - Cinliler, yazip, yd-
ncttUderi (Umlerde, TORK Brf-
ve gtkocUerline dkkat ediyor-
lar nu etendim?

M.Emin • Tdrk artistlerinin
oynamasuia ragmen, cbuce on-
lar yazip yfneiiikleri ifin TOrk da
g«kslrlmlcye bajlanan "Be-
gelenek ve adclleri onlara bir
klrlir ilkal" gibi kwiwli film*
mana Hade etmiyor. Bu sebcple
leri He dramalar.
S.Onal - Dogu TurkhUn'da
gerek alnemada gerekse tele-
vizyonda mlhteçmlik veya
MOfatafacenligi ttrik edld
aUm-
ler oynatiyor mu?
MXmnl • Bugun Dogu
Tork-
Istn'da yapilu (Umlerde dog-
gu ddrda fipden Imnlann
oldu-
gu filmler mevcul degil. Zaten
S.Onal - Komdidst Olkeler-

Solda Dofiu TorUstan'dan bir gOrOntO (Kaxgar). G>tte
toe Mehmed Emin Bey.

Umler in konularuun ge-
nellUe r t]lmln propagandaBm
ifinde gfiaterilea (Umlerde ab-
yapan nldlkke oldugu MUnl-
yor. Bu durum son ramanlar-
da deglfl ml?
M.Eraln-Cokdegiljl. Eski-

S.Onal - Cinliler keodikli
Bm ifinde gfiaterilea (Umlerde ab-
UU Uidekre dkkat ediyorlar
mi? -
M.Emin - CinUerdeckiden
beri ahlak bakimindan fok has-
su bir mllel. Fakai son zaman-
larda bazi bof olmayan
gfiOrOntO-
kr de ortaya f ikmadi degil. Yi-
ne de Mll fok yerde aiSMcbeccn
sahneler makaslaniyor.

S.Onal • Sinemalar aeyldr
loptamada tekvizyon Ő* yanj
yapobilyorlar mi etendim?
M.Emin • Dogu TorkiaUnli-
lar (Umleri fok seviyor ve bu
Kdc biyati Dergisnde "Beyai
Cadir" diye Mr senaryo yayin-
landi. Beyaz S'rdm, Kustjann
evlerine verilen islmidir. Scnar-
yonun konusu ise Mr fadir if in-
de birlok alenay yajdigij, dola-
yuyiyla druel meselelerin kanjic
oldugudur. Bunun Qzerine
Kansk Tdrideri Mr ydrdydi
yap. Bir dgerinde de Sangay
Flhn StUud- youu lie Hong
Kong'un, f*bir- ligi toucu
yapukan bir Urdu fil-
mini Ozetine Sangay'ın if uraf-
landa Tdrk talebcleri ydrdydi
yap. Bu (Him de konusunu ta-
rhihten alarak, bir Uygur Torku
kizija, "Cinll bir gtnfic
tlvncndoolm" diyerek hasrev
ddimdf oldugunu anlayou.
"Torkler biz de bfiyle Mr kiz
yelttme" diyorlar.

S.Onal - ElaxUm aon alarak
Dogu TOritbiaa'dakil yaimyo-
bgm durumunu fu aoda oedir
diye aonak blyorum?
M.Emin - Bundu on sene
kadar fincebbim. Kur'aiw Kerim
bajta olmak dzirc bOtdn
klUptanmm yaktlar. Daha sonra
syaact bapa olmak Ozera
Mmmta - Mr tdevizyoo ddd-
yaymcilikla da Mraz
yosu var. Aym anda paa ve TOrfte
aerbeatyct- ilk umdilar. Bu
olarak iki dUdeyayinya-
piyor, sebcple-Mzim eskl kluptanmizin
Dfirt kasall olan yayuun Ofid baziOn
da netredUmeye
bajlandi. bk olarak Wymn
S.Unal • TQRifeyaym kamt- Unda
LQgat-t Tork
buddi.
nasi Mr yay in polllkaa bCyoriar?
ArdintaaKntadgnBUgveN*
M.Emin • Radyo ve televiz- yonda
val gibi tCmlzdi bulunabOen
kilapianma nejtirdilneye* f*
bjiddi. Hatta, Kutadgn BUgi
Cine'ya bOe fivrildi.
Yalmz, yaymakk Mraz
aetofel derken, bunun berfeyi
btsmanm serbet oldugu manau
akta gd- meroell. Yayinlar,
komfmlst

dan soon Japon ve ban
filmle- ri aliyor. Japon
filmlerini biraz daha
kendilerine yakm buluyur-
lar. Hem Mraz daha ucuz
olotur dgerlcinden.

S.Onal • Ceviriyaptiklan (V-
Umldr bangl lOrden olanlar ve
neieie dkkat cdlyorlar?

M.Emin - Japon filmkrinin
ifindea aeftiUeri gendde karc- ta
(Umleri. Aynca Mr 4 adarrum
hayatuu anlanan irrardan fil-
mler var. Bir fakir gencin zen-
gln olmasini anlanan filmler iac
revafta. Bir de Tdrkiye'de gfsi-
lerilen "KOfdk Hamm" gibi di-
aller de orada gfiستيرilmektedir.

S.Onal • Fki, İnsanlan se-
gln oimaya tafvik edca filmler
Cin rtjn-ltw ayktn geimiyor

M.Emin - Simdilerde Cin'de
insular bUhasa 1980'den sonra
zengln oimaya tafvik edUiyor-
lar. Orda umamen komŐnit
oUn birisini buimik rmdmkn
degil. SFihrete, hayata, paraya
ddj- UB otairuimak isle*
nlyor. Komdnizm artik Mr
ddjten ibarett.

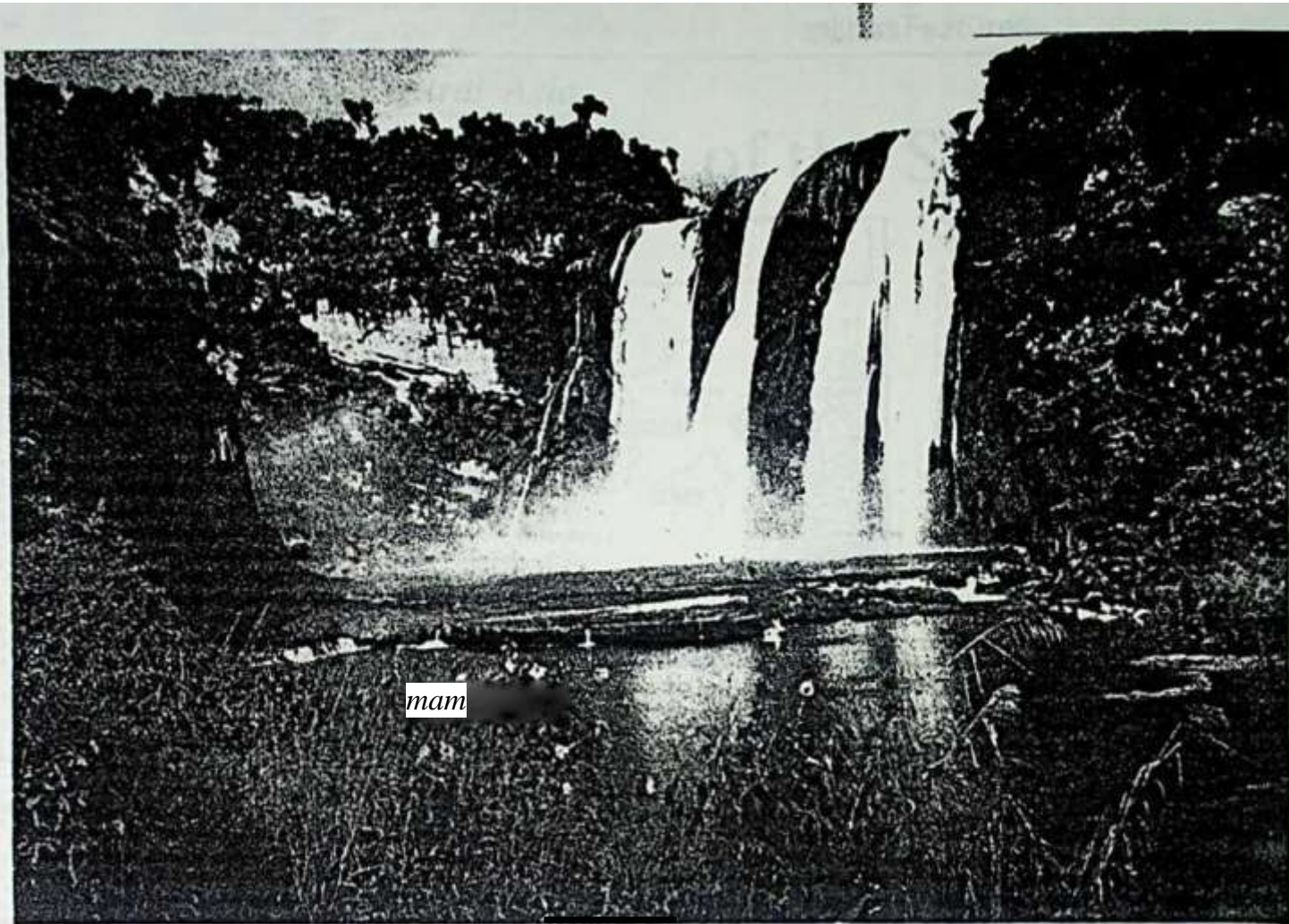
S.Onal - ClnUyazarUr veya
haberiyeme vasUalan TBrkk- rt
ksip hakarcit edld yayinlar
yapiyorlar nu?

M.Emin - Eskiden edebiyat
da film scaryoUnada fejiUi ha-
karatleri sikea yapiyorlardi.
Sim- dileide Mraz hafifedi. Iki
sene fine* Pekin film sOdyosu
tan- findu yaylanma Slncma
Kdc biyati Dergisnde "Beyai
Cadir" diye Mr senaryo yayin-
landi. Beyaz S'rdm, Kustjann
evlerine verilen islmidir. Scnar-
yonun konusu ise Mr fadir if in-
de birlok alenay yajdigij, dola-
yuyiyla druel meselelerin kanjic
oldugudur. Bunun Qzerine
Kansk Tdrideri Mr ydrdydi
yap. Bir dgerinde de Sangay
Flhn StUud- youu lie Hong
Kong'un, f*bir- ligi toucu
yapukan bir Urdu fil-
mini Ozetine Sangay'ın if uraf-
landa Tdrk talebcleri ydrdydi
yap. Bu (Him de konusunu ta-
rhihten alarak, bir Uygur Torku
kizija, "Cinll bir gtnfic
tlvncndoolm" diyerek hasrev
ddimdf oldugunu anlayou.
"Torkler biz de bfiyle Mr kiz
yelttme" diyorlar.

S.Onal - ElaxUm aon alarak
Dogu TOritbiaa'dakil yaimyo-
bgm durumunu fu aoda oedir
diye aonak blyorum?
M.Emin - Bundu on sene
kadar fincebbim. Kur'aiw Kerim
bajta olmak dzirc bOtdn
klUptanmm yaktlar. Daha sonra
syaact bapa olmak Ozera
Mmmta - Mr tdevizyoo ddd-
yaymcilikla da Mraz
yosu var. Aym anda paa ve TOrfte
aerbeatyct- ilk umdilar. Bu
olarak iki dUdeyayinya-
piyor, sebcple-Mzim eskl kluptanmizin
Dfirt kasall olan yayuun Ofid baziOn
da netredUmeye
bajlandi. bk olarak Wymn
S.Unal • TQRifeyaym kamt- Unda
LQgat-t Tork
buddi.
nasi Mr yay in polllkaa bCyoriar?
ArdintaaKntadgnBUgveN*
M.Emin • Radyo ve televiz- yonda
val gibi tCmlzdi bulunabOen
kilapianma nejtirdilneye* f*
bjiddi. Hatta, Kutadgn BUgi
Cine'ya bOe fivrildi.
Yalmz, yaymakk Mraz
aetofel derken, bunun berfeyi
btsmanm serbet oldugu manau
akta gd- meroell. Yayinlar,
komfmlst

S.Onal - Sadecc Dogu Tork-
btan' ayaym yapan tekvizyoo
yani etendim?
M.Emin - Mr tdevizyoo ddd-
yaymcilikla da Mraz
yosu var. Aym anda paa ve TOrfte
aerbeatyct- ilk umdilar. Bu
olarak iki dUdeyayinya-
piyor, sebcple-Mzim eskl kluptanmizin
Dfirt kasall olan yayuun Ofid baziOn
da netredUmeye
bajlandi. bk olarak Wymn
S.Unal • TQRifeyaym kamt- Unda
LQgat-t Tork
buddi.
nasi Mr yay in polllkaa bCyoriar?
ArdintaaKntadgnBUgveN*
M.Emin • Radyo ve televiz- yonda
val gibi tCmlzdi bulunabOen
kilapianma nejtirdilneye* f*
bjiddi. Hatta, Kutadgn BUgi
Cine'ya bOe fivrildi.
Yalmz, yaymakk Mraz
aetofel derken, bunun berfeyi
btsmanm serbet oldugu manau
akta gd- meroell. Yayinlar,
komfmlst

varan Utapiar yina laklp tdi-
lerak yayudanniyor. Mmcia
bugOnt kadar tek Mr tana tarih
kitabtn yayinlanmauna lain

WATERFALL: A beautiful waterfall, a natural treasure of China

Merchants thriving in Silk Road city

By Roger Crabb

KASHGAR, Chinese Central Asia (R) — To get rich quick in Kashgar, it is best to become a commodity merchant...and that is official. But if you are a farmer and can make enough money on the side after filling your state quota, you can also make good money by building up a private herd of livestock.

"When the gang of four were in power in Peking, there was total collectivization of agriculture and trade," said Eisa Shakir, deputy commissioner of Kashgar prefecture. One or two goats or donkeys were permitted but that was all. "Now we have no limits on how many animals you can own — if you can raise 100, or even 1,000, then that's fine."

Shakir was speaking to the first group of foreign correspondents admitted since the 1949 Communist takeover to this highly sensitive garrison city, about 4,000 kilometers west of Peking and just 120 kilometers from the Soviet border.

He said private enterprise boomed again in Kashgar after the pragmatic Deng Xiaoping won power in China in late 1978 and reversed Mao Tse-tung's collectivist policies. So who are the richest people today in this ancient city, once a key staging post on the fabled Silk Road between China, India and the Mediter-

anean/

"I think the richest are the businessmen, some can even afford to buy lorries," Shakir said. "By this I mean the professional traders, completely dissociated from farming." Shakir said most of the daily commodity dealing in the area was handled by private merchants, who cram the bazaar with a bewildering array of exotic goods from spices to pantyhose.

"They know the demands of the market, they have contacts in Shanghai and Peking. They can cable their contacts and get goods here in 10 days. If you went through bureaucratic channels, you could wait up to a year."

Would it be true to say Kashgar's private sector was one of the most significant in China? "You can assume that," Shakir said with a smile. He added that there were more than 10,000 professional traders in Kashgar, up to 3,000 working fulltime and others combining trading with farming.

He said there was greater plenty here than in the Soviet Union or parts of Eastern Europe. "Last year I went to Romania and Yugoslavia and I saw some of their markets. They were drab." He added: "The briskness of our market and trade is due to new policies set out by the party and government. If you

go to the counties (in the surrounding countryside), business is even brisker."

Shakir, a former peasant who "joined the revolution in 1950 a few months after the Communists' Civil War victory and studied for two years in the central party school in Peking made no secret of his contempt for the rigid collectivist policies of Mao and his disciples.

Shakir said Kashgar's historic bazaar was closed down altogether for more than 10 years in the 1960s and 1970s. All those engaged in trade were labeled speculators. "Only the state stores remained open, everything had to be bought through state outlets and many goods were not available."

Outside the city, though, trading continued according to age-old tradition, he said. Was revival of the bazaar one of the most significant effects of Deng's freer economic line? "Oh yes, people love it." "When the new policies were proclaimed in late 1978, they were at first afraid to stick their necks out. It took time, the bazaar was not revived until 1981."

Are there any restrictions on trading in Kashgar? "If you were a profiteer, or dealt in drugs, then yes, but so far there have been no such cases," Shakir said.

Arab News

Ujw. >ni

Kashgar is a lively relic of the Silk Road

By Michael Parks

KASHGAR, China (LAT) — Ahmat the saddle maker had traveled two days across the rocky Taklimakan desert on his little donkey cart to sell (our new hand-tooled leather saddles and what he boasted were the "world's best bridles," a claim he knew would be challenged.

"A bridle must be both beautiful and very practical, strong yet delicate," Ahmat said, beginning his sales pitch at Kashgar's Sunday bazaar to more than a dozen horsemen who gathered around, inspecting his work. "A saddle has to be made with care that shows respect for the rider and the horse. These, my friends, are the finest you can buy."

Ahmat, 51, a craftsman whose family has been making saddles, bridles and halters for seven generations, soon found customers, mostly Kirghiz tribesmen from Kizilsu in the nearby Tianshan Mountains, which form part of the Sino-Soviet border in Central Asia.

The bargaining, however, was fierce and went on for some time before each sale. Ahmat demanded prices that even he later conceded were nearly twice the goods' value. And in turn was offered only a third of what he asked. He pointed out the high quality of the stitching, the strength of the stitching and rivets, the beauty of the polished brass and the skill of his work. The potential buyers picked away at defects, real and imagined.

In the end, Ahmat's sales for the day were good — three saddles and more than 20 harnesses, halters and bridles.

"I always find buyers at the Toshiketarwaz irket in Kashgar on Sundays, and buyers always find what they want," said Ahmat, whose wife, Mayenur, 46, was buying several lengths of colorful silk from the cloth merchants to make dresses for herself and their daughters, clothes for two grandsons and spices that are hard to get in their village on the southern edge of the desert. "On Sunday," he added, "all roads lead to Toshiketarwaz."

The roads to Kashgar's Sunday market were crowded before dawn as the first of about 100,000 people began arriving on horseback, donkey carts, trucks, tractors, bicycles, even camels for what is probably the largest open-air bazaar left in Central Asia.

From the high Pamirs, the Tianshan and the Kunlun mountain ranges come Kirghiz and other herdsmen, sometimes traveling a week to bring their horses, sheep, wool and skins to sell. From northern Xinjiang, China's westernmost province, there are Kazakh herders. There are also Tajiks, Uzbeks, Tatars, Mongols, a few ethnic (Han) Chinese — and occasionally some traders who have come over the Karakorum Mountains from Pakistan.

But most, like Ahmat, are Uighurs, a Turkish people who farm the oases around the Taklimakan desert and constitute about half of the province's population of 13 million.

They come dressed in high fur hats, along sheepskin coats and tall boots. Many of the women wear brown or white veils. Their faces are dark, their eyes deep-set and searching. Most of the men have beards, which range from full and black to wispy white.

They bring with them the horses, donkeys, sheep, goats, cattle and camels they hope to sell as well as carts laden with cotton, wool, cloth, carpets, lumber, vegetables, fruits, fertilizer, pots and pans, traditional handicrafts and manufactured goods from factories as far away as Peking and Shanghai.

The Central Asian bazaar — the word means market in Persian — is an integral part of a centuries-old but changing way of life. It not only matches buyers and sellers in lively commerce, but it is also the place where friends are met, news exchanged, meals eaten and children introduced to the outside world.

"We come only once a month or so because we live so far, but when we come we make a good trip out of it," said Ahmat, who has no family name. He is known in his village simply as "the saddle maker," as were his father, grandfather and great-grandfather.

"We visit relatives," he said, "take our midday meal with friends, stop at the mosque in town, shop for this and that and hear all the latest gossip."

That is about the way Marco Polo, the Venetian adventurer, found the bazaar when he stopped in Kashgar in the 13th century, and the way merchant-travelers described Kashgar even earlier, when it was a major junction along the old Silk Road from China to medieval Europe.

"We have a very long history — more than 2,100 years — as one of the principal crossroads of Central Asia," Mamutov Kurban, the commissioner of Kashgar prefecture, said, recalling how virtually every caravan stopped here on its way into or out of China. "This naturally gave us one of the largest bazaars in the whole region, with a section for everything, even brides."

But the decline of the Silk Road as sea routes to the Far East were discovered and shifts in trading patterns after the 15th century diminished Kashgar's importance, according to Chinese historians. Although it remained a regional commercial and cultural center, as well as a gateway to Chinese Turkestan, as the region was then known, Kashgar — and its famed bazaar — gradually shrank as the flow of traders and customers decreased.

The ancient city of Kashgar, about 25 miles west of here, was abandoned because of repeated spring floods from melting mountain snow, and virtually all the ruins were washed away.

The greatest blow to Kashgar and its bazaar, however, was a series of what are now officially described as "leftist errors" by the Communist regime in Peking. The Sunday market was ended, the merchants' shops in the bazaar around the mosque were taken over by the state and buying and selling of almost everything except vegetables and eggs was outlawed.

"We thought the market contradicted socialism, and so we closed it all down and tried to make everything go through state channels," Li Dengjie, one of Kashgar's deputy commissioners, recalled. "As a result, everyone suffered. Production dropped because there was no way to sell things people used to produce."

"Things people used to buy at the bazaar were no longer available. The state had no way to plan and organize the production of the thousands upon thousands of things people had been making and selling and buying, but it took us some years to realize this... We had taken away something, the bazaar, that had worked fairly well for centuries, without anything better to put in its place."

With China's recent rural reforms encouraging a return to household farming and family-run businesses, the market was

reopened, and most of the shops in the bazaar were returned to their former owners, now fully licensed and taxed by the state.

Livestock traders, whose businesses were outlawed: its "economic speculation" only three years ago, can now get licenses to buy and sell most commodities. About 11,000 such merchants are now licensed in Kashgar (the prefecture population is 2.3 million), and some have made so much money in just a year or

two that they have been able to buy their own trucks and build their own warehouses.

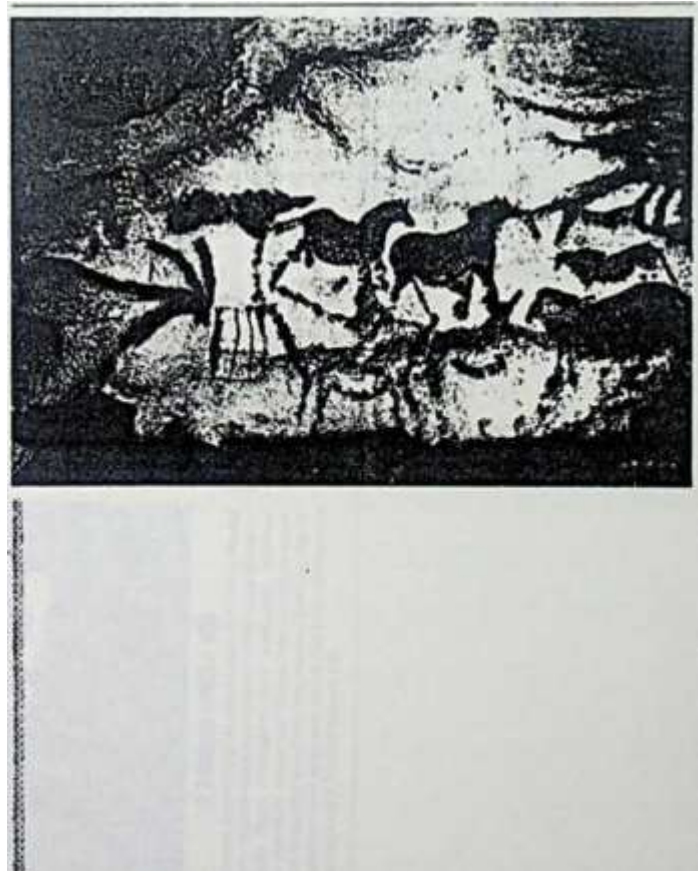
Seeing a rare Westerner wandering by, one of the dealers called out in Russian, though no Russians have been here since China closed the Soviet consulate in Kashgar in 1952, and brought out his best rugs. Sitting cross-legged on one of them and sipping tea, he reminisced a bit about the changes in Kashgar over his 40-year life.

"These have been hard times," he said. "The Chinese brought their Civil War out here in the '40s. Later they quarreled with the Russians and then they had their Cultural Revolution and closed the bazaar and, for a month, even the mosque... Things are better now, and they are correcting their mistakes."

Such frankness would be rare in most of China, but Kashgar seems quite another place. It may simply be its remoteness. It is so far from Peking, in fact, that television programs are shown a week late. It takes that long to fly videotapes out from Peking and dub in a Uighur sound track.

Or it may be the knowledge that the economic and social system Kashgar has developed over the centuries works well enough and should be the basis for future growth.

"We have strong traditions of our own, a sense of our own history and, of course, our (relief in Islam," said Kailii Kurpurji, a leader at Kashgar's Al Kali Mosque. "We live first of all by the Qur'an. That does not mean we live in the past, but the future must take account of the past. Our traditions are strongly rooted, and our faith in Islam is great."

D Bom Tiiritistanli iinlii yarn M. Emin Hazret, ailesiyle birlikte

swij

D Dogu Tiiritistanli iinlii yazar M. Emin Hazret, ailesiyle birlikte Turkiye'ye sigmdı

Çin'den hürriyete kaçtılar

•SKKVKT KAHAKLI

E Tr Dogu Turkistan UavaM'nın XS y. iym-
tlaki yılmır mucahuh. Dogu Türkislan
I lukiinçti I ski CiciK'l) Skroieri v< lukiye'
deki Dogu Türkislanluriti Lubci Isa Yusuf
Alpickin' m. o her zamauki kibar, beyel'cmli
>esi, heyccandan mnyordu lelfonun obir
ucunda...

"Scr.w'i Keycfcndicigim!" diye haylayan
Imabi Jyle siirdum vordu "Siz*. .evinccfiiniz
dncnili hir haberim ve dolayisiyla bir vlrirhanni
/ar... Dofiu riirkislan'imizin von devirde
yeliytirdigi en buytk yazarlarim/dan biri olan
Mehmed tmin 1 lazrlv beg. hammi (e 2 yocugu ile
hir- likle, gizlice islanbulumza uoldi. kendisi yok
inihim hir yahsiyçllir vc son niustakil I urk Kal'esi
ulan Turkiycmi/c illiea cl nick dcrdin- dedir. Hu
kunuda yckllilerlc guriyup. Iiu kar- deyimize
yardimci olananzi istihrum cdiyoruin..."

Hir illiea olayına yardimci olmak elbelleki von
derece kriik bir iyli... illieacim niyclimn ne
oltlugunu peyine kestirmek mOinkun degildi
elbel Uiryuk ornçgiulc oltugu gibi, 'Iyin sonu
amiyanc labirle "yapanoglu" yika- bihrdi... Ama
illiea istçgindc glan sovdaiyim- zin kefil. hakkivla
"Devlet Adami" ulan isa Yusuf Alpickin Bey'di
Gerck csir, gerck bur biilin Turkislanlilarin unidi,
bnderi kisucasi "isa Efendi"si olan Saym Alpickin
de, dylc kolay kolay kimseyc kclil olmazdi...

Kalaminn iymdcn birkay samyede gecyn bu
duyuncelerden sonra, Isa Hey'e verecegi- iniz
cevap, elbelle ki. "Rivamz bay lizredir. Size hizniel
iyin elden ne gelirse yapilucaklir" olacaku...

Vc birkay sa.il sonra misalir edildikleri bir
hemychri evinde, Dogu TURkislanli 39 yaim-
daki unlu ya/ar, senurist, yair Mehned I.niin ilazreuve
ailesiyle kariy kariya geldik Tamy' kisa hir Mire
sunra da 41) yillik dosimi- asina kaynaylik Dogu
Turkislanli haninlurin an'anevi kiyaefcim giyiniini
olan cyi Fcr'de llanun'in gdzlerindeki korkuya
aidirmad.nl. km Merlwba ve oglu Mustafa' ya siki
sikisa sarilan, Turkiye'ye kavuyniaitun
nuuilugunu yayayan. iinlii edebiyaiyi Meh- med
limit) I lazrel, imee kendini lannu bi/e...

Ilalcn Gin csarelinde biitunan ve <,'inlile- rin
"Yeni Kazamlmy loprak" anlamına gelen.
"Sinkiang Olonom Bdlçesi" adini verdikleri

Anayirdunm/ Dogu iirkisian'in ilolep
Vilayeli'ilde, 19311 yilmda dogmilytu. ilk
yoeukluk ve gcnlyik yillarında, Ki/il ('m eSa-
relmdeki Anayuil'la "Türk" kelimesiniu kill-
laniluaiasi yasakli "Kijllir Devrimi"nin Türkler
lizenndeki zulmi, biilin yiddçliyle devam
cdiyordu ve iki "Ki/il canavar" Gin ile Sovyel
Rusya arasındaki "Türkistan'ı yeme savayı"
biilin yiddçliyle devam edi- yordu... Ailcsuun
inilitin yapabildiği. Gmlilc- nn asinulasyon
polinkasuun ilk merdiveni olan. her lurlü modern
cihazla donalilmiy vc cazip hale gelinluyi G'in
Okulu yerine, kiyiik Mehned I.min'i, okul
vagina geldigindc bakimsiz eski bir bmada hi/niel
yap.in Uygur Mektob'inc verinek olmyuiu. ilk ve
oria lahsilini Uygur niekleplerinde yapan
Mehned I min. 19 yayına geldigmdc. rah- nielli
babasi oim kayiMiia aluiiy ve okulvla meeburen
ogrclicnlerden lari.li veyler süyle- nuyl:
•SOIIIKT HASUYOR.

"1972 yilında Urumi'deki Sinkiang Uni-
lersitesi Fdvbiyal lakultesi'ne girdim. Uygur Dili
ve Udebiyatı Hbliimii'nden 1976'da mezun
uldum. Mezun iiltluguni yil ukulun tiirinei sini-
fında dfircnci olan lianiniim Ferzide ile lamy-
liin. Ferzide (iulea Vilayelinden... Inlen ile
Gulca'nın arasi 2 bin kilumlrc... Ama kader
kariyilayimuyli bi/i... Kendisine bunlari sbylt-
nem niunikon degildi ama, kararını verniy- tim.
Onunla evleneceklim ve inyalah onu da
berabcrinde Aziz Tiirklycmize gctireceklim
birgin... 1976'dan 1982senesine kadar "Sinkiang
Medcniyeli" adlı Dergiuin Yazı iyleri
Mudurlugu'nu yapim. 1979 senesinde Ferzide
okulu hilerinee evlendik. Iiu siralarda durina- dan,
usanmadan I iirkie'yc hangi ynlla gidebi-
lccfiini diyiiniyi ordum... 1982-1983 yillanda
IVkin Sinema Insilisi'nde dfiri- nini giirdim...
ilk yncugumuz kiz oldu. Adini Merliaba kuyduni.
Hu Tiirkiyemize gizli bir selamdi adela... ikiney
Yavruniuzun, oglumu- zuu adı Muslafa'dir...
Mustafa hem YicelVv- gamberiniizin, hem de
son nuiskakil Deilelimi/ii. iirkii) einlinz
Kurueusunuu adi- dir. 1984 yiluidui heri de Gi"
Halk Cumhuri- yell liyanyan Film Sliidyosu'nda
Senaryo Yazari olarak y-ahymaklaydim.
Millellerarasi Keslivallerden bazilarında Gin 11 a
I k Cumhuriyelini lemsil ellim. Ama hep yalmz
gonderiyorlardı henı... Goeuklariini, ailemi

liirakamazdun... Filmierim sinemalarda giisli-
riliyordu. Silr kilapların, rumanlarım. senar-
yolarım "Sinkiang Yaylar Neyriyali" larafmdan
hasilmiyli. Kisaeasi meyhur
ulmuylum. Han Urumi'deki Sinkiang
illifak lisesi'nde l.debiyal Muallimjidi. Maa-
yimin yamnda eserlerim yaymlandikiya kalem
hakkı da ahyordum. Mali durumumuz differ
voydaylanmıza giire son derece iyiydi ama..."

O i K i N C I S I N I F V A T A N D A S I Z

Iyle "ama"dan sonra Mehned Imin Hazretin
dudaklarından dokulenler:

"G'inlere gore ikiney simf valandaylık. O
diinyaca bilinen Ginli sınıljiji iyinde korkuny Inr
asimilasyon pulilikasi uyguluvordı. Iurkerin
mullim bir inemuriycc. gureve geli- rilmesi
niunikon degildi. O gu/elim. o niumbil Tiirkislan
inpraklari, gdyellirilen milvonlarea yinlive peyki-
y yekiliyor, iirkislan'da alum dcnemcleri
yapıyordu. Yani hu liukleri crilmc, soylarım
unullurua, sonra da vulma pulilikasi siirdiği
mıddelye. belki hir dojlil. yucuklarımır degil, ama
Inrunlarımız kım olduklarım unulaeak ve
yigilliceyeckli... ' alan zalcn kaybedilmeyi ama
bbylcc soyumuz ve mensub oldugumuz yiicc
dinlmiz de kalledile- cekli Tiirkislan'da..."

Vc Mehned Hinin Hazretci'insabirlailmek-
lediği Turkiye'yle Vuslat'ın hikayesiue geh- yor
sıra...

"Ulirsiniz, islam Konferansi Teyklali'mn bir
yan kuruluuy olan Kahilatil Alemi-islami
(Dunya Islam Birliğı) diye hir kuruluuy var. Hu
luruluy son villarda Dunya ya yirin girunmeve
yalıyan Kuril Gin'de, malidul sayida miisliiman-
larm liacca gdnderilmesi ve bunun gibi konu-
larda biraz elkili oldu. Mancı haski yapı G"
Uevleli'ne... jyle hen hir firsalim bulup, Hu
kuruluuyun (icnel Sekreleri'ne kendimi ailemi
haeva davcl ellirdim. Savin (icnel Sekreler
Abdullah Oilier NasıPin. 4 defa adima davy- liye
gindermesine ragmen pasaport vermedi- kr... Hu
arada lianiminim -Sovyel simlari iyinde kalan
Ilali I iirkislan'da kardeyleri uldu- jjunu
helirlcrek, 5 yildan heri Sovyel Kusya'ya
gidehilmek iyin pasaport miiracaali yapıyor- duk.
Israrlı talçph-rimiz kariyısında, ailece pasa-
purlarınıuzı verdiler. I'asaportu aldıklan sonra ilk
defa Tiirkiyemize gelme nkrimi haniminia zyilm.
G'k cndiyelendi ama svvinmiyli. Iliyhir

vakininu/ va akrahimiza hissellirmedei ev
eyvalannu/ı salık. Sonra da Sınveller HirljSi iyin
vie/ eimak uzere IVkin'e gidivefiim/i sov- ledik
akrahalara... I'ekin'de Sovyel honsilos- lufiıi diyında
gi/iee Hulgarislan. Konianva ve Iurkive
konsolosluklarına da ofrayıp vire alilik. Aslında
Uruiyi ile laykenl arası 7(111 kilometre... Y ani I
gunluk sol... Ama pasaport- larını/daki I.' viresole I
iirkisian sinirmdan yniknak isiesek. Iienien yakalay
aeaklarlı. Omni iyin yolu 9 gun urallık ve Manyurva
Simm'ndan Kusyava gey'lik. Ilurada Iurk Kon-
soloslugundan vie/ jluhileefiim kimseiiıi akına
gelmedigi iyin, simr giirevliih-ri ineelv- mediler bile
pasaporlanmıj... 17 !Sul>ul 19X9' da giriş
yapıgimır Sovveller Hirligi'nde. laykenl. Iulıara. I
ronre ve Mmaala hayla olmak urere I iirk ilolge-
lerinde ilolaylık. İlanı- niunun 3 yaymda ayndığı
ahlalaram. agaların ilululuk. 3 ay.i yakın huralarlı.
kililik. I Mavis 1989 giınıı Moskva'ılavıah. 4 gun
de orala kalihkian sonra İrenle Komanya'mn
İlaykenli İliikrey'e geldik. Hukrey' le Iurkiye' ve nasil
geleliileeginiiri suruyunluk. hiisleiee' den islanhul'a
otuhis vamiy. Hilelleri alilik Akyama dugru bindik
oiuhiese... Arid, sahaha iirkie'ye varaeaklik...
İulgarisian'i geece geylik... Ama hir yerde yinegiuir
ag/inu/j geldi. I'olis olobusii durdurunca yok korkmk.
(am Tiirkie'yv ulay.ieakken hayimiza hiryeve
gehnesin diye... Aina ineger olohiis yanlıy yola
girmiy. I'olise birar riıyvel verinee hiraklılar... İyle
yimdi Iurkiyemizdir... Mlah nasili ederse kalmak
niyelindeyiz hu arir valanda..."

• İIKYIX' AMMI/- zıuu I.m.:.

Erlçsi sabali f.igalogli'mlaki İstanbul I inniyel
Mmlirlugii Hması' mla. I niinyei Miiduru I 1.iuılı
Arilah'nin iKlasul.iy i/ Unlu bir yazar olmasiia
lagiun. Ki/il Gm* tic hir polls ineiniiruna bile
M>ıııi soruia hakkı olinayau Melunel I nun
lla/rel. babaean (avırlı İlandi Arılah'nin chili
opviyor. iu- nayla inızalathgi 2 eseruii lakilim
etlivoi Artl.ih'ya ve Iurkive ('iimlıriyeli
valamlayı olmak isletliğini. o gu/elim Uygur
'ıve-iyle anlalıyor... Sonra tla yalarıiun
yutuluıul- ken, kulagima egilip >u cümlelei
fisilidiyor:

"Kalemimi liundan sunra Ki/il Gin Me/ali-
niini anlatınak iyin kullanaeafiim. F.fer yayın-
lamaya deger hulursanz size verecegim arir
karındayım..."

With poplars, elms, dates and mulberry trees

Hardy Chinese beat back Gobi desert

By Roger Crabb

TURFAN, Chinese Central Asia (R) — Step out from the shelter of the tree belt at the “five star” farm commune and you come face to face with Turfan’s age-old enemy — the Gobi desert.

Turfan is an oasis of 10,300 square kilometers clawed out of the surrounding isolation by countless generations of hardy Uighur peasants living here on China’s last frontier.

If children can splash naked in the clear streams running alongside Turfan’s popular-lined streets, if the houses have cool, shaded courtyards behind the sun-baked mud walls, it is because out there in the Gobi (it means gravel in Mongolian) there are 426 underground canals hacked out at unimagined human cost.

And if Turfan county earned 42 million yuan (\$21 million) last year from agricultural produce — including China’s best long-staple cotton, internationally-prized dessert grape and the succulent melon — it was at the price of a never-ending campaign of tree and bush planting to keep the voracious desert at bay.

Two European missionaries visiting Turfan early this century described it as “a green island...lapped by grit and camel instead of ocean water.”

At present, human endeavor seems to hold a slight edge. “We’ve regained 1,330 hectares in the past 20 years,” said Turfan county government official Chen Junkun.

But the threat is always there. This spring, hurricane force winds whipped up a sandstorm which affected 30 percent of Turfan’s agricultural crop. Causing damage estimated by Chen at 10 million yuan (\$5 million).

“In the old days, before the tree belts, everything would have been wiped out,” he said. People here can still remember having to break out through their roofs after houses were buried in sand.

Turfan county is one of three in the Turfan

depression, 2,500 kms west of Peking in the wastes of northern Xinjiang province.

Virtually all the depression, which covers 50,000 square kms is at or below sea level. At minus 155 meters (510 feet), Aydingkol lake, South of Turfan city, is the second lowest spot on earth after the Dead Sea (392 meters).

It is also one of the hottest with air temperatures rising to 48 degrees Celsius in June and July. The heat on the desert sand and shale can exceed 75 Celsius, enough to cook an egg in minutes.

Rainfall here is minimal — 16 mm a year. When it does rain evaporation is such that, as Chen said, “there are long intervals between the drops.”

The region’s water comes from the melting snow and ice on the Tianshan mountain range to the northwest. But the springtime torrents sink into the desert, and it took human ingenuity on a gigantic scale to bring it back up to the surface.

Two thousand years ago, the people of the Turfan depression began sinking strings of wells into the Gobi, some as deep as 90 meters (295 feet), and linking them with subterranean canals.

Today, peasants maintaining and extending the system still work with picks by the light of torches.

Now they use concrete pipeline sections to strengthen the tunnels but, said Chen, “there have been casualties — dead and injured.”

This system of 972 canals stretching 2,700 kms supplies Turfan and the neighboring counties. Since the Communists came to power in 1949 local engineers have built more than 3,000 wells, 10 aqueducts and 18 reservoirs. “They now provide adequate water supplies for our region,” Chen said.

But all this would not help the farmers if there were not windbreaks to stop the crops and soil blowing away. The tree-planting program began in earnest 20 years ago, and consists of four distinct stages. First is a trunk

belt 5.7 kms long and up to 200 meters deep

Then come tree belts around fields groups of fields. The greater the prevailing wind, the smaller the plot enclosed. Chen says that in these two projects trees planted since 1962 cover about 2,000 hectares (5,000 acres), mostly poplars, elms, desert dates and mulberry trees.

The third line of defense consists of sand-anchoring bushes which now cover an additional 1,000 hectares (2,500 acres), mostly desert areas just in front of the tree belt. Local officials plan to expand their use because they need no irrigation.

Commune Director Muhammad Akil explained: “The trees in the belt will get on and these will take their place. “We’ll fell the old ones and win back a few more mu from the Gobi.”

Muslims in China face no obstacles to religion

BY Roger Crabb

KASHGAR, China (R) — A man cannot be a good Communist and a good Muslim because “the Prophet Muhammad gave us only one heart,” said Kassim Karajin, chief imam of Kashgar in China’s heavily Islamic far western Xinjiang Province.

Karajin, who officiates at the Id Kah Mosque in this ancient city close to the Soviet, Afghan and Kashmir borders, picked his words carefully. He was giving a rare interview to foreign reporters in the presence of local Communist officials.

He said Peking no longer put up practical obstacles to religion as during the 1966-76 Maoist Cultural Revolution when imams were humiliated and mosques vandalized and used as factories or warehouses.

“Although the doctrine of the Communist

Party is not in conformity with Islam, China now tolerates its practice. I am personally confident that under the party Islam will continue to be practiced in China,” said the 80-year-old white-turbaned imam as he sipped tea in his mud-brick home.

He said the post-Mao authorities had taken practical steps to ensure this, listing official permission for a 20-strong annual pilgrimage to Makkah, distribution of some Qur’ans, and the founding of an Islamic institute in Urumqi, Xinjiang’s capital, to train aspiring clerics.

Like their elders, the clerics would receive state salaries. “So, as the younger generations get ready to take over from the old, we have no fear for the future,” the imam said.

Was there not a contradiction between practicing Islam and belonging to the officially atheistic ruling party?

“None of us is Communist, so we cannot say,” replied Imam Karajin, watched closely by officials. “The Prophet Muhammad gave us only one heart. Either you believe in this faith or that faith. Either you believe in Islam or in communism.”

But some government officials seen by foreign reporters in Xinjiang claimed to be Muslims. Their status meant they must at the very least be working closely with the Communist Party.

Mehmet Amin Hadj, deputy chairman of the Islamic Association in Urumqi, is also an official of the Xinjiang government’s religious affairs bureau. He said he was a practicing Muslim, had been to Makkah, and worshipped at the mosque when not too busy. Otherwise he prayed at home.

His role, he said, was as a bridge between the government and religion. But was he himself a party member? “That’s my personal affair,” he said with embarrassment. “I’m here to introduce religious affairs. No comment.”

The present leadership under Deng Xiaoping has relaxed the severe restraints on Islam and other religions in China. The 1982 state constitution enshrines the citizens’ right to practice, or not to practice, religion.

Xinjiang, one sixth of China’s entire land mass, contains 13 million people, of whom seven million are officially Muslims. Most of the rest are Han (ethnic Chinese) who settled here in the past 30 years. Islam was introduced to Xinjiang by Silk Road traders in the ninth century. Now it is clear even to foreigners that after years of repression Islam is blooming again.

There are now 12,000 mosques in Xinjiang, officials say, and some 15,000 clerics. On one farm commune near Kashgar there are 43 mosques, one for each production team.

Imam Karajin said between 4,000 and 5,000 people each day, and up to 15,000 every Friday, attended prayers at the Id Kah Mosque at the hub of the old city.

“During Ramadan, we have more than 50,000 people a day,” he said, adding that three quarters of Kashgar’s 200,000-strong Muslim population observed the ritual fast.

But the imams have had to compromise with the authorities by delegating to the state the social tasks such as education and setting marriage law which traditionally were their domain.

The minimum age for Muslim girls to marry in Xinjiang has been set at 18 (compared with 20 elsewhere in China). Communist officials say this is still much later than the age of 13 or 14 at which girls were married before the Communist takeover. Polygamy has been outlawed, even for imams.

Muslim couples are under no obligation to limit their families, though the Han here, as elsewhere in China, are pressured to have just one child.

“But Muslims are subjected to official propaganda explaining that, to have a child, you must be responsible and able to raise it satisfactorily,” a Xinjiang government official said.

Xinjiang glaciers larger than thought

URUMQI (Xinhua) - The Xian-shan mountains, extending from west to east across the central part of the Xinjiang Uygur Autonomous Region, have more than 8,900 glaciers with over 900 billion cubic metres of water reserves, more than double the previous estimate.

This was made public by scientists at the region's geography institute after two years' research based on topographic maps, aerial surveys and expeditions.

The irrigation of 60 per cent of the region's farmland depends on glaciers and snow which melt to form streams and flow down the mountains in the warmer seasons. The main cities, enterprises and factories in Xinjiang, as well as half of its population, are distributed along the mountains.

Meanwhile, The Xinjiang Uygur Autonomous Regions is to establish 13 more nature reserves in the next two years, according to a plan of the local government.

The projected 13 nature reserves will cover an area of 2.06 million hectares.

This will bring the number of nature reserves in the region to 28, covering a total area of 9.31 million hectares.

Wild camel

The planned nature reserves will include a wild camel and red deer reserve in the northern part of the Tarim basin, a highland wild animal reserve on the Pamirs, designated to protect argali sheep, and a lake protection zone in the northern part of the Junggar basin.

The other new reserves will be located in the western, northern and eastern parts of the region to protect such rarities as beaver, European black poplar, bunoe ash, Siberian larch, Korean pine, Chinese juniper and other plants and animals.

Xinjiang boasts more than 3,500 species of wild plants and nearly 600 animal species. Its bird species account for 31 per cent of the country's total and mammals 34 per cent. Twenty plant and 43 animal species have been listed by the State for special protection. About one-third of the specially protected animal species in China are found in the region.

•7

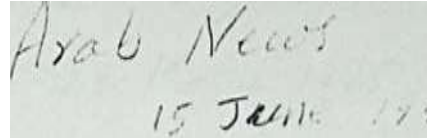
Xinjiang boosts cultural budget

URUMQI (Xinhua) — The People's Government of the Xinjiang Uygur Autonomous Region has decided to add four million yuan to its 1984 budget for building and improving cultural centres, libraries and other cultural facilities.

The region's total allocation for cultural development this year has increased by 22 per cent over last year. There are, in addition, funds allocated for special projects.

The regional government has increased its budget for cultural development annually in the last few years. There are now 35 public libraries, 15 cultural relics collection centres and over 3,000 movie-projection teams in the region, which represent rises between 10 and 60 per cent over 1980.

Xinjiang also has five galleries for folk arts and 1,200 bookstores, which form a network of book distribution throughout the region. In addition, all the cultural centres in the region's 93 counties and cities have been expanded.

Mosque helps China's Muslims gain prosperity

By Janet Snyder

YINCHUAN, China (R) -- Bao Jingui saw members of his Chinese Muslim community off on their pilgrimage to Makkah, the dream of a lifetime, the other day.

As they left by train, the pilgrims said they could not have afforded the expensive month-long journey to Islam's holiest site even as recently as five years ago.

Bao's Hui Muslim minority group makes up one-third of the 4.5 million population of Ningxia region in China's remote north. Long an economically disadvantaged group, Huis like Bao are determined that the community will prosper.

His South Gate Mosque in April set what may be a precedent by forming a company to help market goods to Islamic customers overseas.

"We think the mosque can help promote the factories. After all, many foreign dignitaries and businessmen come to our mosque every year," Bao said.

The mosque will act as a much-needed link with the outside world, he said.

Yinchuan, the capital of Ningxia, was closed to foreigners until the early 1980s.

Still a backwater, regional authorities are eager to lure foreign trade and investment. Ningxia's chief industrial advantage is an abundant supply of coal, so unlike other parts of China, it rarely suffers power shortages and resulting work slowdowns, trade officials here said.

Bao, a 61-year-old layman acting as the mosque's chairman, retired from construction work and devoted himself to the Muslim community after recovering from lung cancer in 1975.

A frail-looking man in woven Islamic cap and goatee, his great energy and warmth make him a charismatic figure.

His Yinchuan South Gate Mosque and Muslim Civil Economic Exploitation Company is the marketing arm of three factories, 80 percent of whose 7,300 employees are Hui Muslims.

Much of the 10 million yuan (\$2.12 million) invested in the factories was collected from the faithful. The rest came from bank loans, Bao said.

"Our mosque not only carries out religious activities. We also have to invest to get more money to help the Muslim community," Bao said.

The state-controlled factories, in Yinchuan and Wudong in Ningxia region and Xian in neighboring Shaanxi province, remain separate entities but have joined forces to boost sales.

Their main products are pressure gauges and other instruments, many of them for use in oil fields.

So far their biggest customer has been a Pakistani power station, which bought two million yuan (\$425,000) worth of equipment from them last year.

Export sales for the three factories are about 70 million yuan (\$15 million) a year, said Deputy Manager Ge Ruifeng. Total sales were about 200 million yuan (\$42.5 million) last year.

Ningxia foreign trade official Li Jun said his province was trying to stress its Muslim background to increase trade and investment with Islamic countries.

"our region is partly Muslim, so our government is trying to encourage local Muslims to make contact with Islamic countries," Li said.

A trade exhibition which Ningxia staged in Singapore recently attracted a big response - 12.33 million dollars in contracts — much to Ningxia's surprise and delight.

Most of the business came from Islamic customers, Li said.

The hottest items were Islamic in inspiration, such as the prayer rugs for which Ningxia is famous.

"We were invited to start up an Islamic Chinese restaurant in Singapore, among other things," trade official Li said. "I definitely think our being Muslim was a big advantage."

MISAFIR YAZAR

Kazak Turkleri'nin lideri Alibeg Hakimi kaybettik

^ Do\$. Dr. Ahmet Bican ERCİLASUN

^••OZEL memleketimizin hiir ve temiz havasim teneffis 'eden biz Turkiye Tiitkleri; aramızda kahramanlar yaşa- digmin; yakın yiUarin, 90k yakın yılların muthiş hadisele- rinin kahramanları yaşadığını farkında değiliz. Sovyetler Birliğinde, İnde, Afganistanda, İranda, Irakta, Yunanistan ve Bulgaristanda cereyan eden muthiş olayların ipinde buhinmiş, Turk siyasi ve/askeri tarihini yakın paglarına ait bu miihim olayların on safında yer alm pek fok kahramanlar dan bin de 16 Kasım 1985*16 kaybettiğiraiz Alibeg Hakim'di. Bugün İin boyunduruğu altında bulunan Dogu Turkistan'da 1940-1950 yılları arasında cereyan etmiş olaylarda Alibeg Hakim, en ondeyeralan liderlerden bkiydi Biiyiik Kazak Kahraman Osman Batur'un başlattığı isyanlar sonunda 15 Kasım 1944'te Rulca'da. Altay Tar- bagatay ve tli vflayetlerini ipine alan topraklarda "şarki Tiirkistan Cumhuriyeti" kuruldu. Cumhurbaşkanı Alihan Tore, Altay vilayetinin valisi ve askeri lideri Osman Batur, Urumçü Alibeg Hakim; Amerikan, İngQiz, Rus, İin yazar ve ilim vflayetindeki Manas-Savan kazalanın hakimi (kay- makami) ve adamtarımın yazı ve araştırmalarına konu olan yakın tarihimizin askeri lideri Alibeg Rahimbegoglu yani Alibeg Hakim'dff. Rus ve biiyiQc lideri, 31 yıl Turkiye'nin Salihli kazasında yaşadığı ve İin arasındaki peki^meler ve mücadeleler i9inde şarki Turkishn birka9 giin one aramızdan ayrıldı Qocukhi- gumun efsane Cumhuriyeti'nin yaşıtlması 19U1pe- 'b savaşları verilir. Rus ve kahramarıun misafirperver otagında ikram ettiği Turkistan Kızıl İin ordulanın tophi tiifek- 1.; upaklarla takviye edilmiş pilavım yeyip eliyle sunduğu kmuzi i9erken bana "sen tam ordulannakarşı 6 Haziran 1945'te 14 tufekle harekete ge9en Turksun" deyişini hip unutmudim.

Alibeg Hakim, 20. asırda belki de destanlara konu olacak bir 15 Kasım 1944'te kurulan şarld TiirW«*on Cumhuriyeti miicaddenin i9ine giri- yor. Fakat Kızıl İin siirilerinin Dogu ti'nin Manas-Savan kazalanın hakimi AhbegSenden bir muddet önce vefat eden sUah arkadaşım Hamza Upar'la birlikte Şimdi, beş yıllık 0 mukaddes Turk cumhuriyetinin onlerinde ay yıldızlı bayrak, kasketlerinde ay yıldızlı rozet taşıyan iiniformali şehitler ordusuna katıldı. Taşdığı hiir- riyet ve istiklal ulkiisu binlerce kilometreyi aşarak Altay'a ve Tarbagatay'a, Manas suyuna ulaftı. İkinci ratanın topragih- darahatuyu!

boylice başlar. Giinlerce siiren susuzluk i9inde tarn 28 gün 90L... Kafilenin başında Alibeg Hakim, arkasında atlar

ve develer üzerinde çocuklar ve kadımlar.onların da arduuk yaya olarak kızım pofleri gepmege palişan erkekler... Develerin viicutlarından su 9ıkardıyor, koyunlar kesilerek kan- ılan ipQiyor. Gdzlerde scrap 28 giin yolalindikten sonra 961 ' bitiyor ve Gas G61 mevkiine geliniyor. Dii\$man peşlerinde | dir. Artık binlerce ydlik vataran guney hudutlarına gelmiş- 1 lerdir. Vatandan ayrılmak veya komünist zulmü altında me9hul istikbale nza gostermek. Alibeg Hakim gu9 bir karar mevkiindedir. Kafilde bulunan herkesle, hatta aile fertle- rile tek tek konufur, herkesin kararında serbest olduğunu ! soylor. Bir kısım donmege karar verir, Alibeg Hakim ve adamları Himalayalara tınanmaga başlar. £6 Kin U9SUZ bucaksız kumluklarından şimdi insanın u9uran fırtınabriyle, yusddik9e insanın oksijensiz birakan havasıyh Himalayalara tırmamlır. Kafilde bulunanların birpogu dayul gibi şışerek I ve padayarak 6 Kir. Kar ve tipi altında aylarca süren bir yol- culuktan sonra Ke\$mir'e gelinir. Şimdi yabancı bir memle- kette yalnız ve kimsesiz insanlar vardır. Alibeg Hakim'in 9eşitli mercilerle kurduğu temas sonucu kafilenin Turkiye'- ye kabul edilmesi kararlaştımlır ve 29 Temmuz 1954 günü İstanbul's gđinerek ikinci vatan to pragma kavuşur.

Godfrey Lias adlı İngQiz taiafmdan "Kazak Exodus" adıyla destani bir tıslupla kaleme alınan bu miihiş gđiın kahraman Alibeg Hakim; Amerikan, İngQiz, Rus, İin yazar ve ilim adamtarımın yazı ve araştırmalarına konu olan yakın tarihimizin biiyiQc lideri, 31 yıl Turkiye'nin Salihli kazasında yaşadığı ve İin arasındaki peki^meler ve mücadeleler i9inde şarki Turkishn birka9 giin one aramızdan ayrıldı Qocukhi- gumun efsane Cumhuriyeti'nin yaşıtlması 19U1pe- 'b savaşları verilir. Rus ve kahramarıun misafirperver otagında ikram ettiği Turkistan Kızıl İin ordulanın tophi tiifek- 1.; upaklarla takviye edilmiş pilavım yeyip eliyle sunduğu kmuzi i9erken bana "sen tam ordulannakarşı 6 Haziran 1945'te 14 tufekle harekete ge9en Turksun" deyişini hip unutmudim.

Alibeg Hakim, 20. asırda belki de destanlara konu olacak bir 15 Kasım 1944'te kurulan şarld TiirW«*on Cumhuriyeti miicaddenin i9ine giri- yor. Fakat Kızıl İin siirilerinin Dogu ti'nin Manas-Savan kazalanın hakimi AhbegSenden bir muddet önce vefat eden sUah arkadaşım Hamza Upar'la birlikte Şimdi, beş yıllık 0 mukaddes Turk cumhuriyetinin onlerinde ay yıldızlı bayrak, kasketlerinde ay yıldızlı rozet taşıyan iiniformali şehitler ordusuna katıldı. Taşdığı hiir- riyet ve istiklal ulkiisu binlerce kilometreyi aşarak Altay'a ve Tarbagatay'a, Manas suyuna ulaftı. İkinci ratanın topragih- darahatuyu!

China's leaders strain "SLfPec .flit?" to project new imade

By GUY DINMORE

CHINA'S not so-young leaders are rolling up their sleeves and sweating it out with shovels and wheelbarrows to dig irrigation ditches.

It is part of a campaign by the Beijing leadership to project a kinder, gentler image at home and abroad — some 18 months after shocking the watching world by fiercely crushing pro-democracy demonstrations.

"It's the spirit that counts," - j rmented Communist Party chief : iang Zemin as television camer- as filmed him and other Polit- buro members digging a ditch on the outskirts of Beijing this month.

"There's definitely a new approach," said a Western di- plomat. "But we don't see any real change in substance yet.

Since the army suppressed mass pro-democracy demonstra- tions in Beijing's Tiananmen Square in June 1989, the Com- munist Party has succeeded in enforcing stability over its rest- less urban workers and students.

"China enjoys political, economic and social stability," is a constant refrain in official speeches.

Chinese leaders are on wal- kabout across the country, dig- ging ditches, cuddling babies and even showing a new readiness to discuss human rights with the West.

On December 26, China's re- clusive senior leader Deng Xiaoping confounded rumors he was seriously ill by surfacing after a long absence as the com- munist elite gathered here for a central committee meeting.

The 86-year-old Deng is still widely regarded as China's most powerful politician despite his official retirement and pressure from veteran hardliners who reimposed their authority after the army crushed pro-democracy protests in June, 1989.

State television showed Deng, looking well for his age, smiling and waving as he voted in local elections.

GOOD NEWS

Officials have said privately that by withdrawing from the

DENG: changing style

limelight, Deng intended to show that his protege, Jiang, is China's man of the future.

Deng's re-emergence into the spotlight could be good news for reformists, one Western diplomat said, adding: "It's all part of the power struggle. But we don't know enough."

Earlier, as part of the lead- ership's apparent drive for a kindlier public image, Song Ping, a sprightly 73-year-old

Politburo member, pushed a wheelbarrow uphill at an irrigation ditch.

Premier Li Peng made a speech, sometimes inaudible as he jabbed the air with the microphone. Deputy Premier Tian Jiyun looked uncomfortable in dark sunglasses.

The Politburo — thanks to ! state television associated in the minds of many Chinese with armchairs, meeting halls and mugs of tea — nad stunned viewers by dancing.

Li and Jiang, both closely linked to the June 1989 crackdown, raised their arms, bent their knees and danced in the open air with performers from the Muslim region of Xinjiang.

A public relations exercise to improve China's image overseas was launched in early November.

A high-level conference, again with Li and Jiang attending, was intended to "better present China to the rest of the world," the official New China News Agency said.

"Leaders at all levels and in all

departments should , attach great importance to this work and place it on their daily agenda," it commented.

Since then, foreign diplomats and journalists have noticed distinct changes in style, especially on the sensitive issue of human rights abuses in China.

Nordic ambassadors visiting Tibet were allowed a brief meeting with the region's most prominent political prisoner, Yulo Dawa Tsering, 61, a Buddhist monk jailed for campaigning for Tibetan independence.

NEW WILLINGNESS

It was the first time in recent history .that China had allowed foreign observers to meet a political prisoner.

Officials have shown a new willingness to discuss human rights without launching the usual tirades against what they see as Western interference in China's internal affairs.

Trials are expected to start soon on the alleged behind-the- scene ^organizers of last year's | democracy movement.

It remains to be seen whether

they will be open to foreign reporters and observers.

Many Chinese intellectuals are sceptical about the new public relations exercise, saying it is an attempt to mask serious divisions within the leadership as the party attempts to make the transition from the era of Deng Xiaoping to that of Jiang, a 64-year-old Soviet-trained technocrat.

"The donkey has exhausted its tricks," said one writer reaching for a Chinese adage to describe how a proverbial donkey had only one trick to ward off a tiger — braying loudly.

Li, best remembered by many Chinese for his declaration of martial law in Beijing in,May 1989, has kept up a frenetic pace in meeting foreign dignitaries and touring the country.

Last month Li visited Yanan, the font of communism where the party made its base after the historic 1934-35 long march and where he spent part of his child- hood as the adopted son of future Premier Chou Enlai. (Reuters, Beijing)

Riyadh Daily
29 Dec.

1990

le

i # 1

Ningxia mirrors Muslim culture and heritage

Ningxia, known as China's land of Muslims, has long been overshadowed by its neighbors because of its small size and population.

Squeezed between Gansu, Shaanxi, and Inner Mongolia, the region with an area of 66,400 square kilometers, has less than half the population of Beijing.

Officially the Ningxia Hui Autonomous Region, is one of the few models for an area which accommodates, harmoniously, both Chinese and ethnic minorities. The autonomous region is home to many Chinese Muslims, known as Hui. In fact, a third of Ningxia's population are Hui people.

History has it that Han people, who started an extensive irrigation system as early as the 1st century BC using a network of braided channels of the Yellow River, created a distinctive culture. However, the cultural heritage of the region has undergone a long period of mutual assimilation and mutual development between the Han and the ethnic minorities, particularly the Hui who first migrated in large groups to the area during the Tang Dynasty (618-907).

While Buddhist sanctuaries ~ such as the Gaomiao Temple - in Zhongwei County which has striking architecture with unique motifs, shaped like a flying phoenix - still attract followers, mosques are everywhere. And the Ningxia Islamic Institute, built with funds from Arab countries, perhaps best illustrates how Muslim culture and heritage has been preserved and developed with modernist and reformist approaches.

As one of the smallest administrative regions, the little-known Ningxia is making big strides these days. With remarkable progress, people in the region now pursue a better quality life, though many traditional

aspects of the people's life remain unchanged.

PASSION FOR FASHION: A woman in Ningxia trying on a pair of earrings at a street market. Hui women are more fashion conscious than their men. A new fashion in Shanghai's shops is certain to be in Ningxia's markets in a week's time. Ningxia is known for its tasty foods. Photo on left shows dried spices and seasonings on sale in the free markets. (Photos: Courtesy China Daily)

New Chinese drive to curb birth rate

£ 1) y &

BEIJING (R) — Amid fears that the world's most populous country faces yet another baby boom, China's leaders on Thursday ordered a new nation-wide 'drive to cut the birth rate.

"Population control work must be considered as important as economic construction," the central committee of the ruling Communist Party and the state council said in a joint directive carried by the official *Peoples Daily*.

"In recent years, our population has increased at an annual rate of more than 16 million, which is about the population of a medium-sized country," the directive said.

"This has caused difficulties and put great pressure on economic construction, social development and the lives of the people."

The statement said China had successfully trimmed its birth rate from 33 per thousand in 1971, before the state launched its official "one child per family" birth control policy in urban areas, to 21 per thousand in 1990.

But it said the country of 1.1 billion was threatened with a new population surge in the coming decade as baby-boomers born in the 1970's begin having children of their own.

Chinese experts have warned the population could hit 1.3 billion by the year 2000 if the growth rate gets out of hand.

China's provincial and local governments must do more to (educate the population about contraception, the directive said. To help them, the state will double spending on population control over the next five years to two yuan (35 US cents) per person.

The minority nationalities, which make up less than 10 percent of China's population and include Tibetans, Mongolians, Indo-Chinese tribes and the Muslim Uygurs of the far west, have so far been largely exempt from official limits on population growth. This has been partly due to fears in Beijing that strict population control among these people would lead to unrest.

Beijing;*, cautions

»v. | iv. w&iwvy#

border province

. v 1 ' ** . ■ fi !.

BEIJING (R) ' i n a

clear sign Beijing is concerned a break-up of the Soviet Union could spark unrest across its borders, China's vice-president was quoted on Sunday as calling for socialist unity, in remote Xinjiang province.

Wang Zhen urged the army and people in northwest Xinjiang, bordering the Soviet Union, to rally around the Communist Party Central Committee and closely follow the socialist road, the official New China News Agency reported.

In a veiled warning against unrest, he said China had successfully quelled anti-government riots in 1989 in the Muslim-dominated region, far west.

China was politically united and stable, and its economy was also developing, Wang said. ■ ■ ■

The Soviet Union is in turmoil, after a failed coup last week. /y/ , ' I

f1/aJ)

s / 9 9 /

China firm gets loan for oil search

BEIJING, June 29 (AP) -- A leading state bank issued a \$1.2-billion loan to explore the Tarim Basin oilfields, believed to hold China's largest untapped oil deposits, official reports said today.

The Bank of China signed an agreement to make the loan, denominated in dollars, to the China National Petroleum and Natural Gas Corp., the China Daily newspaper said.

The signing ceremony yesterday, was attended by Premier Li Peng. The paper quoted Li as saying that exploration of the Tarim Basin, in China's far western Xinjiang Uygur autonomous region, will be important in implementing the nation's economic program for the 1990s.

He also said that foreign technology and investment will be needed, but gave no indication that the government has dropped its refusal to let foreign explorers have a share of any oil they discover.

Chinese oil companies have known that the remote, arid Tarim Basin holds oil for nearly four decades, but have been slow to develop the region because oilfields in eastern China were more accessible.

But those fields, especially the Daqing oilfield in the northeast, are running low and China's national oil company has stepped up exploration in the Tarim. It also has begun extracting small amounts of crude.

The China Daily said the basin is thought "to represent the future of the nation's petroleum industry," unless it is developed, China could become a net importer of oil by the end of the decade.

Chinese officials estimate the basin holds more than 18 billion tons of oil, about one-seventh of the country's reserves. Western experts caution that not all of the oil may be recoverable. ■ ■ ■

They also note that it will be expensive to bring the oil to market. There is no rail link to the mostly uninhabited basin, and it takes about a week to bring the small amounts of oil being pumped now to the nearest refinery.

Foreign oil companies say they are interested, but want a share of the oil found in return for any significant investment. So far, they have played only a small role, selling equipment and sending technical advisors. A group of Japanese companies has promised loans.

China's Communist rulers have always been reluctant to let foreigners share in the country's natural wealth, and have restricted foreign oil exploration to regions with relatively small deposits.

One of the Communist Party's greatest heroes in 40 years of socialist rule is Wang Jinxin, or "Iron Man Wang," who led oil workers in developing the Daqing oilfield in the 1960s without any foreign help.

ft

Beijing looks northwest

By Wo Guoqing

BEIJING, Aug. 25 (Dcpthwews) -- In northwest China's Gansu province is the Yunic oil field, in production for 52 years and the oldest field in the country. There, new deposits are being tapped to rejuvenate the oil field.

In an area called Lnojunmiao, a combined oil reserve of 100 million tons promises an output of 200,000 tons of crude a year.

Oil -- along with natural gas, coal and hydropower -- promises to bring to the northwest what it has long been denied: prosperity on a par with eastern and southern China.

In economic development, China's vast northwest has paled beside that of the east and the south where, spurred by foreign investment, the economy has

been growing at double-digit rates annually in the last decade.

In a strategic shift, modernization efforts to improve the northwest are being launched.

China's central government is launching a series of giant projects in areas.

to turn the area into the country's energy production base. Northwest China, traversed by the ancient Silk Road, accounts for nearly half (43 percent) of the country's total landmass.

In the forefront of these plans is the far-reaching program of oil development started in the 1980s. More than 200,000 oilmen have marched into the Gobi desert, surveying and drilling for oil under adverse conditions.

Recent discoveries promise an oil reservoir that could replace eastern China as the country's major supplier of oil.

After five years of intensive surveys, an estimated 30 billion tons of petroleum reserves have been found in the Tarim Basin, in the central Asian region of Xinjiang.

The basin is as large as Burma and embraces the Taklimakan desert, the second largest desert in the world after the Sahara.

Twenty high-yield oil and gas wells have been sunk in the northern and central parts of the basin. Producing oil since 1989, Tarim turned out 150,000 tons of crude in 1990 and is expected to pump one million tons this year, says Qiu Zhongjinn who is in charge of oil development in the Tarim Basin.

In eastern Xinjiang, more than 100 million tons of oil reserves have recently been discovered in the Turpan-Hami Basin. In northern Xinjiang, new oil discoveries have also been made in the Jungar Basin, which is as big as Czechoslovakia in area.

Jungar is home to the Karamay oil field, the first oil production base built after the founding of the People's Republic in 1949, which still has large reserves after 25 years of production.

Until recently, oil development was limited to the eastern edge of the Jungar Basin, where Karamay is located. However, last May, an exploratory well sunk in the heart of the basin recorded an oil reservoir as thick as 40 meters. Karamay, meanwhile, has been expanding production mainly from new discoveries on its

peripheries.

In 1990 the oil field pumped out 6.8 million tons of crude, ranking fourth in China after the Daqing, Shengli and Liaohe oil fields in the east.

In Qinghai province, which borders Xinjiang on the east, 16 oil fields and six gas fields have been discovered in the vast Qaidam Basin. They brought up the basin's oil production from less than 200,000 tons in 1985 to 800,000 tons last year.

Further to the east, around the Shaanxi-Gansu-Ningxia border, a 3,200-square-kilometer area with rich gas reserves has been found. Explorations have determined that it is a super-large gas field with reserves of more than 100 billion cubic meters.

Feasibility studies

are being conducted on the field. The developing field in the area is expected to produce 460,000 tons this year.

Coal is another asset

brightening the future of northwest China.

Xinjiang has the largest coal reserves in China, while Shaanxi and Ningxia are already major coal producers.

In a bid to increase national coal production to over 1.4 billion tons a year by the end of the century, China is opening the Hunting Mine in eastern Gansu, which is expected to produce 14.59 million tons of quality coal a year after construction is completed in 1995.

The central government has also approved the final blueprint for the construction of China's largest coalfield -- the Shetimu-Dongsheng field which straddles Shaanxi and Inner Mongolia.

The plan involves the construction of 12 separate coal mines, a number of coal washing plants, two railways, the coal-fired power plants and a highway. Covering 25,573 square kilometers, the coalfield will ultimately turn out 60 million tons of high-quality coal a year.

Meanwhile, efforts to tap rich hydroelectric resources in northwest China are continuing. Along the Yellow River, a number of hydropower stations are under construction, including the Lijiaxin in Qinghai and the Daxia in Gansu.

With a combined generating capacity of 1.9 million kilowatts when completed by 1995, these power plants will meet the growing need for electricity in the northwest.

These projects promise to spur economic development in northwest China. "While the national GNP is expected to quadruple between 1980 and 2000, Xinjiang's will hopefully register a five-fold increase," says Song Hanliang, a top official of the Xinjiang regional government.

Many more projects will follow these ones. Tong Dalin, a respected economist, sums up: "China's modernization drive started on its eastern coasts. It will be fulfilled in its western areas, including the northwest."

'Türk' kelimesi ve bunun anlamı...

Dr. Evver MANNITZ

Türk- kelimesi önce bir halk olarak mı, yoksa bu başka bir anlamda kullanılmıyorsa, sonradan ise bir halk adına kullanılmıyorsa, sınırlık türkolojide ortak bir görüş yoktur. Sınırlı Türk diye alandırılması dilde konuşan kabileler veya ritler ise, dan birkaç bin yıl önce yaşamışlardır. Bunların kabile adları pek çok olmasına rağmen çoğusu günümüzde kadar muhafaza olunmamıştır. Tarihçe, yalnız eskiden yazılan olan, Çin, Hind, Rum, Roma, Fars ve Mısır gibi devletlerde temasta bulunmuş bazı Türk kabilelerinin adları muhafaza olunmuştur. Bunların arasında Türk kelimesi de ayrıca bir yer almaktadır. Bir soy adı olarak Türk kelimesi tarihte ilkin buantik sekinde I. O. dörtüncü yüzyılda yaşamış olan Makedonya- li, İskender zamanında raslanmaktadır ve bu buantik türk kabileleri (Duwan yani koy türk diye okuyun) yununda yaşamış olduklarına dair söz edilmektedir. I. O. İkinci yüzyıllara ait Ermeni kayıtlarında ise İskenderin başka bir adı Apaharik olarak gösterilmektedir ki bu Apaharikların memleketi bugünkü Türkistan'ın komşusu olmaktadır diye söz edilmektedir. Apaharik kelimesi eski türkçemizdeki apa "büyük", tuzk "Türk" kelimesinden ibaret olup, "büyük Türk anlamında olduğu açık görülmektedir. I. S. beşinci yüzyıllardan başlayarak, Türk kelimesi Tu-ku veya Türkül şekillerinde Çin kaynaklarında sık sık raslanmaya başlanmaktadır. Tu-ku veya Türkül ke-

limesi ise, Türk ve moğolca - "tu" - "lar" - "ler" takatından türemiş, Türkler kelimesinde doğa geldiği bir görüştür. Nihayet, Türk kelimesinin kati bir şekilde kullanılarak tarihte girişi Asina ve bunun neslinin yönettiği kabile birliklerinin bir araya gelip, V—VI- ci yüzyıllarda kalkınmaları ve VI—VII- ci yüzyılları içerisinde büyük bir Türk kağanlığı kurulmalarıyla doğrudan doğruya bağlı olmaktadır. Asina kelimesi moğolcadaki sono veya cino "kurd" kelimesinden gelmektedir. Bu kelimenin başındaki a harfi ise, Çin dilinde sayı, hürmet gösteren bir ek olarak kullanılmaktadır. Böylelikle Asina "saygılı hürmetli veya da kutsal kurd" anlamına doğru gelmektedir.

Hakkaten, Türk soyuna ait olan tüm halklar, Romanlar, Keltler, Daklar v.s. eski halklar gibi, Keldilerin kurdun türetilerini inanamaktadırlar. İlim dünyasında bu görüşe anlil romen bilginci Mircea Eliade nin belirttiği gibi İyeanthropie "Kurd Kültürü" adı verilmektedir.

439 yılında Asina adlı bir kumandanın idaresi altında yaklaşık beş yüz alile (uruğ) Orta Asya'dan Alay Dağları civarına yerleşiyor ve tam bir yüzyıl içinde büyük bir güce sahip oluyorlar. 552 yılında Jujan veya Juan-juan adlı kabileleri yenilgiye uğrattıkları sonra 565—567 yıllarında efilati adlı kabileleri Panir Dağları tarafına kovuyorlar. Bu tarihten başlayarak, Türkler Avrupa ve Asya bozkırlarının s abibi olmak için dâva etmeye başlıyorlar. Arası

çok geçmeden, bu Türkler Kafkas Dağlarının kuzeyine kadar ilerliyor ve buradaki aynı Türk soyuna ait olan Avarlar (av ritleri), Bulgarlar (bulak kazyak ritleri), Hazarlar (kaz ritleri) kensidlerine eltiltik ritlerden sonra, büyük bir güç olarak, Bizans İmparatorluğu ve İran sınırlarına kadar uzanıyorlar.

Böylelikle, kısa bir zaman süresi içinde, Asina Hanedanından türemiş olan hanların kumandanı altında Türk kağanlığı büyük bir imparatorluk haline gelmektedir. Tarihte bu imparatorluk Türk Kağanlığı adıyla tanınmış olup, içine Kangli, Ögüz, Peçenek, Kıpçak, Bulgar, Hazar, Karlık, Tatar v.s. Türk boylarını almış ve kendine özgün bir run "gizi" alfabesini kabul ederek, bizlere anlil Orhun Abidelerini yadığlar olarak bırakmıştır.

VI- ci yüzyılın sonunda Türk imparatorluğunun sınırları Batıda Bizans İmparatorluğu, Güneyde İran ve hatla İndusian, Doğuda Çin topraklarına kadar uzanmaktadır. Kuzey sınırları ise, yalnız bir ihtimalle belirlemek mümkün olmaktadır. Bu ise çok önemli bir delildir. Hakkaten, ister Kimerlerin (Cimmeren), İskitlerin (sciti), Sarmatların, Hunların, İstirce Bulgarların ve nihayet Türklerin sınırlarını tesbit etmek zor bir iştir. İkin, Çin, Yunan, Arap ve Fars gibi eskiden yazıları olan bu halklar bu civarların tamamını, bu yüzden de kendilerinin yazmalarında bu mesetelden 010-0 bilgileri bırakmışlar. İkinciden, Türkler arasında kuzeyde devlet kurarak yazma vesikalar bırakan kabile

veya da kabile birlikleri de olmaktadır. VI—VIII- ci yüzyıllara ait Türklerin kensidleri yazıp bırakmış olan moğul Orhun-Eneley taş yazmalarında da bu hususa hiç bir bilgi bırakılmamıştır. Bu yüzden İskit, Sarmat, Sak, Hun, Bulgar ve Türk kabilesinin Kuzey tarafındaki sınırlarına ancak arkeoloji ve bazı dil malzemesiyle yakın bir şekilde belirlemeye yer kalmaktadır.

'Türk kelimesinin etimolojisine değgin türkologlar ve başka bilgiler arasında değil türü görüşler bulunmaktadır.

Soyet türkologlarından A. N. Kononov' un yazdığına göre, Türk kelimesinin etimolojisine ilkin Avrupa da VII- ci yüzyıldan itibaren ilgileneceye başlıyorlar ve bu kelimeyi Turva padışahı Turgu-tus veya X- cu yüzyılda yaşayan Troilus adlı padişahın isimleriyle bağlanmaktadır. Bilindiği üzere, Batıda Avrupa bilgileri için her şeyi kendi tarihlerine mal etme isteği ve her şeyi kendi ölçülerine ölçmek hiç te yabancı değildir.

Türk kelimesinin etimolojisini başka soyet bilgincilerinden N. Ya. Marr' Tarkan "Kasın tarihçe" N. A. Bertsian'ın Türkün "kabile birleşmesi" başkaları ise Turc, Türkün, Türkün kelimesinden türemişir diye baksalar da, aslında birinci Türk asıllı dil ve dânyada mukayeseli gramerinin öncüsü olan Mahmud Kasgar'ın Divan-ı lügat- i- Türk adlı kitabında (1071) Türk kelimesi "güçlü kudretli harç kelili, olgunluk çağı anlamlarında son sekinde güzel anlatılmaktadır.

Çağdaş türkolojide ise, Türk kelimesi der anlamda bir özel ad olarak, geniş anlamda ise bir genel ad olarak kullanılmaktadır. Der anlamda Türk kelimesi

bugünkü Türkiye Cumhuriyeti, Kuzey Kıbrıs Cumhuriyeti ve Balkan Yarımadasında analık olup sayın ve ortak bir dile sahip bir millet ve bu millet ait kimsenin adı olarak kullanılmaktadır. Mesell, Türk varidinde (ortanca tür) Türk dâli (dâli tür- co), Türk halkı (popoal tür) demliğinde Türk kelimesi der veya özel (tür- turca) anlamında kullanılmaktadır. Geniş anlamda ise, Türk kelimesi bugün Balkanlardan Moğolistan ve Çin içlerine kadar uzanan muazzam bir araziye sahip, sayı yüz elli milyon civarında bir, adet, dili ve kültür bakımından birbirlerine çok yakın olan kardeş halkların ve bunların konuşmalarını lehçelerinin genel adı olarak ta kullanılmaktadır. Bu anlamda diğer halk ve dili aileleri için kullanılan Roman (romanic), Cer- rita (germanic), Ugro- fin (ugro- finic), Hamit (Danic), Semit (semitic) gibi Türk kelimesinin de romence karşılığına türce, İngilizce karşılığına Tür- kis İtince karşılığına Turcica, rüçce karşılığına Tür- kyekhki kelimesi tekilli emektir. Mesell, Türk yurtları (taric- turcic), Türk halkları (popooretic turco), Türk İngilizce The Turkic La and peoples (İmble si popoaretic turcic denildiğinde, Türk kelimesi geniş veya genel (turcic) anlamlarda kullanılmaktadır. Bu bakımdan Soyeter Birliğindeki Türk asıllı türkologların Türk yerine Türki (mesell, Türk halkları ve dilleri denildiği gibi) kelimesini kullanmaları yerizdir ve Türk kelime yapısına tamamiyle aykırı olup, hiç te uygun değildir.

— Karadeniz - Romanya, Türk - Tatar Topuluğunun 7 ayını Sayı : 4 - 5

X. D. Sayı 504
28-6-1991

About complicated hard modern situation
in Eastern Turkestan

Just from very beginning Peking sticks to the policy of assimilation of the Eastern Turkestan people by increasing the number of Chinese (till 100 million inhabitants) in this region. And today they are approximately true his notorious policy. In last year december Peking allocated one and a half milliard yuanes for oil development, formed a 10-thousand geological troops and sent it to Tarim in connection with the discovery of 60 milliard tons of oil in Tarim hollow. Besides, near to Korla town the region of the nuclear proving ground, they formed a military headquarters on mastering Tarim and widely opened the doors for Chinese.

At present too much Chinese gathered in Tarim from neighbouring provinces Gansu, Ninsu, Tsinkhai, Tibet. Chinese come even from Taiwan and Hong Kong. They are fixed up well, there are particular conditions there for them. Earthquakes, accidents, calamities deprived south Chinese provinces of shelter, made them homeless and beggars. That is why they freely and directly come to Xinjiang. Millions of soldiers, demobilized from army, almost half of them, also transferred to the objects of special importance. According to the american broadcast, annually 250-300 thousands of Chinese move to Xinjiang.

On the 11 -the March 1990 200 thousand Chinese as a special group arrived to the north region of Tarim. After ceremonial and solemn reception they started working with enormous number of technics and thousands of bore installations.

This invasion Chinese broadcast called "attack at Tarim oil". Peking ordered Baiungol Mongol autonomous region to fatten 300 thousand sheep up. 84 thousand hectares of ancient uighur land, pear gardens are confiscated and passed to the group of invaders.

There is situated the most ancient Uighur historical monument "Thousand caves" and one of the central ways of the "Silk Road".

In this province there live 2,5 million uighurs. In fact, these people are sacrificed to this "special group", which confiscated houses, food, gardens and fields. Peking is not satisfied even with this, last October these strange Chinese were given wide opportunity to build oil-extracting installations and to be engaged in private activities.

The chairman of the province Shan-See (Inner China) making use of this decision, collected some means from People and spent them for oil extraction. Now he has settled down in Urumqi and in the 17-th of December 1990 he formed Headquarters.

Nowadays Chinese from other provinces of Inner China are going to move to Xinjiang.

In Eastern Turkestan there extract Cara Mai oil which is famous everywhere. Peking established full control at Cara Mai from the 50-s. According to information from Peking (Peking broadcast), 46 million tons of oil have been pumped from Cara Mai to Inner China.

At present in Turfan lowland and in the eastern part of region much stockpiles of oil are discovered. Immediately 30 thousand Chinese workers have been transferred to this district. Crisis in Persian Gulf caused a big demand for oil in this part of the world.

On the 15 of January, this year, in Urumqi there was an extended session of the Party Committee of Xinjiang, where a decision "of a new attack on Xinjiang oil" was made. It is well known, that Eastern Turkestan is famous for its gardens, vineyards. Only Chinese are owners of this property, of the land, of the technics. It may be corroborated by the following. Placed on the territory of Eastern Turkestan "production armies" include 170 state farms. They possess 15 million mu (8 million hectares) of fertile soil, 2 million 600 thousand mu of tract of forest, 6 million stock-breeding farms, 14 thousand enterprises. These farms yielded a profit of 6,05 milliard juanes. If we calculate it in per head of the population it will exceed 1100 juanes. Uighur peasants till nowadays do not have any technics and are to work by hand.

Last November 200 thousand peasants from Khotan villages started field work without spades and pitchforks. They conveyed 3,5 million tons of land by mules.

The world public is quite well aware of the nuclear weapon tests at the ancient Uighur land.

Installation of the proving ground in Takla-Makan and nuclear tests were detrimental to health of the people. There appeared mass diseases among the population: cancer of liver, lungs, bowels, womb. More than 210 thousand people died because of the cancers. Authorities conceal these facts and don't appeal to international health organizations struggling with cancers. We are not going to speak about all the ecology tragedies, the dissatisfaction of the local population with Peking policy, about birth-rate. Recently we learned about dreadful fact: one day Chinese gave uighurs a blood transfusion, took the blood from 50 thousand Chinese and gave uighurs a blood transfusion against their will, (the 21 of October, 1989, Urumqi). It is so called company of changing, which causes indignation among uighurs.

Is it possible to stand all this: Chinese robbery treatment of the national property, vicious mockery at fates of the national minorities?

In 1985 for the first time peoples of Eastern Turkestan went out into the streets,marchers expressed their dissatisfaction.

On the 18,19 of May 1989,in Ummqi,there was held a 20-thousand people's demon3tration,where people demanded abolish violence.But Chinese authorities used the force and organized the provocation,roughly violating human rights.lt caused .indignation among marchers and they had to attack the Party Commitee building.After that,authorities began to revenge them quite openly.During 3 months more than 13 thousand people were arrested.All the participants of the 1985 demonstration also were arrested.

Among the heads 8 people were imprieoned Cor indefinite period and secret trial over 400 people began.According to some information, in connection with the company of cleanning,a list of 30 thousand "economical criminals" was compiled.One of the heads of all these "criminals" deputy chairman Tokhty Sabir (uighur) was relieved of all his duties and his case was passed to the court.At the beginning of the 1990 the cleaning" became more embittered:in March the Kashgarians rose in arms against Chinese violence in Coon Loon insurgent people Chinese authorities sent 200 thousand soldiers,who suppressed this village and another 10.This news was published by the foreign broadcasts.Hearing this,the soviet uighurs asked about help to the Peoples Deputies of Lru USSR in their telegram.But there was not answer.As a result 2 thousand uighurs were shot,27 thousand uighurs were imprisoned,12 thousand religious persons were convicted,more than 200 monques and medresses were closed or taken under the control.And now dissatisfaction is growing among the people.

As it is seemed from above,Pekin is not going to solve the problems politically,but just the opposite,lead the policy of pressure for non-chinese of the Eastern Turkestan.

Leading Great Power Policy,Chinese authorities refuse the people of Eastern Turkestan their right to their history,they deny uighurs independence in historical development.The following fact eloquently proves this:during 1988-1989 Chinese annihilated 400 thousand document;¹ and different materials concerning the history of uighurs.But this is not all, on the 2 of February 1991,in Urum,; there was held an imposing meeting under Van Anmao's leadership,which was attended by 16 creative workers and 5 historians from Peking.At this meeting Turgun Almas's work "the Uighurs" and other two works on uighur classic literature were exposed.During the meeting,the 2 secretary of the Party Commitee Ganabil,expressing official point of view,declared:"These works on the Uighurs' history caused serious harm to the national

policy of the Communist Party of China, to the unity of the state and ideas of Mao Tsedoung. All this proves that Chinese authorities still continue leading the policy of the 50-s, the policy of suppressing national self-awareness of uighurs, annihilation of the thinking part of the culture figures of our people.

The facts, presented in this material, are taken from illegal newspaper "The Voice of Eastern Turkestan", which is published in Alma-Ata for a rather long time.

■/*

TO THE WORLD ELECTORATE CONGRESS OJ? ALMA-ATA

Dear congress participants \

Today you've gathered together in the capital of Kazakhstan Alma-Ata to talk frankly in terras of nuclear catastrophy, which threaten all the mankind. Availing myself of this opportunity I'd like to draw your attention bo the disastrou situation in the neighbouring with Kazakhstan region - the Eastern Turkestan. I'm sure, many of you are aware of the fact, that at the beginning of the 60-s ex-head of the Chinese government Mao Tse-Doon said, '.hat China should have nuclear arras even if "all the Chinese turned out to be naked without trousers", keeping on producing it. The goal was attained, Altai uranian deposits had become basis, and Tarim valley - proving ground. Mao set his plans in secret to the then Xinjiang secretary Wang Enraao : " The most expensive capital in China are Chinese themselves. Therefore while nuclear arras are distributed in Tarim not a single Chinese must stay there. They should be settled in the north of Tian-Shan - Jungar valley which is rich with natural resourses and waterway. As for Wang Enmao, he carried out dictator's plan much more complete than "the reddest sun" could Imagine.

Two years later after this secret commission,there was the out of doors nuclear test of the first ohinese atomic bomb.Since then for twenty five years there were twenty seven nuolear tests in the open air of the Eastern Turkestan. In consequence, as Mao supposed,among the population of Khotan,Jarkend,Aksu,Kuchar,there ocured cancer

2.

and other diseases of lungs, liver, bowel, As a result more than 210 thousand people died in this region. When 300 people were tested at the Medical Institute of Urumchi on suspicion in leukaemia among them there turned out to be only one Chinese and all the rest 299 - uighurs.

Much people suffers from leukaemia and more and more of them die because of this illness in my Motherland, the Eastern Turkestan.

This all occurs through the following : firstly, China is not capable of stopping, diminishing death-rate among ill people; secondly, Chinese government hides everything from the world public.

Moreover China doesn't any funds for local authorities to take some measures easing people's sufferings. In 1989 local ministry of health requested Peking to set aside 10 million yuan for fighting against the disease, but Peking allocated only 5 million • As a result thousands of people died. With this my appeal I earnestly request you, the Alma-Ata Congress participants, to pay attention to the most stressful conditions in my Motherland-Eastern Turkestan, where people experience all the terrible consequences of nuclear weapon tests.

Chinese emperor said i "For being friends with far off countries it is necessary to annihilate neighbouring ones".

Thus, under the pretext of this slogan Chinese hawks pretend to be friends with everybody, sacrificing my compatriots to this friendship. Let not my compatriots be killed, expose their crime, which I told you about in this

short appeal# Help the Eastern Turkestan i

Yours truly

Jusupbeck Mukhlisy,
Uighur waiter, former XUAR
Academy of Sciences Member,
former XUAR Political Consulta-
tive Council Member, former
XUAR Central Museum Director.

Alma-Ata

No - to Lobnore proving ground t

No - to all the proving grounds /

No - to testing a human being by a state !

Muslims In Inner Mongoli

a

CIIF.NG DKG AN

There are 1,500 Muslim herds- * men in the Alxa area of the western part of the Inner Mongolian Autonomous Region. Most of them live in the oases and border areas of four communes. What is their life like?*

Oasis Muslims

A number of Muslims inhabit the Qinggel Tu Oasis, a green spot in a large sea of sand dunes. It is a land without trees, animals or vegetation except the saesaul plant, a thorny bush eaten by camels.

The oasis is the center of a commune of 3,297 square kilometers and 2,268 people. It raises goats and camels. Ma Taoda, 53, is its secretary. Of the commune members, 937 are Mongolians, of whom 181 are Muslims.

There are no mosques. People gather at one of the family homes in their neighborhood -for worship. They do not drink or smoke, and do not marry non-believers. They dress and speak as Mongolians. Arabic words are found in their greetings. Some words, such as grandfather, father, sister-in-law and sister, are of Turkic origin.

A typical Muslim herdsman's family in the oasis is that of Yousuf Ceren, 63. He has ten daughters, seven of them married. The three still at home help with the herding. A hospitable host, Yousuf Ceren offers guests milk tea and often slaughters a goat for a meal. The

eighth daughter, Siqin Gaowa, is a junior middle school student away at Ihtyan Hot, the capital of the Alxa area. The family herds 950 goats for the commune but has 30 of their own and two camels.

Yousuf Ceren reads the Koran well. He often recites whole chapters for guests. Recently he said, with a touch of complaint, "We are minorities among minorities. Though we have lived here for generations, we rarely see visitors who can talk with us about Islam."

The Huis of Kaluar

A larger group of Muslims live in Aolongbulugo, a commune between the Han Ula Mountains and the desert. There are 716 Mongolians here, 317 of them Muslims. This area is called Kahar and its Muslims are known as the Kabarluis.

Kabar has two mosques, one in the Aolongbulugo commune called the South Mosque, ruined during the "cultural revolution" and now being restored, the other in the bayimmiren commune called the North Mosque, which was not damaged.

Djumah (Friday) is the day of worship. Herdsmen come on their donkeys from 30 kilometers away to worship at Suliman buyinjirigle's home.

The Mongolian Muslims belong to the Khuffiyya sect. During the Minor Feast (Ramadan), the Major Feast (Korban), Rajah (7th lunar month in the Arabic calendar), and the Prophet's birthday, they gather around the mosque with sacks of flour, bottles of cooking oil, and sheep. The animals are slaughtered by the men and the flour kneaded by the women. After an abundant meal the men wash and attend the service together. Then they go to the Muslim cemetery to sweep the graves.

Pasturcland Muslims

Out on the grasslands one finds Muslim herdsmen living in yurts surrounded by green pastures, wild flowers and flocks of sheep. In one of these lives Aisha bat. 46. and her

China's Muslims

Islam seems to have appeared in China during the Tang dynasty (618-907) brought by Arab merchants from Central Asia. It became important in the Yuan dynasty (1271-1360) and later inspired rebellions against particularly the Qing court.

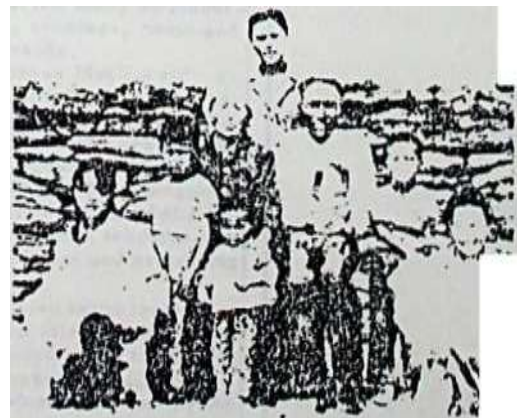
Today there are 15 million Muslims in the country. These include a number of nationalities in Xinjiang such as the Uygur. Others, scattered throughout the country, are called the Hui, though they generally speak the Han language and usually seem little different from the Huns.

The origins of the Hui are complex. Merchant' horn Central Asia. Many of them Muslims, were called huihui. Gradually Muslims came to be called Hui, whether they came from the west or were Han converts (this does not apply to those in Xinjiang, however). Most of them know some Arabic and retain a few Turkic words

family. He has five boys and three girls, the youngest eight months and the oldest twenty, a girl who studies in a middle school in bayan Hot. The family herds for the commune. They themselves own four camels, four donkeys and 82 sheep. They go to the mosque only for the Minor and Major feasts, for it is far. On

Djumah they worship in their yurt

Aisha Bator and his family.

A Better Deal for Chinese Muslims ^

The China Islamic Association which claims membership of about two million out of the 13 million (latest official figures) Muslims living in China, has extended an open invitation to religious and cultural organisations of Muslim countries to send a delegation of scholars and social workers to visit China. Such visits, this Association thinks, "will pave the way for re-establishing brotherly relations between the Muslim community in China and the rest of the Muslim world."¹

This move of the Association is in line with the latest actions of the Chinese government which indicate that the Muslims in China are now getting a better deal

as compared to the Muslims living in the USSR.

The China Islamic Association which seems to have started playing an active role only recently, was established in 1953 at Beijing (Peking), the capital of the People's Republic of China. Articles now frequently being published in the Chinese newspapers and magazines indicate that the change which is described as the "smashing of the Gang of four" has provided the Muslims with more religious freedom and the Islamic Association more opportunities to be an active and effective body organising social and cultural activities for the Muslim community.

* The post-"gang-of-four" era has given new and better status and respect to religion and the religious minorities. The most significant change in this

is the July 1979 constitutional amendment which altered the criminal laws providing punishment to those who practiced religious rituals. The amended criminal law which was enforced from first of Jan '80 provides that "any state functionary who unlawfully deprives a citizen of his legitimate freedom of religious belief or violates the customs and folkways of a minority nationality to a serious degree shall be sentenced to a fixed term of imprisonment upto two years."

This change, according to an article published in the Feb. 80 issue of the official magazine "China Pictorial" is in accordance with the constitution and the basic policy of freedom of religious belief which was unfortunately "trampled" by the gang of four and Lin Biao. During this period the article says "many mosques were closed", but today all the mosques in China are being opened again. In Xinjiang, Uygur autonomous region where many Muslims live, 1900 mosques have been reopened. Chinese Muslims' political status has also changed, in the organs of power at all levels there are Muslim representatives. In accordance with the constitution, autonomous regions, Zhou and countries have been established in areas where minority nationalities, including Muslims, live.

The material life of Muslims has also greatly improved. Education has been popularised. The traditional Muslim festivals of Eid-ul-Fitr and Eid-ul-Azha have been declared legal holidays. Special festival supplies are made available to Muslims in communes to celebrate these festivals. The last Eid-ul-Azha was celebrated with great festivity. Eid prayers were offered in all mosques in Beijing and other cities. The biggest congregation was held at Dongsu Mosque, Imam An Shilwei lead the prayers and delivered the Khutba which was attended by the envoys and members of the diplomatic missions of the Muslim countries. On November 1, 1979, the China Islamic

Association arranged a reception which was attended by more than two hundred diplomats and foreign Muslims experts working at Beijing. Imam Haji Abdur Bahrein Ma Songting recited verses from the Holy Quran and Shan Xiayi, vice-President of the Muslim Association, made a speech extending Eid greetings to all Muslim brothers from various countries. Shan Xiayi made touching references to the concept of Muslim brotherhood and traditional relations of the Muslim community of China with the Muslims of other countries. He recalled that Islam came to China as early as the time of the third Caliph Uthman ibn Affan, the record of history shows that it was 25th of August f.51 A. D. that the first Muslim envoy arrived at Chang'an, capital of Tan (now Xian), and in an audience with the Chinese emperor he presented to the Chinese people the message of Prophet Mohammad and the Holy Book "Our noblest tradition, they

Chinese Muslims have a glorious tradition, they have preachers and traders from Arabia. ----- and

other countries and made an excellent living in this country to flourish a community and spread the message of Allah. From 651 A.D. to 1280 during the Tang and the Song dynasties many Muslim envoys arrived to come to China and were followed by many traders through the Silk Routes and the sea.

Many Arab Muslim merchants settled down in China during Song dynasty and married Chinese girls thus they became the first generation of Chinese Muslims. They received education in the Chinese language and many of them through their intellect, knowledge, and excellent manners and moral standard, got respectable positions and high offices in the royal courts during the Song dynasty. They converted many local elite to Islam, and thus through marriages and preachings the Muslim community continued to grow. Li Yansheng, Pishougcng, Pu Shougeng are among those who earned great positions as advisers with the King in the Tenth century. Those devoted Muslims through their influence built many mosques and institutes of learning which became the centres of Islamic preaching in China.

During the Mongol conquest in the 13th century and immediately after that a great number of Muslim merchants and soldiers, Arabs, Turks and Persians, continued to come to China and they spread

and they spread all over the land. Chinese Muslims have to their credit a glorious role which they played in the first-ever struggle against the tyranny of the Yuan rulers, in the late 14th century, which is known as the peasant uprising. During the whole of the 13th century the number of Muslim migrants to China increased tremendously and besides being teachers, scholars and traders they engaged in agriculture, thus commanding great influence in vast areas of the country. With their traditions of waging jihad against forces of evil and the misrule of tyrant kings, they joined the peasants and provided leadership to their uprising. Their heroic services in this struggle provided them with great eminence and high offices in the new emerging Ming Dynasty. The early Ming emperors gave instructions to protect believers in Islam and built mosques as a mark of gratitude to the services of their Muslim companions.

It was in the 14th and 15th centuries A. D. that a great number of Muslim celebrities emerged on the social, intellectual and political scene of the Chinese national life. One of the famous Chinese navigators Zheng was a Muslim who organised the biggest fleet of the time and is reported to have sailed on seven expeditions, visiting 35 countries of Asia and Africa between 1405 and 1433. Another great Muslim of the time was Hai Rui, a legend of righteousness. The Ming emperor appointed him Chief Justice and he earned great name in the history for enforcing justice honestly and strictly.

During the 14th and 15th centuries many outstanding statesmen, military figures, scholars, poets and scientists emerged from their ranks.

Since the 16th century the Chinese Muslim scholars of the Han, Hui, Qizhan, Hadith, and Islamic jurisprudence have left numerous writings and translations. Wang Daiy, Ma Zhuj, Liu Xhi and Ma Fachu are known as the "four most distinguished scholars" of this period. Sheikh King Jingzhai, Sheikh Ma Liangjun, Sheikh Pang Shigan and Prof. Haji Ma Jian (who died in 1978) are among the modern scholars who made great efforts in spreading Islam and protecting the Islamic culture and traditions.

Christians and Buddhists are also being treated well, the Muslims too now have a fair deal in contradiction to. The treatment meted out to them in Russia and after the Russian invasion of Afghanistan and the continued massacre of Muslims there by the Russian troops Muslims in China can hopefully expect even better conditions and more freedom in religious and cultural affairs in future.

(Courtesy: Muslim international News Features Alliance)

OJLA > 03

Islam and Ming emperors

By Dr. Fawzia Mai
Special to Arab News

Many of the estimated 80-100 million Muslims in China have long believed that the emperors of the Ming Dynasty (1368-1636 A.D.) were Muslims. But Professor Hikmet Ming-dao Ma is the first to research the subject and put it into print. His book, *Study in the Religion of the Imperial Household of the Ming Dynasty* was published three years ago by the Chinese Muslim Cultural and Educational Fund in Taipei.

Though professor Ma analyzes about 24 different aspects of the Ming-dynasty, he concentrates his efforts on the founder of the dynasty, Emperor Hung-wu, researching his place of origin, his life history prior to his ascendance to the throne, and the religion of his cousin, generals and palace officials. His conclusion: They were all Muslims.

Using simple architectural facts, Professor Ma proves that the "temple" where Hung-wu trained as a "monk" was really a mosque housing a nest of revolutionaries. His later "wanderings" were in fact a four-year tour of Muslim provinces for political propaganda purposes.

As soon as he acceded to the throne, Hung-wu had the "Jing Jueh" Mosque built in Nanking, writing a famous "100-word praise" to mark its opening. This historical speech praises in no uncertain terms Prophet Muhammad and Islam.

This was not all. Hung-wu built and renovated mosques all over the country: In Beijing alone, four mosques were renovated and another five erected. Even within the imperial palace, the daily five prayers, complete with athan, were held regularly (according to Ali Akbar's *China Travels*).

Though Chinese emperors traditionally kept a large number of concubines in the inner palaces, besides the 81 official wives, none of the 16 Ming emperors, as well as the two uncrowned princes, had more than 4 wives each. Queen Ma, Hung-wu's wife, never had her feet bound according to the Chinese custom. Neither did the Muslim women of China since deformation of the body is contrary to Islamic teachings.

Using anthropological methods, Professor Ma studied 12 official portraits of Chu Hung-wu, which he borrowed from the National Palace Museum in Taipei. He concludes that Hung-wu had a mixture of Mongoloid and Negroid features, and therefore must have had North African, maybe Sudanese ancestors that migrated to the Middle East and later came to China.

He reformed a number of social customs, the most interesting being a decree forbidding the making and drinking of wine. Later emperors completed the picture: Yung-le awarded the right to slaughter and trade in cattle and sheep to Muslims only. Wu-tzong forbade altogether the raising, trading and slaughtering of pigs in

FOUNDER: The book's cover features a portrait of Emperor Hung-Wu, founder of the Ming Dynasty. The forehead and nose arc Negroid and the eyes Mongoloid. The shape of the head is brachyccephalic. This portrait is kept at the National Palace Museum in Taipei.

1519 A.D.

Many historians argue that Hung-wu persecuted Muslims, basing this allegation on the decree that forbade Muslims to marry within their own race. Professor Ma on the contrary sees this as a clever means of multiplying the Muslim population within a short time, since non-Muslims would have to convert before marriage. Historical censuses support his view, in fact.

The question that stares the reader in the face, and yet was left unanswered by Professor Ma is obvious: Why did Emperor Hung-wu and his heirs not declare themselves openly to be Muslims? Why did they not simply make China an Islamic state.

Professor Ma may have tried to answer it indirectly. He tells us that the Islamic concept of religion was totally contrary (and still is) to the traditional Chinese philosophy and customs. They could not possibly have accepted a caliph as their spiritual and political leader.

It is hoped that Professor Ma or other Muslim scholars will carry out further research into the subject. If it can be proved that the Ming emperors were Muslims, then this must have been the best guarded secret in Chinese history, and China missed the chance of becoming the most populated Muslim nation in the world.

XIAN, China (AFP) - More than 1,300 years after Islam first came to China, the nation's 14.7 million Muslims finally have their own university, a family operation that is as high on hopes as it is low on money.

Xian Muslim Liberal Arts University, chartered in July as one of China's few private colleges, operates out of a former home for retired cadres in the gray south side of this ancient capital city.

In less than a month, it enrolled 200 students, two-thirds of them from Xian which has a large Muslim community. It also recruited 38 professors, many of whom quit jobs at established campuses to teach here.

Courses in Arabic, English and law are part of the first-year curriculum, together with an extramural program specializing in business studies. There are also plans to admit some foreign students from next year.

"For 1,300 years Muslims have been longing for such a university," said Ding Yan, a lawyer and the university's vice president.

Mrs. Ding's husband, Wu Jianfu, a Communist Party member and former senior cadre in northwest China's Ningxia region, is president. Their British-educated son, Wu Yu, gave up plans to study in Canada to become the law lecturer.

They declined to take a reporter on a tour of the classrooms, saying they were getting a coat of whitewash.

Most of the school's financing has come from bank loans and the Wu Family's own bank savings, said Wu Yu, adding that the university is open to donations from any interested states or benefactors.

It has also come up against the poor-*lhan*-average standard of education that has dogged Chinese Muslims for generations, Wu Yu added.

"For example, there is a Muslim middle school in Xian, but very, very few of its graduates have been able to get through the gates of any university in China," he said, citing low-grade teachers as the prime reason.

Islam first came to China beginning in 631 with Arab, Persian and Indian traders. They married local Chinese women along the southern and eastern coasts, with their descendants, moving inland.

Those descendants today are called "Hui," devout Muslims who look Chinese, speak Chinese, even worship in mosques that feature Chinese-style courtyards and pagoda-style minarets.

More Muslims are to be found in northwest Xinjiang region, where Turkic-speaking Uyghurs dominate.

Muslim unrest in China flared in the 19th century with serious rebellions in the northwest and southwest that led to massacres by imperial troops.

Chinese Muslims suffered again in the Cultural Revolution (1966-76), persecuted by Red Guards because of their faith and, in many cases, backgrounds in business.

The elder Wu recalls being imprisoned for 222 days during the Cultural revolution, making seven self-criticisms in front of Mao's portraits, and hiding priceless editions of the Qur'an under the floorboards at home.

Predominantly Sunni, China's Muslims made a rare show of strength in May when they marched in several cities to protest *Sexual Customs*, a Shanghai book maligning Muslims.

The book was quickly banned by the authorities.

Arab News 4 August 19

~w:0^y -----

China *£«/. Hyp executes 12 criminals

BEIJING (R). — Twelve criminals, were executed after a mass rally in northwest China's frontier region of Xinjiang, according to an official report reaching Beijing on Monday.

The Xinjiang daily described how three of the condemned men had tied up a family, robbed, them and then sprayed them with machine-gun fire, killing an .llryear-oljbp; -!^ . - A ■

Two of the gunmen were Han Chinese while the third was identified as Abulaiti from one of China's ethnic minority groups.

Another criminal was named as Yumiti Yibulayin, also from an ethnic minority, who had beaten a prisoner to death in jail.

The 12 were executed in the Xinjiang capital of Urumqi on October 13, the Xinjiang daily said. It did not give the crimes of the other eight.

According to earlier reports, police recently smashed 500 'counter-revolutionary gangs' and arrested several thousand people in Xinjiang which historically has been riven by ethnic conflicts.

"The situation of Xinjiang's public order remains very brave.

Another peak in the crackdown must be whipped up," Xinjiang television reported in August. China's official media have reported the executions of hundreds of people this year in the biggest crackdown on crime since 1983 when human rights organizations estimate more than 10,000 criminals were condemned to death.

Beijing clamps down on religion

BEIJING (Agencies) — Authorities have closed 50 mosques and banned the building of 100 new ones in an area of China's northwest where separatists fought an armed rebellion this year. - j ..) ■■

The Xinjiang daily newspaper said authorities imposed strict constraints on religion after "earnestly drawing lessons from the counter-revolutionary armed rebellion in Baren township" in April.

"(The government) closed down 50 superfluous mosques and, at the request of the masses, decided to stop more than 100 new mosque projects," said the newspaper in a report monitored by the British Broadcasting Corporation!

A further 50 unspecified religious facilities were closed, the report said.

In Manila Chinese Prime Minister Li Peng on Saturday condemned the political upheaval that tore down the Iron Curtain, saying it had "only brought chaos" to Eastern Europe.

Speaking at a press conference here shortly before he left for Laos, Li said China, a major power and the world's most populous nation, "will stick to the socialist world," he said.

Schifter's China visit crucial

BEIJING, Dec. 17 (UPI) — A visit to China, as well as tigering concerns in Tibet, Xinjiang by Washington's top human rights watchdog and other remote Chinese regions, comes at a crucial moment as the hard-line

At the top of Schifter's agenda; however^ is government prepared highly political pipesecu- Beijing's , apparent intention to; forge ahead lions of key Tiananmen spring dissidents.-

The visit by Rtyhprd Schifteru Assistant. Sec7 . dents it bbtieyes?w^ere core agitators.in theTia-. retary of State #6,r Human-Ri^its and-Humani=- ; - nanmen -spring protests - thr most^ serious tarian Affairs, highlights-key differences in the----- challenge-to-the-Gommunist- Party in its four ways the-U.S. aid Chinese governments view decades of absolute rule. civU ahd legal rights. . •

At least a;dozen;key4»ssidents.v^ve been ^-Schiftec was to arrive in Beijing lhtebody ■ ^charged in rebent weeks with ',agitating coun for three-day { working visit and diplomatic terrevolution^ propaganda;" 'a serious crime exchange^U.S. Embassy officials said... . ^ . punishable by long prison terms. •*'

A visit by^ a Ranking U.S. official^marljs.-a . bittersweet victory for China, which has . been pressing Washington-.to end a year-old-barfori high-level exchanges but surely would have .the.CgOvemment,- preferred, an economics or trade official over

Two jailed dissidents.- editor Wang Juntao, 32, and .economisiuGhen Ziming, 38 .-lace. i trial on the additional and more serious charge . \ of conspiring ,• to o.v.erthrow i which Cari 'carry a.dead) sentence;

one responsible^ for human rights.

Being^harged with k crime is tantamount to j

The ban on exchanges was part of a package conviction in China;^ where defendants areex- of political and economic sanctions imposed pected to eamJeniehcy byiconfessing their er- iby the U.S. Congress after the government- rors, expressing remorse and implicating oth- ordered Beijing "massacre that^crushed China's ere.""

nationwide.^ defiiocracyr^pioyemenL' in early^ .Schifter's visit.putsintolsharp focus the po- June.1989«> { .-i '.... Jitlcized nature^of China's Socialist, Jegal sys-

Schifter's vis^t-suggestse^Washington isrfeas-', • tern, which the. government maintains" is just ing the-, ban ont-.exchaiigt^ even^while main-""7 even while acknowledging its usefulness for tainihg the sarisfipos areisfillin effect., and 'controlling public behavior and thinking, comes iri the whkerof the European Com^munP, U.S. legal scholar. J&pme Cohen said ty's October decision to^lift; all sanctions but" : Schifter's visit complicates:abattle he believes those banning military exchanges. . - ■ .l is being fought among China's leaders over

The trip was&v^ranged during Chinese For-' . hovy to convict thev"cptinterrevolutionaries" eign Minister Qiari Qichen'S sanctions-busting that.sparked the 1989 protests they now revisit with President Bush.inWashington last py- gard as a "counterrevolutionary rebelliop," month. •: '- They must beffighting like hell,"Cohen

U.S. officials said Schifter planned to ex- said last week in Beijing. 'One of the advan- j plore many questions about human rights in . tages of having an autonomous judicial sys- China, with an emphasis on the authoritarian tern is that politicians can hand over hot prob- crackdown that followed th6 'Beijing massacre —• -lemsand wash their hands of them."

H4 TUESDAY, DECEMBER 18, 1990

S/S

Case Study/Turkestan

A Mythical Empire May

LOS ANGELES TIMES

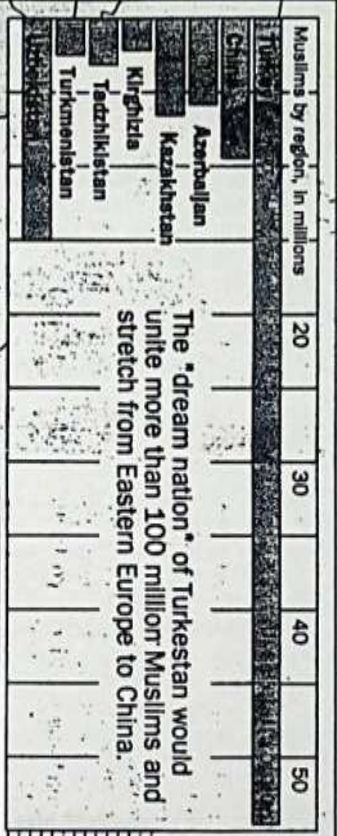
P E C I A L • R E P O R T
E K I N G A N E W W O R L D

Be on the Verge of a Bloody Civil War

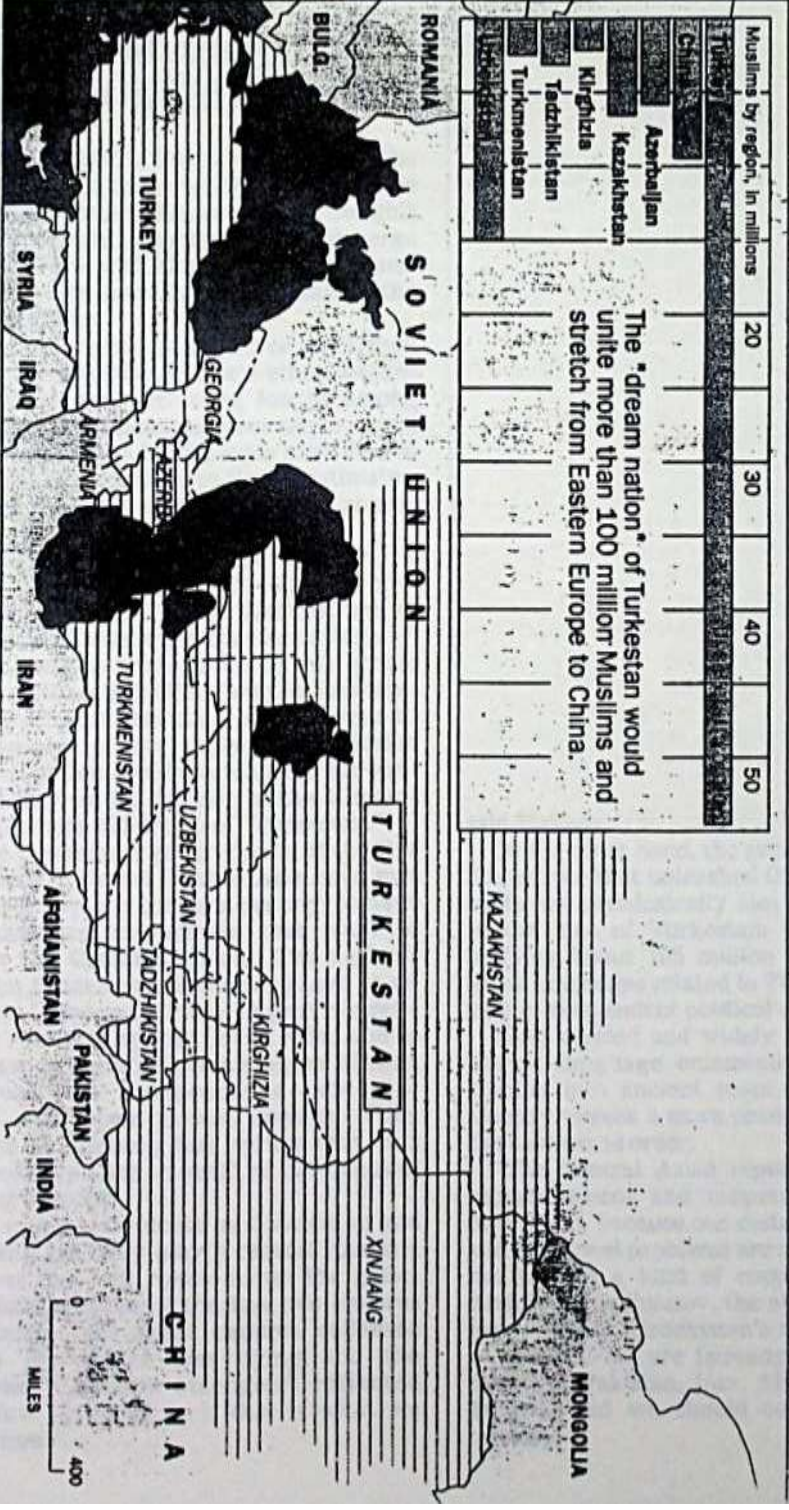
J

v

173

The "dream nation" of Turkestan would unite more than 100 million Muslims and stretch from Eastern Europe to China.

£4 Ethnic clashes mar the f dream of a Muslim £ federation in Central Asia.

TASHKENT, Soviet Union—In the remotest corner of the world, on the plains where Tamerlane and Genghis Khani once ruled, an empire is on the verge of civil war—with the potential to transform the map from the Middle East to the gates of China.

Pitting Kirghiz against Uzbek and Uzbek against Meshketian, the new ethnic battles of Central Asia are being fought among places most Americans have never heard of. Yet more than 1,000 people have died in the clashes, according to Soviet estimates; and more death and destruction appear inevitable.

"The world should prepare itself for the bloodiest ethnic, cultural and civil conflicts," warned Valeri Tishkov, one of the leading Soviet experts on such strife. But even as each group in this ethnic crazy quilt arms itself for war, an unprecedented effort is also under way to unite all the peoples of the region in a Muslim federation that could stretch from Europe; an Turkey to the far side of the Himalayas—the age-old dream of "Turkestan."

The Communist governments of the five republics of Soviet Central Asia have met together to plot a common destiny; so have the dissident movements that want to throw the Communists out. The region's Muslim fundamentalists have joined in an Islamic Democratic Party to promote religious rebellion against Soviet rule. And to the east, in China's Xinjiang region, Muslim Uighurs seek independence—and new links with their Soviet cousins. They staged an uprising last spring that was quelled only after an airlift of thousands of Beijing's troops.

As exotic and remote as Uzbekistan and Xinjiang are, they play a central role in a process that will ripple across the globe: the disintegration of the last two empires on Earth. "All great empires collapsed when the center was dying and the periphery became stronger," reflected Tishkov. "It looks as if that is what we have now."

said Tishkov.

On the other hand, the same loosening of Soviet rule that unleashed this internecine strife has paradoxically also given a boost to the idea of Turkestan: the dream of unifying about 135 million Muslims who speak languages related to Turkish under a single, independent political umbrella.

Long divided and widely scattered, the Turkic-language communities are now tapping into ancient roots of a common identity to seek a more prominent place in the new world order.

"The Central Asian republics will find rapprochement and cooperation in their own union, because our cultural, economic and ecological problems are too close for us not to find a kind of cooperation," said Abdul Rahim Pulatov, the ebullient chairman of Birlik, Uzbekistan's main nationalist group. "We are (already!) close to the people of Pakistan, Iran, Afghanistan and Turkey, and we should cooperate more closely."

...o, The collapse of these empires could destabilize large parts of the world. The Soviet Union sprawls from Scandinavia to Iran, from the Balkans to Alaska. China, the world's most populous country, is the key to stability in all of East Asia. Both still boast huge armies with giant nuclear

arsenals.

An independent Soviet republic of Azerbaijan, for example, would threaten the safety of neighboring Armenia and the stability of Iran, whose population includes 14 million ethnic Azerbaijanis. Or an independent Uzbekistan under fundamentalist rule could

align itself with Muslim Iran, posing a new challenge to the West. And if the Muslim republics of the Soviet Union slide into war—against Moscow or against each other—the effect on neighboring areas and on the often-prickly relationship between Moscow and Beijing could be dangerous and unpredictable.

On one hand, the peoples of Central Asia are in conflict as never before in modern times. Some of the conflicts are touched off, by squabbles over scarce resources: In the mixed Kirghiz-Uzbek city of Osh, more than 300 have been killed in ethnic clashes over land. Others are over questions of identity and political power; the Tadjik minority in the ancient caravan cities of Bukhara and Samarkand is increasingly resentful of the more powerful Uzbeks. "We are lucky that it hasn't exploded,"

Will those mutual bonds prove stronger than the forces for division? Pulatov and his followers, will be among those who determine the answer.

Birlik, the Uzbek word for "unity," is just one of a handful of new pan-Turkic or Islamic groups in Soviet Central Asia. Its principal goal is an independent and democratic Uzbekistan, whose 20 million people make it the most populous of the area's republics.

But Birlik's long-term dream can be viewed on the faded blue wall of its headquarters, an old mud-brick house with uneven wood floors and high ceilings in the ancient Muslim quarter of Tashkent. Prominent among the posters, charts and anti-Russian banners is a simple map of the area from Turkey to China. It shows no borders. "Turkestan," the caption reads. Pulatov, an artificial intelligence specialist at the Uzbek Academy of Sciences, acknowledged that a united Turkestan is a long way off. "It's utopia at this stage of development," he conceded. "Common people just do not understand it"

Still, the dream is shared across the spectrum of Central Asia's nationalist groups, Islamic and secular alike. Its appeal is straightforward. First, it would bring together peoples now on the world's periphery who meet the criteria of a viable nation-state—a common language, culture

and religious heritage. (Except for the 4.2 million Tadjiks, who speak a Persian dialect, all native Central Asians speak distinct but mutually intelligible Turkic dialects.)

"In the West they speak too much about the common European home," said Mohammed Salikh, a member of the Uzbek Supreme Soviet and author of the bill declaring Uzbekistan independent "Why not speak about a common Asian home?".

Second, a united Turkestan could be a world powerhouse in terms of numbers and resources. The Soviet Union's five Central Asian republics together are roughly two-thirds the size of the United States and account for more than 15% of the Soviet population. Their pastures and agricultural fields are among the richest in the country. "Even today people eat better than they eat in Moscow," said Firuz Kazemzadeh, a m:.

> .

*** 'At the market, you see tomatoes, lettuce, apples and, oh, the best melons in the world. Turkestan can survive without the Soviet Union.'**

. . . FIRUZ KAZEMZADEH
Yale historian

Yale historian who spent this fall in the region.

"At the market, you see tomatoes, lettuce, apples and, oh, the best melons in the world. Turkestan can survive without the Soviet Union," he said.

In neighboring China, while Xinjiang's 14 million population is comparatively sparse, its landmass is four times the size of California. Underneath its barren land lies one-third of China's coal reserves. And the discovery of massive oil deposits in 1989 has prompted claims that the region will be the next Klondike. . . '

As far away from their roots as they are in time and distance, most of the 15 distinct ethnic groups of Turkestan have not forgotten their ancient ways.

'The Muslim Uighurs of China, for example, still use the Arabic script of their

Islamic faith; many also observe the Muslim prohibition on alcohol and pork. By custom and by language, separatists feel closer to their ethnic brethren in distant Turkey than to the Chinese among whom they have lived for centuries.

"The romantic idea of pan-Turkic nationalism is widely discussed among intellectuals and the young," said Justin Rudelson, an anthropologist who spent two years in Xinjiang and is among only a handful of Americans who speak Uighur. "There is also a strong Islamic revival."

The idea of Turkestan is not new. Before the armies of the Russian czars swept through Central Asia in the 19th Century, much of the region was loosely united under the semi-feudal rule of local princelings known as khans.

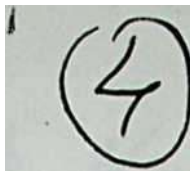
Ironically, the rifts that now exist among the peoples under Soviet rule are a result of Communist policies more than historic divisions. As the new Soviet Union's first secretary of nationalities, Josef Stalin imposed what some scholars describe as a . Russian version of apartheid on Central Asia. His chief aim was to prevent an Uzbek rebellion from escalating into a pan-Turkic uprising.

Stalin dispatched ethnographers to the troublesome south to divide it into smaller republics over which Moscow would have tighter control. The results are today's Uzbekistan, Turkmenistan, Kazakhstan, Kirghizia and Tadjikistan.

China did the same thing. In response to tumultuous rebellions among China's Turkic groups in the 1930s, as central power was collapsing, a Chinese military governor summoned Soviet advisers to classify its ethnic peoples, including those in Xinjiang.

"The concept of who these people are today was established by the Soviets and the Chinese from the top down in the 20th Century," Rudelson explained. "What's happening now is that people are asserting who they are from the bottom up, based on their identity a long way back."

The Communists' effort to replace ethnic identity with nationalistic loyalty to the Soviet and Chinese states did not work. Although the Turkic groups absorbed many of the modern ideas of economic and social progress, they did not abandon their ancient cultures. Indeed, it is the combination of old culture and modern tools that

M

gives the separatist movements their special force.

The seeds of Turkestan are not limited to intellectual debate and a handful of militant movements.

The longstanding ethnic links among the Soviet and Chinese Muslim republics are being reinforced by new contacts, and traffic—the result, ironically, of the common push in both China and the Soviet Union to modernize.

The first major highways along the ancient silk route linking Xinjiang and Uzbekistan were completed in May. Under new government-approved contracts, Chinese Uighurs have begun building light industries in neighboring Soviet Central Asia. And, because of the shortage of consumer goods at home, Soviet Muslims who have gained greater access to China over the past year are now traveling regularly to Xinjiang to buy out local shops.

The links and infrastructure of a future Turkestan are already being established.

"The whole plan is to re-establish ties with Soviet Muslims and Pakistan for trade purposes," explained Rudelson. "They really need each other to develop economically, and they have similar commodity needs."

Turkestan might not end up being a single nation-state like the countries of Europe, Kazemzadeh noted. Instead, it might pull the Turkic Muslims together into a "brotherhood"—an entity unlike anything seen in modern times: a system of culture, religion, laws and economics that holds sway across traditional national borders, beyond the reach of any central government.

However it's done; the 'dismantling' of the world's last empires would be even more complex than the first wave of decolonization after World War II. These are adjacent and integral parts of the realm, not an ocean away, as India was from Britain and Indochina was from France.

Nor are the imperial regimes represented simply by a few thousands colonial settlers. Since Russia annexed large chunks of Central Asia, millions of ethnic Russians have moved there.

Kazakhstan, by far the largest of the Soviet Central Asian republics in land area would be the most contested; its 6.8 million ethnic Russians outnumber the 6-million Kazakhs.

Similarly, since the Qing Dynasty consolidated Xinjiang's oasis city-states in the 17th Century and absorbed the region in 1884, some 6 million ethnic Chinese have moved in. They are now half of Xinjiang's population and a potentially powerful obstacle to Turkic aspirations.

Xinjiang's oil discovery now makes it even more vital to China, evident in new plans to relocate thousands more Chinese to the desert region.

In other words, neither Moscow nor Beijing is likely to give up easily. And, because of the numbers and the strong conflicting cultures, the process is going to be unprecedented in complexity—and possibly in bloodshed.

"In terms of nation-building, it's going to be like nothing we've seen in this century; or, in terms of proportions in this part of the world, in history," predicted Rudelson.

If the centralized powers of the Soviet Union and China break down, you're going to have a competition for power, a grabbing of power. The historic divisions among people are going to re-emerge in striking ways, in ways people, both in the region and outside, have long forgotten.

"There's a real possibility it could wreak havoc in the whole area," he said.

Arab

j/<U0-S

/JceytAH⁴

UNESCO scientists say China's Muslims enjoy religious

By Bruce Shu

BEIJING, Aug. 25 (AFP) -- Leading social scientists from Pakistan and Turkey say that after a two-week road trip to China's remote far west, they are satisfied Muslims there are free to practice their religion and culture.

The statements fly in the face of reports of religious unrest behind recent separatist riots in the muslim-majority Xinjiang autonomous region and official calls there for aggressive action to quell Islam's "anti-socialist" influence.

"We visited people in their homes and had frank discussions with imams and in bazaars," said Professor Ahmad Asan Dani, director of Pakistan's Center for the Study of the Civilizations of Central Asia.

"We are perfectly satisfied they are free to worship," he said.

Dani was scientific leader of the first expedition in the 10-year UNESCO Silk Roads project, which included scholars and journalists

said she believed the Uygurs, the main ethnic group in Xinjiang, did not feel restrained in carrying on their traditional culture and religion.

"When I asked a man about one of our 17th-century historical figures, he lit up and said he was a descendant from the same tribe," Professor Togan said, adding that she had spontaneous talks with people in remote villages and in bazaars.

She said she spoke with the local people in Turkish, a language very close to that of the Uygurs.

When asked whether she detected efforts by the Chinese authorities to suppress the area's culture and impose 'mainstream Chinese values, the historian said she would need to spend more time in Xinjiang to draw such a conclusion.

China, which has five main ethnic groups, is dominated by the Han Chinese, who make up more than 90 percent of the population.

from about 20 countries.

The group left the historic eastern terminus of the trade route, Xian, on July 20 and traveled nearly 10,000 kilometers (6,250 miles) through the Gobi and Taklamakan deserts in Gansu province and through Xinjiang.

The journey, which was arranged and supervised by the Chinese government, included visits to rarely seen historical and archaeological sites and ended Aug. 17 in Kashgar, China's westernmost outpost and scene of separatist riots in April that left scores dead.

Muslim members of the expedition attended Friday prayers at a mosque in Kashgar and witnessed a traditional wedding ceremony, Dani said.

Turkish historian Isenbik Aricanli Togan, a Central Asia specialist at Washington University in the United States, said that Xinjiang's Muslims had preserved their ethnic identity and had an intimate knowledge of their history. She

Since the 1949 Communist takeover, the government has said it sought to wipe out millennia-old Han arrogance and discrimination against ethnic minorities, but has tried to instill socialist values of its own in minority areas.

Communist crusading reached its peak during the Cultural Revolution (1966-1976) and has been revived after April riots in Barcan village outside Kashgar in which officials say 22 people died. Travelers in the area said the death toll was three times higher.

Last month, the official *Xinjiang Daily* launched a virulent editorial against Islam's role in "propagating anti-socialist ideas and advocating splittism."

It condemned "a small group of splittists" for using their religious influence to interfere in administration, culture, education, marriage and family planning, accusing them of cooperating with "hostile foreign forces."

The paper urged the authorities to ban obligatory religious education, forbid the construction of new mosques and open special schools for young people who "support the Communist Party and love the motherland."

Because unbiased and informed reports from Xinjiang are difficult to come by, the exact extent of Muslim separatist sentiment in the region is difficult to gauge.

But according to the *Xinjiang Daily*, supporters of the separatists responsible for the Barcan riots collected donations of 13,000 yuan (\$2,750), grain, horses, explosives and motorcycles for their cause, the creation of a "republic of East Turkestan."

Sixty percent of Xinjiang's 14 million people are Muslim, the majority of them members of the Uygur ethnic group.

fre

7

7

KURBAN KODAY ve HİZMETLERİ

"Kurban Koday, Ankara'dan aldığı görevi her türlü şartlar altında yapmış ve bu uğurda şehit olmuş bir Türkistanlı olarak millet tarihimizde hak ettiği şerefli yerini almıştır."

A. Şekir TURAN*

Kurban Koday Türkiye ilc Dogu Tüirkistan Tüirkleri arasmdaki kopruyüi saglamlaştırmaya 9alıŞan bir mücahittir. Daha önce bu kbpriyüi KaŞgar'da Ahmet Kemal İlkul ve Hoten'de İsmail Hakki¹ Bcylcr kurmuşlardır. Turn araştırmalanma ragmen Kurban Koday'ın Türkiye'ye nasıl ve hangi tarihte geldiğine dair bilgi bulamadım. Kurban Koday 1918 yilmda Dogu Tüirkistan'ın Hoten vilayetine bağlı KERİYA kazasmda dogmuftur. Türkiye'de oğretmen okulunda okumuştur. Bu bil- giler tamdxklannın anlattıkları olup, resmi kayıtlarda rastlamak mümkün olmamıştır. .

O zaman İstanbul'da okumakta olan arkadaşı İbrahim Mutlu'nun yazdığına göre# • Dogu Tüirkistan'ın kurtulmasından bahsederken, "Bu uğurda Şhit veya gSzi olacağım" soylcr. .1944 yillannda £in'de Mehmet Emin Bugra, Mesut Sab- ri ve İsa Yusuf Alptekin Beylerin mill! ve siyast faaliyetleri biliniyordu. Aynea Dogu Tüirkistan'ın İli, Altay, £ov9ck vilayctlerinde £inlilere karşı Mill! mücadclc başlamıştı. Bunu duyan bazı gen9ler, bu mucadeleye katılmak istcr. Bunun 19m Dogu Tüirkistan meselesini bilen ve olaylan takip eden MEMDUH ŞEVKET ESENDAL'dan yardım la- lep ederler. Bilindiği gibi Esendal biyyük insan,- i- leriye görebilen bir devlet adamı ve Dogu Tüirkistan hamisi idi. Bu yizden bir 90k Dogu Türkistanlı genci Mehmet Emin Bugra'nın mucadesine yardımcı olur umuduyla evinde banndirmiş, okut- muş ve yetijirmi?³ Bu gc^lcr arasında o ortamda 9ali;abilir diye giivendigi Kurban Koday'ı Dogu Tüirkistan'a göndermek için. se9miştir. Kurban Koday Escndal'ın sagladığı bu maddi ve diplomatik imkSnlarla 5nce Bagdal'a gidcr. Bagdattan da hi9 bir miilki ve siyast engelle karŞUaşmadan ^in'e or- dan Dogu Tüirkistan'a gelir.

Kurban Koday'ı 1948 *enesinde Dogu Tüirkistan'ın' ba; kenti Örum9i'dc Mehmet Emin Bugra'nın evinde g6rmüştiim. ^ohbctcrinde Uygur Şivesiyle Türkiye Tüirc9esini kanjtirarak tatlı bir dille konuŞuyordu. Ortaokul hazirhk simfina git- tigem sıralarda oğretmcnligimi de yapmıştı. Derslc

*Kullur Rakanlığı MUjavırlı ...

rinde Türkiye'yi ve İstanbul'un giizclliğini an- latırdı. Bu Şekilde Türkiye'yi her fırsatta dilc geti- ren Kurban Koday o giinlerde YALKIN admda dort sayfalık bir gazete 9ıkanyordu. £ok zor şartlar altında 9ik'ardığı bu gazete Dogu Tüirkistan'la Türkiye arasmdaki bağlan kuvctlcndirmek, kültürel alanda birleştirmek. fikrini işlerken, özellikle Alalıirk'iin fikirlerine yer vermck için gayret edi- yordu. Bu gazetenin Atatüirk'iin bir resminin de bu- lundugu 29-10-1948 tarihli nüshası elimizde mev- cuttur.⁴ Aym zamanda bize okutmak için "Ulusal Tarihimizin Ana Hatları" isimli bir ders kitabı hazırlayıp bastırmıjti. Kitabın ismi içindeki fikir- ler Kurban KODAY'ın yapmak istediği iş ve var- mak istediği gayeyi 90k 891k bir jekilde ortaya koymakta idi. Bu kitabın £in'liler tarafından top- latılacağı sezen KODAY , on tedbir olarak kita- bim bizlere ve 9evresindckilere ucrctsiz dağıtmıftı. Bu kitabı oğretmenimin bir hatırası olarak ki- taphimda muhafaza ediyorum. Kurban KODAY 'ın yazıhanesi okulun yolu iizerinde olup kapi, pence- resi caddeye bakardı. Yoldan ge9en tanidıklannı ve bizleri 9agmp masamn üzerinde devamlı duran gramafondan Anadolu tırkulerini dinletirdi. Benim en 90k dinledigim liirkii "Ey siirmcli siirmeli" türkiisii idi. Bu liirkii İsa Yusuf ALPTEKİN Bey'in kurduğu "YaŞ^ar. Umigi" (Gen9lcr Birliğı) Cemiyec^ ti'nin halk tüirkiileri 'bolıimu tarafından Uygur Tüir9esine adapte edilip soylcnmişti.

Kurban KODAY'm oğretmenlik yaptığı ve gazete 9ıkardığı yıllar yiiksck oğrenimini Türkiye'de gormüŞ olan Mesut SABRI Bey'in Genel Vali olduğu senclerc rasllar. 1.1.1949 senesinde Mesut SABRI Bey'in yerinc BURHAN'ı Genel Vali olarak atadlar. BURHAN Genel vali olunca YAL- KIN Gazetesini kapatarak Kurban KODAY'm okul- daki görevine son verdi.

. Mehmet Emin BUGRA'nın yardımı ile YURT isimli bir gazete 9ıkarttı;sa da Gudde ve Dogu Tüirkistan'da meydana gclen siyasi olaylar yiiziinden uzun omurlü olamamıştır. 1949 senesi yurdumuzun yonctimi Kizil (^inlilcre leslim cdilince diğcr arka- dajlan gibi Kurban KODAY da c^ini ve 9ocuklanm birakarak yurdu terkcmck 19m yola gikti. İlindis-

lan'i Dogu Tiirkistan'a baglayan hudut kapisini "Kokai" a gelmiŝiik. Oniimiizdc fin askrlcriyle yurdu terktmck zorunda kalan silahsiz kijiler bi- rikmijti. Bunlann ifinde liamlar vc benim gibi 90cuklar da vardi. Aynca bazilanmn agir-yiikleri vc ticari mallan da bulunuyordu. Herhangi bir tch- like aninda fabuk harckct etmck imkanlan yoklu. Cinliler hile vc 9eŝilli .< vaatclrl'e lidrlcrimiz olan Mchmct Emin BUGRA vc Isa Yusuf Beylcri si- lahsizlandirmak i9in "silahlarimizi vcrip gc9in" diyorlardi.

Mchmct Emin BUGRA vc arkadajlan i9in iki sc9rctek vardi. Birincisi 9arpiŝarak hudutdan gc9ip canini kurtanp silahsiz kiŝileri finlilcrin kurŝunlanna tckcdip oliimune sebcp olmak, ikinci se9enck ise kendilcrini ve yakinlanni tehlikeye a- tarak halkim kurtarmakti. Mchmct Emin BUGRA, arkadaŝlanna "silahlan vcrin" anlaminda mcktup yazdi. (Bu mektub'un, bazi kijilcrce bilmedigim scbeplerle fotokopilcri bana gondcrilmiŝtir.) finliler, silahsiz kalan M. Emin BUGRA ve I. Yusuf ALP.TEKIN Beylcri I ve yakinlanni yakalayip goturduler. Boylce silahsiz, savunmasiz yuzlerce kişi camni rkurtardi. .KURBAN .KODAY. Bu. kar- ga;aliktan yararlanip ^geriye donmuŝtu. Konurauz dişi olddgu ajin . lidrlcrimizi ..ve.:ibizim* kurtu- lujumuzuburada anlatmaya luzumgormuyorum; -

KURBAN. KODAY'm ŝAIIADETL:, Aradan yillar - gc9tikten: sonra Ankara'da M. Emin BUGRA'nm 9ikardigi "TGRKISTAN SESI" dergisi- nin. (1956, Sayi. .1, Sayfa 30) sayismdav Kurban KODAY'm Dogu Tiirkistan'daki faaliyetlcri ve ;ehadeti ile ilgili > bir haber ve yorum yaymlandi. Yani Kurban Koday, Ankara'dan aldigi gorevi her turlu gu9 ŝaitlar altmda yapmi; ve bu ugrurda.;chit olmu; bir Turkistan'ill olarak mill! tarihimizdc hak cttigi ŝercfli yerini atmiŝtir.

Dogu Turkistandaki hurriyet mucadlcisinin. o veya .bu ^ekilde her 9e;it imkansizliklara ragmen devam - edipgeldigi birgc^eklidir. Bu gergegi Avru- pa vc: Turk- basimnda yer alan • haberler dc dogrulamaktadır.

• Bunlarla beraber, fin'deki siyast dcgi;ikilikler Dogu Turkistan mesclcsine yeni bo- yutlar kazandirmiŝtir. Bgnjm goruniirdekLbclirtisi kismen de olsa -din hurrivetidir.- Bu hiimvetten va- rarlanmak jjin^inf cserlereJhtiyag^duyan..Dogu Tiirkistanlilar.ilketapta Suudi Arabistanda. ycrlicŝen yuruaŝlanndan.jardim.talcp^elra4tir.

Bu istek dogrultusunda,..Suudi,Arabistan hiikiimctr Rabetcl-islam^yasisajyle .J)ogu

Tiirkistan'a 1980 den beri bir islam kardcŝligi goziyle bakip oraya Kur'an. vc ba;ka dini yaymlar gdndermektedir. Aynca .Dogu TQ^istyd|^,djirmiu- nu ycrinde, goriip, incelemck,.-gaycsiyle,.,Ijir,^ekip gondcrmiŝtir. Bu ekipte. KURBAN-^KODAY^in hemjehrisi olan RAHMETULLAH TORKISTANI da bulunmasimn . Dogu _ Turkistanbakimindan taŝiyacagi mana . ilcrisi i9in -9ok..buyiik ojacaktir. fiinkii, Rahmctullah -Turkistam Suudi Arabis- jan'daki^ Dogu Turkistan'a yardim.,eden yurttaŝlar ifinde hizmetleri olduk9a g6ze, 9a.rpanlardand.1r. Suudi ArabisUn_huk.umclinL-J/c-joradaki. Jhemseh- rilerimizin bu, ulvi faaliyellcrini.diger.buyuk. karar- larin rujdcccisi. olarak-kabul- ediyoruz.

• Kurban KODAY ve onclilerinin Torkiye ile Dogu Turkistan arasmda kurdugu bu saglam koprii zaman zaman kapanmifsa da hi9 yikilmarmŝtir. Son zamanlarda bu kopriiden Sayin eski Meclis Baŝkammi^ Necmeddin KARADUMAN, Saglik Ba- kanimiz Saym Halil ŝIVGIN, Sayin Prof. Dr. Ba- haeddin OGEL ve arkada;lan ile .Sayin Irfan Gnver NASRATTINOGLU gc9miŝlerdir. Yinc yakmlarda Kultiir ve Turizm Bakanligi 'Millt Tolklor AraŝUrma Daircsi Ba;kam sayin Kamil, TOYGAR, ,Baŝkan⁶ Yardxmcsi Saym Ilayrcddin .TVGIN vc Turk Kilturunu Arajtirma Enstitusu Baŝkam Sayin Prof. Dr: ^ukrii EL^IN Beylcr:dc; bu.;ki)pruden gc9tiler. Bunlann 90gu Dogu ^Tiirkistan'i ttamUcr-yaymlar.ve konuŝmalar. yaparak kdpruyu <•. gnci;letmeye 9aliŝiyorlar.

Bu durum karŝisinda .Autiirk -Turkiye'sine ycrlicjn, okuyan Tiirk-Islam sentezi gdriIŝundcki . Tiirkistanlilarla.Suudi Arabistan ve .diger •memletet- lere ycrleŝen, okuyan, zengin olan hcmŝchrlcrimizc mujterck bazi kutsal gorevler diiŝeccktir. Bu gorev .gc9mi;te.Kurban KODAY'm elc aldigi, ŝehadeti delayisiyle yanda kalan 9dm gorev dc olabilir. Boyle, kutsal gorevler. i9in ŝimdiden. hazirlikli olup, umut iŝigi yandigi an nc- rede olursak olalim bu gorevi beri veya biz yapanz diyecek durumda olmaliz. fiinku aziz yurdumuz Dogu Turkistan halki bizden bunu bcklemektedir.

■ 1. Ahmet Kemflil lIkul: Dogu TOrklsUn-Kajgar'da ilk Maarif TejklUti ve Inkilabi. Tfrk Kulture Dergisi. Ankara 1964 'Sayi' 19, sayfa 82

2.ibratilm Mutlu: KURBAN KODAY. TQrkistan Sea! Dergisi Ankara 1956 sayi 3-4, sayfa 40.

(3)* BflyQk Insan Memduh şevket Esendal Afgan- stan'da BQyOkel^l Iken, o tarhlcrde Afganlsan'da bulunan Mehmet Emin Bugra ile-dostluk kurmuştur. Bu dostluk Dogu TQrkistan da vasty la daha kuvvetlenmi; olarak sQrmQ]t0r.

, (4)- YALKIN GazetesL Ankara -'Mill! kQlflphone'de 'Ve bende olup, kismen Kirimli yaaar llalcan Kirimli'da da vardi.

Milli Folklor Dergisi
Aralık 1989

Qi» a.Cool Sunday mpfning' vv^vifpw U liii Sah|b7" I asked. regime und .had net up an ftupened or wtaut was hupy recently when f wusglancjog. *■ •Unfortunately,-he hu« lout his, "Independent Stuto of Eastern- petting. But today, with hi* feet nnly plntcd .on earth. eurtn, he
 o'v' some local newspaper, iny: ■ eye .light", came the 'reply. • Thfkwtun" with 1)U hcdquur- fire lijs kut Kloun. Luler. ho gave Interestin# doUiiji of the
 telephoe rang. 'Ich n|ude nif .sad.' lijs kut Kloun. Luler. ho gave Interestin# doUiiji of the
 I anVERkin Alptekin speak-!': J'Wakawawa the.niemot" begarpe 'depmy..!CJov?rn9r .of' jnigranu; from Jfinjloog: jyhfi... ••
 ing from my hotel • In:your •'lane. I recollect how,following' ./Xinjiang' (EuHghThrkeshfn) jiad. »9tded In TUfkey.. ' ' 7/
 neighbourhood. I want to meet the entry of Chinese com la lURkeyltyey
 you..My fathfr. Mr .lJa Ypjuf .rn.qnUj • fpree* in Xjnjlung In during the Kuomlntung regime Mr Erkin said alj ihps# peoi
 Alptekln. .sends hit j««W:t?«Swtrobe«4m<.i>lr. &*Btg lh» WQ.,migreilU.. WF«« iphj. ' .from Xinjiang who were

English, thus introduced .fiimf self to me on the telephone. I was glad to' hear, after several years, about my friend.. Mr Isa Yusuf. Alptekio. a. legendary figure'of Xinjiang' (Sinluang) and Secrtary-Gcheru! of: the Xinjiang Government- during the Kuomintang regime^, who has settled irilUrky.
 And when Mr Erkin dropped in. I was happy to see- that he whom I had first noticed as a frisking boy of 9 or 10, was now u tall, well-built young man wearing u serious look.'As we began to talk.whlleci'.<.^.'Aji: sipping tea. he. said' lie..hatfe■ ■'■Vjir' ■ become a journalist like roe.'!

' year*
 Killed ■ in Turkey. ■ Their children receive .good
 ••••(• J-lloa *qd \ may pf.lb'em'afp.; . .
 •'> -\ . graduates In'diflcreqf ffcilUea' .- .
 I •• fo@Istanbul oriqtifor untver-
 The migrants have construe*
 led their own houses, or flat* on co-operullve basis arid most of them live in Istanbul. There ore now about 15,000 .emigrés 'from Xinjiung in Turkey. Among them arc include^ about 3,000 Kazak refugees, ■ .who hud migrated from Xin* 'Jiung to KuslimlrIn JIWIJ/Utssi ->»/» • rough estimate, the * migrants from Xinjiung in .lbrkey upd.
 Middle East' countries total
 for other parts of Indul or go to a b o u t 7 5 , 0 0 Q . , ' * ' ' ' .
 some Middle East, countries.'; \ In . Tlirkey; the Xinjiang • were not the only people to ./refugee*-have 'either' set', up seek asylum ' in Kashndfiwsmtdl factories or are doing .
 Towards the end July. 1951, .4 Vby^pes^By ^and lgrge.; they caravan of Kazaks was on i.ts- are well.p3t'IMnl^p to tpc help- way to Ladakh after having ful' attitude of^ths government and the people of lURkey. "
 Mr E^kin revealed that the Eastern Tbrkestan (Xinjiang, migrants had organised "a Wa,qf Board in Istanbul, with* Mr lia Yusuf Alptekin, known
 people. Mr tsa YUSUI Aip.teun, known
 of 27 peaplq...foj;hf(a'cfimistraUve ability

about 600 emigrés, crossed into the Ladakh frontier of kashmir via the Karakorum Pass. Among these emigrants was Mr Mohammed Amin Bogra, former Deputy Governor of Xinjiang. Also, there camo ' Mr Hall Paxton, American Consul-General in Xinjiang, and his deputy. Mr Dresseit. They Were, on their way back to the United States following the closure of the toUQWng the closure of me consistea of

crossed into Western Tibet. In fact, it was Pandit Nehru who' first wrote about it to Sheikh Mohammed Abdullah. The first batch of these Kazaka consisted of. 97 people.

• USA'Pot'*(u{i(G-cperal in. Another bate)), of 27 peaplq...foj;hf(a'cfimistraUve ability

Another Vice-Consul, Mr bora in Ladakh, and as soon Douglas Mackieran, perferred as the . caravan' reached to attempt reaching India Srinagar, a camp was opened through-Tibet than over the for (hem by' the. State

; Kprijko' ruip.(H-Mf;Paxton had . aUlhoritie*. ' Out- before they
 .>*d0ije,ViBul Mti-.Mqokleran,and-.vcquld'.enter l4tdakh/19.riflfiP-. bogrd'i executive chairman.
 - ppe^vpf. .: 'tlie % 'lwq' .: Ruiuia'ni7r twoV tonupyrguru), two'.bf** Mr Bekin (* a retired renior
 'atpopipanying him were repor- 'sup' of eight grenadeii and '349

'tedly shot dead' by' Tibetan frontier- guards' .who mistook them for Kazaks' ■

rounds of rifle ammunition were recovered prop, them by the border police. •
 Stevenson's Unit -
 On 2 May. . 1953. Mr Adlui

* Stay In Kashmir
 During his four-year slay in Kahmir, Mr- Isa/ Yusuf Alptekln spared' no effort' to make 'the sojourn, of tjie cmlgres from his homeland as cpm|nbnale as possible. In this Mtujjckrtv, he' met Sheikh MofuttpRied' 'Abdullah, the

Stevenson, leader -. of . the^^iuguxinc.- ^VP.lfcc of Eastern American Democratic ' Party, - ThrkctstunT. in three language's, who was thep, on'a totir ofV riumcly/lhrklsji' English .and Aslan countries, paid a-trisitto 'Aruhid,' and • piibjishes slopes the Kazak qtmp in S r i n a g a r . a n d u a i l e - u p a - j o conditions ip Mr Isa Yusuf Alfilekif, -'whp;. '-. 3Qnjitfg;.Tp.e j>gqtd helps anti WM, y wwy-fflvflig

• "thfn'!'<2fi'ief GMIW.ster'bf ithe explained theoirre'pdiitidni'toJ^vounge- mfiif fend .ofte<.,fojpi
 • \$fM. icv { iats4niess'wUso,i4ip" Mr. ' . * re Awn449 h/f.

• rwl- Pandit* Jawa^Rjai in
 iU>((ew'Peljh. ttr9C^f .tlipoj toibicu'innmmKj of rnaps with '- Besides, an aljctj committee

• rwl- Pandit* Jawa^Rjai in
 iU>((ew'Peljh. ttr9C^f .tlipoj toibicu'innmmKj of rnaps with '- Besides, an aljctj committee
 • rwl- Pandit* Jawa^Rjai in
 iU>((ew'Peljh. ttr9C^f .tlipoj toibicu'innmmKj of rnaps with '- Besides, an aljctj committee
 • rwl- Pandit* Jawa^Rjai in
 iU>((ew'Peljh. ttr9C^f .tlipoj toibicu'innmmKj of rnaps with '- Besides, an aljctj committee

• rwl- Pandit* Jawa^Rjai in
 iU>((ew'Peljh. ttr9C^f .tlipoj toibicu'innmmKj of rnaps with '- Besides, an aljctj committee
 • rwl- Pandit* Jawa^Rjai in
 iU>((ew'Peljh. ttr9C^f .tlipoj toibicu'innmmKj of rnaps with '- Besides, an aljctj committee

I still remember Mr Bogra's statement in' Srinagar ip 1947; in ■ wlthc' he ■ had, 'sajd that while he' was on - hjs way to Ladakh from Xinjiang; he was captured' by communists Who. kept Him in' a pen for-several •day#. Pm he managed to... escape and, reached. Ladakh.-. Shortly ater Mr Stevenson.inddriptman.tv. lhjlra. . .The onia' alqng v4th hj wife/'Hi' con- returned to tho United Sjtate^ .j- Kalmiqlp.yiho kn: few .and far' finement in a pep and the nreongementt were finulised tqVshctWWi Prdfess the Buddhist > gruelling journey had impaired '. Hope fpr? These correspond to.-/faiih, Eukacpordipg to Eastern ' his. health.He .Was the s'amp Jiung. including the Cbintse

Mr Bogra whq had once raised "nifose dajrs, have been pursuing*' ppljcy. of - systematically assimilating tbp . Chinese occupation of Xin- too young to comprehend fully _____ I _____ .
 jiung during the Kuomintang 'he implications of what hud This worries them most. •

I Cin liderleri Cin Seddinin dtesindeki azinlik milletlere endişeyle bakmaktalar' Colina MacDougall bildiriyor.

Financial Times adli ingiliz gazetesinin 31 Ogak 1990 tarihli sayisinda yayınlanmistir.

Ceviren Enver Can

Sovyetler Birliğindeki gesitli milletler arasinda, glasnost, yani 'agiklik' politikasinm sinirlan aşarak, gittikge artamkta olan gerginlikleri dikkatle izlemekte olan Cin yoneticileri, kendi hudutlan igindeki azinliklar (Jzerinde de endişeyle dUSUnmekteler. Pekin'in Dogu (Sinciang Uygur Ozerk Bolgesi) TURkistandaki yagli, ama katilaşmiş yoneticisi Vang Enmao gegen hafta etnik gargaşaliklar ve 'kargi devrim ayaklanraasina' karşı yeni tedbirler almigtir-.

'Karşı-devrim ayaklanmasi' deyimi komunist partisine kargi yapılacak protesto hareketlerine verilen kod ismidir. Ama Pekinin, Dogu TURkistanda demokrasi tarafdand gosteriler yapilmasmdan daha • da oteye gidecek olaylar vuku bulmasindan korkmasina sebep verdir. CUnkl) tarihe baktigimizda bu Dike. MUslUmanlarm (TURklerin) Cinlileri bozguna ugratacak ayaklanmalanna sahna olmustur.

Cin komunist partisi/ⁿⁱⁿgegen yaz Demakrasi isteyen gostericileri silah gUcUyle bastirdiktan sonra ve simdiki, kemerleri sikmaya yonelik sert ekonomik politikasi nedeniyle, zaten bagi derttedir. Ama Cin liderleri, buna ragmen Dogu Avrupa Ulkeleri ve Sovyetler Birliğindeki cumhuriyetlerde vuku bulmakta olan hadiselerin kendi hudutlan igine sigramasini Sniemeye azimli gort)nt)yorlar. Bilindigi gibi Sovyetler Birliğinde Rus olmayan milletler genel nUfusun •-mi'/r gff:**" yarisini olustuiruyorlar. Ama Cinde ise az<iunlik.'-v'" fakat 7 faizi

teskil ederler.

in vatanlan

Ama bu azmlık milletler/Cin Halk Cumhuriyetinin bati ve kuzey taraflarmdaki geniş bolgelerdir. Bu halklar: Muslumanlar (TURkler), Mogollar ve diger milletlerin Sovyetler Birliği hududlari iginde kalan milletlerle tarihi kUltUrel baglari vardir ve Cinlileri sevmezler.

Bu bolgelere, Sovyet blokivle/^zunfhudutfcj olmasi ve ig gUvenlik nedeniyle gok sayida askeri birlikler yerlestirilmistir. Dogu TURkistan ve ig Mogolistan (Cin Halk Cumhuriyetinin ydnetimindeki Mogol Ozerk Bolgesi) halkimn simdiki Sovyet imperatorlugunun gUven

gin yoneticileri tarafından verilen statistik bilgilere gtre,
Dogu TURkistandaki 13 milyon nufusun 6 milyonunu Uygur TURkleri
teghil etmekte. Uygurlar, ginliler tarafından 'Uygur Ozerk
BSlges;-

.. <(Urka+i, e/ica£~-,
: olarak adlandinlan Dogu TURkistan/nufusunun yarisini" / Kazak,
Kirgiz, Uzbek, Tatar TURkleri ve Tagiklerle- birlikte ginlilerin
sayisini gegerler. (Bu sayilar gin ydnetimi tarafından verilen
statistik bilgilere dayanir. Aslinda, Dogu TURkistandaki gin asker-
lerini ve para military olarak bilinen silahlili giftgileri de saydigi
mizda Dogu TURkistandaki ginlilerin sayisi TURklerden daha fazla
oldugu soyleniyor). Dogu TURkistanin dogusundaki Gansu ve Ningsia
vilayetlerinde de Hui olarak bilinen Muslumanlar vardir. (Hui lar
gin'e islamiyeti gotUren Arab tUccarlannin ginlilerle evlenmelerin-
den tUreyen halk oldugu tesbit edilmigtir).

ginliler, tarihten beri Orta Asya (TURklerden) halklanndan
korkmuglardir. gengiz Han ve onun Mogol devletlerini bu konuda misa
olarak gosterme kafidir. . . ginliler, TURk saldinlan kargisinde
Seddi gin'i inga ettiler, ama hedeflerine ulugamadilar. Bunu ondan
sonraki saldinlar isbatlamaktadır. gin ordulan, Dogu TURkistan
gin hududlan igine alinarak pasifize edilmedikge daimi tehlike arz
eder gorUgUnden hareket ederek , bu topraklar Uzerinde defalarga
savagtilar. Ama gin ordulan, fakat gin imparatorlugu en gUglU
oldugu anlarda bu(TURk)yurdunu kendi pengesi igine ala bilmigtir.

^ Biringi gihan harbinden sonra[Dogu TURkistan] gin Cumhuriyeti yoneti-
' mine pek de tab! olmayan askeri diktatorler tarafından
yonetilmigtir. Bu arada (1933) bagimsiz ' Dogu TURkistan islam
Cumhuriyeti' de ilan edilmigti. Ama 1949 da komunistler zafer
kazandiktan sonra, Pekin Dogu TURkistani kendi kontroluna almig... ve
ondan sonraki yillarda bu Ulkeye gck jayida ginli gagmen getirip
yerlegtirneye baglamigtir.

1950 li yillann ortalannda^ Dogu TURkistanin nUfusu 5 milyon
civannda oldugu zaman, Uygurlar 3 milyon 500 000 kigi ve ginliler fakat 200 000
kigi givannda idi. Ama, ondan sonra irk, din, dil, kUlTur ve sima itibanyla
Orta Asyalilardan (TURklerden) tamamiyla farkli olan ginliler yeni kurulmakta
olan sanail sektorUnde galig^ £, f44tn«.k Uzere Dogu TURkistana getirilmeye
baglandi. Bunun haricinde, muabbed hapse hUkm edilen sayisiz siyasi tutuklular
da Dogu TURkistana getirildi.

Bugun, ginin azinliklar yagayan diger bdlgelerinde oldugu gibi,
Dogu TURkistanda da yUksek mevkiler ginlilerin elindedir. 1949 dan
sonra DoSu TURkistana gok sayida ginli gdgmen yerlegtirilmesiyle
Ulkede halkin hayat seviyesi dUzelmemele birlikte gele^{n<2}sel ekono- Ji
mik yapı bozulmugtur.
e/Cx.

Ginlilerin domaya dayanan tanm politikasi Ulkenin asrlardan beri ' uygulanmekte olan sulama sistemini mahv etmistir, gollesme etrafa sigramiştir ve Lop Nor bolgesinde yapılmakta olan nUkler silah denemeleri geniş bolgeyipirletmigtir. KULtur ihtilali doneminde, Uygurlar gezalnmis, dinlerine hugum edilmiş ve gamiler yikilmistir. Son yillarda, bazi camiler yeniden inşa edilmiş ve belli OlgUde kUltUrel serbestlik verilmiş ise do, Cinliler halkm sevgisini elde edememesilerdir. 1981 de Kasgardaki ciddi gatismalar ve ili (Gulca) sehrindeki kargagaliklar ba^ta olmak Uzere, son senelerde Cinliler ile bartakim gati^malar patlak vermişjtir. 1989 Mayıs ayin-3 daki bir hadise Dogu TURkistan Muslumanlannin (TURklerrin) ne kadar militant oldugunu gostermektedir. GEgen Mayıs aynda, Fekinde demokrasi hareketi devam etmekte oldugu zaman, gostericiler, Ginlilerin garni mimarisi ve dekorasyonunu cinsel agidaan agiklayan bir kitabim elestirerek Dogu TURkistamn baskenti Urungideki komunist partisi binasma saldirdilar. Bu itiraz hareketi Ulenin her tara- fmda yanki yaptı. Bu olay, Ginlilerin dUnyadaki islami hareketin etkilerinden muaf olmadigini gosterir.

Gimdilik, Gindeki Mogol Ozerk bolgesijdaha az hassaiolsa da, bakide Dogu TURkistan kadar tehlike arz ede bilir. Son haftalarda, Gin hudutlarmin kuzeyindeki Mogolistan Halk Cumhuriyetindeki Mogollar aniden harekete gegerek Ulkenin yOnetiminde soz sahibi olma taleblerini ileri sUrmetedirler. Bu geligmeler Gin Halk Cumhuriyeti agisindan da tehlikeli ola bilir. Sovyet Ordusu 1924 te Mogolistan Halk Cumhuriyetini kurduktan beri bu Ulke Sovyetler Birli ginin en sadik peyki oldu ve 1960 li yillarm başmda patlak veren Gin-Sovyet anlagmasligi yillarmda/bu Ulke Gin Halk Cumhuriyetindeki Mogol Ozerk bolgesinden tamamyila tacrit edilmisti. Ama son yillarda glasrtost, yani 'agiklik' politikasiyla birlikte Mcgollar bannaklannndan dişari gikarak, daha gok seyahat etmetedirler,ve ticari ve kUltUrel iliskilerini gogaltmaktadirlar. Son haftalarda, Mogolis- tan Halk Cumhuriyetinin bagkenti Ulan Batorda demokrasi talebyle iki defa gosteri yapildigi haber verildi. Mogol Ozerk bolgesindeki Mogollann sayisi Mogolistan Halk Cumhuriyetindeki kardeglerine oranla 50 faiz daha goktur. Bu Mogollar da, Dogu UURkistanlilar gibi KULTUr ihtali devrinde Ginlilerin zULmUne maruz kaldilar. Gerçi bu bolgenin adi Mogol Ozerk Bolgesi ise de, aslmda ozerklik fakat sozdedir. 200 seneden beri Ginlilerin gogleri neticesinde bugUn bolgedeki Ginlilerin sayisi 15 milyona ulsmistir. Rialistge dUŞUndU- gUmUZde bu Mogollann hudut otesindeki (Mogolistan Halk Cumhuriyeti) kardeşleriyle birleşmeleri mUmKUn degildir. Ama milli hareketlerde rializmin her zaman gegerli olmadigi da bir gergektir.

Qin esaretindeki Tibet, bagimsizlik iddiasini uluslararası platformlara gotUren bdlgedir. gin ydnetimi Tibetlilerin bagirnsizliJ mUcadelelerini silah gUcUyle bastinb gelmektedir. Ama, gindeki en nazik bdlgelerden biri olan Tibetin Sovyetler Birliğindeki etnik gUruhlar arasında vuku bulmakta olan kargasalıklardan dogruda: dogru etkilenmesi beklenmiyor. Tibetlilerin Mogollarla (bir zaman- lar Dalay Lama Mogollarm da dini lideri idi.) kUltUrel baglan olmasma ragmen bu bolge cugrafi agidan tegrit olmuş durumdadir. Tibetin, kuzey smirlanndaki Mulumanlarla (TURklerle)mUşterek yonleri pek yoktur. Tibetliler, dini liderleri Dalay Lama vasita- siyla Pekin yoneticilerini uluslararası baski altında tuta bilirle:; Ama, Sovyetler Birliğindeki glasnost, yani 'agiklik* politikasının kivilcimlari sigramakta olan gUnUmUzde gin Halk Cumhuriyetinin igin- deki en

25, 1990

The Sunday bazaar in Kashgar attracts as many as 100,000 people, who buy goods from silk to camels. BY LENA SUN—THE WASHINGTON POST

September

The Washington Post

Ancient Silk Road Oasis Restive

By Lena H. Sun

KASHGAR, China—liver since Chinese security forces quelled a bloody Moslem uprising in a town near here five months ago, authorities have cracked down on this strategic northwest province of Xinjiang, arresting thousands of people, tightening Communist Party controls and closing Islamic schools accused of promoting separatism.

While the government has, on the surface at least, taken firm control of the situation, its actions in this once famed oasis on the ancient Silk Road appear to have only engendered stronger anti-Chinese sentiment. Conversations with Uighurs, the ethnic group that makes up the majority of the population here, as well as with Han Chinese and others who have traveled to the region, reveal a deepening resentment of Chinese rule.

"If people fight the Chinese, I like that," said a 24-year-old militant whose anti-Chinese comments reflected the sentiments of many people here in Xinjiang. "If I die in that fight, I'm very happy because Xinjiang is Turkestan, not China," he said, calling for a return of the semi-autonomous Eastern Turkestan Republic that existed briefly before the 1949 Communist takeover.

Xinjiang, like the region of Tibet to the south, is important to Beijing in part because of its strategic location. China's largest province, oil-rich Xinjiang is about three times the size of France and shares borders with Mongolia, the Soviet Union, Afghanistan and Pakistan. Beijing tests its nuclear weapons in this region of vast deserts and stark mountains, and has set up listening posts to monitor the Soviet Union.

Although the history, religion and culture of largely Moslem Xinjiang are vastly different from Buddhist Tibet, both regions present the Chinese authorities

"If people fight the Chinese, I like that. If I die ... I'm very happy because Xinjiang is Turkestan, not China."

— Xinjiang iniliunl

with ethnic populations that seek to be free of Communist rule. In both Tibet and Xinjiang, tensions are growing not only over suppression of religion but over regulations restricting the growth of families and economic disparities between Chinese and ethnic groups.

Beijing has employed tactics here similar to those used in Tibet to maintain control of the increasingly restive populations. In fact, Fu Qianyou, the new commander of the Lanzhou Military Region, of which Xinjiang is a part, is a former commander of the Chengdu Military Region, which is responsible for Tibet.

Clearly concerned about further violence here, where at least seven clandestine separatist movements are operating, Beijing maintains 16 army divisions in the Lanzhou Military Region, with about 8,000 men in each division.

But the crackdown here has come at a sensitive time for Beijing, as the Chinese leadership has been trying to improve its image abroad and break out of international isolation caused by the army's crushing of a democracy movement in the capital Inst year. Furthermore, Beijing has been trying to build up ties with Middle Eastern countries, having established relations Inst month with Saudi Arabia, home of Islam's holiest shrines.

In official interviews and the state-controlled press, Xinjiang authorities describe the area as having returned to normal since the April uprising.

•Here in Kashgar, China's westernmost city, and in the provincial capital of Urumqi, the Han Chinese, the dominant majority in most parts of Chinn, and the ethnic minorities now go about their daily business with a minimum of interaction. But the complex ethnic mix in the area makes upholding central authority difficult.

Xinjiang's minorities include Uighurs, Kazakhs, Kirghiz, and Uzbeks, considered to be the most rebellious groups in the country. The Uighurs, a Turkic people, are mostly Sunni Moslems who share more religious and cultural ties with Moslems in the Soviet Central Asian republics and the Middle East than with the Han Chinese. Uighurs, a tiny portion of the country's total population, are the largest ethnic group in Xinjiang, making up almost half of the 14 million population.

Tensions between the Chinese and ethnic groups have marked relations for the last two centuries. During the 1966-76 Cultural Revolution, Moslem practices Soo

d

adi

Anti-Chinese Sentiment Grows in Xinjiang

KASHA Alt, From A13

re forcibly suppressed, mosques were burned and religious leaders imprisoned. A partial liberalization of Communist Party policies in the 1980s, however, fueled renewed anti-Chinese protests.

In April, ethnic tensions erupted into violence as armed rebels in Daren, 25 miles north of Kashgar, stormed the main government building, killed five policemen hostage, and proclaimed a civil war to restore the Eastern Turkestan Republic.

Official accounts said 22 people were killed, including six policemen who were mutilated, in an attack the government termed an "armed counter-revolutionary rebellion."

Western diplomats, Chinese and Uighur, say the death toll was much higher, though days later, authorities had closed the entire region to foreign journalists and only recently permitted it to a few reporters.

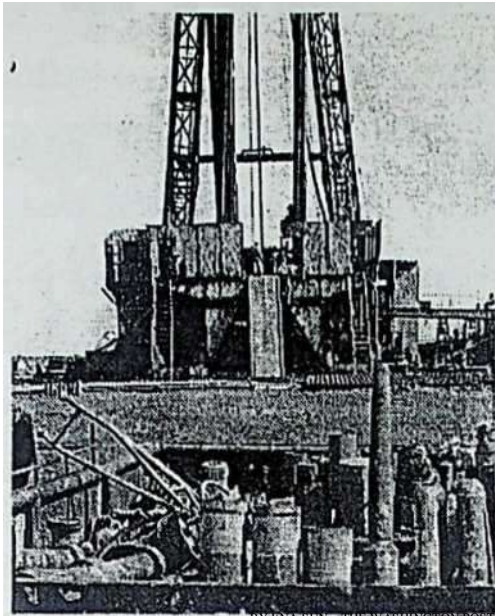
At the time, Chinese officials said the protests an isolated event, but Xinjiang officials now acknowledge that the anti-Han sentiment was widespread and had reached the neighboring counties of Kuqa, Xayar, and Xinhe. Among Han Chinese, the incident exacerbated fears of a violent minority uprising.

It was anti-Han in sentiment and did shake up not only Han Chinese, who were in a panic for some time, but Maimaiti Sayim, director of Kashgar's Minority Affairs Department, said in a recent interview.

Since the uprising, authorities have increased their controls in grassroots organizations, tightened management of mosques, closed what they considered as illegal religious schools and strengthened education about atheism among party members, according to interviews with officials as well as news reports in the official Chinese press.

In addition, the government has launched a major crackdown on criminals and what authorities called "splittist elements," arresting thousands of people, the officials and press reports said.

Residents are being required to view an exhibition "of the Daren uprising, complete with photographs of mutilated corpses, that has been taken around the region. Foreign journalists who tried to see the exhibit in Urumqi were prevented from entering, but students at Xinjiang

BY IENA SUN—THE WASHINGTON POST
Restless Xinjiang Province is an oil producer.

University were all required to see the exhibit during the first week of school.

Religion has come under special scrutiny because Chinese officials claim that Moslem rebels are using mosques to organize and plan their attacks on the government.

The official press has accused "a small number of national separatists" of using the pretext of revitalizing Islam to spread "religious mania. . . . Trying to win over youngsters from us, they set up illegal schools to teach religious scriptures and instill separatism in students."

Already, seven clandestine separatist organizations, such as the Eastern Turkestan National Salvation Committee and the Eastern Turkestan Popular Liberation Front, are operating in the region, authorities have said. Most are believed to be based in Istanbul, where many prominent Uighur separatists live.

At the same time, Beijing is afraid that spillover of Turkic nationalism from neighboring Soviet Central Asian republics will make Xinjiang even harder to control than it is now, especially since a second railway was recently completed that links up with the Soviet Union.

For the moment, Xinjiang appears stable, but Beijing still shows concern. Communist Party chief Jiang Zemin, accompanied by Gen. Yang

Baibing, visited Xinjiang in late August, touring military installations and stressing the importance of unity. Earlier this month, Foreign Minister Qian Qichen traveled to Turkey, where he reportedly discussed links between Uighur exiles and the underground separatists in Xinjiang, Chinese sources said.

There are a number of factors contributing to the tensions.

Officials go to great lengths to portray the tension as part of a struggle over national unity rather than a clash between Islam and communism. Some imams, Islamic religious leaders, who receive monthly subsidies from the government, repeat the Government's position. "This is not a minority problem nor is it a religious problem," said Umar Kara Aji, an imam of one of Kashgar's mosques, in an officially arranged interview. "It is because of social scum who are using religion with the intention of opposing communism," he said.

But Uighurs and Hans say other factors, such as recently implemented stricter family planning policies and growing economic disparities, also add to tensions.

Until last year, minority families in Xinjiang were not subject to China's family planning restrictions of one child per couple. But in May 1989, authorities began limiting the number of children to two per family in the cities and three or four in rural areas.

Family planning officials acknowledge that there was initial resistance. "Many people were against it because they thought children were given by God, and the state should not interfere," said a local family planning official named Gulnisa, who is a Uighur.

Government officials said the population control policies have overwhelming support from minority groups, but several Uighurs disagreed. "Uighurs are afraid that because they are a minority, if they are not allowed to have as many children as they want, they will eventually disappear," said one young Uighur woman.

Economic disparities between Han Chinese and Xinjiang's minorities have added to the anti-government resentment here. Although the economic reforms of the last decade have fueled growth along China's coastal regions, landlocked Xinjiang has fallen behind.

In some parts of southern Xinjiang, 70 percent of the people still lived below the poverty line of 200 yuan, or \$42.50, per person a year in 1988, according to one official report.

Strangers in Their Own Land

Beijing tightens its control over the ethnic minorities of Xinjiang

By FRANK GIBNEY JR.

The regional exhibition center in Urumqi is usually devoted to showing off the latest tractors. But these days the main attraction is a display of knives, guns and homemade bombs. Scattered among them are explicit photos of the bloodied, dismembered remains of police and rioters who were killed during a massive outbreak of violence in the town of Baren last April. It was the most explosive clash in a decade between Muslim Uighurs and Han Chinese authorities in this remote corner of western China, and even today, six months later, no one knows exactly how many died in the fighting. But the Chinese government hopes the exhibit—which warns that the "struggle against splitism" must be carried to the bitter end—will make clear the bloody price of rebellion. "We must never underestimate its danger," Wang Enmao, Xinjiang's longtime leader, cautioned at a recent Communist Party meeting.

In a country whose leaders are determined to maintain stability, Xinjiang stands out as a place where trouble always seems just around the corner. Though open outbreaks of violence on a scale with Baren's are still rare, signs that ethnic unrest could turn into organized rebellion have prompted the government to tighten controls. As a result, Uighur resentment is running high, over everything from new family-planning regulations and restrictions on Islamic studies to rumors that Kashgar's private markets will be closed to make way for office buildings. Meanwhile, talk of huge new oil and mineral discoveries—which could turn Xinjiang from one of China's poorest provinces to one of its richest—is exacerbating the age-old Uighur concern that the Chinese are bent on limiting their future.

FRANK GIBNEY JR.—NEWSWEEK

Government restrictions have sparked widespread resentment: Uighurs at a street market

While the symptoms may be new, the conflict between the Chinese and Xinjiang's minorities goes back dynasties. The wild, expansive desert province is 2,500 miles and a world apart from Beijing. Since the Communists took over in 1949, they have used isolated Xinjiang as a gulag and

a nuclear testing ground. They have also moved several million Han Chinese there and injected billions of dollars into the province's economy. But Xinjiang's 6.8 million Uighurs—the largest of China's Muslim minorities—have never broken the link with their ethnic roots in Turkey. For

the most part, Chinese don't mingle much with Uighurs, either, except to do business or enforce the law. At the Sunday bazaar in Kashgar, the ancient hub of the Silk Road, thousands of Uighurs show up every week. But few Chinese bother. On a recent weekend one Han shopper used a handkerchief to shield her mouth and nose from the dust and earthy smells of the market—a sight that brought laughter to an old Uighur potato seller.

Bloody siege: In recent years, however, such benign animosity has gradually given way to fury. There have been riots in Kashgar, Urumqi and other cit-

GAMMA-LIAISON

Forced to choose between 'Marx and Allah': Muslims in Kashgar over everything from segre-

FRANK CIBNEY JR.—NEWSWEEK

Exploiting the province's natural resources could bring it new life:

gated dormitory housing to isolated murders. In Urumqi in May 1989, 100,000 people burned government offices and trashed cars over publication of a book that discussed the sexual practices of Muslims. The Baren incident added a gruesome chapter to an already sordid legacy. After a fight broke out in a market near a mosque, a crowd of hundreds stormed the town hall. Weapons were brandished, hostages were taken and, according to locals, scores of people killed. The bloody siege finally broke two days later, after the arrival of more than 1,000 troops—including an elite rapid-deployment force from another part of China.

Nervous about arousing further tensions, the authorities are trying to keep a low profile. Troops are hardly in evidence on the streets of Kashgar or Urumqi. But they are there: one recent Saturday several platoons of armed police jogged through a predawn vegetable market near their barracks, only two minutes from Kashgar's 13th-century Id Kah Mosque. The Red Army, has 16 divisions stationed in Xinjiang, commanded by one of China's toughest generals. "It's their place and they're not going to take a chance on losing it," says a Western diplomat in Beijing.

But, as even government officials acknowledge, they are up against a new problem. The Baren incident, these officials say, was to have been part of a coordinated uprising in a string of towns from Aksu to Kashgar and Hotan. Police stumbled onto the plan, forcing the plotters to move prematurely. "This incident was not isolated," says Maimet Saim, deputy director of mi-

A World Apart

Outbreaks, of violence threaten to spark a full-scale rebellion.

U . S . S . R . MONGOLIA
 AFGHANISTAN Urumqi V*
 i Aksu
 ^Kashgar Xinjiang rV-
 i:\Tqrjm.
 »Zepu Basin
 PAWSTA Hotan
 Xizang

nority affairs in Kashgar. "The black hand of the instigators reaches far." The government pins responsibility for the uprising on separatists based in Turkey, where the Aysa Beg, an aging Uighur who fled China to Turkey in 1949, lords over a band of as many as seven groups. All advocate Eastern Turkestan independence and their heroes are the leaders of the Independent Turkestan Republic, which enjoyed shortlived autonomy in 1946. Back in Xinjiang, Chinese and Western sources estimate there could be as many as 1,000 armed rebels in the border area near Kashgar. Early this year, security forces even discovered a desert training camp. There is also increasing evidence that Afghan mujahedin are supplying weapons via the Wakhan

corridor, and that various homegrown rebel groups have bases in Pakistan and support from as far away as Saudi Arabia.

Even so, Chinese policy is doing more to stir up resentment than are any outside agitators. Beijing's most significant pronouncement came in January 1989, when the government announced it was restricting Uighur families to two children in urban areas, three if they lived in the countryside. (That is more generous than China's urban limit of one child for Han Chinese.) Now, after soft-pedaling the new policy for a year, enforcement has begun. In Kashgar, the penalties range from salary cuts to the denial of health benefits. In Zepu, a small town to the south, the penalty for exceeding the limit is 800 yuan—or nearly twice the average yearly income for the region. "If our children are limited, we will disappear," says an Uighur health official in Urumqi.

Religious crackdown: Many Uighurs regard the family-planning rule as an assault on Islamic beliefs. They are not wholly mistaken. As far as Beijing is concerned, Islam is, if not the driving force behind Xinjiang's ethnic unrest, at least an effective cloak for separatist activities. Officials of the government's religious affairs bureau admit a crackdown is in progress. "In the past [we] emphasized freedom of religion and ignored the freedom to be atheist," says Maimet Saim. These days, the government emphasizes protecting the right not to believe. Religious schools not backed by the government have been closed. No new mosques are being built. And Uighurs complain that permission to make the pilgrimage to Mecca is restricted to those over age 50. As a recent People's Daily editorial put

it, people must choose between "Marx and Allah." Asked if he believed in Allah, a government religious affairs official simply snorted, "I believe in reality." It's clear, however, that the government's campaign is not working. Friday afternoon prayers at the Id Kah Mosque are jammed with young and old alike.

In the years ahead, Xinjiang is likely to go through some fundamental changes. Although the government is resistant, foreign companies are eager to develop what may be one of the world's most expansive oilfields, in the Tarim Basin. This month Chinese officials announced the country's richest gold strike, along the northwestern border with the Soviet Union. And rail workers recently completed a new line, scheduled to open in 1992, that will connect China with Europe via the Soviet Union. The gradual breaking down of the region's isolation and the income from the exploitation of its natural resources could bring new life to Xinjiang—or cause China's leaders to exert even more control. ■

DOGU TURKISTAN AYAKLANMASININ DEGERLENDIRILMESI

1 BASHN IBJILMIMSII

1949 yılında Kızıl Çin tarafından işgal edilerek (İnçinlerce Sinkiyang adı verilen) 25 milyon Müslüman Türk'ün yaşadığı Doğu Türkistan'da 50 Türk'ün şehit edilmesiyle başlayan kanlı isyanın itlm Ulkçye yayıldığı habır alınmış ve Pekin HU- kUmetinin Türklerin tüzcrine onbinlerce askerî gönderdiği görülmüştür.

Ölçünin gÜncy bOlgesinde Kaşgar şehrine bağb Artu? il?esinde bir cami inşaati yUztindcn fiktigi One sÜriilen ayaklanmanın ÖzÜndc halkın hÜrriyet ve istiklal isteklerinin yaltığı gözlenmiştir.

Sovyetler Birliği, Mogolistan, Hindistan, Afganistan ve Pakistan ilc sñir komşusu olan Doğu Türkistan'da Türklerin yÖnctimde daha fazla söz sahibi olma istekleri Rusyada olduğu gibi gincide endişeye sevk etmiş .dolayısıyla kendi top- raklarında Özgürlük insanca yaşama gibi haklı feryatlar hayvanca bastırılmış,kurşun sikilmiş ve yUzlerce Türk genci Gğren- cisi ve fikir adamları tutuklanmış? gdzaltına alınmış, Ögrctmçnler ise sUrgÜne gönderilmişlerdir.

gincin Kuzey batısında ycr alan Türk yurdu Doğu Türkistanda meydana gelen ayaklanma ve bir yıldır sUrc gelen gÖstçriler 9inlilerin iddia ettikleri gibi bir gurub bozguncunun veya yabancı gÜ^erin tahrikleri nelicesinde meydana gelen mevzi bir olay değildir.Aksine 25 milyon Türk toplumunun topraklarında işgalci olarak bulunan ginc rejimine olan hofnutsuzlugunu ifade eden isyandır.

İngiliz Reuter AP ajanslarının batılı gazetelerin ve Doğu Türkistan Günü adlı gazete ile radyosunun ayrıca bOlgeye girip 9ikan ziyaretçilerin gÖstçriler ve ayaklanma ile ilgili yorum ve a9ıklamaları ve olayın dUnya kamoyundaki yarı- kisi bu gösterilerin protesto niteliğinden ziyade toplumsal milli bir hareket olduğunu a9ıkca ortaya koymaktadır.Nitekim olaylar yalnız Kaşgar da değil Ülkenin diğer bölgelerinde Aksuda,Ku9arda, Ürim9ide, gÖv9ekde, Hotende,Karamay ve ili şçirlerinde de olmuştur.ve bugüne kadar tazeliğini ve ciddiyetini koruyarak devam etmektedir.

Edindiğimiz Gzcl bilgilere göre 2 -3 Nisan 1990 günlerinde Ülkenin kuzey doğusundaki İli ile gov9ck şçirleri arasında yol boyunca telefon ve elektrik direklerinin hepsine "şarki Türkistan Cumhuriyeti"," şarki Türkistan'aHürri- yeti"," ginciler yurumuzu aii gitsin" gibi ifadeler sloganlar yazılmıştır.4 Nisan 1990 tarihi de şincang Günü gazetesinde ise İli bölgesinde aylık 9i faaliyetlerin bastırıldığı, Öğrenciler tarafından oluşturulan "Kurtuluş Örgütü"nin 90ker- tildiği kaydedilmiştir. Bu resmi liaber, bOlgedc 9ikan olayların mevzi olmadığını, bUtUn Ülkeye yayıldığı ve ginc ydne- limine karşı milli bir hareket olduğunu doğrulamaktadır

Dolayısıyla Doğu Türkistan'daki olayları "Gdsteri""Protesto hareketleri" gibi basit kelimelerle smirlendirmek doğru değildir...Bu hareket,a9ık bir şekilde ginc karşı Özgürlük için yapılan milli bir ayaklanmadır...

Türklerin ayaklanması sadece dini değil,ayn zamanda milli bir nitelik taşımaktadır.gUnkü ginc yÖnetimi kendisi için stratejik bir noktada bulunan bu bGlgedc Türklerin etkinliğini bastırarak ve azmliğa dUŞürmek için gincin 9inlerinden sU- rklı olarak gincli gD9men aileler ve sabakali kişiler ycrleştirilmekte ve sayılan beş milyon aşan bu gfl9men aileler yone- tim tarafından 9eşitli ekonomik vaallçrle desteklenmekte ve bölgeye g09 teşvik edilmektedir.

Dolayısıyla Türklerin ayaklanması diğer bir a9ıdan bölgeye sistemli olarak yerleştirilen ginc g09menlerine karşı milli kimliklerini koruma hareketi tajanaktadımbilhassa bOlçenin idari. Parti ve diğer ticari organlarda gincilerin birinci de- rcedede gÖrev almaları da halk tarafından milliyetçi duyguların aşılanması olarak değerlendirilmektedir.gUnkü 25 milyon Müslüman Türk toplumu hor görülmektedir. Dini inançlarına saygı gösterilmemekte,Özel kurslar kapatılmakta,yeni cami ve mescitlerin a9ılması hacca gidilmesine bilhassa Türkçye'ye gelmelerine engel olunmakta ve diğer dini ve milli hususlarda seyahat hÜrriyeti kısıtlanmaktadır.Yani Ülkenin işgal edildiği 1949 yılından buyana Türklerle karşı gUdÜlen gincilçştirme siyaseti halkın dikesini kabartmıştır.Kısacası son aylarda meydana gelen gÖstçriler Türklerin kabaran Öz- gtlrUk duygular ve isteklerinin aruk saklanamayacak bir noktaya geldiğini göstermektedir.

Aslında meydana gelen bu kanlı isyan 1949 yılından bu yana yıllardır sUrc gçrginligin bir sonucudur.Zira 1949 yılından bu yana ginc karşı yUzlerce ayaklanma olmuş,binlerce gösteri yapılmış ve Özgürlük uğrunda onbinlerce yUzbin-lerce Türk şçit olmuştur ginc yÖnetimi her ayaklanmanın ardından "Yabancı gii^erin taliriki"ni dilc getirmektedir.^in kaynaklarına göre ayaklanmalarda sñir komşusu Sovyet Rusya vasıtasıyla yapılan anti ginc propagandasının büyük bir etkisi vardır

Ancak şunu kesinlikle ifade edelim ki, D. Türkistan'da meydana gelmiş tüm ayaklanmalarda ne S.Rusya ilc (KGB) gÖrcvçilerinin ne de Pentagon ile (CIA) yetkililerinin lesirleri yoktur. 50 Türk'ün şehit olmasıyla başlayan ayaklanma, Türkistan Türkleri'nin kendi gU9leriyle, kendi inisiyatifleriyle yapılmıştır...

D.Türkistan'da nUklçr dcnemeler yapıldık9a, "Atom Reaktörleri" inşa edildik9e, gincileştirme siyaseti uygulandı- 9a, D.TÖrkistan'a gincli g09men akini durdurulmadık9a bu isyanların Unfexitve bazendetoplu olarak tczaliUr edecek- tir...ginc anayasasının vatandaşlık hakları D. Türkistan Türkleri'ne teşmil edilmedik9e, dini ve milli Örf ve adetlerine saygı gÖstçrilmedik9e ve fSTIKLAL vçrilmedik9e bu ayaklanmalar sık sık olacak, mUcadelemiz bir tek TCRK kalmıyca kadar devam edecektir... DOĞU TURKISTAN GÖĞMENLER BERNES! ve DOĞU TURKISTAN VAKFI

İn İzlenimleri: 4

■ ; . • | * %

Qin Turkistani (Sinkiang) Gozlemleri

Prof. Aydın YALQIN

Qin izlenimleri yazı dizimin, bundan önceki bölümlerinde Qin'e gelgimizi, Pekin'deki temaslarımızı, yaptığımız konuşmaları ve bize verilen genel bilgileri anlatmıştım. Daha sonra Qin'deki ekonomik ve reformlarla, kamu yönetimi alanındaki bazı değişiklikleri, Qin'in dışı gelişimi, tarımın özelleştirilmesi, üretimin artışı, ve milli gelirde son yıllarda gözlenen artışın nedenlerini anlatmıştım. Bu genel bilgileri doğrulayan bazı somut örnekleri, şehir, bölge, işletme ve fabrikaları ziyaretimizde gördüklerimi, bize anlatılanları okurlara açıklamıştım. Doğu'daki Pasifik Okyanusu kıyılarındaki son durduğumuz Kanton'dan sonra asıl Qin'i bırakarak, Orta Asya'ya, Qin Turkistan'na uğradığımızı söylemiş ve bu yazımda Qin'lilerin "Sinkiang" (Yeni kazınmış topraklar demek) adı verdikleri, bizim Qarkı Turkistan, yahut Qin Turkistan dediğimiz bölgedeki bazı gözlemlerimi anlatacağımı söylemişim.

"Ana Yurda Hoşgeldiniz!"

Bu dizinin ilk yazısında, İstanbul'dan Qin Hava Yolları uçağıyla ayrıldıktan sonra, Arabistan Yarımadası'nın Güneydoğu'sundaki Sarcaha ugradığımızı ve buradan sonra, baş saat uğarak Orta Asya'ya ulaştığımızı ve ikinci durak yeri olarak, Doğu Turkistan'ın merkezi Urumçi'ye indığımızı söylemişim. Uçakta tamgittimiz Türk vatandaşları bazı uygur Türklerinin, eski memleketlerini, hisim ve akrabalarını ziyaret etmek için Turkistan'a tatil geldiklerini de anlatmıştım. Bunlar daha Pakistan sınırları içinde uğarken, beni uyardılar, biraz sonra "Turkistan bağliyyacak" diye, üzerinde uğmaya bağladığımız kareli dağları göstermişlerdi. Nitekim Sarcah'tan sonra baş saat uğarak, kareli dağlar eteğinde kurulmuş olan, Sinkiang'ın yani Otonom Uygur Bölgesi'nin merkezi Urumçi'ye indik. Uygur Türkleriyle birlikte Urumçi Havaalanı'nın transit salonuna gectik. Uygur yol arkadaşlarımız bize, "Anavatanaya Hoş Geldiniz!" dediler ve hep birlikte yolcu salonunda bir grup fotoğrafı çekelim dediler. Yandaki resimde görüldüğü gibi, duvan bağtan bağa kapliyan yağlı boya resmin önünde poz verdik. Meşherse bu resimde kareli dağlar yamacındaki orman ve çayirlikler, Urumçi toprakları imiş ve görülen ulu dağlar da, bizim "Tanrı Dağlarımız" imiş. Qinlilerin Tiyan-Qan dedikleri silsile, Urumçi'nin güneyinde doğudan batıya uzanan, Tanrı Dağları silsilesi. En yüksek zirvesi

5.500 metreye yakın olan bu dağlar zinciri, gerçekten tanrısal etki yapan, görkemli bir doğa parkı idi. 'iğte gezimizin sonlarına yaklaşıırken, Qin'in, Vietnam'a yakın olan Güney kıyılarındaki Kanton'dan havalandıktan sonra, bütün Qin kıtasını kuzeye doğru keserek yeniden, Urumçi Havaalanı'na ikinci kez inmiş olduk. Bu ikinci gelişimize kadar, aradan iki hafta geçmişti, hava daha da soğumuştü. Bu arada kar yağmış, otede beride duran kar birikintilerinden anlıyorduk. Kanton'un sıcak ve rutubetli tropikal ikliminden. hemen sonra, Orta Asya'nın kuru soğulu ile yüz yüze gectik. Qahsen Orta Anadolu iklimine alışık olduğumuz için, bunu hiç yadırgamadık. Hemen

Anayurda hoşgeldiniz

yunlulerimizi bavuldan gikardik, paltolarimizi giydik ve atalarimizin binlerce yil once kopup geldişi bu topraklarin yabancisi olmadigimizi, kendi kendimize goster- mig olduk. Bu gekilde atalarimizin Anadolu'yu yeni yurt olarak neden segtiklerini, neden batidaki bu toprakla- n sevjy benimsediklerini de, dugunmeye baglamigtik.

' Begsaatlikjetyolculu^u, iklim deşigiklişi ve hava- nin karanp akgam oluğu bir an once yemek yeyip otele yerlegmemezi gerektiriyor ve ertesi gun programi igin hazirlanmamiz igin gok az zaman birakiyordu. Dogu Turkistan'da gok az kalabileceşimiz igin, program da-, ha da yoşunlagmigti. O akgam yemegini, Otonom Uygur Bolgesi yonetiminin dig temaslarla gorevli muduru Cumahun Beyin davetlisi olarak yedik. Yemekte Sin- kiang'm (D. Turkistan'in) iktisadi sorunlari hakkında birr ze bilgi verecek Planlama Dairesi muduru olan bir yagli Qinli gorevli de vardi. Cumahun Bey bizimle TOrkge konugtu. Kendisi gegen sene bir kag haftaligina Tur- kiye'yi ziyaret ettigi igin, bizim lehgem'ize kısa zaman- da aligmig ve bizim kullandi^imiz kelimeleri, gayet rahat bir gekilde ifade ederek, meramim akici bir bi- gimde bize anlatiyordu. Zaman zaman Qinli Planlama yoneticisine Qinli mihmandanmiz Bay Kuang iie, Urumgi'de bize refakat eden uygur mihmandar ş6h- ret Bey, konugulanlari ozetliyorlardi.

Cumhun Bey konugkan, hog sohbet, bilgili bir yon- etici. Bize Uygur otonom bolgesinin, gelecegiyle il- gili gok iyimser ve Omit dolu sozler soyledi, bilgiler verdi. Urumgi, 1950'lerde ufak bir gehirdi. Fakir, ten- ha ve hareketsiz bir yerdi. Qimdi nufus 700 binin us- tune gikti ve Urumgi, bir gok fabrikalan olan kalabalik, hareketli bir gehir oldu. Uygur halki da buna paralel olarak geligti. 1950 baglannda uygur nufusu 3 milyon kardi, gimdi 6 milyon oldu. Son yillarda ulkemizde yeni yeni madenler kegfedildi, petrol bulundu, demir, .?v> bakir, kurgun, altin, gumug, aliminyum, manganez,

¹ krom ve komur bakımından zengin yataklar bulundu- şu anlagildi. Gelecek gugaklar bundan yararlanacak- lar, halk fakirlikten kurtulacak diye konugtu. Sinkiang'in Qin'in batrya uzanan bir penceresi oldu- djuna de^indi. Pakistan'la Karakurum daglanndaki Gil- git gegidinden gegen kara yolunun agildigim, turizm ve ticaret alaninda canli bir hareket bagladişim belirt- ti. Sovyet simrina dogru demiryolu ingaatina baglan- digim, Sovyet demiryolu gebekesine baglandiktan sonra, trenle Turkiye'ye gitmenin zor crfmiyacagim soyledi. Olkenin turizme agildigim, bir gok yabancinm Turkistam ziyaret etmeye bagladidjim hatirlatti. Plan- lamaci da tarim alanindaki geligmelerden soz etti.

Urum?i Muzesi'nde Tarih ve Etnografya

Sabah kalkti^imiz zaman ilk gdrecegimiz yer, Urumgi Tarih ve Etnografya Muzesi idi. Bina gehrin or- talannda, genig bir.alanda kurulmug buyuk bir muze kompleksi idi. Girigten itibaren Sinkiang'in tarihinde- ki agamalara gore, muzenin tertiplendigi dikkati geki- yordu. Marksist tarih tezine uygun olarak, Sinkiang tarihi, gayet mekanik ve uniform bir bigimde, **ilkel

lum, kolelik donemi, feodal toplum" diye bolumlere ay- rilmig ve bu kronolojik siraya uydurulmug marksist evrim teorisine gore, Sinkiang tarihi ziyaretgilere an- latilmak isteniyordu.

Olkenin gegitli bolgelerinde bulunan tarihi eserler ve kalintilar, bu sira iginde sunulduktan sonra,asil Qin - le Sinkiang arasindaki tarihi baQIarin, gok eskilere da- yandiQmi anlatmaya ydnelik bir tarihi harita dikkatimi gekti. Burada M.O. 500'uncu yilda Qin toplumu feodal toplum oldu deniyordu. Qin'in birliQinin kuruldu^u Han Hanedam dorieminde M.O. 60'inci yilda kuzey- de ve batida bulunan Hun devletiyle savag gikti. Hun- lar yenildi ve Sinkiang, Han yonetimine gegti diye anlatan renkli harita, Sinkiang uzerindeki Qin iddiasi- m tekrarliyordu. Bu harita, Altaylardan Karadeniz'e ka- dar uzanan bolgede kurulmug, iranlilarin Afrasiyap dedikleri Sakalar'dan sonra, aym bolgede kurulmug olan Hunlarin, bugunku Uygurlarin veTurklerin ilkko- kenini olugturdu^unu soylemiyordu. Zaten Qinlilerin bu bolgeye "Yeni kazamlan topraklar" anlamina gelen, "Sinkiang" adi veriglerinin, hangi tarihi olaya da- yandigini anlamamiza yardim eden bu harita, ade- ta uygurlara "Qinle bu bolgenin iligkisi, iki bin yil gibi uzun bir zamana dayaniyor!" demek istiyordu.

Qinin, Sinkiang'la batiya ulagmaya galigtigi, bu ta- rihlerden sonra geligen, Onlu "ipek Yolu" hakkında verilen agiklamalarda daha iyi anlagiliyordu. Muzede "ipek Yolu" goyle anlatiliyordu: Bu yolun Qin'deki bag- langig noktası Qang-Aan (Xian)'dir. Yol bundan sonra Kuzey Qin'de, Sinkiang'a yakin Kansu eyaletine ge- ger, oradan Sinkiang'daki Hoten ve Kaggar gehirlerin- den sonra Afganistan'a, daha sonra iran uzerinden Akdeniz'e varir. 2 bin yil onceki Qin ipeklilerinin Suri- ye'de bulunmasi, bu canli donemi hatirlatmaktadir. Bundan sonra, Orta Asya'daki Gokturk egemenligi- le yeniden ozgurlugune kavugan bu topraklar, Gok- turklerin Bati'dan Araplar, Dogu'dan da Qinlilerin saldirilariyla yikildikleri M.S. 8'inci yuz yilm ilk yarisi- na kadar Turk egemenligialtındaydi. Bu ddnemde Orta Asya'ya kadar gelip orada Baktiriya Devleti kuran Buyuk iskender, bu bolgenin, Greko-romen uygarliQiyla temas kurmasmi sagliyan bir tarihi olay yaratmig oldu. Prof. Zeki Velidi Togan, uygur yazismin bu ddnemde geligtigini, ipek Yolu ile bu bolgede budizmin, hristiyanligin yayilmaya bagladrtjim belirtir. Urumgi Mu- zesi'ndeki anlatimlarda da, 618 yilinda Qin'deki Tang sulalesi doneminde, Olkenin yeniden biriegtirildi^i ve Sinkiang'da, yerel bir yorietim kurulduğu belirtilmek- tedir. Bu olay bizim Orhun Krtabelerinde, Turklerin Qin yonetimi altina giriglerini, bundan Tonyukuk ve Bilge Hakan'in gabalariyla ve mucadeleleriyle, nasil kur- tulduglanm anlatan yenilgidir. M.S. 735 yilinda diktirilen Bilge Kagan kitabesinde Turklerin Qin Egemenligin- den kurtulug oykusu anlatilir. Muzedeki agiklamalarda Uygurlarin, 744-840 yillari arasmda Mo^olistan ve bugunku Sinkiang topraklarında bir devlet kurduklari belirtilmektedir.

IX. Yuzyil ortasından itibaren, Orta Asya'nın sur'- atle Musلمانlagmastyla birlikte, ilk MuslOman Turk

devleti Karahanlılar'ın döneminin bağlamasına, müze açıklamalarında değinilmektedir. Bu dönemde devlet hayatında ve kamu hizmetinde uygulanacak ve geçerli olacak önemli sözlerin, bilgi ve kuralların toplandıQi, Kutadgu Bilig eserinin yazarı, Yusuf Has Hacible, Divani Lugati Turk adlı ilk ansiklopedi ve Türkçe lügati yazar, Kağgarlı Mahmud'un, bu bölgede yagıyan bu- yuk alimler olduğu belirtilmektedir. Daha sonra Kaş- gar'da ziyaret edeceğimiz, Kaşgarlı Mahmud'un türbesinin resmi de müzenin duvarında asılı bulunmak- tadır. Daha sonra Cengiz'in resmiyle birlikte Qagatay Devleti hanedanlarından bazılarının resim ve isimleri verilmektedir,

Müze de uygur döneminin unlii yazar, düşünür ve şairlerinin yazma eserleri yanında, müzik aletleri de teşhir edilmiştir.-Ut, darb, kanun dombelek ve kemen- ge gibi, Anadolu'da da benzerleri bulunan bir gök gal- gi aleti sergilenmektedir. Müzenin aynı zamanda bir etnoğrafya müzesi olduğundan söz etmişim. Bu nedenle elbise ve kıyafetlerle birlikte, bir gök ev eşyası ve ev aletleri de, bu sergide gösterilmektedir. Yuklük, yorgan, gıtelere, yatak odası eşyaları, mutfak eşyaları da Anadoludakilerinin hemen hemen aynıdır. Duvar- larda güreş resimleri, bizim Kirkpınar ve başka ilgele- rimizdeki güreş sahnelerini hatırlatmaktadır.

Müze de Mogol, Kırgız ve kazak gadırları (yurdları)da kurulu olarak sergilenmiştir. Bu "yurdların" genişliği, kullandığı, iğinin zerafeti, ziyaretçileri etkileyecek bir biçimde canlandırılmıştır. Gene Kağgar'da ziyaret ede- ceğimiz en eski çarılardan olan İdris Camii'nin de bir maketini, burada görmüş olduk.

Qin'le Doğu Türkistan'ın tarihi ilişkilerini vurgulama- ya önem veren bu müze, bize epeyce gey öğretmiş ol- du. Daha aşağıda, bizzat uygulamadan ve yerli halktan duyduklarımızla, bu müzeden öğrendiklerimizi yan ya- na getirdiğimiz zaman, üzerinde durulacak bazı sorun- ların bulunduğu izlenimi edindik.

Otelde, lokantada, yolda rastladığımız ve ayaklıs- tu bir kag cümle konuşmuş insanlara, "Uygurmu- sunuz?" diye sordumuz zaman, devamlı olarak "Muslumamm" diye cevap verileri dikkatimi çekti. Halbuki bu konuşmalarımızdan bazılarının uygur, ba- zılarının kazak, bazılarının da kırgız kökenli olduğunu, daha sonradan öğrendim. Mesela adresini İstanbuP- daki bir Kazak ileri geleninden aldığım inli bir kazak gin yakın akrabası bir hanim, tesadüfen ziyaret ettiğimiz bir yerde kargımıza gitti. Onun da verdiği cevap "Muslumamm" oldu. Bu da bize tipki Sovyet Orta Asya'sında olduğu gibi, burada da dinin, milli ve kültürel benliklerini koruma ve belli etmede, etkili bir unsur rolü oynadığını gösteriyordu.

Hall Atolyesi ile Pazarı Ziyaret

Urumçi'de otelin Cist katındaki odamızdan da gör- düğümüz gibi, epeyce fabrika kurulmuş; Tanrı Dağları'na doğru bakınca, yükselen fabrika bacaları, Sinkiang'ın endüstriyel yanları bulunduğunu da anla-

tiyor. Fakat biz 19 Ekim Pazartesi günü öğleden son- rası bir hall fabrikasına dolmaya ve pazarda bir gezinti yapmaya ayırdık. Hall fabrikasına aslında atol- ye demek daha doğru; çünkü halılar elle tezgahlarda işleniyor. Yukarıdaki resimde de görüleceği üzere, mo- tifler, renkler ve tipler, Orta Asya modelled. Hatta Ana- dolu halılarına da hatırlatıyor. Tipki bizdeki tezgahlardaki gibi genç kızlar çalışıyor. Atolyede mü- dür Qinli, teknik get ise Uygur Turku idi. Bize Qinli mü- dürün bilgi veriyor ve mihmandarımız Türkçe'ye geviriyordu. Müdür Sinkiang'da hall yapımı için, iki bin yıllık bir geçmişi olduğunu belirterek açıklamaları- na bağladı. Fabrika 1960'larda faaliyete geçmiş ama, fazla gelişmemiş ve atıl kalmış. Asıl 1979'dan sonra gelişmeye başlamış; işçiler çalışmaları olgude, yaptık- ları işe göre, ücret almaya başlayınca, verim artmış. Ortalama ayda 130 Yuan alıyorlarmış. Halılar, son za- manlarda Japonya, Amerika, Avustralya, Almanya pi- yasalarında iyi müşteri buluyor ve gök ihracat yapılmıyormuş. Qalığınların büyük bir kısmı Uygur Turku. Qinliler daha gök yeni kurulan fabrikalara yer- leştirilmişler.

Urumçi'de gene aşağıdaki resimde de görüldüğü gi- bi bir açık hava pazarıyla, turistlere satış yapan bazı mağazaları dolaktık. Ostu camlı bir tavanla kaplı, bu açık hava pazarı, arap harfleriyle de belirtildiği gibi, aslında bir meyve ve sebze hali durumunda, Arap harf- leri yazı, "Dunkuruk Soda Pazarı" diye yazıyor. Ku- mağadeni eşya ve oteki fabrika mallarıyla, imalathane eşyası satan kapalı satış yerlerine, "Milli Mallar Soda Sarayı" adı verilmiş. Açık hava pazarın- da dükkanlar ve satış yerleri, özel girişimcilerin ve da- ha gök uygur Türklerinden oluşuyor. Kapalı yerlerdeki

Dunkuruk Soda Pazarı

saticilar ise, devlet fabrikalarinin urun ve imalatim satiyor ve maagli satıcı memurlarla galigiyor ve gogu da Qinli. Pazarda da uygurlarla bir kag cumle konugtuk ve Turkiye'den geldigimizi soyledik. Aynlirken, "Allah'a Ismarladik" yerine, uygurlarin dedigi gibi, "Hayir Hog" deyip veda ettik, selamlagtik.

Urumgi kalabalik Qinli nufusuyla dikkati gekiyor. 1950'den sonra gelen Qinli gogmenler, bu gehirde nerdeyse yerli halki azinlik durumuna dugurmug ve yerli halk bunun farkinda ve bir miktar gikayetgi. Konugtumuz Uygurlar, "Tiirkistan'da zemin gok, adem az, Qin'de zemin dar, adem gok" diye konuguyorlar. Bazilari Qinlilerden soz ederken "ademcikler" diyor. Konugtugumuz yerli halk, 1980'den sonra, nisbeten rahatladiklarim, baskilarin azaldigim soylediler.

Kaggar'a Ugugumuz

Ertesi gunu sabah, Urumgi'den Kaggar'a gene bir Rus yapisi jetie, Tupolev ugagiyla ugtuk. Hostes mesafenin 1.080 km. oldugunu soyledi ve iki saat yolculugumuz var dedi. Uzun sure "Tanri Daglarmin" karlarla ortiulu tepeleri ustunde ugtuk. Hostes bu daglar Sinkiang kulturunde, gok onemli yeri olan, kutsal daglardir diye bir agiklamada bulundu. Gerçekten Turklerin "Gok Tannsi" bu daglann Ozerinden dun- yaya hukmetriigtir. Avrasya Kit'asinin tarihinde bu dag kulturunun, yayla hayatmin, Otuken Ormanlari'nin oynadigi rolu, Orhun Kitabelerinden de ogren'iyoruz.

Kaggar'a yaklaginca duzluk, yayla ve ovalar bagliyor. Kaggar civari, agaglar, yegil bahgeler ve etkili top- raklarla gepegevre. Kaggar tipik bir Orta anadolu gehri, Qorum, Nigde, Aksaray diyebilirsiniz. Ugakta gene bir hayli Qinli ve subay var ama, Urumgi gibi degil, epeyce de yerli halktan, uygur kaggarli yolcu ve kargiliyan vardi havaalamnda; Orta yagli bir Uygur hammi kargi- liyanlar, goz yaglari iginde, kendisine defalarca sari- linca dikkatimi gekti. Ne oluyor diye sordugumda, etraftakiler, onemli bir ameliyattan sonra Urumgi'den evine donuyor da ondan diye bana bilgi verdiler.

Kaggar'da bizi igil igil gaker gozlu, beyaz tenli, uzun- ca boylu bir uygur geng, Kurbanoglu Curetkar adli bir

rehber kargiladi. Kaggar'in nufusunun 200.000 oldugunu, halkmin %80'inin Uygur oldugunu belirtti. Kaggar'da da hava epeyce serindi ve yerlerde kar kalintjları vardi. Qehir ve gevresi epeyce sulak bir ara- ziyle gevrimig, tipki bazi Anadolu gehirleri gibi, gegitli ybnlere dogru akan gur gaylan var. Kaggar gece epeyce karanlik, sokaklar fazla aydinlatilmiyor, zaten ana caddelerinde, bizirri aligkin oldugumuz bigimde, bol ay-; dinlatilmig magaza Vitrinleri diye bir gey yok. Qehre geg vakit geldigimiz igin, turistlere ayrılan Seman Otel'i- rideki odamiza gekildik. Gece tipki Anadolu kasaba- larındaki gibi, kopek havlamalari ve egek anirmalari sesleri duyararak, gerçekten Ana Yurt'da oldugumuzu da- ha iyi hissettik! Oteldeki kat sorumlusu memur kiza, "Uygurmusun" diye sordum, aldigim cevap "Elham,- dulillah Musluman!" dedi. Ben de "Elhamdulillah" diye cevap verdim, kargilikli gulugtiik. Otelimiz basitti, ama rahat ve temizdi. Kaloriferleri yanmadigi ig'n bi- raz oda soguktu. Fakat tipki bizdeki gibi kalin bir yor- gan ve ustiine de kalin bir yun battaniye ortmug oldukları igin, sabaha kadar gok rahat uyuduk. Sabah erkenden kalkip, Kaggar'in 50 km. kadar batisinda bu- lunan Kaggarli Mahmud'un turbesine gidecektik.

Kaggarli Mahmud Turbesi.

Otelde "Marko Polo Reise" ve "En Voie de Marco Polo" diye grup isimleri olan, kalabalik bir Alman ve Fransiz turist kafilesi vardi. Tek tuk de Amerikan ve ingiliz turistlerin konugmalan kulagimizda geliyordu. Sabah erkenden Otelin bahgesine indigimiz zaman sag ve sakali kirlagmig, fakat oldukga ding ve konug- kan bir Pakistan'ii bana neredensin diye sordu. Ben de Turk oldugumu sdyledim Ve kendisinin burada ne yaptigim sordum. Ben macera seven yabancı turistleri gezdiren, birturoperatoruyum dedi. Dun akgam bir grup ingiliz ve Amerikali turistle, Pakistan'dan otobusle geldiklerini soyledi. Yolun Sinkiang kisminin asfalt ve oldukga iyi oldugunu, fakat Pakistan'da kalan daglik kismin, yer yer gok kotO oldugunu, ingaatin devam et- tiginini, sik sik otobusten inip, uzun mesafeler yurumek zorunda kaldiklanni, bunun macerayi seven yabancı turistleri hig rahatsiz etmedigini, aksine bundan hog- landiklarini anlatti. Bu yoldan Pakistan'la Qin arasin- da kig aylari mustesna otobus seferleri yapildigim, bu eski "ipek Yolu"nun, yeniden ticari yol olarak kulla- mlmaya baglandigim, bu yolla, Sinkiang ve Qin'e, bir gok Pakistan'li tuccarin geldigini soyledi. Gerçekten Otelimizin lokantasinin bir kogesinde kalabalik bir Pa- kistani! grup yemek yiyordu.

Ekimin sonlan olmasina ragmen, hava gunegli olun- ca, insan Dogu Turkistan'in sert ve serin ikliminden rahatsiz olmuyordu. Minibusumuze sabah dokuzda bi- nere, bir saattan fazla batiya dogru yol aldik. Qinli go- forumuz, bu yolun Pakistan'a giden yol oldugunu soyleyince oteldeki Pakistan'ii tur operatoruaun anlat- tiklan beni daha gok ilgiledirdi. Yol Orta Anadolu'da- ki bir il yolu gibi, yer yer, dere ve sel yataklannm kavgak

noktalarında, kdprQ takviyesi yapan kara yollari ekip-leriyle kargilagiymuguz hissi veriyordu. Nihayet bir sure sonra yol daha da daralarak, kuzeye dogru ayril- di. Yolda sira sira pamuk guvalleri yuklu egeklerin gek- tişi arabalardan bagka bir trafige rastlamadik. Tek tuk askeri.jeep veya kamyon gorduk. Yol iki yam kavak aşıglariyla siralanmig, etrafında pamuk, buQday, pi- ring, yonca, misir, sebze ekilmig tarlalar olan, bir yer- legim inercezine geldi. Burasi me^erse Kaggarli Mahmud'un Hicri 464 Miladi 1072 tarihinde yazdigji Di- vam Lugati Turk'de adrgegen Upal kasabasiymig.

Daha sonra kuguk bir koy gegtik. Etrafta avlulari du- varla gevriili, koy evlerini gegtikten sonra, yol bir yer- de sona erdi.'Burada otomobilden inip, bir tepeye doşru tirmandik.Tepede ulu ve yagli kavak adjaglari, yamağlarında pmarlari ve akarsulari olan, Kaggarli Mahmud'un turbesinin bulunduQu genig bir bahgeye geldik. Turbede gok yagli bir kavak aQacimn altmdaki pinarin adinm, "Qegmi Zulal" oldugunu, kabrin arka- sindaki .tepenin adinm "Hazreti Mevlana Cebeli" ol- duşunu, turbenin bekgisi Abdiil Resul her biri hakkmda, eskidenberi soyleneğelen efsaneleri anlatti.

Bekgi turbenin hatira defterine birkag cumle yaz- mamizida istedi. Bizden once birkag yil ewel buraya gelen, Ankara Belediye Bagkani Mehmet Altinsoy'la Anap Milletvekili Halil Şivgin'in da yazilarmi goster- di. Turbe beg yil once restore edilmeye baglanmig ve burayi Qin Bagbakam ve gimdi Komunist Partisi Ge- nel Sekreteri olan Zhao Ziang'da ziyaret etmig; resim- lerinin buyultulmug olarak duvara asildigma igaret etti. Kendisine uzerinde "Lailahe illallah, Muhammedin Resulullah" yazili bakir tabakalardan hediye ettik. Def- tere de, Kaggarli Mahmud'un Turk dili, tarihi ve kiiltu- ru igin onemine deginen kısa bir-yazi yazdim. Turbesindeki kabri baginda ruhuna bir fatiha okudum. Turbenin genig avlusundan etrafa baktim. Batida gok uzaklarda, ustleri bembeyaz karlarla kapli, duvar gibi yuksek bir daş silsilesi gorunuyordu. Bunlar hangi dag- lar diye bekgiye sordum. "Orasi Pamir yaylasidir, Rus- ya ve Afganistan o da^larin arkasindadir" dedi. Avlunun guneg kisminde, etrafi yikilmig toprak duvar- larla gevriili, yer yer mezar taglari kalintilari bulunan, Mahmudiye Medresesinin harabelerini gorduk. Dokuz yuzyil onceleri, buralarda Kaggarli Mahmud'dan ders alan, "Medrese-i Ulum" talebelerini dugunduk. O an, Yahya KemaPin unlii giiri aklima geldi; kendi kendi- me yavag sesle tekrarlاديم:

*"Fer almiŞken iuluu kibriyadan,
Bugun bivaye kalmi? her ziyadan,
Bu Şehrin farki yok bir tenk-nadan,
Neden nur inmiyor artik semadan?"*

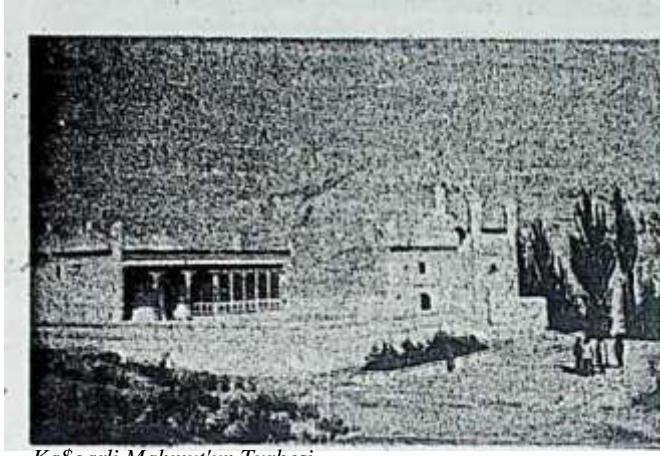
*Tecelligah iken binlerce rinde
Melamet sondu Şarkm her yerinde,
O devrin gerge son sohbetlerinde,
nefesler dinledik Sazi Riza'dan.*

*O yerler igte BaQdat igte Amid,
BugOn her guleden mahrum camid,
O yerden son gelen yolcu Hamid,
Haberdar olmaz olmug Maveradan. ' ■*

Lise Edebiyat derslerimizde okuduQumuz, All Ca- nib'in kitabmdan ezberlediEjim ve anlamim gbzmeye galigtiQim bu giir, Şarkm, Islfim'in ve Turk diinyasmin dramini dile getiren, lirik, fakat huzunlu birgiirdi. Satir satir agiklanmasi gok yer alacaQj igin, genel anlamim. kisaca gzetliyeyim; Bir zamanlar dogan guriekten etrafa igik sagan IslSm uygarligi, Islam sehirleri, bugOn artik terdekilmig yikinti yiQinlan halinde; Bu yerlere artik eskisi gib; nur inmiyor, etraf karanliklara bo^ulmug; es- kiden binlerce gencin kaynagtiği fikir ve felsefe ocak- larında, artik kimsenin sesi duyulmuyor, kimse konugmuyor. Her nekadar son zamanlarda, Riza Tav- fik gibi halk edebiyati diliyle yazan, Abdulhak Hamid gibi, divan ve tasawuf uslubyia giir soyluyenlere rast- liyorsak da, bunlarda eski felsefi derinlik kalmamig. Şark dunyasf, asirlarin gerisine gomulup kalmig diye Yahya Kemal bu giirinde hayiflanmaktadır. DoQunun artik dunyaya igik sagan huviyeti kaybolmug, karan- liklara gomulmug diye uzuntuye kapilan Yahya Kemal'- in Kaggar'i, Dogu Turkistan'i ve hele Kaggar'li Mahmud'un ziyaret ettigimiz bu turbesini de gormesi- ni gok isterdim. Ba^dat ve Diyarbakir'i gorerek oralari Batida yagadigi Paris, Cenevre gibi gaşdag uygarli^in gehir merkezleriyle kargilagıtiran bu gairimizin, o zaman hissettiklerini ben de aynen, D.Turkistan'da ve Kag- gar'da hissettim.

Turbe donugu, Medresenin altındaki Azig Koyunun iginden gegen yol kenandaki bir ev onunde durduk. Igerdeki koyululerle biraz konugalim, yagamlarim yakin- dan goremim, hal hatir sorarim dedik. Evin toprak du- varlarla gevriili dig kapisim agip, ig avluya girdik. Avluda butun aileyi toplu halde bulduk. Anasimn adi Tuna, Babasimn adi Kerim olan, Ogul Kasim, bize etrafta dolagan gocuklarmin adlarim goyle soyledi: Nur Memet, Ahmet Can, Kizlar ve Ati-gul, Hace-gul. Ham- minin adim soylemedi, biz de sormadik. Qocuklann Os- tu bagi dokuluyordu, gpk fakir olduklari belliydi. Evin avluya agilan kapisimn'bitigiQinde ustu kapali, balkon gibi, iki basamak merdivenle gikilan hayat kisminde, geng bir kiz gilteye uzanmig, yatiyordu. Dugmug aya- gi incinmig ve hasta imig; gegmig olsun dedik. Igeri gi- rin bir gay igin diye gok ısrar ettiler, fakat zaman dar oldugu igin kalamadik. Onlara da Turkiye hatirasi olarak ustunde ayetler bulunan, bir bakir tabakla, bir nay- ion torba antep fistigji hediye verdik.

Kaggarli Mihmandarimiz Ciir'etkSr, bu fakir koylu- nun durumu kargisinda etkilendigimizi gorerek, bu yo- redeki tarim ve koy hayati hakkında, bize bazi ilging bilgiler verdi. Hukiimet yeni ekonomik reform uyarin- ca, koylulere, atalarından kalan topraklari geri vermig. Şimdi koyliiler, bunlari istedikleri bigimde ekip bigiyor- larmig. Yalmz gok ufak pargalara bolundugunu gürdu- gumuz bu tarlaların, fazla bir verim getirmediQini, yollarda sira sira gordugumuz ustunde pamuk guval-

Kaşgarlı Mahmud'un Turbesi

lari yigili.egek arabalarından anliyorduk. Halkın ancak kendi kendini besleyecek kadar bir uruın kaldırdığı, pamuk urununu de gehirdeki alim merkezinde satıp, bir miktar nakdi kazang saglama gabasında olduğu gd-ruluyordu. Yukarda da belirttiğim gibi sulak topraklarında, pirirtg, misir, yonca gibi urunler alarak, arpa bugday ekip, kig erzakmi tamamliyerek, atalari gibi geginmeye galigan bu fakir uygur koylerinin, bir zamanlar Orta Anadolu'daki koylulerin yagamina benzer bir halleri vardı. Fakat mihmandarımız, son yıllarda koylulerin, yeni reformlar sayesinde, gok daha rahat ve mutlu bir hayata kavutuklarım anlatmaya galigiyordu.

Kaşgar'da Camiler ve Pazar

Kaggarlı Mahmud'un turbe ziyaretinden sonra, Kaggar'in kenar mahallelerinde kalmig, XVII'inci yuzyilda yapılmig Abak Hoca Camii ve turbesiyle, Kaggar'in en eski camii olan ve gehrin ortasındaki idhak Camii'ni gezdik. idhak Camii'nde ikinci namazi igin, kalabalik bir cemaatin toplandigi saatda, camiiye, geldigimizden, iginı pek goremelik. Fakat dikkatimi geken noktada, kalabalik iginde genglerin de epeyce yiksek bir oran tegkil etmesi idi. Mihmandarımız Ciir'et, bana okula giden gengler arasında da, namaz kilan ve orug tutan kitlenin yiksek .olduğunu soyledi. Kendisi Saglik Koleji'nden mezun olmuğ ve doktor gikan bir Uygur kiziyla-yeni evlenmig olduğu igin, okullardaki durum hakkında, epeyce bilgi sahibiydi. Tarih dersinde ne-ler okuduklarmi, Karahanlılari, Selguklulari, Osmanlılari okuyup okumadıklarım sordum ve biraz da hafifge smadım. Bu konulari tarih kitaplarında ve derslerinde okuduklarmi, yalmz yetersiz olduğunu soyledi.

Gene Urumgi'deki gibi, iistii damla kapalı, fakat etrafi algak duvarla gevriili, agik hava pazarında bir hayli dolagtik. Tiirkiye'den gelme tekstil mallarina rastladik. Esnaf ve diikkan sahipleri, daha dogrusu tezgah sahipleri arasında, kitap okuyanlara sik sik rastlamam beni meraklandirdi. Ne okuyorsunuz diye sordum. iki geng diikkan sahibinin elinde iyi basilmig, "Diinya Edebiyatı" adlı Arapga harflerle yazilmig kitaplar vardı. Bir bagkasmda, "Uygur Halk Efsaneleri" adlı bir ki

tap vardı. Geng bir delikanlı ise, Kur'an-i Kerim okuyordu. Turk ve Miisliiman olduğumu anlatmak ve kutsal kitabımıza ilgisinden hoglandigimi gostererek igin, "Allah Razi Olsun" dedim. Etraftakiler de sevin' diler ve "Rahrnet" dediler. Ankara'dan geldiQimizi soyledim, "Bell Beli, Tiirklye Turklye".dediklerini : duydum. .

- vA-:::-

Kaggar'da dikkatimi geken qnemli nokta gu oldu. Koylii topragını geri almig, gehirde de ticaret gelene- gini kaybetmiyen Uygur halk, diikkamm tezgahmi ye- v, niden kurarak, iktisadi bagimsizhgina yeniden kavugmuğ. Halkın fakir olduğu, hayat diizeyinin, Qin' - in teki bolgelerine kiyasla, daha diigiik olduğu goze garpiyordu. Ama hig olmazsa halk devletin koleşi ol- maktan kurtulmuğ ve iginde, evinde camiisinde, kah- vesinde, goreceli de olsa, ozgiirlugunOn bir kismına • yeniden kavugmuğ. Gok akıllı, bilgili ve uyamk bir geng olan, Kaggarlı rehberimiz Cur'etin anlattıklarından ve benim etraftaki gozlemlerinden gikardigim sonuğ bu oldu.

Dogu Turkistan'in Kaderi

Qinli'lerin Sinkiang, bizim D. Tiirkistan, yahut Qin Turkistam dedigimiz bolgede edindigimiz bilgiler, gozlemler ve ogrendiklerimiz, bir derginin sinirli sahifele- rine sigmiyacak kadar, genig ve zengindi. Bu nedenle burada dikkatimi geken, en onemli noktalara deginmek zorundayım. Diyebilirim ki, 1967 yılında Sovyet Orta Asyasi ve Bati TCirkistana yaptigimiz ziyareten gok daha ogretici, gok daha kalici pek gok yeni geyi bu ge- zim de de ogrendim. Bir kelimeyle ozetlemem gerekirse,.bu seyahat boyunca, benim Turk tarihi hakkında daha once ogrendigim, dugundugum geyler, gimdi yakından gordugim bu topraklar ve onumuze serilen Asya Cografyasi sayesinde, daha somut, daha anlagilir bir hale girdi. Altaylar, Tanrı Dagları, Ka- rakurum, Tarım Havzasi gibi soyut yer adları, tarihi yazan ve yaratan ana etkenler olarak, zihnimde koge tagları olugturdu.

Bu sayede Turklugun gegmigini, biraz daha iyi anladigimi samyorum. Qin simrından Balkanlara kadar uzanan, "Avrasya" adı verilen, bOyuk bir kit'anw ortasında obek obek gegitli bolgelerde, daginik yagayan Turk halklarmi, yani"Turk dOnyasını dugundum. Birinci Diinya Savagi doneminde romantik Turk milliyetgiliginin, konuya bakig tarzım hatirliyerek, toplam nufusu bugunT50 milyona yaklagan bu kalabalik insan toplulugunun kaderi hakkında, daha realist bir bigimde duginme imkam buldum. Kulturumuzun ve tarihi mirasimizin onemli bir pargasını olugturan bu bolge- leri gorup, gezmek, insanlarıyla konugmak igin, Qin makamların ve Milletlerarasi Anlayig Dernegi'nin, bana vermig olduğu bu imkan ve fırsat igin, ne kadar tegekkur borglu olduğumu anlatamam. *

Qin donugii Qin Hava Yolları'ndaki yolculugum esnasında tesadufen tamgtigim, Turk vatandagi olmuğ, geng bir Uygur Turku'nun anlattıklarıyla ve ondan 6grendigim bazı bilgilerle, Dogu Turkistan'la ilgili yazımı

bagiamak istiyorum.

Sovyet Orta Asyasında olduğu gibi, Çin Türkistanında İda Türk kökenli halk, tarih bilinci, milli kültür uyanışı nedeniyle manen dipdiridir ve ayakta. Hele yeni yeten gençlik, yıllar süren komünist yönetimin baskısı ve Marksist ideolojinin kafa yıkaması gabaletine karşı bagarıyla direnmıştır. Her iki bölgede de göçmenlerin Slav ve Çinli halktan, çok farklı özelliklere sahip oldukları bilinci, buradaki insanların kafasında tazedir, güçlüdür ve belirgindir. Atalarının asırlar boyu, Avrasya kıtasında önemli roller oynadığını, dünya tarihinde en eski uygarlıklardan birine sahip olan bir halk kökeninden geldiklerinin bilinci içindedirler. Yakın geçmişteki kara talihlerinin ibresinin, yavaş yavaş değiştiği bilinci ve inancı halkın ve özellikle genç kuşakların zihninde giderek yerleşmektedir.

Uygur gençleri Orhon Abidelerindeki Çinli dostluk söz eden bölümleri hatırlattım. O da bana araldığımdan gittiği halkın ve son yıllarda sık sık ziyaret ettiği atayurtlarındaki genç kuşakların düşünceleri hakkında - da, ilginç gözlemlerini anlattı. Özellikle son zamanlarda 'da Urumçi Üniversitesi'nde meydana gelen bir öğrenci hareketinden söz etti. Çinceyken böyle bir şey duymamıştık. Hele Sinkiang'dayken, kimse bize bundan söz etmemişti. 1987 bağlarında Çin'deki bazı üniversitelerin öğrencileri arasında bağlayan, özgürlük ve demokrasi istemini dile getiren öğrenciler sırasında, Urumçi Üniversitesi'ndeki Uygur öğrenciler de gösteri yapmışlar. Bu gösterilerde dile getirmek istedikleri şey istek varmış. Birincisi, son zamanlarda görevinden alınıp, Pekin'de pasif bir işe tayin edilen eski Halk Hedefleri Bakanlığı İsmail Ahmet'in işine ve ülkesine geri yollanması; Çinlilerin, Sinkiang'da nükleer denemelere son vermeleri; bir öğrenci istek de, ülkenin etnik yapısını değiştiren, Çin göçüne son verilmesi idi. Bunu başka bir kaynaktan kontrol etmem mümkün olmadı; Çünkü artık Çin'den ayrılmıştım. Fakat o sıralarda Japonya'da bulunan, meslekdaşım, Dogent Mete Tungoku ile sohbet ederken, o da Japon gazetelerinde, Uygur gençlerinin gösterileriyle ilgili haberlerin gittiğini gördü.

Bu olaylar günün gösteriyor ki, Sinkiang'da halk, bütün Çin'de olduğu gibi, "Kültür Devrimi" gibi gerginliklerin sona ermesi, Komün sistemi gibi gayri insani uygulamaların durması karşısında, son derece mutlu durlar ama, Çin-Uygur halklarının dostluğu ve karşılıklı anlayışın gölgelemesi için, bazı çabaları da devam etmektedir.

Uygur gençleri bir nokta üzerinde daha durmuştur. Bu da sık sık Uygur etiminde alfabenin değiştirilmiş olmasıdır. 1962'de Latin alfabesi diye bir şey uygulamışlar, eski Uygur alfabesi bu şekilde kalmış. 1981'de ise Uygur okullarında bu sefer Arap alfabesi okutulmaya bağlanmıştır. Gerçekten yetkin bazı eğitimciler Uygur aydınları bile, Arap harfleriyle yazılmış bazı yazıları sbkup bize okuyamadılar; Çince harflerden okuyup, tercüme

Urumçi'den genel bir görünüş

yoluyla ne olduğunu anlattılar. Bu arada Türkiye'den gelen gazete ve kitap olup olmadığını, bunların eğitimciler tarafından okunup okunmadığını, anlaşılabilir olmadığını sordum. Okullarda yabancı dillerin de öğretildiğini, Latin alfabesi bilen gençler, Türkçe metinleri de okuyabiliyorlardı. Nitekim Kaggar'da otelde rastladığımız, turistlerle geçen bir genç Uygur Türkü, bana yaklaşıp, elindeki İngilizce kitabı gösterdi. İngilizlere Türkçe öğretmeyi amaçlayan bu kitaptan, bana bazı harflerin fonetik okunmuş örneklerini sordu ve not etti. Türkçe metinleri anlayıp anlamadığımı sordum. Gerek okurken, gerekse konuşurken, Anadolu Türkçesinin %65-70 kadar kendi konuştukları dilin aym olduğunu söyledi ve Türkçeyi konuşarak ve okuyarak izlemek ve anlamakta fazla zorluk çekmediğini belirtti.

Yalnız asıl Çin'de değil, özellikle Doğu Türkistan'da da devrin değiştiği, ülkenin diğer dünyaya açıldığı, başka devletlerden gelen turistlerin bu topraklarda gezilecek, görülecek pek çok yer bulunduğunu görmeleri onların hıçuna gidiyordu; belli bağli şehirlerde, rahat, konforlu otellerin yapılmaya bağlanması, Türkiye ile Çin arasında hava seferlerinin bağlanması, Türkiye'ye göç eden yakınları ve akrabalarıyla Uygurların daha sık temas edebilecek bir hale gelmeleri, ülkedeki havayı bir hayli değiştirmiş görünüyor, Uygurlar, geleceğe Optimizim ve iyimserlikle bakıyorlar. Cumhurbaşkanı bize verdiği yemekte yaptığı konuşmada, ülkenin, iktisadi alanda da, kalkınmanın egisinde olduğunu vurgulayan sözleri, hem ülke içinde ve hem de Türkiye'ye göç eden Uygurlar arasında da paylaşılan bir ortak kanaat. Türkiye ile Çin'in ilişkilerinin sıklaşması ve uzun vadeli dostluk bağlarının kurulması ve güçlendirilmesi, herkesi memnun eden bir gelişme. Türk vatandaşlığına geçen Uygur gençlerinden, Türkiye'de işlerini geliştiren eski Uygur kökenli kişilerin, köyler daha da gelişirse, ata yurtlarında bazı yatırımlar yapmayı düşünüklerini duymak, çok sevindirici bir olay.

Urumçi'de çok kısa süredir Uygur Bilimler Akademisinden Prof. Mehmet Mincanulu, Türkiye ile eğitim ve kültür alanında daha sık işbirliği için, durumun müsait olduğunu, Türkiye'den kitap ve dergi aldıklarını, bilim çevreleri arasında karşılıklı ziyaretlerin, daha da artırılmasının yararlı olacağını belirtmiştir. Uygur halkının şimdi daha rahat ve mutlu olduğunu, geleceğe büyük umitle baktığını o da doğrulamıştır.

İNCELEMELER

DOĞU TÜRKİSTAN DA BUGUNKU QIN İDARESİ

Erkin ALPTEKİN

Mao'nun oğulları linden sonra iktidarı ellerine alan Qın yöneticileri tammiş oldukları serbestlik herhalde Doğu Türkistan Türklerini tatmih etmemiş olacak ki, 1979 yılından bu yana Doğu Türkistan'ın peşitli şehirlerinde silahlı ayaklanmalar patlak vermekte, kargaşalıklar sıklıkta ve sık sık sokak gösterileri tertip edilmektedir.n)

12, 23 ve 26 Aralık 1985 tarihinde binlerce Doğu Türkistanlı Türk talebe, Hoten, Kaşgar, Ürümcü, Pekin ve Şanghay gibi şehirlerde sokak gösterileri tertip ederek, Doğu Türkistan Türklerine öz yönetim hakkının verilmesini, Pekin tarafından atanan Qınli yöneticilerin yerine Türk yöneticilerinin sepilebilmesi için demokratik seçim hakkının tanınmasını, Doğu Türkistan Türklerinin somurülmesinin önlenmesi için ekonomik sahada muhtariyet verilmesini, Doğu Türkistan Türklerine karşı uygulanmaya başlanan mecburi doğum kontrolünün kaldırılmasını, Doğu Türkistanlı Türk öğrencilere ilköğretimde ve dış ilkelere daha iyi eğitim görme imkânlarının sağlanmasını, suç işleyen Çinlilerin cezalarını Doğu Türkistan'daki çalışma kamplarında tamamlama işleminin derhal durdurulmasını, Doğu Türkistan'a Çin gopmen akınımn durdurulmasını ve Doğu Türkistan'da yapılmakta olan Atom denemelerinin yasaklanmasını istemişlerdir.<2>

Çin yöneticileri, Türk talebelerin yapmış olduğu hak taleplerini yerine getireceğine, şimdi onları pil yavrusu gibi memleketin dört köşesine dağıtarak, geldikleri köy, nahiye ve şehir sınırlarını dışarıya pikmalarına izin vermemekte, halkla temaslanmaktan ve mektuplan sansüre tabi tutmaktadır.

Aslında Doğu Türkistanlı Türk talebeler bu taleplerinde haklıdır. Çünkü, Türkler hala Doğu Türkistan nüfusunun %60'ini teşkil etmekteyseler de ülkenin kaderini elinde tutan yöneticilerin %90'ı Çinlidir. Meselfi, Doğu Türkistan Parti Komitesinin Başkanı "Son Hanlığı" adlı bir Çinlidir. Politbüro'nun 15 üyesinden sadece 3'ünü Uygur Türkleri, 1'ini

Kazak Türkleri, 1'i de Mogollardan oluşmaktadır. Geriye kalan 10 üyeyi (Çinliler teşkil etmektedir. Merkez Komitesinin üye sayısı 56'dır. Bunların 13'ünü Uygur Türkleri, 4'ünü Kazak Türkleri, 2'sini Kirgiz Türkleri, 2'sini Mogollar, 2'sini Çinli Müslümanlar ve geriye kalan 3'ünü ise Çinliler oluşturmaktadır.<3> Mahalli hiyerarşideki 9 Bakanlık 5'ini Çinliler işgal etmektedirler.w Doğu Türkistan mahalli Halk Vekiller Kurultayı Daimi Komitesinin 16 üyesinin 9'unu Çinliler oluşturmaktadır.<5> Doğu Türkistan Türkleri, nüfus itibarıyla bugün Çin Halk Cumhuriyeti'nde üçüncü durumdadırlar. Buna rağmen, Çin'in kaderini elinde tutan Çin Komünist Partisi Politbüro'sunda, Politbüro Daimi Komite'sinde ve Merkez Komite Sekreterliğinde bir tek üyesi yoktur.

Çin yöneticileri, sırf istatistikî maksatlar ve Çinli olmayan milletlere eşit hak vermiş görünmek için Doğu Türkistan Türklerine bazı makamlar vermek zorunda kalmıştır. (Ama bu önemli makamlara getirilen Türklerin hiç bir yetkisi yoktur. «Eğer bir Türk lider, kendi milleti lehine bazı taleplerde bulunmuş, kararlar almış ve alınan bu kararlar da Çinlilerin menfaatine ters düşmüşse;bu lider derhal görevinden alınarak, "Terfi" Pekin'e siirgüne gönderilmektedir. Bu siyasetin kurbanı olan son Türk lideri, Doğu Türkistan mahalli Hükümetinin eski Reisi İsmail Ahmet'tir. İsmail Ahmet, 1979 yılından beri Doğu Türkistan Türklerine gerpek anlamda Öz Yönetim hakkının tanınmasını, Doğu Türkistan'a daha fazla Çinli getirme işleminin durdurulmasını ve Doğu Türkistan Türklerinin kendi ülkesinde elde edilmekte olan zenginliklerden daha fazla yararlandırılmasını talep etmekteydi. Onun bu ısrarlı talepleri Doğu Türkistan'da Türk ve Çinli yöneticiler arasında anlaşmazlıkları pikasma yol açmıştı. Bu anlaşmazlıkların buyumesi üzerine 1981 yılında Çin'in kudretli adamı Deng Xiaoping bizzat Doğu Türkistan'a gidip uzlaştırıcı rol oynamak zorunda kalmıştı. Fakat İsmail Ahmet'in bu taleplerinden

vazgepmemesi iizerine Gin yoneticileri, onu gQrevinden alarak "Terfian" Pekin'e surmiiglerdir. Azinlik Milletler Bakam olarak atanan Ismail Ahmet, Pekin'de gbrugtugii bazi Dogu Turkistanlilara pekinmeden hip bir selahiyeti olmadigmi ifade etmigtir. Ismail Ahmet'in yerine atanan Tomiir Davamet ise koyu bir Qinci olarak bilinmektedir. Nitekim Tomiir Davamet'in mahalli hukümet reisligine atanmasma kargi olan- Dogu Tiirkistan Tiirkleri, hissiyatlarini gu misralarla dile getirmiglerdir:

Kulhuvallahu Ahat Allahu Samet
Pekin'e gitti Ismail Ahmet
Reislige atandi Tomiir Davamet
Geri kalan igler Allaha emanet.

Gin Komunist Partisi'nin eski Genel Sekreteri Hu Yaobang, 1986 yihnda Urumpi'de yapmig oldugu bir konugmasinda, Gin'de sadece Milletler Birligi'ne gerekli 6nemi veren Dogu Tiirkistanlilarin yiikseltilmesi gerektiigi vurgulanmisti. Qinliler, Milletler Birligi soziinden sadece Qinlilere korii koriine itaat eden kimseleri kastetmektedirler.

Keza, Dogu Tiirkistan'da hakim, savci ve polis mudiiru olarak gorevlendirilen Tiirklerin de hip bir selahiyeti yoktur. Turk asilli hakim, savci ve polis mudiirleri, milliyetpilikle damga- lanmak korkusundan, supu sabit olan bir Ginliye ceza verememektedir.

Yardimcisi daima Qinli olan bir kurulugun Turk asilli sorumlusu, yardimcisi olmadan yaba'nci uyuklu herhangi bir kimseyle goriigememekte, onlann izni olmadan hip bir karar alamamakta ve alinan karan da tatbik edememektedir.®

Bunun gibi dur.umlar, gimdiki Gin yoneticilerinin, halefleri gibi "Makam versek de selahiyet vermeyelim" siyasetini Dogu Tiirkistari'da hala fiilen devam ettirmekte olduklanm bariz delilleridir.

TURK HAT.KIN KKKONOMIK DURUMU

Gin yoneticileri, Dogu Tiirkistan Tiirkleri- nin ekonomik durumunun diizeltilmig oldugu- nu ileri siirmektedirler. ^inli yoneticiler, Qin'in ham madde zenginliginin %85'inin Dogu Tiirkistan'dan elde edilmekte oldugunu itiraf etmektedirler. Buna ragmen, Tiirkler pok agir ekonomik gartlar altinda yagamaktadirlar. Dogu Tiirkistan'da kig ortasmda ayakkabisi olmayan, iistii bagi pejmirde ve yatacak yeri olmadigi ipin sokak ortasmda koyun postuna sarilip yatip kalkan Tiirklere rastlamak mumkundur.w - -> Dogu Tiirkistan Tjrklerinin ekonomik durumunun hald asgari gepim gartlannin

altinda olmasimn baglica sebebi, Qinlilerin tabii zenginlikleri devamlı olarak CJin'e tagimasi ve Dogu Tiirkistan'daki petrol, uranyum,altin, gilmiig gibi kaynaklari bizzat kendi kontrolu altinda bulundurup, bu tabii zen- ginliklerden elde edilen kazanptan Dogu Tiirkistan Tiirklerini yararlandirmamasidir.

Bugjin Dogu Tiirkistan'da yalnız Karamay bdlgesinde yilda 6 Milyon Ton ham petrol elde edilmektedir. Dogu Tiirkistan'in diger bolgelerinde elde edilmekte olan petroliin miktan bu rakama dahil degildir. Qinliler, Dogu Tiirkistan'da elde edilmekte olan bu petroliin gelirinden Dogu Tiirkistan Tiirklerine beg kurug dahi vermemektedir.

Ginliler, son yillarda Dogu Tiirkistan'da yetigtirilen at, katir.ve egek gibi hayvanlan da Gin'e tagimaya baglamiglardir.

Ginli yoneticiler, hayat gartlanni biraz diizeltibilmeleri ipin Dogu Tiirkistan Tiirklerine'ne serbest ticaret yapma hakki tanimig olduklarmi ileri siirmektedirler. Ama Dogu Tiirkistan Tiirkleri, bu serbest ticaret yapma hakkini, kendilerinde daimi bir ig yeri apmamak ipin, Qinliler tarafmdan kullanilan bir taktik olarak telakki etmektedirler.® Gtinkii ticaretle meggul olan bir Turk otomatikman igsizlik katagorisinden pikanlmaktadır.

Dogu Tiirkistan mevcut ig yerlerinde paliganlann pogunlugunu Qinliler olugturmak- tadiri Mesela, Uriimci civarmdaki 2.00.000 endiistri igpisinin %90'ini Qinliler tegkil etmektedir.<10> Yine Uriimci civarmdaki bir traktor fabrikasinda paligmakta olan 2100 igpinin sadece i3'iinii Tiirkler tegkil etmektedir.<"> Uriimci'deki tekstil fabrikasinda paligmakta olan igpilerin %99'unu yine Ginliler olugturmaktadır.^2) Kaggar'daki dokuma fabrikasinda paligmakta olan 12.000 insamn sadece 800'iinii Tiirkler tegkil etmektedir/^13> 1986 yilinda Giiney Dogu. Tiirkistan'daki Poskam gehrinde apilan petro-kimya fabrikasinda paligmakta olan 2200 igpinin tamamı ^inlidir.<m

Bunun gibi, Dogu Tiirkistan'daki biitiin igyerlerinde paliganlann pogunlugunu Ginliler tegkil.' etmektedir. Bu yuzden Tiirkler arasmdaki igsizlik oranı Qinlilere nisbeten pok yiiksekthv - !

Gin yoneticileri, topragin > kollektiflerin elinden alinarak piftpilerin kendi mesuliyetine verilmesi, kota belirleme igleminin kaldiril- masi ve piftpilerinden almmakta olan verginin diigiirulmesinden sonra Dogu Tiirkistan. Turk piftpilerinin durumunun .eskisine kiyasla bir hayli diizelmig oldugunu iddia etmektedirler.

• Dogu Tiirkistan Tiirklerinin %85'i piftpidir. Eger bu* yeni uygulama ile bazi • piftpilerin ekonomik durumu eskisine kiyasla biraz duzel- migse de, pogunlugun durumu ipler acisidir. • x §6yleki yeni uygulama ile 'Dogu

Tiirkistan'daki Turk piftpilere, yerine gore fert başına 1 ila 10 Mu yer dagitilmiştir.(1 Mu yer 667 metre karedir.) Bir Mu yerden azami 250 Kg. bugday elde edilmektedir. 100 Kg. bugdayın serbest piyasadaki fiati 40 Yuan'dir. 250 Kg. bugdaydan ise takriben 10 Yuan gelir sağlanmaktadır. Qiftpi bir Mu yer ipin 65 Yuan masraf etmektedir. 1 Mu yerden elde ettiği net kazanç ise 35 Yuan'dir. 1 Mu yerden 35 Yuan kazanırsa 10 Mu yerden 350 Yuan net kazanç elde eder. Eger bir ailede 5 kişi varsa, piftpinin kazandığı bu 350 Yuanla bu ailenin geyinmesi mümkün değildir. Qunku, ortalama bugday ihtiyacı 750 Kg'dir. 750 Kg. bugdayın fiati ise 300 Yuan eder. Bu durumda, piftpinin yılda, kazandığı 350 Yuan'dan geriye sadece 50 Yuan para kalır. Dogu Tiirkistan'da 5 kişilik bir ailenin yıllık ortalama yağ ihtiyacı 200 Yuan'dır. Bunun daha eti, sebzesi, meyvesi, geyimi ve kuşami var. Dogu Tiirkistan'ın Hoten, Yarkent, Kaşgar, Turfan ve Ili gibi şehirlerinde yaşamakta olan piftpilerle yapılan görüşmeler sonucu elde edilen bu hesaba göre, Qinlilerin bu yeni uygulaması, piftpilerin poguna hip bir fayda sağlamamıştır. Aksine giiney dogu Tiirkistan'da yer yer aplik hiikiim siirmekte olduğu, Hoten civanında yaşamakta olan 1700 Turk piftpisinin başını sokacak evi dahi olmadığını, bunların Taklamakan poliiniin kumlarına gomiiliip yatıp kalktığı, geyen yıl bu yoreye gönderilen Dogu Tiirkistan Halkla İlişkiler Dairesi yetkilileri tarafından da bizzat tesbit edilerek mahalli hiikiimet reisi Tomur * Davamet'e de duyurulmuştur. Ama biitiin yetkileri elinde bulunduran ^inliler şimdiye kadar hip bir tedbir alma yoluna gitmemiştir.

Bugiiin Dogu Tiirkistan'da dogup buyuyen Tiirk pocukların %80'i gerekli olan temel gidalanm alamamaktadırlar.

^in yoneticileri, Qin'in peşitli eyaletlerinde yer yer hukum surmekte olan apligi onleyebilmek ipin son yıllarda diş ulkelerde gittikpe daha fazla gıda maddesi ithal etmek zorunda kalmışlardır. Masela 1986 yılda diş ulkelerden takriben 8 milyon ton zahire ithal edilmişken, bu rakam 1987'de 14 kusur milyon tona ulaşmıştır.os Ama, bu ithal zahireden Dogu Turkistan Turkleri yararlanamamaktadırlar.

Dogu Turkistan piftpilerinin belin buken diger bir olay ise Tiirklerin "Hajer" olarak adlandırıldıkları ücretsiz mecburi hizmettir. Buna göre, Dogu Turkistanlı her Turk yılda 1 ila 1,5 ayım komünist partinin kendisine vermiş olduğu mecburi bir işi ücret almadan yerine getirmek zprundadır. Ama Qinliler, kanunda belirlenen muddete aykin olarak, başta piftpiler olmak üzere Dogu Turkistan Tiirklerini yılda 5-6 ay arasında ücret odemeden mecburi işlerde çalıştırmaktadırlar. Zamanın pogunu adeta bir esir gibi

palışmakla geyiren Dogu Tiirkistanlı Tiirk piftpiler, tarlasında çalışacak zaman bulama- maktadırlar.

EfilitM

• ‘ V

Bu yeni uygulama ile, ne kadar iiretirse o kadar kazanacağını hesaplayan Tiirk piftpileri, Dogu Tiirkistan'da eğitim mecburiyetinin de olmamasından faydalanarak, , pocuklarını okula gönderme yerine, tarlalarda çalıştırmaya başlamışlardır. Okul miidiirleri, öğretmenleri okula gelmeyen talebelerini aramaya göndermektedir. de öğretmenlerden

pocukları mezun olduktan sonra iş bulma garantisi istemektedir. Öğretmenler bu garantiyi veremedikleri için piftpi de pocugunu okula göndermemektedir. Öğretmenlerin, okula gelmeyen talebe peşinde koşmaları doayisiyle sınıflar öğretmensiz kalmaktadır. Halihazırda, 40 kişilik sınıflar yan yana boşalmıştır. Eger, Dogu Tiirkistan'daki Tiirk nüfusunun %85'inin piftpi olduğu gözönünde bulundurulacak olursa, oniiizdeki yıllarda Dogu Tiirkistan'da eğitimsiz kalacak gençlerin sayısı da bir hayli yüksek olacaktır'

^in yoneticileri, Dogu Tiirkistan Tiirklerine kiiltiirel serbesti verdiklerini ifade etmektedirler. Fakat Dogu Turkistan'daki neşriyatın sadece %16'si Tiirk lehcelerindedir.«^» Bu %16 yi teşkil eden Tiirk lehcelerindeki neşriyat da Komünist Partisinin sıkı denetimi altında olup, sadece propaganda maksatları için hizmet etmektedir. Eger kazara bir Tiirk aydını, milli konularda bir yazı yazacak olursa, derhal "Miliyetçilik yapmak", ""Qin'deki Milletler Dostluğunu Bozmak" ve "Kiiltiirel Dejenerasyona" kapılmakla suçlanarak ağır cezalarla parçatılmakta ve bu yazıyı basan derginin yayımlanması da derhal yasaklanmaktadır. Bu yüzden Yarkent şehrinde yayımlanmakta olan bir edebî dergi geyen yıl kapatılmıştır. Bu yüzden, pek çok Turk aydını, yıllarca pekmiş olduğu maddi ve manevi sıkıntılardan kurtulabilmek için, her satırına iki Yuan hakkı alarak Qin Komünist Partisinin siyasetine uygun yazı yazıp geyinme yolunu seçmiştir.

Bu kiiltiirel serbesti perpevesinde, Dogu Tiirkistan Tiirklerine zorla kabul ettirilen Qin fonetiğine uygun olarak hazırlanan Latin alfabesi yururluktan kaldırılarak, yerine Arap alfabesinin tekrar ihdas edilmesi, son 20 yıldan beri Latin alfabesiyle eğitim gören yüzbinlerce Tiirk'u son derece zor durumda bırakmıştır. Bunlar şimdi Arap alfabesiyle basılan gazete, dergi ve kitapları okuyamamaktadır. Dolayısıyla ^ince yayınlara itibar etmektedirler. Arap alfabesini öğretmek için açılan kurslar da ihtiyaca cevap verememektedir. Bunun bir neticesi olarak bir derginin yazısım okuyamayan, ancak Qince yazışma ile

anlagabilen aile ifi fertler turemektedir

Qin ySneticileri egitime Snera verdiklerini lien siirmektedirler, fakat Dogu Turkistan'da Turkler arasmda okuma yazma bilmeyenlerin sayisimm %75-80 arasmda oldugu tahmin edil- mektedir.<17>

Turk focuklanmm okullardaki yuzdesi, halkm nufus yuzdesi ile orantili degildir. Turkler Dogu Turkistan nufusunun %60'm tegkil etmelerine ragmen, ilkokullardaki orani %52 ve ortaokullardaki ise %32.5'dir.n@ Bu oran yuksek okullarda %53'tur.

Her yil binlerce Qinli talebe dig ulkelere tahsil 19m yollanir. 1985 yilmda yurtdigina yollanan Qinli talebelerin sayisi 20 bindir. Bunlann sadece %20'sini £inli olmayan talebeler tegkil etmigir.<19>

Dogu Turkistan'in ucra kogelerine okumak i'in buyuk gehirle gelen talebeler, talebe yurtlan olmadigi igin yatip kalkacak yer bulamamakta, bulanlar da 90k fakir olduklan i'in kirasmi odayememektedirler.

Yuksek egitimdeki ogretmenlerin ancak %26'si Turktur.^Gerisini tamamen Qinliler tegkil etmektedirler. Ogretmenlerin 9ogunlu- gunu Qinliler tegkil ettigi i'in, yuksek . 3gitimdeki derslerin 9ogu da 1 Qince dir. Dolayisiyle yuksek okullara girmek isteyen Turk talebelerin 90k iyi Qince bilmesi gerek- mektedir. Egitim, Turk lehcelerinde olan okullardan mezun olup, yuksek okullara kaydolmak isteyen Turk talebelerin Qincesi iyi olmadigi i'in girig imtahanlanm kazanama- maktadirlar. ^ocuklannda daha iyi bir egitim vermek isteyen , ebeveynler, * bu yuzden 90cuklanm ku9uk yagtan itibaren Qince egitim yapan okullara vermekteler. Qince egitim yapan okullardan 9ikan Turk talebeler, kendi ana dilini dogru durust konugamamakta, konugsa bile meramim anlatamaraakta, meramini anlatabilmek i'in devamlı £ince kelimelere miiracaat etmekte, orf-adetlerini unutmakta, ekseriya bir Qinli gibi davranmak- ta ve dolayisiyle Tiirklerin tepkisine yol a9maktadir.

Alinan son bilgilere gore, £inli yoneticiler, 'fp. Dogu Turkistan Tiirklerinin "Kultiir seviyele- 1 rini yiikseltmek" bahanesiyle Turk lehcelerinde egitim yapmakta olan okullarda 5.siniften itibaren butiin dersleri Qince yapmaya karar vermiglerdir. Buna sebep olarak da yuksek okullarda egitim %75'inin Qince oldugunu, yuksek okullara kaydolmak isteyen Turk' talebelerinin Qincesinin yeterli olmadigim, dolayisiyle girig imtahanlannda bagahli olamadiklanni gostermiglerdir.

Qin yoneticileri, £ince egitim yapan okullari Turk lehcelerinde egitim yapan .. okullardan 90k daha cazip hale getirmiglerdir. Mesela, Qince egitim yapan okullarda tngilizce, Japonca ve Rus9a gibi yabanci diller okutuldu9u

halde, TQrk lehcelerinde egitim yapan okullarda yabanci dil okutulmasma izin veril- memektedir. Aynca, Turk lehcelerinde egitim yapan okullarda ikmale kalan talebelere ikinci gans tanmmayip derhal okuldan uzaklagtinlmaktadır. Turk lehcelerinde egitim yapan okullann durumu da son derece perigandir. Ogretmenlerin kultur seviyeleri de 90k duguktur. Qince egitim yapan okullarda 9egitli konular i'in laboratuvarlar oldugu halde, Turk lehcelerinde egitim yapan okullarda bu tur geyley yoktur.

Turk9e egitim yapan gehirlerdeki okullarda ogretmen sikintisi, koy okullarında ise (jgretmen fazlaligi var. Koylerden kendi arzulanıyla gehirlere gelip ogretmenlik yapmak isteyen ogretmenlere gehir nufusuna ge9me izni verilmektedir. §ehir nufusuna ge9emeyen ogretmenler hukümetin ucuz gida maddeleri satan magazalannndan faydalanamamak- tadirlar. Bu yuzden butun ihtiya9larim serbest piyasadan temin etmek zorundadir. Ayhkkan 90k duguk oldugu i'in ge9inememekte ve bu yuzden tekrar koye donmek mecburiyetinde birakilmaktadir.

DİM VE İSIAMİYET

<?in yoneticileri,1979 yihndan itibaren Dogu Turkistan'da 14 bin caminin ibadete a9ilmig oldugunu, 15 bin din gorevlisinin yetigtirildigini ve 150 bin nusha Kur'ani Kerim basildigini ifade ederek, Dogu Turkistan Turklerine dini ozgurluk tammig olduklanni ileri surmekteler. Aslında Qin yoneticilerinin Dogu Turkistan Turklerine tammig oldugu dini serbesti Islam aleminin gozunii boyamaktan bagka bir gey degildir. Bunun en a9ik delilini Oinlilerin din siyase- tinde gormek mumkundiir. Qin Komunist Partisi Merkez Komitesi Mart 1982 tarihinde ulke 9apmdaki parti komitelerine gondermig oldugu "sosyalist donemde dini problemlerle ilgili ana tutumumuz" adli gizli tamiminde ozetle gunlan ifade etmektedir:

"Insanhk tarihinde din sonunda yok olacaktır... Qin'deki biitiin dini teşkilatlar once parti ve hukümetin liderligine boyun egecektir... Dini okullann esas gayesi parti yonetimini ve sosyalist sistemi destekleyen profesyonel din gorevlileri yetiştirmekdir... Bu din gorevlileri partinin din politikasma sadik olmak zorundadir... Din kuruluşlanmizm esas gayesi ilkemizin siyasi tesirini yaymada onemli roller oynamaktir." wn

1 Eylil 1986 tarihinde Amerika Birlegik Devletleri'nin Indianapolis gehrinde tertip edilen Kuzey Amerika. Islam Cemiyetinin 5.kurultayma katılan £in Halk Cumhuriyeti Islam Cemiyeti uyesi Ali Jing Jiang Amerika'mn Hur Avrupa ve Hiirriyet Radyosu muhabiriyle yapmig oldugu goriigmesinde ozetle

Şunlan belirtmiştir:

"Qin'de 18 yaşından küçüklere dini eğitim gerek evde ve gerekse okulda kanunen yasaktır. İslam ülkelerinin baskısı neticesinde bazı dini okullar açılmışsa da burada İslamiyetten çok Marksizm, Leninizm ve Mao fikirleri okutulmaktadır. Bu din okullarında görevli öğretmenlerin hepsi komünist ve ateisttir. Gençler dini bilgidan mahrum olarak büyümektedirler. Diğer okullarda din sanki utanılması gereken veya (Jin halkının alt tabakalarındaki insanlar tarafından benimsenmiş iptidai bir inanmış gibi öğretilmektedir. Bu durum gençleri dini inancıtan hızla uzaklaştırmaya bağlamıştır. Eşle ifade etmek isterim ki, bu yüzden iki oğlum da İslamiyetten tamamen uzaklaştı. Hükümet Müslümanların faaliyetlerini çok sıkı kontrol etmektedir. Qin'deki İslam cemi- yetlerinde görev yapanların ekserisi komünisttir. İslam cemiyetlerinin 'Qin Müslümanları' adında tek bir yayın organı vardır. Bunun sorumlu yazarları komünist olan bu dergide İslamiyetle ilgili tek bir kelime yoktur. Komünistler, İslamiyeti İslam ülkeleriyle olan ilişkisini geliştirebilmek için bir araç olarak kullanmaktadırlar." &&

Qin yöneticileri 1986 yılından itibaren de "Halk rahatsız oluyor" bahanesiyle mikrofon- dan ezan okunmasın tamamen yasaklamıştır. Aslında "Halk" sözünden Qinlileri kastetmek- tedirler. Müslüman olan Doğu Türkistan Türklerinin mikrofondan okunan ezan sesinden rahatsızlık duyması mümkün değildir. Doğu Türkistan Türkleri alınan bu karara karşı ise de, korktuğu ifin sesini fıkaramamaktadır. Camiler ibadete açılmış ama, yetişkin din adamları yok. Devletten maaş alan bir kısım din adamları camilerde afiktan apik Qinlilerin "Agabey Millet" olduğunun propagandasını yapmaktadır. Camiler son derece bakımsız. Temizlik işlerine bakan adam yok. Adam bulsa odayecek parası yok. Qin yöneticileri, son zamanlarda Doğu Türkistan'daki müslüman- lar arasında nifak sokmak ifin şimdi Taşkorgan bölgesindeki İsmailiye, Yarkent Şehri ve etrafındaki Şiiilerle sunniler'i birbirine karşı kişiktirmeye başlamıştır.

nOfiUM KONTROLU VE NfiFUSPOLİTİKASI

Bundan 4 yıl öncesine kadar Doğu Türkistan Türklerine karşı doğum kontrolü uygulanmıyordu. Fakat 1984 yılından itibaren Qin yöneticileri "azmlik milletlerin nüfus artışına devamlılık sağlamak", "nesil kalitesini yükseltmek" ve "ekonomik eşitsizlikleri ortadan kaldırmak" gibi bahane- lerle, Doğu Türkistan Türklerine karşı mecburi doğum kontrolü siyaseti uygulamaya başlamışlar.^{0^}

Doğu Türkistan Türklerini eritmeyi hızlandırabilmek maksadı ile Qin yöneticileri, eski bir Qin siyaseti olan Qinlilerle Türkler arasındaki evlenmeleri bütün gücüyle teşvik etmektedir.⁽²⁴⁾ Qinli bir kızla evlenen bir Türk erkeğine derhal 400 Dolar para yardımı yapılmaktadır. Köylerde çalışmakta olan şehirli Türk gençlerine, Qinli kızlarla evlen- dikleri takdirde kendilerine şehirde iş temin edileceği ve ayrıca 1000 Dolar para hediye edileceği vaad edilmektedir. Bu kanşık evlen- melerden doğan çocukları anneleri tarafından bir Qinli gibi yetiştirilmekte, Qin okullarına gönderilmekte ve nüfus kayıtlarına da etnik Qinli olarak girilmektedir. Doğu Türkistan Türkleri Qinlilerle evlenen soydaşlarından nefret etmektedirler... Onlarla hiç bir surette ! ilişki kurmamakta, onları aralarına almamakta ye tecrit etmektedirler. Bu ve bunun gibi psikolojik baskılara dayanmayıp Qinli eşlerinden ayrılmak isteyen Türk erkeklerine çok ağır şartlar konmuştur. Bunların başında nafaka gelmektedir. Boşanmak isteyen bir Türk erkeği Qinli kansına 2000 Dolar nafaka ödemek zorundadır. Orta halli bir Türk erkeği bu nafakayı hiç bir zaman ödeyemez. Bu yüzden bunalıma sürüklenip intihar etmekte olan Türk erkeklerinin sayısı da bir hayli artmıştır.

Qin yöneticileri, Doğu Türkistan'ı bir esir kampına çevirmek için başlatmış -olduğu kampanyayı bitirini şiddetiyle devam ettirmekte- dir. Bugün Doğu Türkistan'da 19 İslah kampı vardır. Bu İslah kamplarındaki mahkumların sayılarının 500 binden fazla olduğu tahmin edilmektedir.^{c®} Qin'de mahkumiyet cezasına fıkartılan ağır suçluların fıkunluğu, cezalan- ni fıkemek için Doğu Türkistan'daki bu İslah kamplarına gönderilmektedir. Doğu Türkistan'daki bu İslah kamplarına son 3 yılda gon- derilen mahkumların sayıları ise 37 bindir.^{<26)} Doğu Türkistan'da mahkumiyet cezaları tamamlayan bu suçlulara, bilahare geldikleri yerlere dönme izni verilmektedir. Onlar "Bintuan" yani "İslah edilmiş fıkıfı" adı altm- da Doğu Türkistan'a yerleştirilmektedirler. Bu mahkumlara ailelerini yanlarına aldırma izni de verilmektedir. Doğu Türkistan'a yalnız bu usulle yerleştirilen 1 milyondan fazla "İslah edilmiş fıkıfı" olduğu belirtilmektedir.

1949 yılında önce Doğu Türkistan'da ancak 300 bin kadar Qinli vardı. Qin'in resmi istatis- tiklerine göre şimdi bu sayı 6 milyonu fıkandan geçmiştir. Doğu Türkistan Türkleri ise bu sayının daha- yüksek olduğunu ileri sürmektedirler. Her yıl yaklaşık 200.000 Qinli Doğu Türkistan'a yerleştirilmektedir.^{tz⁷⁾} Qin yöneticileri "mahkumiyet parası" vererek Qinlilerin Doğu Türkistan'a yerleşmelerini teşvik etmektedir.^{<28)} Qin yöneticileri, 1986 yılında Doğu Türkistan'ı zdyaret eden bir batılı ilim adamına Doğu Türkistan'a gelmekte olan Qinlilerin sayısını iu.f misline fıkarmak

zorunda olduklanni afıkya ifade etmişlerdir. Qin yöneticileri, Dogu Turkistan'a gidip yerleşmek isteyen Qinlilere kiralik kat verileceğini vadetmektedir. Qin'de kiralik kat sirasi bekleyenlerin sayisi pek 50k olduğu ifin, Qinliler Dogu Turkistan'a gidip yerleşmek isteyen Qinlilere ^in'den aldığı ücretten daha fazla aylık odemektedir. Mesela ^in'de 60 Yuan aylık alan bir Qinli öğretmen Dogu Turkis- tan'da 75 Yuan, Qin'de 35 Yuan alan kalifiyesiz bir işfi, Dogu Tiirkistan'da 50 ve Qin'de 90 Yuan alan bir meraur Dogu.Turkistan'da 124 Yuan aylık alabilmektedir.<39> Qin Komünist Partisinin' eski Başkanı Hu Yaobang görevinden alınmadan önce yapmış olduğu bir konuşmasında Qin'in kuzeybatı eyaletlerinin 200 milyon insanı rahatla barındırabileceğini belirtmişti.<30> Eger yerinin genişliği gozonunde bulundurulacak olursa, bu 200 milyonun büyük bir kısmını Dogu Turkistan'a yerleştirileceği muhakkaktır. Zaten ^inlilerin esas hedefi de budur. Ardi arkası kesilmeyen bu Qin akını Dogu Turkistan halkını devamlı ekonomik sıkıntı ifinde yaşamasına ve işsiz kalmasına sebebiyet vermekle kalmayarak onların milli benliğini de tehdit etmeye başlamıştır. Bu durum Dogu Turkistan Türklerinin uykusunu Apırmaktadır.

Qin'in atom deneme alanı, Dogu Tiirkistan'in başkenti ' Urumci'nin 800 kilometre güneydogusundaki Lop Nor bölgesidir. 1964 yihndan beri burada 22'si yerüstü, 8'i yeraltında olmak üzere toplam 30 atom denemesi yapılmıştır. Son deneme Haziran 1987 tarihinde yapılmıştır. Lop Nor'da gerçekleştirilen atom denemeleri neticesinde etrafa yayılan radyoaktif maddeler, Dogu Tiirkistan'da karaciğer, akciğer ve cilt kanser- lerinin hızla artmasına yol açmıştır.<31> Bazi kanser kurbanları, özel tedavi ifin Pekin'deki hastahanelere gönderilmektedir.<32> Ayrıca, 50k uzun omurlu olarak bilinen Dogu Turkistan Türkleri arasında 40-50 yaşlarında olanların sayısı da kabarmaya başlamıştır. Son yıllarda Dogu Turkistan Tiirkleri arasında toplu ölüm vakaları da artmıştır. Mesela geçen yıl şubat- Mart ayları arasında Hoten şehri ve etrafında benii bilinmeyen bir sebepten 800 kişinin (İdiği bildirilmiştir.<33> Dogu Turkistan'dan gelen haberlere göre, son yıllarda sakat doğan çocukları da sayılan bir hayli yükselmiştir. Özellikle Tanm havzasında yetiştirilen meyve, sebze ve hayvanlarda radyoaktif maddeler pocalmıştır.<34> Bu yizden geçen yıl Dogu Turkistan'dan Hong Kong'a ibra? edilen meyve ve sebzeler iade edilmiştir.

SONUg

• Sonu olarak, qin yöneticilerinin Dogu •
• Tiirkistan Türklerine tanımi. olduğu sızum
• ona siyasi', ekonomik, kültürel ve dini serbes-
• tilerin hur dünyanın gözünü boyamaktan başla

bir şey olmadığını belirtmek mümkündür.

Eger 6yle olmasaydı, 1979'dan bu yana Dogu Turkistan Türkleri bunca tehlikeyi goze ahp silahlı ayaklanmalar tertip etmemi?, direnmemi? ve sokaklara dökülerek (pin aleyhtan gösteriler tertip etmemi?) olurdu.

Ein'in unlu astrofizik aliralerinden Fang Lizhi 11 şubat 1988 tarihinde New York Times Gazetesinin muhabiri Edward Gargen ile yapmış olduğu görüşmesi sırasında, şimdi Qin'de hukum surmekte olan serbestiyetin gerfek durum ile hif bir ilgisi olmadığını söylemezdi.

Türk okullarında eğitimin 5.sınıftan itibaren Qinceleştirilmesi, kanşık evlenmeye teşvik ve qin goymen akınına devam ettirilmesi Dogu Turkistan Türklerinin Milli benliğini tehdit eden en büyük tehlikelerdir. Eger dünya kamuoyu aril tedbirler alma yoluna gitmeyecek olursa, Dogu Turkistan Türkleri pek yakın zamanda tarih sahnesinden tamamen silinme tehlikesiyle karşı karşıya kalacaklardır.

BİBLİOGRAFYA

1. Washington Post,11.9.1981; Renter,8.4.1982; Tageaspiegel, 17.9.1982; Afp,23.12.1985
2. AFP,23-26.12.1985
- 3.Önlmci Radyosu.21.2.1984
- 4.World Muslim League Journal, No:4,Aralık 1985
- 5A.GJ3.
- 6-Der Spiegel,şubat 1983 7JLGJE.
- 8 J*ar Eastern Economic Review,29.8.1985 9A.G.E.
10. Der Spiegel, Eyhl 1979
11. A.G.E.
12. A.G.E.
13. A.G.E.
14. A.G.E.
- 15- Reuter,17.L1988
- 16- Rwmin Ribao,29.3.1984
- 17frankfurter Allgememe Zeitung,11.5.1985
- 18 far Eastern Economic Review, 29.8.1985
- 19AFP^3.12.1985
- 20.Los Angeles Times, 1.12.1983
- 21 Peter Morisonfebgion m Communist Lands, No 12, 1984
- 22JRF/RL.1.9.1986
- 23,Orflmci Radyosu,5.4.1985
25. Cen Su Pmg.The Chinese Communist System of Reform Through Labor, Taiwan,Nisan 1978
26. UPL26.2.1986
- 27-Far Eastern Economic Review,29.8.1985 28.A.G.E.
- 29Asia Week, 1.3.1985
- 30JDer Spiegel,7.1L1983 • _
- 31.UPL23.4.1981Arab News,26.1.1985^4uslim World League Journal No:4, Aralık 1985 32Arab News^6.L1985
33. TercOman, 1.4.1986
34. UPI,23.4.1981; Arab News,26.1.1985 ,

IN THE NAME OF ALLAH,
THE MERCIFUL, THE COMPASSIONATE

The Fifth Conference of the Chinese Muslims

The Fifth Conference of the Chinese Muslims was solemnly held between March 10 and 16, 1987 in Beijing. Attending the meeting were 330 imams, scholars and representatives of 10 Muslim minorities, including the Huis, Uygurs, Kazaks, Kirgizs, Ozbeks, Tajiks, Tartars, Dongxiangs, Baoans, and Salas, from 29 provinces, autonomous regions and municipalities. At the opening ceremony, a Qari student of the China Islamic Institute recited the first chapter of the Holy Quran.

It was an important meeting convened at a time when China is entering a new historical period. Its convocation marks a new stage for the Chinese Muslims. The assembly, at the mercy of Allah, is an encouragement for the Islamic circle and Muslims of various nationalities to take an active part in the promotion of socialist material and non-material civilization and is conducive to the management of Islamic affairs, the study of Islamic culture, and the development of friendly contacts with Muslim brothers in Arab and other Islamic countries. During the meeting, representatives deliberated the report on the work of the China Islamic Association since the Fourth Conference of China Muslims, discussed and worked out tasks ahead, amended and adopted the Charter of the China Islamic Association and elected the Fifth Committee of the China Islamic Association.

Burhan Shahidi, Vice Chairman of the National Committee of the Chinese People's Political Consultative Conference (CPPCC) and Honorary

Islamic Association attended the meeting and gave an important speech. Qiao Shi, Vice Premier of the State Council; Yang Jingren, Vice Chairman of the CPPCC National Committee; and Ismail Ahmed, Chairman of the Nationalities Affairs Commission met with the representatives. Also present at the meeting were Ren Wu-zhi and Muhammed Hanafi Wan Yaobin, Director and Deputy Director of the Religious Affairs Bureau of the State Council. Director Ren delivered a report on the government's policies concerning the freedom of religious belief.

Entrusted by the Standing Committee of the Fourth Committee of the China Islamic Association, Vice President Ilyas Shen Xiaksi made a report on the CIA's work. He pointed out that since the Fourth Conference of Chinese Muslims, the China Islamic Association has done a lot and achieved remarkable successes in assisting the government to publicize and put into effect the policies of free belief in religion, carry out religious undertakings, and handle other religious affairs. It has attached great importance to the training of young successors to Islam in China and made great efforts to run well the China Islamic Institute, which now has 126 students, among whom the first class, of 30 students will soon graduate after concluding a five-year term of college education. Meanwhile, the Association provided financial aid to Islamic institutes in Shenyang, Lanzhou, Xinjiang, Zhengzhou, Ningxia, Qinghai, and Kunming which have successively taken in students to be trained as imams and mullahs. It helped reopen 20,000-odd mosques in the provinces and called

on the local Muslims to run their mosque³ in a democratic way and engage in diversified undertakings of collective production and social services* In addition, the China Islamic Association organized people in the Islamic circle and Muslims to enthusiastically participate in the promotion of material and non-material civilization and contribute their share to the realization of China's four modernizations *

Over the last few years, the China Islamic Association has published copies of the Quran, Hadith, Islamic scriptures, paintings and calligraphy, and the solar-lunar-Islamic calendars, which are warmly welcomed by Muslims all over the country, The Chinese Muslims, a magazine run by the Association, plays a positive role in propagating the government's religious policy, disseminating Islamic culture, exchanging academic views and experiences in Islamic work* Since the Fourth Conference of Chinese Muslims, seven pilgrimage missions have been organized with more and more Muslims' participation. The annual number of hadjis from various parts of the country surpassed 2,000 in the past two years. To ensure the pilgrimage a success, the China Islamic Association sent working groups to Pakistan and Saudi Arabia to go through the formalities for the hadjis, help them perform the rites of pilgrimage, and arrange board and lodging for them. The Association has established friendly contacts and conducted academic exchanges with Musljlra countries in Asia and Africa and international Islamic organizations. In recent years, it invited and received Islamic delegations from more than 20 countries and re

gions while sending 72 members in 25 groups abroad. Representatives to the Conference discussed and approved the report. They spoke highly of the work of the China Islamic Association.

Nu'man Ma Xian gave an explanation of amendments to the Charter of the China Islamic Association. The amended Charter adopted at the meeting stipulates that the aim of the China Islamic Association is to help the People's Government implement the policy of religious freedom, develop the fine traditions of the Islam, represent the legitimate rights and interests of the Islamic circle and Muslims, to run well Islamic affairs, unite Muslims of various nationalities to love the motherland and actively participate in the fostering of the socialist material and non-material civilization, promote China's reunification, develop and strengthen friendly ties with Muslims in other countries, and safeguard world peace.

A resolution was unanimously adopted at the Conference, which says that, after the conclusion of the Conference, the main tasks for the China Islamic Association are::

1. To further assist the government with the implementation of the policy of religious freedom.
2. To enhance the unity among the various nationalities and that among the Muslims and, on the basis of unity, , run well Islamic undertakings,
3. To bring about democratic management of mosques, establish and perfect rules and regulations, properly ar-^{{5}range religious affairs, and, according to the practical situation and possibility, organize production and social welfare service to increase the income of the mos-

cues.

4. To conduct religious education well and train qualified young successors for the religion of Islam. Cooperation between the China Islamic Institute and the local Islamic institutes should be encouraged, experiences exchanged, and the ranks of teachers replenished so as to raise the teaching quality and train talented personnel who love the motherland and have a comparatively high religious and cultural level.

5. To continue translating and publishing Islamic scriptures, run well The Chinese Muslims magazine, conduct researches in Islam, study and carry forward the fine cultural and moral traditions of the Chinese Muslims.

6. To continue international friendly contacts and cultural exchanges, further the existing friendship and cooperations with Muslims in other countries, oppose hegemonism, and defend world peace.

The resolution emphasizes that active efforts should be made to establish friendly ties with Muslims in Hong Kong, Macao, and Taiwan and those residing in foreign land and help realize the reunification of the motherland in line with the principle of "one country, two systems."¹¹

The Conference called on Muslims throughout the country to unite more closely and, under the leadership of* the People's Government, make concerted efforts and go all out to run well Islamic affairs and contribute to the rejuvenation of China.

Through democratic consultation, the Conference elected 211 members to the Fifth Committee of the China Islamic Association. And at the first meeting of the

Committee, 80 were elected as the standing committee members, the tasks for the year of 1987 were fixed, and the leading body of the Fifth Committee was formed as follows:

Honorary President: Burhan Shahidi

Advisor: Mohammed Ali Zhang Jie

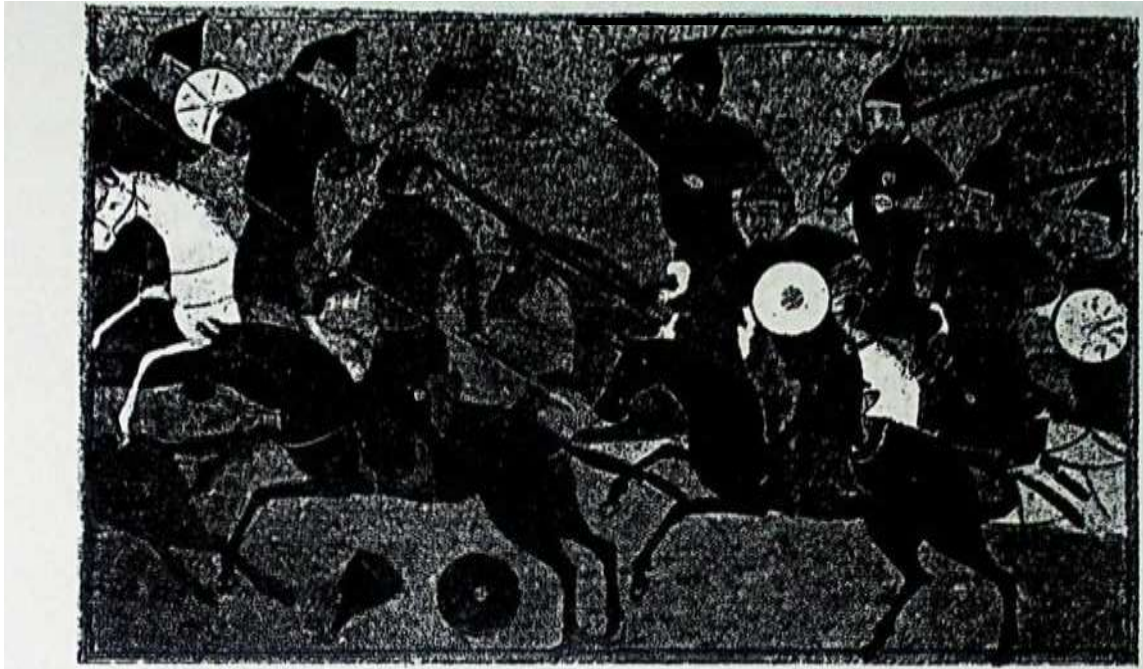
President: Ilias Shen Xiayi

Vice Presidents: Kemaludin Bai Shouyi, Maulana
Amuti, Salih An Shiwei, Godret Allah Ma
Tengai, Abdul Rahim Ma Songting, Yahya
Liu Pinyi, Hadji Husen, Shamsudin Ma
Jincheng, Sulaiman Zhang Bingduo, Nu'man
Ma Xian, Ahmed Wajidi, Maulana Abdulah,
Han Mansur and Hadji Akbar

Secretary general: Nu'man Ma Xian (concurrently)

The Man Who Conquered Half the World

BY LENNARD BICKEL

Cruel and barbaric, Genghis Khan created an empire that terrorized Christian Europe

IN the high summer of 1220, the world's fiercest warlords gathered between the Toul Gol and Kerulen rivers in northern Mongolia. They formed a concourse brimming with colour and remorseless might: military leaders from Persia, China, Russia and central Asia – elite of the Mongol war machine, cruel masters of one of the largest empires in history – with cadres of retainers, generals

and commanders in attendance.

Their purpose was two-fold: to honour the memory of their deceased leader Genghis Khan,* the architect of their empire, and to elect his chosen successor, his third son, Qoqedei.

A serious fall from his horse had ended the life of Genghis Khan while campaigning in northern

* This familiar spelling is used. Recent translations indicate that Chingis Khan is closer to the original.

J

READER'S DIGEST

China the previous year, and his followers had secretly transported his body over desert and mountain to this sacred Mongolian site, not far from their meeting place. Luckless souls who met the royal cortege had been slaughtered on the spot, partly as ritual sacrifice and partly to keep the mighty leader's death a secret from the outside world until the funeral was over.

Once that was done, the Mongol chiefs and the sons and relatives of the emperor set about the business of electing the new ruler—a long and difficult duty owing to the rivalry between his four sons.

Another and far more pleasant task was that of recording the incredible career of the world's most feared conqueror. Night after night, in the white tents and round campfires, the old comrades and loyal followers of Genghis Khan recited and reminisced while scribes, writing in the beautiful, vertical script that had only recently been acquired from the Uygur Turks, compiled *The Secret History of the Mongols*. This unusual document, part saga, part history, was jealously guarded in the court archives, and only members of the imperial family or the ruling elite had access to it.

Subsequently, sections were added, covering the reigns of Ögödei and his successors on the Golden Throne. When in the latter part of the thirteenth century Kublai Khan, Genghis Khan's famous grandson and the patron of Marco Polo

140

Polo, moved his capital to China, the precious Mongol saga was kept in the Imperial Palace in Peking.

There, more than six centuries later, it was to offer westerners a solution to one of the great mysteries of history: why, when the Mongolian armies were at the Adriatic coast, about to engulf Christian Europe, did they steal away virtually overnight and go back to Mongolia? In *The Secret History* lay the simple yet startling explanation of the Mongols' mystifying retreat.

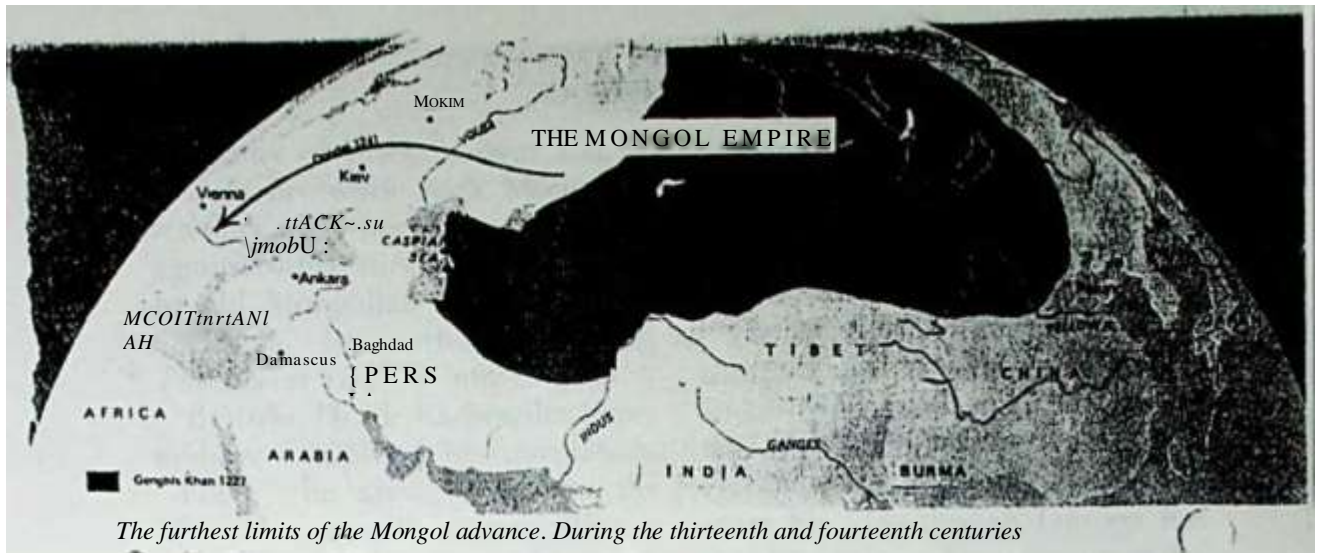
During the fourteenth century, the glory of Genghis's empire faded. By 1368 a series of uprisings in China had driven the last Mongol sovereign from Peking, and all that was Mongolian was derided as barbaric. Buildings, palaces, robes, art, documents were put to the torch. But *The Secret History* survived—after a fashion—because the new Ming court had a use for it.

To cope with the still troublesome Mongols on their northern border, the Chinese needed interpreters in the despised language, and *The Secret History* made an ideal textbook. Subsequently, scholars produced a text in which the Mongol words were transcribed phonetically into Chinese ideographs. Having thus turned the saga—in sound and meaning—into their own language, the Ming scholars discarded the original Mongol text as trivia.

After a while even the Chinese phonetic version was forgotten. It came to light again about 100 years

*

0

ago, when a Russian priest who was also a sinologist rediscovered it in Peking. Not until 1908, however, was a printed version made. Scholars in Europe, Asia and America then began striving for a definitive translation. But reconstructing the original Mongol sounds from the Chinese phonetic transcription, combined with the often insurmountable difficulty of understanding the old Mongolian language, proved formidable. Nevertheless, translations did appear in various languages. None, however, was reliable or satisfactory.

Finally, in 1965, Dr. Igor de Rachewiltz, Senior Fellow in Far Eastern History at the Australian National University in Canberra, pushed open a new door. Equipped with a knowledge of both Mongolian and Chinese, and a student for a quarter of a century of Inner Asian history, he approached technicians at ANU's big computer centre with a challenging enquiry. Could they programme their computer to make

a concordance of all the words in *The Secret History*!

The technicians agreed to try. A roman letter version of the Chinese phonetics, made by a French scholar some 50 years ago, was laboriously typed on computer cards. A programme was devised which came as close as possible to recapturing the original meaning of words spoken by the Mongolian chieftains.

Then, in the cool quiet of the ANU computer room one day in 1967, technicians watched for seven hours as the computer's printer released fold after fold of paper, covered with roman letter renditions of the 38,000 alphabetically arranged words of *The Secret History*. <j>Painstakingly Dr. de Rachewiltz set about checking the inconsistencies of the text by using his concordance—and so was able to correct the errors made by the Ming scribes centuries ago.

In 1970, Dr. de Rachewiltz, invited to the Mongolian People's Republic as an honoured guest of their

J

Academy of Sciences, was able to discuss his work with Mongolian scholars and check his conclusions against other surviving documents in old Mongolian script. Back in Canberra, he started translating *The Secret History* into English.

By 1980, Dr. de Rachewitz hopes to have completed his translation. "Then," he says, "I believe the Mongol saga will be generally recognized as one of the classics of world literature."

A spell-binding mixture of poetry, mythology and hard-boiled reporting, the saga contains the oft-told tale of the Great Khan having been born clenching a blood clot the size of a knucklebone. According to *The Secret History*, the implacable Genghis kills an older brother for stealing a bird and a fish from him—a great crime in a poverty-stricken land. In one of the most moving passages of the saga, his mother, the-lin, cries:

*From the warmth of my womb When he bro\|e
forth fiercely Clutching a blach clot of blood
in his hand,
This one was born from me!
ife a wild dog biting of) its after-
birth
Lil{e a lion that cannot master its
rage
Lih^e ci falcon attaching its own
shadow
You have destroyed!*

Genghis grows quickly to manhood. He is strong and enduring; he is also shrewd and calculating, a

diplomat and maker of alliances. Men bring their clans to his side against the enemy tribes and note "the fire in his eyes, the light in his face."

He is ruthless but not without compassion. When a childhood friend named Jamuqa is taken captive after losing a tribal war against Genghis, the Great One offers to spare his life—though Jamuqa has murdered 70 of Genghis's men by boiling them in oil. In a Homeric scene Jamuqa refuses the amnesty and demands execution. Sorrowfully, Genghis acquiesces and has his friend killed without spilling his blood, in accordance with Mongol custom for a nobleman, by being smothered in a roll of carpet and kicked to death.

By 1206, according to *Secret History*, Genghis Khan had asserted himself as overall chief of the Mongol tribes. His date of birth is uncertain but he was probably then about 40. Totally convinced that Heaven wished the whole world to submit to Mongol rule, he invaded wealthy, populous northern China at the head of the united tribes, burning any cities that put up a fight and slaughtering the inhabitants. Resistance he considered evil, a contravention of divine will.

Yet, just as he had been moved to offer mercy to Jamuqa, Genghis often meted out generous treatment to those he defeated. Cities that opened their gates to the invading hordes provided Genghis Khan

with hundreds of artisans, engineers and soldiers. Some enemies who impressed him with their brave bearing! were promoted over the heads of Mongol captains.

Though he could not read or write, Genghis imposed the Mongols' first written laws, a code of conduct known as the **Great Jasagh**. It provides savage punishment for wrongdoing—death for refusing work, for instance; for urinating in running water, for gluttony. But in a harsh land these were matters affecting community survival. And the code also set quite admirable ethical rules, like honouring all religions, sharing food, respecting the aged and the poor.

Under Genghis's leadership, the Mongols subjugated northern China, Persia, Afghanistan and great tracts of western Asia as far as Russia. Before his death in 1227, Genghis left instructions for his heirs to pursue the Mongolian goal of world conquest. In execution of his father's will, Ogedei led his mighty armies across Asia and deep into southern Russia. They took Kiev, defeated the forces of Poland and went on to ravage Silesia and overrun Hungary. By the end of 1241 they stood on the shore of the Adriatic. Europe's fate trembled in precarious balance.

Then, mysteriously, on December 11, 1241, the Mongols began to

retreat. Says Dr. de Rachewiltz, "If ever there was a day which Europeans should celebrate—irrespective of nationality, religion or politics—it is this one."

Most Europeans of the time counted their deliverance from the barbarians a miracle. But **The Secret History** offers an explanation that, in its way, is just as extraordinary.

The Mongols turned their backs on terrorized Christendom because they had to return to the sacred spot between the two rivers to elect another leader. Ogedei was dead. He had come to despise the traditional Mongol drink, made from fermented mare's milk, and had become instead a great drinker of wine from vineyards in the west. The cause of his death: alcoholic poisoning!

Western civilization was saved from annihilation by one of its oldest friends—the grape. Comments Dr. de Rachewiltz: "I can think of no greater irony in history."

And the modern lesson of **The Secret History of the Mongols**? "Simply to remember," says Dr. de Rachewiltz, "that Genghis and his heirs were men like other men, with their virtues and vices, generous and mean, not blood-stained monsters somehow apart from the human race. Even in our computer age we do not understand the complexities of such men. That is why history matters."

M DEAST MARKETS

FINANCIAL TIMES

A survey of business, financial and legal developments and political risk in the Middle East and North Africa every two weeks.

5 AUGUST 1985 Volume 12 Issue No. 16

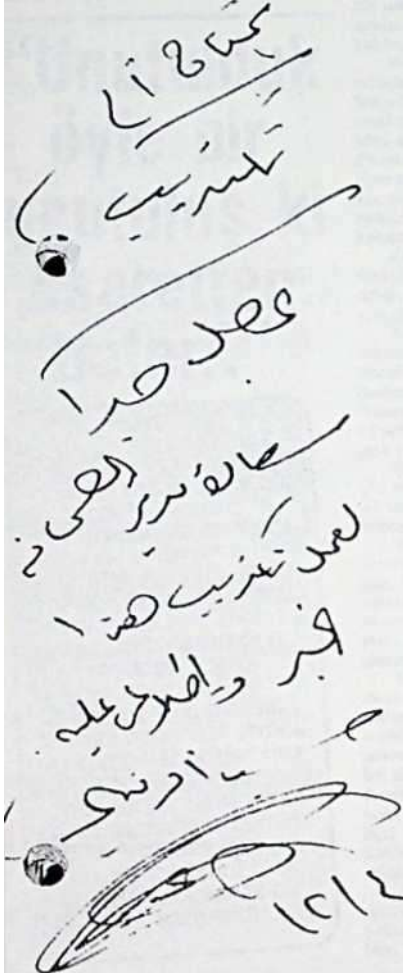
Editor: Simon Henderson

China is allowing some 2,100 Moslems from the Xinjiang region to go on the annual pilgrimage to Mecca in Saudi Arabia this year. The first pilgrims arrived in Jeddah on July 20 and they will stay in the kingdom till the first week of September when the haj finishes.

Last year Peking allowed only 330 Moslems to go on haj but since then China has been seeking a rapprochement with the Islamic world and has been showing greater tolerance to religion in general, especially Islam and Christianity. This year the Chinese were so keen that they set up a special passport office to process applications for the prospective pilgrims, mostly over 50s but including some young adults. The haj is not an easy experience for the Chinese Moslems. Foreign currency allowances are limited and this has kept numbers significantly down. The lack of diplomatic and air links with Saudi Arabia is also a major problem and adds to the cost.

Saudi sources have told MEM that Riyadh is seriously considering setting up diplomatic relations with Peking, a move which would delight the Chinese who have been trying hard to move into the Gulf states and markets for some time now. Success came when China set up relations with Kuwait, and in December last year a major breakthrough occurred when China and the UAE set up full diplomatic relations.

It is significant that three prominent Saudis, Prince Talal bin Abdul Aziz, the ex-envoy of Unicef, Dr Abdullah Naseef, secretary-general of the influential Mecca-based World Moslem League, which is part of the Saudi foreign ministry, and Dr Mohammed Ahmed Ali, president of the Jeddah-based Islamic Development Bank, have all visited China this year and have expressed great hopes for future co-operation between China and the Islamic and Arab world.

Editorial Office:
FT Business Information Ltd.
11th Floor, Southamptn Street London
W026 7HA Tel: 01 240 9331

US Enquiries:
FT Business Information Ltd
P.O. Box 990, New York, NY
10003 Tel: (212) 261-8400 Telex:
RCA 233133 INT 4221*53

Registered in London number 9H0896
Production Assistant: **Shdheen Khan**

©The FT
Business Information Ltd 1985

BAGLARKEN

“Unutulduk oyle bir unutulul ki Ssaretten beter..”

• i •
• P •
• Kizil Cln ve KomQnlst
•
• Rusya'nin
DoquturkistarVda tatbki.
ettiği yayımcı •
• politikadan ve insanlığı
kutandıran !şkence ve
cınayetlerden. maddi ve
• manevi tecavuzlardan,
" tahammulu mümkün
olmayan mezallımden,
• soydaşlarımızı,
C" dındaşlarımızı ve
hürriyet a?iki İnsaniik. -
• alemlni haberdar etmek
ve' komünist tehlikesine
- v, karşı ikazlarda
bulunmak, davamıza
arka çıkılmamızın temm
;- .; edebilmek İğln
İtelknlrde bulunmak
İT Tblzlerln kagmlmaz blr
• V; vatan vazifesidir.

DogulUrKistan davası ve bu divanın hizmetkari olan bendcniz hakkmda bir kac cUmlc ile dc olsa okuyucuların Hkir sahibi olmalarını istedim. Bu maksatla, bu yazıyı katme aldım. Bir maksadım da; siz değerli okuyucuların DogulUrKistan davıslma isindirmaktır. Bunda muvaffak olabilirim ke'ndimi bahliyar addede-bilirim.

1949 seneinde. aziz vatamm DogutUrKistan'ın komUnist Qin la-rafından istilSsim mUleakip ben ve mUcadelc arkadaşım Mehmed Emin Bugra Bey, yUzlerce yurttaşımızla birlikte komjumuz ve dında- jimizolan Kejmire illica cılık. Gayemiz; DogulUrKistan'da devam eden silihli veya silahsız kurtuluj mUcadesine parelc olarak bur dünyada da bir kurtuluj mUcadesi cephsi acmaku. Bajta soydajla- nmız olan dünya TURklUgU, dındajlarımız olan mUslUman millcletler ve komjularımız bizleri yani DoguiUrKistan'ı, DogutUrKistanlıları unut- mujlardt. Oyle bir unutuluj ki, esSretten beicr, Ein ijkencsi kadar kahredici..

Fakal biz, Umitsizlige dUjmedcn; esSret alındaki mazlom ve-mahkOm vatanımızın haklı davasını, bajta karde; TURkiye TURkleri olmak Uzere, bUtUn İslSım ilemine ve hUr dQnyaya lantilmasinin luzumuna inanıyorduk. •

Kizil Gin ve KomU'ist Rusya'nin DoguiUrKistan'da tatbik euigi yayımcı politikadan ve insanlığı utandıran iskencc ve cinaycılardan, maddi, mSncvi tecavuzlardan, tahammulu mUmKUn olmayan mezalimden, soydaslarımızı, dındaşlarımızı ve hUrriyet Sjiki insaniik Slemni haberdar etmek ve komünist tehlikesine karji ikazlarda bulunmak dSvamıza arka çıkılmamızın temin edilmek i?in telkinlerde bulunmak bizlerin kaeimlmaz bir vatan vazifesidir.

Şunları istiyorduk: BugUn Filistin, Kibris, DogulUrKistan gibi Gin esarciinde bulunan Tibet nasıl ki Birlejmij Millcletler gUdeminc sik sik getirilmektedir. Dogu TURkistan meselcsi dc, onlar gibi millclet- İcrarasi bir mesele halinde getirilip insanlığa mal edilmedi.

Bunları temin cimck ve DoguiUrKistan'ı kizil G'n cs9retindcn kurtarip mill' istiklaline kavujturmak icin, soydaslarımız, dındajları- mız, komjularımız dahil bUtUn insaniik alminin sevgi, himiye ve sempatisini kazanmalıydık. Onların yardımlarıyla DogulUrKistan dS- vasım yUrUttecek, vatanperver, idealist, hUrriyet ve istiklal ajiki, milli- yrcti, liyakatlı, fedakar, cesur, dUrUst, vefSkir, kUltUrU mUcShid,... dcmamlar yettjirmeliydik.

Kısaca belirtmeye calijtigimiz bu gayelcimiz, istek vcaruzularımız gerceklemesi icin dc, disarida gayet genij, traffi ve tesirli bir faaliyete girmemiz lazim, hatta zaruriydi. DoguiUrKistan'ı bUtUn cephcleriyic TURkiye TURkleri'ne, İslam aiemine ve bUtUn dUnyaya tan-nmak, faaliyetlerimizin esasim teskil edecckli. Tanılma vasıtaları ise, bilindigi gibi kitap, meemua, risale ve benzeri nejrıyattan ibaretti. Roman, hikaye, piyesler, senaryolar hazırlamak sureliyle sanat yo- luyla da DogulUrKistan'daki kizil Gin ve Rus istia, tecavUz ve mczali- mini tbarUz ettirmemiz gerekiyordu. Nejrıyat faaliyetleri dijında, konferanslar anma gUnleri, basın toplantılan, seyahatler terciplcme- mizin de gerekli oldugunu belirtmek isterim.

DoguiUrKistan'da, iken, bu faaliyetlerimiz icin, komjulanımız- dan, dındajlanımızdan ve soydajlarımızdan ve hUr insaniik Sleminden yakin, maddi, mnevı yardım ve himŞye gOrecegimizi Umıt etmekte idik. Bu Qmitlerle yurdumuzdan ciktk. 33 senedir yaptigimiz seya-

hatler, ziyaretler, ricalar, istirhamlar aqlama ve sizlamalarımıza ragmen, Umıt ve bel bagladıklarımızın hic birinden beklcdigimiz yardımı gOremedik.

Bu 33 sene zarfında dOrt kitada, her birine bir ila sekiz defa olmak Uzere 33 memlcketi ziyaret ettim. Bu memlcketlerden bazıları- nin, krali, cumhurbaskam, parlamento reisi, bajbakam, dijijleri ba- kanları, dini ve milli reislcri ve gazetccileriyle gOrUjUm. Ziyaret tv' gim memlcketlerin devlct ve hUkQmct reislcrine muhtıraler takdim e tim. Mazlom DogulUrKistan d&vasma maddi. mOncvi yardımda bu- lunmalarım rica ettim. Yalvardım, yakardım. Bu memlcketlerin bazı- larında konferanslar ve basın toplantılan tertip ettim. Bunlardan baj- ka Hindistan'da, Irak'ta, Pakistan'da Somali'dc, Mekke'de toplanan sekiz Asya, Afrika ve İslim konferansına katıldım. Bu konfeyanslar- da da DogutUrKistan'ın dert ve davalarım anlatıp rica ve istirhamlar- da bulundum. Bu raaliyetlerimizden bazı faydalı neticeler almaya muvaffak oldumsa da, hic bir millctten ve devletten hic tutulur gOzle gOrUUr yardım saglayamadık.

BUtUn bu imkansizliklara ve zorluklara ragmen ytlmadık. GOGUs gerip kurtuluj davamızı devam ettirdik. Fikir ve mUcadele arkadaşım merhum ve magfur Mehmed Emin Bugra Bey, yardımcım, vefSkir, vatanperver merhum Polat Kadri TurfinI veoglum Erkin Alpiekin'le beraber, yirmi sene reisliğini yaptığım DogulUrKistan Gocmenler Ce- miycti adına, bazıları TURkiye lehcesinde, bazılan DogutUrKistan leh- cesinde, bazıları Arapca, İngilizce ve diger dillerde kitaplar nejrcttik. Bunlardan bajka, Ginliler tarafından DogutUrKistan hakkında yazıl- mij, her biri hazine degerinde olan onlarca cilt kitap mevcuttur. Bunları TURkiye ve DogutUrKistan lehcesine ve Arapçaya tercUme etlime- yi arzu ettik. Fakat maalesef imkOnsizhklar sebebiyle bu eserleri te- min edip, tercUmelerini yaptırıp nejrcttirmedik.

Bizim tcikik ve tesbitlerimiz gbre bugUnc kadar DogutUrKistan hakkında: İngilizce 100, Fransızca 14, Rusca 19, Almanca 38, Macar- ca 7, Gince 15. İsvccc İ olmak Uzere ccm'an 144 eser yazılmıj Dikkat edilecek olursa DogutUrKistan hakkında TURkiye'de Turk eser yazılmamıj oldugu gOrUUr.

Bu eserlerin tamamım temin edip, iclcrinde en eok mUhim telak- ki etliklerimiz Oncelikle TURkiye TURkesine, Arapçaya ve DogutUr- kistan lehcesine tercUme edilmeleri milli bir zaruret halindedir. Yap- mak isteyip de maddi imkansizliklar yUzUndcn yapamadığımız bu milli ve insani vazifelerimizi hic dcgils bundan sonra, az da olsa yap- maya calijacagız.

Burada ju noktayı da belirtmek isterim ki, TURkiye'de DogutUr- kistan hakkında derli toplu bilgi sahibi olan kimse yok dcnccc kadar azdır. HattO bilinenler de noksandır. GUnKU: DogulUrKistan, Turk mUnevverlcrcinin, ilimlcrcinin hjfızalarından silinmij, unutulmuj, can dUjmanımtz Ginlinin zulUm ve tahakkUmUnc terkcdilmıjtir. Dogu- TURkistan, talihsiz biranadır. GUnKU: Evlitaları tarafından vefastzliga, alakasizliga ugramıjtir. Tarihi, kUltOrU, sanatı olmayan mechlul bir takım kabilelerin dahi sahiplcri cikip onları hUrriyete ve islikİSle ka- vujmalarına calıjan insanlar mevcutken, bUtUn TURklcrin anayurdu olan DogutUrKistan'ın, kendi evlatları tarafından unutulmuj olması ne hazindir... VARIN: Dogu Tiirkistan'ıiı Dahil ve Milletle- rarası durumu.

Doğu Türkistan Dramı

YAZAN: İSA YUSUF ALPTEKİN

Doğu Türkistan'ın Dahili ve Milletlerarası Durumu

bu yurdun
an • jytin neslyim;

- Men Qlgnenen blr Qlkenin
Hak bagirdn seslylm..."

AHMET CEVAD

Doğu Türkistan bÜyÜkLük itbariyle <n'in en bÜyÜk cyalcileri arasında yer alır. Fakat en az nüfus kcsaftinc sahiptir. Alii yllz clli bin kare mil alamna ragmen, bej milyon allında (şangay jului nil- fusunda daha az) bir ndfusu vardır. Qin'den ve dij dÜnyadan vok yÜksej dag silsilceleri ile hemen hemen koparılmıj bulunan cyaleti, bir zamanlar Uzerinden gecen cski kervanların yrcilerini deniz scyrÜseferi- ne bırakılları andan itibaren medeniyetin esas scyri dijında kalmıj- ur.

Modern Gin'de, belki de sadece Tibet istisna edilirse bir cji go- rillmeyecek derecede Doğu Türkistan'ın lari hi m fizlki durumu jckil- lendirmıjlır. Tann Dağları, gÜncyde Tarım Havzası ve kuzeyde Cun- garya Havzası olmak Üzere, eyaleti ikiye bolcr. Datıda (Ban Türkistan) Sovyct hududu ile devam eden bu silsile Afganistan hududunda Pa- mirlere kavujur. GÜneyde Kuen-İqn silsilcsi Doğu Türkistan'ı Kcjmır ve Tibet'ten ve Doğu hududunda ise Allah dağları Mogolistan'dan ve Altındag ise esas Gin'den ayırır.

RUS TOCCARLARININ GEÇİTLERİ

Bu dag silsilceleri Doğu Türkistan'ı Hindistan ve Gin'den mahfuz ■■ «utmakla fahat c-puslarla t*ma, sadaha kÜ?Ük Ur. mania tejkil etmıj- v; lerd'l'r, tİndokujunargCDİjlemcsiiJtfeliUhasa' İl'i nchfi tfa- T <ësi ve bazı dag geclleri F us ticcar ve gÖcmfnlerlne gefit saglamıjır. 1930'da tamamlanan Türkistan-Sibirya (Türksib) demiryoiu Doğu Türkistan'ın Sovyctler Birliği'ne dogru yOnelmesini hizlandirmıjti. BOLgeye henÜz esas Gin'den bir demiryoiu gelmemektedir, fakat 1960'a kadar yapılmıs dUjUnUlen bir hat Doğu Türkistan ckonomisı- nin Gin'le birlejmcsini kolaylajuracakıır.

Daglara iliveten Doğu Türkistan genıj ve kurak cOkUnUlcı vardır. 830 mil uzunlukta ve 330 mil genıjlikte olan Tarım Havzası'nın yan- dan fazlası cOldUr. Bu bojlugun ctrafında nÜfusun hemen hemen VJ'UnUn yajadığı Hoten, Yarkent, Kajgar ve Aksu gibi vahalar vardır. Aym jckilde bir cOl kavjagi da Tann dağlarımn kuzeyinde Cun- garya vadisinin ortasında bulunmaktadıır, fakat buralara gÜneycOlUn- den daha fazla su dUjmektedir. Burada da Dogudan Baliya giden ve eskiden beri İpek Yolu diye bilinen licarct Kitay (Kutubi) ham, Manas, Vusu ve cyalct bajkenti olan Urumci gibi vahalarla noktalanmıj- tir.

BİNİCİLİK VE SAVAŞ KAULİYETLİF.Rİ En fazla dikkate jayan husus, kuzeyle gÜney Doğu Türkistan ara- sindaki kUlUr farklarıdır. BOLgenin cogunlugu Türkcc konujan ve ta- rim vadisinde yerlcjmıj cifteilikle mcjgul olan Uygurlardan mÜtejck- kildir. Bu grubun UstUnUgUnU tasdik mahiyetinde 1933 EylUl' Unde Doğu Türkistan'ın ismi "Sİnkıyang Uygur Muhtar BOLgeci" diye de- gıjıirilmıjtır. Diger bÜyÜk ırk gurubu nÜfusun yÜzde onu civarında olan Kazaklar'dır. Bu gÖcebe cobanlar Cungarya steplerinde yajalar ve binidlik ve savaj kabiliyetleri ile mejhurdurlar. UcUncU gelen Gin- liler ise sadece nÜfusun yÜz- 'e altısını ve Kirgiz, Mogol, Tacık ve Sibo- lar ise kÖ(Uk fakat belirsiz gurupları tejkil etmekte ve bolgeye dagil- mij olarak vsiamaktadırlar

ginliler dahil Uygur ve Ka/ak'lann lama bir gÜvenini kazanamamıjlardır. Tungan diye bilinen bu dÖnmelcr <ogu kez mUsUman mÜca- liitlerle merke/i İİUkUnclın İdaresine karji birlejmıjlerdir. Fakat irki husumetler dini birliğin Üzcrine ?ikarak cogu kez bu birlejmcler bo- zulumıjır.

DOĞU TÜRKİSTAN CUMHURİYETİ Yerlilcrin, kendi kendilerini idare etme arzularını, Batı'da anla- jıldığı mAnflda •Milliyetçilik' diye addetmek yanlıj olur. Uygur, Kazak ve Kirgiz muahitlerinden mÜtejckkil guruplar zaman zaman ka- bine Üycleri ve ay yıldızlı bayragıyla beraber tastamam bir sÖzde 'Doğu Türkistan Cumhuriyeti' ilfln ctmıjlerdir. Fakat komju Mogolis- lan'm aksınc, halkların gayri mÜtecanıs olması hakiki bir milliyetçill- ğin dogmasıml Onlcimıjtır. Pan İslAm ve Pan Türk hareketleri kısa OmUrlU zafırlcr kazanmıj, fakat sonradan İliasim ırk? gurupların bag- dajmaz talebcleri karjisında parcaınmıju. Muvaffak olmuğ ayaklan- malar arasında mcscİA ondokuzuncu asırdaki Yakup Bcy'inki ve İkinci Cilian Harbi'ndeki Kuluja ayaklanması gecici olarak Uygur ve Kazakları Qin alcıhtarlığı hisleclerle birlejtirmıjlerdi. Fakat devamlı bir birlik İiisi saglanamamıj ve mÜterekolan hususlar, milliyetçilikle ilgi- li olarak kabul edilcn birlejlirici kuveii saglayamamıjın.

İrki dÜjnianlıklara ilAvcten Doğu Türkistan'ın Ginlilercc kontro- İUnU zorlajtıran fiziki engeller mevcultu ve bunlar cyaleti hi; olmazsa İktisadi bakımdan Sovyctler Birliği'ne cylectmıjcc zorluyordu. 1930'larda cyaletin esas Gin' en yakın ticari merkezi, Bao-tu'daki demiryoiu duragından ajagi yukarı 1200 mil uzaktaki Kuml idi. Ker- vanlar İvin bu en az Üc aylık bir scyahat demekli. Motorlu vasıtalar icin ise koto yollar ve tehlikeli gecicileri kullanan iki haftalık ectin yol- culuk sadece luks eja ve yolcu scyrÜseferini mUmKUn kiliyordu. Bu- nu mukabil Türksib demiryoiu ile GÖcek veya Kulca arasında 20' nİildcn bir mesafe vardı ve bakimli yollar batıya dogru ucuz tajit. kolaylajıııyordu. Tarım vadisindeki Kajgar Sovyct tren irtibatından sadece oniki gUn uzakta, fakat Gin'deki benzeri bir nokta ile arasında en az 2300 mil vardı.

RUSLARIN HUDUDU AŞMASI Askerf

bakımdan, bu irtibat jekli, Urumci'deki yerli idarecleri - haftalar, belki aylarca, merkezi hÜkUmct kuvvetleri kuzeybatı Gin'deki daglık gecitleri asana kadar (yagmalayıcı asilcrin) İnsafına terkederdi. Bu arada Rus kuvvetleri birkac noktada hududu ajıp Kajgar veya Urumci'ye birkac gUn icinde varabilirdi. Dolayısıyla eyalct idarecileri mahalli ayaklanmaları bastırmak icin yabancı silahlara go- '■venirken aym zamanda merkezi hÜkUmctin kontrolundan uzak bir . Verde Qln hÖkÜjnyanlığı idame etlirmck mÜjkiUİU icerisinde idilef. '

Bu yakın hususları kuvvetlendirici nitelikte, uzak siyasi gelijme- ler de Gin'le Rusya'nın Doğu Türkistan'daki tesirleri arasındaki farkı. Cin'i aleyhine gelijlirmıjlır. Orta Asya icerisinde Garlıgm genijlemesi Mancu İmparatorlugunun cOkUjUne rastlamıjlır. Boljevık ihtilAJı if Asya Üzcrindeki Rus baskısım azaltmakla beraber bu uzun sÖrmede ve on sene icerisinde yeni Sovyct liderleri Doğu Türkistan'a bitijik Kazakistan, Kirgizya ve Tajikistan'daki siyasi ve İktisadi gelijmeye hiz verirlcr. Buna mukabil 191 l'de Gin Cumhuriyeti kuruluju ilckuv- vetli ve istikrarlı bir merkezi hÜkUmct meydana getirmemıjtır. Arka- sindan gelen sivil harp ve yabancılann toprak gaspi nizamsızlığı devam cttlrip, cevre bolgelcrin Gin tarafından kontrolUnU tehlikeye koymıju. DİJ Mogolistan'a 1921'de Sovyctler'in giriği ve on sem sonra Mancurya'mn Japonlarca İstilAsi bu zayıflıgm grafıge mesabe sinde idi.

RUSLAR'A FESAT ÇIKARMASI Bajka bir

kanjikhk daha İc Asya'da Qin kuvvetlerinin toparlan- masına mani oluyordu. Siyasi hudullar, haritalar Üzerinde kesinlikle Cizilmıj olmasına ragmen hakikalte, İin-Rus sininmn her iki tarafın- da yajayan halkların benzeyilcrinden dolayı tesbili imkimsizdi. İli- veten bu yerlerde milletlerarast hudutların kesinlikle tesbitini mUm- kUn kılacak pek az tabii alameller bulunmaktadıır. GÖcebe guruplar, iklim ve suya uyarak birbirinden uzak bajkentlerin rakip hÜkUmran- lik İddialarına aldirmamaklıdırlar. İrk, din ve geleneklerin benzerli- ği, Mogol, Kirgiz ve binlerce mil Gin-Sovyet hududunu kaplayan diger guruplarda da oldugu gibi sinmn iki yanında yajayan Kazaklar da gelinde bir halk vasmaktadır. En azından bu yanlı:

Misafir Yazar

Prof.Dr. Aydın Taneri

Hocam Bahaeddin Ogel

Prof.Dr. Bahaeddin Ogel, Aikara'da topraga verilirken etrafıma bakıyorum: Bir gece önce, isianbul'dan ve Anado- lu'nun muhteif vilayetlerinden yola gikip, O'na son vazife- rini yapmak üzere geien meslektaglarmi ve talebelerini goruyorum. Kabristandan yine dogruca gehirlerarası otobus terminaline ve Ankara garma gorevleri bagına alelacele do- nen bu vefakar ve fedakar insaniarin izdiraplari yuzlerinden okunuyordu. Ancak. hocalarina kargi vaz*felerini yapmanm huzuru ile doriug yolculuklanm buruk bir tebeSsiimle gegirmig olmalıydılar. Bu buruk tebessum, son vazifeyi yapma- mn verdiQi ruhl rahatlıktan ileri gelmig olmalıdır.

Turk ananesine gore, önce "ana hakkı" vardır. Sonra sirayia "hoca" ve "baba" haklari geiir. Sultan Veled bunu goyle agıklar: "Ananm yeri tartigiimaz. Ondan sonra geien hoca. insamn manevi mimandır. Bu bakimdan yeri ba- badan oncedir". Ne mutlu Prof. Bahaeddin O'gel'e ki, talebelerinin. meslektaglaririin ve kendisini sevenlerin zevgi hSlesi igindeydh

Bahaeddin Ogel. 1924 yılında Elaziz'da dogdu. 1945'de Oil ve Tarih-Cografya Fakultesi, Tarih Bolumunu bitirdikten sonra akademik rutbelerini geng yaglarında aldı. ilmi arag- tirma metodu gu gekilde idi: Daha talebeliginden ilibaren oku- dugu kitaplardaki bilgileri ayn ayrı figlere yaziyor ve bunlari konulara gore tasnif ederek zarflara ayırıyordu. QaQimızda kısa denilebilecek omrunde, sayigi pek gok olan dev eserler vermesinin sirri buradadır. 8u tasnif metodu ile herhangi bir konuda kısa bir surede bir kitap veya makale yazabiliyordu: "Tiirk Kulturu'niin Gelişme Qaglan" bir kag yuz sayfalik kitaptir. Ancak,larihimizin temelini te?_kil eden Hun-Gokturk Uygur donemferini hem siyasi, hem kulturel bakimlardan de- rinlemesine inceleyen adeta bir atom gekirde^i mahiyetin- aedir. Bilindiği gibi i'lim hayatında Fuad Koprui'u'nun, devlet hayatında Ataturfı'un temelini attıkları Tarih Tezi, Turk Mil- letinin 2500 yildan beri devamlilik ve butunluk igersinde su- regeldigi esasamr. igte Bahaeddin Ogel'in mahareti burada ciaya gikiyor: Bakir bir saha olan Ortaasya galigma- lannda, Turk Tarihini; siyasi, igtimai ve iktisadi bakimiardan Qince, Mo^olca, Arapga, Farsga, Rusga, Almanca, Fransiz- ca ve ingilizce eserlere dayanarak inga etmek.. Turk Mito- lojisi, Turk Oevlet Anlayigi, islamiyetten Once Turk Kultiiir Tarihl, Buyuk Hun imparatorluğu Tarihi, Qince ve Turkge Yayinlanan Sino-Tiircica, yuzlerce kamale ve son oniki se- nede ?u ana kadar dokuz cildi yayinlanan "Turk Kultiiir Ta- rihine Girig". Bu eserde Turk devlet yapısından tarim bilgisine, koy ve gehir bayatmdan

^/cruL

¶/V/Sai) /yZJ

Hocamızın karakterine gelince, bunu iki bakımdan ince-lemek istiyorum. Birincisi, seqiyesinde ilim ve insaniyetin baş- dagunması. Fevkalade guclu bir ilim adami olarak yerine gore hem miitevazyidi, yerine gore de ilmmin verdiigi kud- retle gergegi savunurdu. Ve bunlari gahsiyetindeki yumugak- lik ve hoggoru ile mecederdi. Bu bakımdan, gerek sosyal hayatta, gerek derslerinde, latife ve espri unsuruna agirlik verirdi. Birgun, gocuklugundan beri elinde yetig'mig bir oQ- rencisi "Hocam size yazdiklarimi okuyabilir miyim" dedi. Hoca dinlemeye bagladı. Qaligma bitince, "aragtirmanin mukemmel oldugunu" soyledi. Ancak, "Saray Yaganlisi" bagli^i üzerinde durdu. "Musaade ederseniz bunu deşigtirelim" dedi. Biz de "hocam nigin degigtirelim" de- yince, Bahaeddin Hoca hafifge gulumsedi, "yaganti kelime- si supruntoye benziyor" deyince kakhahaları pattatmigtik. Karakterinin diQer yonune gelince: Turk ahlSk ve seciyesi ile istanbuJefepdiJj5i, şaHsiyetin-e sentez olmuğu. Bir Anado- lu gocuQunun metanet.ve.salabetine sahipti. Bu tarafı eski istanbul'un adab-i muagereti ile butunlegiyordu. Talebeleri- ne ve yakinlarına muhakkak ve muhakkak "Bey" veya "Hamm" diye hitap ederdi. Eski istanbul'un ince nezaket kuralları, O'nun gahsına kristalize olmuğu. Makamda otu- rup herhangi bir gorevliye bana "falam gagir, buraya gelsin" dedi^ini duymadım. Profesör, dogent veya asista- nin odasına bizzat gider, ceketini ilikler, hafifge kapiyi vurur, "sizi rahatsız ediyorum" diye girerdi. Qikarken de, odamn digindategyi edilmemesini ister, hizit adimlarla uzaklagirdi.

Prof.Dr. Bahaeddin Ogel "misyon" adami idi. idari bir gorevde bulunduQum sirada Ankara Oniversitesi'nin gegitli fakultelerinde ders vermesini rica ettim. Yuzlerce kigilikan- filerde senelerce inkilap Tarihi dersi verdi. Anadolu'nun gegitli yerlerinde konferans ve sempozyumlara gitmesini rica ederdik. Bunlari da vazife telakki eder, dakikasi onemli olan ilmi galigmalarim birakir yollara dugerdi. Avr jpa ve Asya'da- ki kongrelerde Turk Tezini kiran kirana mudafaa ederdi.

Prof.Dr. Ogel, Osmanlımın son ve Cumhuriyet donem- lerİnlın Koprulu, Uzungargili, Togan, Barkan, Osman Tu- ran, Danigmend, Kafesoglu, inalcik ve Koymen zincirine mensuptur. Bu khlierin hensi de

fS /Q^Ecg^oy /.rt-3

Tiirkiye'deki

<Jirr

Hanl 'yUrulrken de, otururken de vU- cudunun her tarafı oynayan blr hidiU'i vardi.

KonuJurken (Ivrl baji, sag aŞagiya dogru yatuica, dudaklan sol yukariya firlardi bu hodURON.-

Vc agzim afinca a razor gçldl zanne derdlk., Kintan dudaklanmn arasmriun .. firlayan tUkrGkler ltfaiyc arabasi jrtbl etrafi sulamaya ba?Invmca, rjrlt fçklllr dlk de «Su adam konujmasini blr an once bltirsc_> derdlk.

.. : • O da uzattik? a uzatirdi.

Hatirlamanz l3zim: Hanl Ismlnl her ■ an^unizda aklimiza sebzc hall gçllrdl.

S' 'm a biz kabaktan ispanaktan fagn?im irok bulurduk adim- Yazja olarak " 9ali:tiigi gazetey! her alisimizda «Acaba _jrcne band polu kirdi, hand fami dcvir- dlyc lc geflir, 8d patlatirdik. Hanl blrlnde korktuSumuz baŞimiza gelmlŞ, mescla liberal kapltalizmnl. me seia • empcryallzmden yana olmamn, me seia montaj d^mokrasi ve karma ekono mlnl adma TURK Milllvetflllfl dlven bu Yumusak.-G. kendnl Tiirk Milllvetflllgl nln babasi lUn ettlgl halde. blr ceset ha V . Unde yigilip kalmi?ti tistUmUze- tSte onun gazcteslnde 4,3 sUtun Uterine U? reslmll blr haber yayinlanmi?ti gejen glIn™

Suydu ba?Uk:

«230 hanell Kazak Kent kuruldu* Derhal dlkkatinlzi fektlgIndcn eml nlm. Ba?lik, nlye «T(Irklstan Kent* veya • «TURK Kent* degildi de Kazak Kent'ti? Gerjl bu kentte Dogu Tiirklsian'dan go? eden irkdaslanuz oturaçaklardl ama, K—aklar Dogu TURKistan'daki tek Tiirk deglllerdl kl... Uygur Otklerlde

vardi orada- Sonra tarlh boyunca biz, Tatarcihtkan, Uygurculuktan, Kaznkfilik tan, yanl kablçllkltken, yanl boUcUIUK- ten, yanl aymçllkltan fekmeml? mly dlk? Dogu Tiirkistan'daki Kazak-Uygur ihtliari asirlar boyunca (In'In lŞlne yara maims miydi? Ve (In bu lhtllfltan fay- dalanarak yiknaml? nuydi devlçteriml Agf/- O halde bu sltçnbi adi nlye «Kazak MOKent» ti? Vc mesçllf Dogu TURKistan II- dçrl Sayin tsa Yusuf Alptçkln'ln, top yekQn TURKistan davasi lie Uglill bjldlrli- . lerinln lid satmni bile savfalanna alma- yan ve buna ragmen kendnl TORK Milll yçt?Ulgtnln babasi lİSn eden o adarain gazctesl neden bu biilUçii haberi d8rt sli nu Uzerine yaymaylçp, U? de fotogrof koymuftu?

Bir TURK MIUyet?lsl olarak bun dan .

tQphelenmem gçrekyordu.'
Fotograflara dlkkatle baktim.

Her U? karede de gUZUmln isirdigi blr adam vardi. Bu adam, blrind kare- Vdc TURK bayragimn altinda konu?raa ya piyor., Udnđ. ve UplincU., karelerde Vail Muavlnlfillhat Tafilroglu'nun koltuk altinda bplunuyordu.

■ Fotograflan blr kere de' pertavanda . Incedlm.

O'ydu—
Kendlstyle yillardan bed-Saudi Ana blstan, Pakistan, Blrlçlk Amerika, For mozaif ve Japonya'da ' ugraftiginuz blr (In adamiydi bu—

(an Kay ŞekTn adanuydi-
'Aai DelU Han'dx.

/ 1148'den berj (In Mini Medlsl Kuo-

mlntang'm Uyeslydl. 1948'dcn berl maa? ahrdi (In'dcn- Millçlçmrafi toplantilar da (in'l tçmsl eder, bunun l?In (an Kay Sek'tçn olduk? a yUKU blr Uçret kopnr di. 1960 da Formoza'dan donduklçn son ra, katiksiz TURK dUfmom merçzlerl den blrl olmn Milliyçllçl (In hesabma Pa klstan ve Arçanistan' a ugrami;, daha son ra Japonya, Amerika Blrlçsçk Devlçterl ve Avrupa Ulkçlerinde (an Kay Şek adi na polltçk tçmaslar yapmıŞti.

Oradan Suudl Arablstan'a uzanmıŞti.

Alptçkln'ln Suudl Arablstan'a glrrae si yasakti. (iinkU Sayin Alptçkln, TURKis tan davasmi satimyor, Rlyad, Formoza ve Washngton'a uŞak durmuyordu. Ama Delll Han Turk dilfiam (ay Kay Sek'In adami oldugu l?In Rlyad'a glçler, Ameri ka'ya yaslanarak nyakta durubllcn TURK dUSmani Krai Faysal'la da mçrdmeçl ft- nna verçblllrldl.

Delll Han, Suudl Arablstmn donUsilm da, Beyrut'ta blr dlçer (In ajam olan Hamza Usar'la bulusmu?. oradan Formo za'ya u?muŞtu.

Turklyc Cumhuriçtçl vatandajiydi bu adam.

Ama TURkiye Cumhuriçtçl Ud yıl 6n ce Formoza çl?İslnl kulaguidon tutup, di?an attigi ve MUUyçtçl? (In dlye blr devlet tammadigini resmen U5n ettlgl halde, DelU Hanla Hamza U?ar Formo- za Mill' Meçlsl'nln Uyeçl olmakta devam çdlyorlardL Son olarak ge?en yıl Formo za'ya glçip, (an Kay Sek'In yenlden Cumhurbajkam olmasi l?In oy kullan- mijlardi.

Bu Ud adam Tiirklye'den Formoza'ya adam kafinyor (an Kay Sek'e yenl yenl casus adaylan sunuyorlardL

Kml (In, lSUliddan sonra Dogu Tlir- klstan'm a dim deçlflrlmlf Slnklang de- mlçl. MUUyçtçl (in tasdlk etmlfU bunu. Vc tabU mllyçtçl (in tasdlk ettlgl lftn Delll Han'da l?İtrak etmlŞti. TURkiye'- den Formoza'ya kafirdigi focitklara «0 topraklan adi TURKistan deçl, Slnkl- ang'tir dlyor, o topraklar TURK topmçi deçl, (In topragidir» dlyor sonra sun- lan ifade edlyordu:

— Blzlm asil dUŞmamiz (Inllçr deçl; Uygurlardir—

O arazoz agizli adamn gazeteslnln TURkFU blr politka uygulayan Sayin Alp tektn'ln habçrlçrlnl yayuilamamaya Sççl blr dlkkat sarfederken Kazak Kentlell- gill riportaji nlfln okuyucunun gdzUne dUrterceslne nesrettigl flmçl daha lyl an lafilyor zannedçrlm.

DelU Hanla Hamza Ufarntn TURkiye' den klmleri kafirdiguu, (an Kay Şek'In TURklye'de klmlere para dagitUguu, Kaz hçç?me'dekl deri fabrlkoai ve Kazak Kentln hlçfiyçslnl yanl anlatacaçun. BugUn, VaU Muavlnl Nihat Tahlroglu' nun bu ajanrn koltuk altinda ne aradigi m soracak ve Kazak Kent lsm Inin, «Tlir klstan Kent* olarak deçtytlrilmçslnl lste yçceçlm. Bu lsteç yçrlne getlrlmçdçlçl takdlrde Muavln Bey'den fuphçleamçk* to pı'ıpiTW.

HI? klnue unutmamın Id, Tlirlyde te kin yçr deçl dir. Ve yalmz *Gccenln la rançlçmda, hi?. ldmse gSnneden* yapildi - gi zannedUen lçler deçl, kafadan geflri- lenler bUe blllnmçkte, zhlhn faoUyçterl bUe taklp edlllmçktedr.

i±hJ

Meteliksizin Fabrikası

hadiseler arasında

'Don JU bu kdjede doiyasuu RİB Dcİll Han blzlm yenl tanidigmuz a- «dam degİldir. Milliyetpl Qln Devlet Bay kam General Can Kay Şck'In TÜrklyc'ye uzattiji parmak olan bu adanun faalylyct- leri TÜrk milliyetpUlgınl yakmdan Hgllen- dİrdİgl İpln harcketİcrİnl dİkkatle takİp etmek zorunlugu duyulmuf, bu xonİnluk duyulduktan sonra da ne yaptiyaa blr blr tesblt cdİlmİ?, hatta Milliyetpl Cln baj- kentİ Talpçh İcİevlyzonundakİ konujmasi bile banda alınmiytu-.

Dellİ Han İpln artik pollse tesİlm ol- maktan ba?ka yapacak blr?ey yoktur ya- nl...
1 *8ftn hang! para İe yapıldığı bill- ne»« 250 hanell Kazak Kent yatmmiyla -^İlden ye kolay kolay kurtulamayacağı kaleme dolanan Delil Han, aym za- Tfianda ?albell blr fabrikatfİrdUr.

Dogu TÜrkİstan İldcri ve Dogu TUR- kİstan'İ Kurtarma Mill! Mçrczİ Bajkaru Sayui İsa Yusuf Alptekİn'İn blr masasi bile yoktur aim... .

— Peldyyy, nasıl olmu?tur da, bUtlın bajkentlerİn yakmdan tamiyip saygi duy- ""ougu İsa Yusuf Alptekİn, blr n™«, ala- cpk parayt bulamazken, blr stradan adam arsanin 50k laymetİlİ oldugu Kazİ?eŞme'- de koca blr derİ fabrtkasmı yaptırabl- rat?İtr? ■■■■

Polls eger bu soruya cevap aramak İster.se ona — ?İmdİllİk— ?şyle blr İpucu verlyorum s.

Me?ru gellrİyle gUnİOk zaruri ihtlyap- İannİbble zor karŞİlayan Dcİll Han'u Kaz- İijejme'de blr derİ fabrikası yapıtmak- ta oldugu- . duyulunca İnfaat gŞaltua a- t İf, glrip ptkanlar tesblt edİllrken ?oyie blr olaya fahİt olunmufuri

27 Mart 1971 gUnU saat 13.15'te Ankara . pUkali blr araba Kazİpe?me Demİr- hane. Caddesİ Gcmalmaz 'sokagma sap- . mi?, ve bu sokakta blr mİlddet Dertedİk- ten sonra, bugİn fabrika halİne gelen İn- ?aatui ontİnde frenleml?İtr.

« ' Qln Sefaretİnden gSnderİlea blr cats İnml?İtr İplnden.

- Blr plft gdz gdrnu?İtr bunu_

Cb ajani, Dellİ Han ve Molla Canla blrİlkte İn?aatı uzun uzun tetkİk etml?, daha sonra blr Cİnİlyi gorİnce dnleri tepelerİne pkan o dvardakİ Tfİrİristanİlİ- İnn ta? hUcunmdan kurtulmak İpln UpU blrden casusun arabanna atlayip İeap- İtnİ?İardir.

Dellİ Han`u metelİkxİzİlgİ ve Fo» moza`ya yakmlİji batırlamrsa fabrİkamm null ported kendUlgİnde ortaya pİka- caktir. ; .

. , Bo blrİ...

. Formoza -İie Ctedea beri İfİrlİlgİ yap- İtİgi bDİnen Dellİ. Han*İm yakm arkada?İ Oroz , Konuadan, Esİd Dogu TÜrkİstan Ba?bakani.' Dr. Sabri Baykuzu'nun oglu Kmİcrm Baykuzu'nun kaymvalİded Ra- blİt Yolda?can Be blrİlkte 14 Mart 1971'de Kayserfye gelml? ve Kayseri'deld Tfİr- İrtİstanİlan Qln elplİglİnden para almaya İdİvet etml?İerdİr. Bn İdİvet Ozertne A?ur

BalatUrK, HUseyn Ramazan, Mir Ahmet ve Ahmet Ba?tUrK ba?(a olmak Uzere 9 kl?İ 15 Mart 1971 nk?ami saat 21-30'da Kaysrcİdcn harçcet cİdp, Ankara'ya gel- mİlyİrdİr. 9 kl?İ Ankara'da Uyandan A- kaym cvİndc kalmİ?İtr. Akay, İln elİplİn- den telefonla randevii almi? ve yapİlon ?UrU?me sİrasında, 91ar, Kaysertdckİ Tfİr. kİstanİlar adma pln`c bağıİİklamı bit- dİrml?İcrdr. A?ur BalatUrK İse elİplye ay- nen ?unlan sŞylemlİİtr.

— Bahama Can Kay Şck'İ 90k ozle- dİk. Blzc yardİm edİn onu gormek İstlyo- ruz...

Bu İkil...

Şİmdlİ Tolpçh'te, TÜrkiye'dckİ glrİ- ?İmlerİnlİ bdbUrİcnc bobUrİcne anİatİgu- dan cmln İldugum Cln cİfİsl, 21 Mart 1971'de, yayİunda Muhammedi K1119 İldu- Şu halde Konya'mn İsmail KUyİlne gel- ml? ve Dogu TÜrkİstanİlİarım kuUyİdckİ UeH gelİncİrdİnden Abdullah Sava?İa 10 bln İira verml?İtr.

Abdulah Savaj, bu 10 bln Uniyi İyİzU- ne 9arpmİ?İtr el?İnİn... Vc el?! He yanİn- dakİnlİ koyden kovmu?İtr.

Bu İi:İ.

Cİn elİslİnİn İlgİdc'nİn İllay koyİne ve SallİlİPye gİdİrcckİ para dagİttİgi tesblt edİİml?İtr.

Bu dortİ.

Ve bUtUn bu faalyİyetlerden sonra De- İllİ Han ve Hamza Upar İarafİndan, ajİgi- da Ulmlerİnlİ verceğİm TÜrkİstanİlİar Cİn'e kaymlİmİİardİr.

Gav Cİ Ulrallİ blr Ckt ajanuun İefat- İatİnde Formoza'ya kapmlan Şgrendler ?unİardİrİ

İstanbul'dan; Dellİ Han Canal İay og- lu AH Han Canal İay, Cemal Dİndar oglu Alİ Muhamraed Dİndar, Kabİn Ozİlİrk oglu, Mustafa Ozİlİrk, Şahmİrcdan Can oglu Abdulhe*.. ran. Sallİlİ'den: **Hamm** Upar oglu / •-İtah Upar, EyOp Kab- raman kızı - »* -er Kahraman, Sabadİl - Dogru km A ««« Oogru, Siddİk Pİllz oglu Mehmet Fİllz. Adana'dom Mustafa Bardakpİ, İmadetİnlİ Kencelculu oglu Mehmet Aydm Kencelculu (1)

TUrİdye Cumhurİyetİ vatanda?İ ol- duldİn halde, TURİdye'dekİ TÜrkİstanİlİ- İar adma ve deİege İxfatİyla Cİn'e gİden- İer de ?unİardİrİ

Hallİe Altay, Enver Kopyİlgİt, Sultan Gencİbek (2) Atayban Bİlgİn, Kabİn Oz- İtUrK, Uyandan Akay, Sİnat Dogru, Tole- gen Alanyaİll KabU Sİİmer, HUseyn Ra-

• Sİmdİllİk bu İİsteyİ millİ gUvenİlk or- ganİarunmn Ugİsİne sunmak ve blr me- telİksİzin İfİnee fabrİkatSr olu?İna, sonra da 250 hanell site yaptİn?ma dİkkatİ pek mekle yeUneceğİm.

YARINs

BU İŞTE

CAN KAY ŞEK'İN

CIKARI NE?

1— Bu çocuk daha sonra dİnmUjtUr.

2— Gencebekİn durumu ?İmdİ degİjmlİ- İtr.

Bunak\$ bir politika

hadiseler arasmda

«n Kay.\$ele «e bUyor Id,Krai fin', la yikilnuuitt Istcmck ve Kml flnl yik- mak I fin fahymak, Kml Qln'n haritadn sUnmesl onlamina gelmcz. Kit'a (InInIn bugiliikt ytatUsiiniln degl\$cbllceglnden *Sz ctmck If In, herjcyde once alfak ka- rakterll mllletlarasi yilksck politikonin Pekin alyhinc diinUjturUmesl gerck- mckte, yanl slyonlzmln bunu arzu. ctmc- si lcabetmckledlr kl, boyle blr diploma- tlik faalyctln bugiinkil diinya fartlan l- \$lnde ba?latilmasi da railmkiln degldlr.

Yanl Can Kay \$ek'In Kit'a Qlnlnc hakim olabllmesl Ifln, Maoyu Pekin tahtina oturtan mUctlerarasi kuvvctln, Mao'nun Hrkasxndan feklilp. Can Kay \$ek'l des- • tfe^mcsI gerekmeckedir. Diinya polittka- . n&zim rol oynayan legal ve Illegal organzasyonlar Cln'dckl statiiyl degl\$tr- meyl amaflayan herhangi blr doktrlnl VJjil ctmye yana\$madiklanna gore C'm Sck'In Pekln'l ctc gefnncsl blr U- topyadir.'

Can Kay \$efe de blmektcdlr bunu...
Ve blldgi halde sembolik anlaında da'olsa Dogu Turkistan'xn Istikliln ka- bule yana\$mamaktadır.

' Su demektir' bu : '*
' «KomUnlst de olsa, battfi czeli diij- . ' manuniz da olsa gelcner Cbdldlr. Dogu Turkistan gerfek sahlblnc, yanl Tiirk'e kalacagma komiinlst Irktaflannuza kol- 3in...»

Dogu Tiirkistan'ı Kurtarma Milll Medial Başkam, Can Kay \$ek'l bu kali tutumundan vazgeçirmek Ifln, Milllyctfl Cln HQWUnet'lnln Hlndlstan, Suudl Ara- blatan, Misir ve Tiirdy'e'deld diplomatik mlyonlanyla fe?ltll temaslarda bulun- .konuyu, Tiirklye'ye gelen V-*U dploraatlar ve mlHetvcdlllerle bQ- tUn detaylanyla anlatmı?tir. Can Kay' \$ek'In, Mao'ya kar\$] ljbirlgi yapma tek- Uflerlne"blr, muhlira He cevap veren Sa- ym Isa Yusuf Alptekln, Formoza, Dogu rirkistan'in.Istikliln] Han emedgl tak- dlrde, biyle blr ltlfakm vatan lhanetl an- lamına ' gelceglnl blldlrml? ve Mao He

t idele etmekten. yilmayan blr merkez fan Kay \$ek'In onemlnln olmadigmi etmljtlr. y

Buna' da'kulak vcrraemlftlr Con Kay \$ek... ■

Temsl ettlgl devletln alyhinc ola- rak kulak vermemljtlr hem de...

Ve bu tutumiyla hlfbllr fey kazanma- miy, devamlı olarak kaybetmljtlr. O ka- dar Id, Con,Kay \$ek'In bu bunak politt- kasi' yilzindcn Formoza'n mldi blrlgl bozulmuf, Con Kay \$ek'In oglu Amerlka- ya gittlginde, * MillUyctfl ClnUerln kur. funlarma hedef olmuytur.

Can. Kay. \$ek'in Dogu Turkistan MU- 11 MerkezPnl'n ?artlarmi kabul etmeraek- (e neler' lcaybettlglnl kisaca fizetlezpek Is- tlyorum: ? ■

- a) MillUyctfl C'n hUkOmetl Alptekln •
- In tekliflerlnl lcabul etseydl, ba\$ta Dogu • - rUr Ids tan olmak lizeer bUtlm eslr TOrk- lerln,; JUrldye Cumhurlyednl ve Islam ' ' dUnyasun sempatlslrd kazanacak, bUtUn dUnyada Formoza'mn ltlban yiikselecek- tL'V'

b) MillUyctfl Cln tarabndan IstikldU lldn iedUeh blr TURk tllkeslnl esarct alm- .. da' tutmakta Israr ettlglnden. Kml Cln'In emperyalst blr devlet oldugu resmen or-

taya fikucak, Dogu Turkistan lucaclsl- nln Brlclmlf Millletler'e hitkal ettril msl kolaylnfacakti. Bu aurette Kml Cln In ve komUnlzmln takblh ve tcl'Inl inUm- kUn olacak, antUcomUnlst mticadcle gUf- lencecktl. Boylellkcl Kml Cln'l «Eslr ml- letlerln kurtmcsi ve mUslUmanlann dejs- tu» olarak tanyan blrfok gnyri mUslm ve mUslUman devctlerce Krai Cln- cm- peryallzml daha blr onlafllacakti. 1

c) Dogu Turkistanhlann morall yiik- icelecek, kurtulu? umutlan arlacak, Krai Cln'e karfi mUcadele azmleri kuwctlene- ceckt.

f) «KnpI Cln gltse bile MUlyctfl 'Cln gellr> endlfesi ortadan kalkacakU.

d) Dogu Turkistanhlr, kurtulu? mU- ' cadeslesnc gerck Kml Cln'dcn gerck MU-

Hyetfl Cln'dcn ve gerekse bitUn dUnyadan olr destek bulamayınca umutlanm Rusla ra baglamak temayUUndcdlr. Ilalbukl Dogu Turkistan'ı Kurtarma MIUi MccII- si'nln tckllflerl kabul edUseydl, Turkl's- tanlilar kurtulu? umutlanm blr dcreed ye kadar Milllyctfl Cln'de gerceck, hatta AUllyctfl Clnln, Kit' a Clnlnc multcmcl blr hlucumunda Dogu Turkistanhlarla Is- blrlgl hasil olacaktu

e) Aym zamanda Hlndlstan, Pakistan, Afganistan, Suudl Arablstan, Misir ve Tiirklye'ye iUca eden 20X00 Dogu TUR- kistanhnm Kml Cln'e karfi MUUyctfl Clnle lfbllrUgl tcmn edUcecktl.

f) Harlfe, uygun blr yerde Dogu TUR- Ids tan HilkUmeti'nln kurulmasi gerfekle- fcbUcecktl

GdriUyur Id, Can Kay \$ek'In olunj- suz davranflan MillUyctfl Clnln dUftnan- laru arthrmaktan başka blr 4e yarama- mi?tir. •

— Pekl Can Kay \$ek Dogu Tiirkis- tanlan avlamaya faljlrken ne diifiin- mltfiir mU dlyorsunuz?

Hlfbllr taviz vermedgl halde kendisly- la beraber falifan blr • Ud Tiirkistanlyeri Ueri sUrerek Turkistan'ln Istiklal Istctne- dlginl sSylemektedlr mesela... Sonra, Cln'- dekl bUtUn mlletlerln Formoza'ya bagh olduklan havasuu yaratarak Talpeh'tdd durumunu kuwetlendirmeye yaTifmafr. tadir.

■ YukandaU knyiplanna karfi bUtlm kazana budur Con Kay \$ek'In.

Yenlden Kazak Kent'e donUyoruz.

Bu kentl gefltglmlz gUnlcrde l3tan- bul'dald Rus Konsoloslugumm liincl sek- . reterl, yanmda blr kadin oldugu halde ve rcsml orabasiyla zlyaret etmlftlr. Kaza - klstan'ln kUffiik blr nUvesl olan bu kentl burada olofturduklan ' Ifln kuruculan kutlayan Rus diplomat], nlhayet Tiird- yo' dekl gofmenlerl de parfalanam sevin- d flndo gerl d5mnOstUr.

Slmdl Dell] Han'in hangl roll! oynadi- gi ve hangl merckzlerln 4be yaradigi or- taya fdayer zannederim.

Alien Bubarali oldugunu tesblt ettlgl- mlz VaU Muavinl Sayin NUiat Tahlroglu' nu, Kazak Kent tomlnln tesdl edllmcmesl konusunda blr kere daha uyanr, bUtUn Dogu Turkistanlan, Dogu Turkistan'ı Kurtarma MUIi Mckerz'ne ltaat etmeye ; davet ederim. CUnkQ ne yapacaksa bu ■ - merkez yapacaktlr ve C'yo Kay Sekle bir Idfl de lyblrUgl yapsa bu merckzln, dola- 5: ymyla Dogu - Turkistan'ln Istiklal mUca- -< deles! saptlnlmaktadır.

Somurulen kaynaklar

hadiseler arasmda

— 3 —

Çortk komlnst, gerck kaptalslt bU lUn dll)man dUnyasun TURk brllglnc kam flaflanmn scbebyle TURk Ulke >rrinde hlkCm sÜren devlclcrin yUk MlmclcrIndekl sun vatansevcr TURk- genjllgtln dlkkatcrino sunmaya jbjba

Doha Snccklblr yazinzuda da taia ca bellrtlgrolz gibl, bugiin Sovyccler Blrlgl,' bububat Istihsalnln V> 30 undan fazlasi, bujday Istihsalnln %44'tt pa muk Istihsalnln %92 si komilf Istihsa l Inin %36 si petrol Istihsalnln ••80 den fazlasi hamdemr Istihsalnln %45 l altin ••~1hqlnln 50k oncmllblr ksimini l3 \. altwdakl Turk topraklanndan clde cmckcdlr. Ylnc Rus, kUmUr rezcrvcr lnl nln v,50 si petrol rezcrvcr lnl nln % 90 l dcmr, rezcrvcr lnl nln V.40 l, bakir rezerv lcr lnl nln %87 si ;lnc rezcrvcr lnl nln Vo38 si kur\$un rezcrvcr lnl nln Vo55 l nklcl re- zervcr lnl nln S30 si blzlm topraklanmu da bukpnaktadir. Tüirkistan Rusya pa ^{sl}l vcrdlgl halde Sovycct- tcfctstU sanayUnln v.3 l Tur klsWi'da, %85-8. si esklblr Slav schrl , olan Ivanova'dadir. Aym jcllHc biitiin ^{mf} Sovyccler BlrUgl [peglnln V.90 l, Tüirkls tand'ide edldlgl halde lpcck sanayl Inin ancak S32 ^{mf} Uralstanda V.81 l Rus topraklannda kurulu'mtur.

Doju TGrdstan'a gdlnce;

En.cmln kaynaklann ajikladagina gore, sadece Tann Daglanin guncyln deld kSmQr rezerve en az 49 mlyar ton dur. (In petrol Istihsalnln %57 si bu ta rihl TURk topraklanndan clde cdllmctc (' Ir ll, 1957 de Dogu Tüirkistan dakl pet

10l lifclmclcrinln yulm* lkslncln 1.500.000 ton petrol Istihsal olunmujur. Demr rezcrvcr lnl nln 10 mlyon ton oldu gu tnlmcln cdllmctcdlr. 1982 do sadece Kumul vllyctndekl demr*cllk fabrika smda 800 bln ton fcllk 800 bln ton dbk mo demr clde edllmljlr. Dgu TURkls tandukl altin rezervl 37 mlyon lon harp ekonomslncln aldndn daha blyUk de ger Ifadc eden vo atom bombast lmln* do kulamlan urunyum rezervl lsc tom 12 trilyon klovat saattir. Aym eslr TURk Ulkcs l kalay, wolfram, mollbden, manga nez, kurjun allmlyum vo fosfor rezcr. vl bakinundan da dunya'da blrlndlr.

DUnya petrol Istihsalnln %28 smi Kuzcy Amrc lka Sovyccler dahil V.18 lnl Avrupa, V«13 unu orta ve gUney Ararc lka karjdamakta, gerl knlan V»30 u Orta Do gu don tcmcln cdllmctcdlr. Irak, Orta sarkta petrol l r*isal eden 12 Ulkc l (ln de dordüncü r>1 l Sgal edcrken, kendl •lrc tmlnln %90'mi KcrkUk'cn clde et mckcdlr.

Boyle sonsuz lmkSnlara sahlp bu bU yUk topraklann kendl ash saldplcr lnl nln cgc mclglnc gcjmesl vo hudutan Allay dan Kimpi Tann Daglan'ndan Balkanla ro kadar uzayan kudret!! blr devlet ol masi clbctte klmscnln liojuna gUmcyo ccktr.

Turkogul-

SomUrU'cn bu ml lll kaynaklara sahlp olmarun Uk jartl TURklyc yl yUcclt mek va yalmz lean ltlbarlyle dcgU, aym , zamanda du,nuce ltlbarlyle de TURkclf- • mcktr. Tekrar cdlyoruz YUzdo yds Tllrk oldugun guA clhnn senlnclr.

CEHENNKMDEN KA?ANLAB ~

ARTIE DOGİ)ŞECEK GtGLERİ VE DOFİ)ŞECE ERKEKLERİ KAL> MAMIŞTL TEE gARELERİ VARDI: KA gMAK!.. EA gACAK VE ISTİE- RAJ-IN TOREİSTAN KURTULU? MUCADELESİNİ Yİ)Rİ)TECEK Vİ* GHİLERİ YETİSTİRECEELERDİ... - GELECEĞİN YİFTİYLERİ COCIJS- TU SİMDİ, BEBEE... VE BU BEBEKLER, DEĞİL GUT.MESİNİ 46 LAMAS İNİ BİLE CNUTMUSLARDI... TAELAMAEAN gÖLJNİ' GE- gpREEN AEBABALAR TAEİP ETMİŞTİ ONLAR... VE COFİTINT AR- ' nARALAR ALIP GİTORMUSLERDİ.. TÜRKİYETK GFİNCİFTE KA- DAB YTT.LAR GEĞTİI., VE TOREİYEDE YİZLERİNE BARAN OLMADI GNLARIN...

DOGU TURKISTAN

— 3 —

Istikfil dllekte Ue Istenmcz. Isyan
cdlllr...

Baykaldinlr...
Harbedilllr...

tsyan ctmek, baykaldirmek, harbct- mck Istikfil
Istemck demcktlr. Fakat bu .baykaldinlann bayarisiz
olmasi, belki yizbln sebeple Izah edllp, rauvaffaklyct
slzllge belki yizbln gerek?c gbsterllcbl- Ur ama, kltclnln
halinden memnun oldugu lddiasi bu tUrlri hczlmetlerin nc-
denlclr arasmda sayilamaz. Ciinkii ha. ^ Indcn memnun
olan toplumlann Isyan ■ ttgl goriilmcmlytlr.

-4? Su Dogu Turkistan mesela...
19 yilda 21 dca Isyan cderek ozgür ve bagimsue
yayamak istedgini goster- mly, ve belki de maglup
olacaguu bile bile ruhuna h&kla olan lstikl'ly alcyinin :
ylddetlenglnl bu sagir bu kor ve kan- cik diinyaya
lsbatlamak Istemiytir.

, •" Hepsindc de maglup oluytur ama.. Fakat maglup
olmasma, hatta bu kutsal isyam, mesela tnsan Haklan Cc-
mlyctlnln, mesclcl Birleymy Millctclrin, mesela kendln
dunyamn jandarmasi zanneden demokratik memleketclrn
a- val aval seyret'cecklerlnl bilmesinc rag men yenlden
baykaldirmasim oncycmc- mlytlr.

19 yilda 21 defa Isyan r'menln nc demek oluduguu
Ugl 9eklci bir dmckle a:klamak lstiyorum size:

Eger tUkirugii mcml sanan Dub- 9ek' ln hareketl Isyan sayihrsa,
pekoslo- vakyalilar tarlh boyunca ve 500 yil ara • lie ancak lkl
defa Isyan edcblmlytlr. Ve ^ Dogu TURkIstanh onderler Isyan
ednce ^ kendlclrnlnl bir Buyiikelsillik koltuguna satmarmy, canlan
tenclrcnden sikmadan

miicadcleyl birakmamiylardir.

Mesela Hoca Niyaz Haci 1931

, b a t ' m d a Qln'e baykaldirmiy, Ruslann ver
dlgl ugak, tank ve dlger 9cyltl harp ara?
lanyla £Ln ordularuu bozarak 1933 sonu
na dogru Milll Dogu Turkistan Cumhu-
rlyet'lnl kurmuytur.

Hem de hangl yehrl baykent sejm!
tir blllyor musunuz?

Biiyiik eedadun Kiiyarli Mahmut'un
dogdugu tarlh Tüirk yurdu KSygar'ı.

Ama TURk'iin TURk topraklannda
htlr olmasi, Sovyetler Birliği'nln gelece-
glnl tehdit cttgl l?In £ln'e akan askeri
ve teknlk alandakl Rus yarduju art Uni-
■ ; mi?., yenlden baylayan 9arpiymalar so-
nunda Milll Dogu Turkistan HUKQmetl
dagmlarak 300 bln klyl tevklf cdllmlytlr.

100 bln yehlt vermijlzdlr bu savay-

ta

Ve 100 bln yehlt verdlgmlz halde,
. Vietnam'da blr pl?e «0te git* denlncce
velveleyi koparan lldr dilynadan blr 8k-
slirilklU ses bile gikmamiytir. Dogu TOR
Jdstan Devlet Baykam Hoca Niyaz Haa
Ise 1942'de zchlrU gaz ocaklannda atila-
rak fldUrilralij, ama hlir oldugu lddla
edllcn, ashnda katiksiz blr yahudl tahak
kilmU altmda bulunan Ball diinyasından

hadiseler arasmda

protesto yollu tek blr ses yllksclracmly- tlr.

1937'dc geliyen ve Kmlordu tarafın dan vahylce
bastinlan kutsal isyanda lse tom 20 bin Tüirk yehlt
cdllmlytlr.

Şoyle bir lykcncce lie oldUrilmlUytUr bu 20 bin
kahraman:

1) 300 Tüirkun iizclrne benzln dokil- lup, ateyc
verilmlytlr.

2) 7 bln Tüirk, Yarkent lie Ycnlblsar arasındakl ?oldc
ycrc ?akilip, Uzerlnden kamyon ge'lrilmlytlr.

3) 6 bln Turk Kdygar'da dlrl dlrl gtt miilcrek
oldurilmiiytir.

4) 5 bin Tüirk, subaylann beynlno Sivi ?akmak,
kuryuna dizmek crlctn bo yunlarından tellerlc baglayip, bu
teller- den clcktrik cereyam ge9lrnck suretyle oldurulmly,
gerl kalanlr yakilmiytir.

Sonra yu lykcncce metodlan uygu> laiuniytir

Tiirklcre:

a) Kizgin demirle viicudu daglamak,
b) Daglanmiy viicut iizclrne kizgtn yu0 dbkmck,
c) Viicudun 9eytltl yclclrne demlr 9ivllcr 9akmak.

9) Cinslyet uzuvlan l9lne domuz toll sokmak.
d) Şerce kizgm demlr ?ubuk sokmak

e) Tirmaklar arasma 9IW yakmak,
f) Kiyin (—30) dcrccede buz blokla rm iistiinde
yatmnak.

g) Baym ve biitiin vucudun derlslnl yiznick.
h) Viicudu keskln U9IU demlr tarak lark' nramak.

1) Agiz ve burun dclllclrne kostlk ve diger yikici
asltlcr dokmek.

1) Elleri bagladiktan sonra sirta ga yet agir bir kaya
koymak.

j) Ellercdn tavana asmak.
k) Ozerlnde slvrl 9lvUer bulunan blr sopa lie
viicuda vurmak.

l) Viicudu ljuiatincaya kadar kam?i layip, sonra
bi?akla kesmek.

m) Viicutta blr delk a?arak, dugilm lli bir l9 sokup,
bunu lkl gun sonra a?ik yaramn i9indc destere glbl surterck
iy- kence etmek.

n) Miimkiln oldugu kadar uykusuz ayakta
kalmalanni saglamak l?ln kulak lanndan duvara ?lvilemek.

o) Parmaklan ve topuklan blrbllri nc lgncc, lplik
veya telle dlkmck.

6) Demlr kaziklar Uzerlne oturtmak

p) tnsani cescln yamna baglayarak giinlcrcc orada
birakmak. r) Bayayngi asmak.

s) Hamlle kadinlann lizclrne blzzat kocasuu veya
blr bayka mahkfimu 9ika np, 9lgneterck iidlirmek.

Dogu TurkIstahlann karyilaytigi l? kncclerin
blr kisnu budur. Ve Dogu TURkistan biitiin bunlara
ragmen 800 mllyonluk blr kalabahga Isyan etraekte
devam ctmlytlr. tsyan halen devam et- mektedlr ve zafer
TURk'iin olana kadar da bltmcyccktlr.